

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КИСЕЛЬОВ Валерій Олександрович

УДК 378.147:[373.5.011.3-051:796]:374.091.398:304.35 (043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ
НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В.О. Кисельов

Науковий керівник: **Бермудес Діана Валеріївна**, кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2021

АНОТАЦІЯ

Кисельов В.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Суми, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячене вирішенню проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

У першому розділі проаналізовано сучасний стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, схарактеризовано сутність поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» та його компоненти.

Встановлено, що основною метою організації і проведення спортивно-масових заходів є створення сприятливих умов рекреації населення та забезпечення права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їхніх потреб в оздоровчих послугах за місцем навчання, проживання, у місцях масового відпочинку населення.

За термінологічним аналізом (поняття «холізм», «холістична освіта») та узагальненням наукових підходів (Я. Слатс, Е. Дюркгейм, А. Адлер та ін.) встановлено, що поняття «холістична освіта» базується на давньогрецькій концепції холістичної освіти про сприйняття особистості як цілого, яке у поєднанні своїх частин перевищує їхню суму, чим забезпечує успішну результативність для кожного починання – навчання, робота, професійна діяльність, участь у різнопланових заходах.

Доведено, що організацію спортивно-масових заходів учителем фізичної культури доцільно розглядати як систему заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів, яка: 1) враховує можливості фізичної культури і спорту; 2) орієнтована на цілісне збереження усіх аспектів здоров'я молоді (фізичного, духовного, соціального та психічного); 3) передбачає використання різноманітних форм спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі (заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо) та онлайн-просторі (змагання з інтелектуальних кіберспортивних дисциплін, зокрема, шахові турніри).

Системний аналіз засад формування готовності до професійної діяльності фахівців різних напрямків, змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та усвідомлення важливості холістичного підходу в освіті дозволив виявити генезис суспільних і професійно значущих пріоритетів у розумінні сутності категорії «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» (здатність до ефективної організації спортивно-масових заходів завдяки інтеграції особистісних мотивів, вольових якостей, ціннісних орієнтацій і прагнень майбутнього вчителя фізичної культури, володіння ним теоретичними основами організації спортивно-масових заходів, спеціальними знаннями (психології, педагогіки, здоров'язбереження, ІТ), організаторськими здібностями, які враховують ідеї холістичної освіти (поєднання інтелектуального, фізичного, соціального, емоційного, естетичного і духовного видів розвитку особистості) та навичками рефлексії до організації спортивно-масових заходів).

Структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

розкрито у єдності чотирьох взаємопов'язаних структурних компонентів, до яких віднесено: емоційно-вольовий (сформованість вольових якостей, ціннісних орієнтацій, прагнень та мотивації до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, усвідомлення ідей холістичної освіти), пізнавальний (знання теоретичних основ організації різноманітних форм спортивно-масових заходів, у т.ч. з інтелектуальних кіберспортивних ігор, та теоретична обізнаність майбутніх учителів фізичної культури щодо здоров'язбережувальних технологій та здорового способу життя), діяльнісний (організаторські, конструктивні, рухові вміння та навички організації спортивно-масових заходів у форматах онлайн і офлайн) та особистісний (особистісні якості і рефлексивні уміння аналізувати спортивно-масові заходи на засадах холістичного підходу).

У другому розділі розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Системний аналіз і узагальнення методологічних підходів до професійної підготовки фахівців сприяли обґрунтуванню методологічної основи дослідження, яка враховує ідеї системного, діяльнісного (у тому числі задачного), компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого підходів.

На основі методу моделювання з урахуванням соціального запиту на організацію і проведення спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розроблено організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури, яка розглядається з позиції холістичної парадигми фізкультурної освіти і передбачає дотримання низки принципів: загальні дидактичні принципи (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу); принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (пріоритетності розвитку особистості

майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі); принципи холістичної освіти в галузі фізичної культури (принципи холістичного навчання та принципи здорового способу життя); принципи організації спортивно-масових заходів (відповідність завданням організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність, які сприяють гармонійному розвитку особистості).

Реалізація організаційно-педагогічної моделі передбачає дотримання трьох педагогічних умов: 1) поглиблення змісту фахових дисциплін матеріалами про інноваційні молодіжні види спорту; 2) розширення переліку завдань виробничої практики питаннями організації СМЗ; 3) залучення студентів до організації та участі у СМЗ різних типів. Їх урахування обумовило модернізацію змісту професійної підготовки, добір відповідних форм (тренінги; виробнича практика; соціальні проекти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), методів (проблемні, інтерактивні, ігрові, проєктні) та засобів (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання.

Результатом взаємодії усіх блоків організаційно-педагогічної моделі є позитивна динаміка у рівнях готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

У третьому розділі розроблено критерії і показники для визначення рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

З урахуванням структури визначено відповідно чотири критерії готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу : мотиваційний (показник: мотивація проводити СМЗ); знанневий (показник: обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя); процесуально-організаційний (показники: уміння організації спортивно-масових заходів у форматі онлайн; уміння організації спортивно-масових заходів у форматі офлайн); поведінковий (показник: рефлексія).

На основі методу зіставлення було визначено низький, середній, високий рівні готовності, які кількісно оцінювалися за методиками: В. Каташева (анкета для оцінки рівня мотивації); авторським тестуванням обсягу знань у галузі спортивно-масової роботи та ведення здорового способу життя); авторськими індивідуальними завданнями на розроблення сценаріїв спортивно-масового заходу певної тематики для певної вікової групи; Л. Бережної (анкета на прояв рефлексії).

Основні положення дисертаційного дослідження перевірялись експериментально протягом чотирьох років (2016-2020).

Педагогічний експеримент, який є сукупністю теоретичних, науково-методичних, підготовчих та практичних заходів, передбачав констатувальний, формувальний та контрольний етапи.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту (2016-2017 рр.) визначено стан практичної розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, обґрунтовано критерії і показники, які слугували основою для визначення рівнів готовності. На цьому етапі було розроблено модель, виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Формувальний етап педагогічного експерименту (2017–2020 рр.) полягав у випробуванні розробленої організаційно-педагогічної моделі. На контрольному етапі педагогічного експерименту (2020 р.) проведено кількісний, графічний і статистичний аналіз емпіричних результатів. З використанням критерію Ст'юдента оцінки середніх підтверджено статистичну подібність контрольної і експериментальної груп на початку експерименту і їхню відмінність після. Найбільшої динаміки набув показник «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі»: -37% низького рівня перейшли у 13,4% середнього та 18,3% високого рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів, що пояснюємо участю майбутніх учителів фізичної культури вже з перших курсів навчання в ЗВО у системі заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів.

Ключові слова: майбутні вчителі фізичної культури; спортивно-масові заходи; холістичний підхід; готовність до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; професійна підготовка; модель.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Кисельов В.О. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта*. 2018. Вип. 1(15). Ч. 3. С. 27-31.

2. Кисельов В.О. Результати експериментальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 4(22). Ч. 2. С. 101-106.

3. Кисельов В.О. Критерії, показники і рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73. Т. 2. С. 38-41.

4. Кисельов В.О. Сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності на засадах холістичного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2020. Вип. 76. С. 80-84.

5. Кисельов В.О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Інноваційна педагогіка.* 2020. Вип. 29. Т.1. С. 145-148.

6. Кисельов В.О., Балашов Д.І. Можливості неформальної освіти у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Фізико-математична освіта.* 2020. Вип. 3(25). Ч. 2. С. 61-66.

7. Кисельов В.О., Рибалко П.Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2020. Вип. 3 (44). С. 63-70.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

8. Balashov D., Kyselov V. Methodology of conducting lessons of physical culture according to the varied module «Football» with pupils of high school age. In *Contemporary technologies in the educational process* : Ed. M.Wierzbik-Strońska, G. Buchkivska. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Pp. 233-249.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Кисельов В.О. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 198-200.

10. Кисельов В.О. Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Тенденції розвитку психології*

та педагогіки : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6-7 листопада 2020 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. 1. С. 58-60.

11. Кисельов В.О. До проблеми інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Технології електронного навчання* : матеріали IV Всеукраїнської Інтернет-конференції (6-7 листопада 2020 року). 2020. № 4. С. 31-35.

12. Кисельов В.О. Застосування засобів волейболу у процесі рухової активності дівчат-підлітків. *Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Чернівці, 10 листопада 2020 р.). Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. С. 74-75.

13. Кисельов В.О. Аналіз стану професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Актуальні проблеми психології і педагогіки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 13-14 листопада 2020 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 72-75.

14. Кисельов В.О. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 368-373.

15. Кисельов В.О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Організаційно-методологічне забезпечення підготовки фахівців: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення (з нагоди 90- річчя ХНАДУ)* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції (м. Харків, 18 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 130-134.

16. Кисельов В.О. Експериментальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2020)* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 4 грудня 2020 р.). Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. С. 74-76.

ABSTRACT

Kiselov V.O. Preparation of future physical education teachers for the organization of sports events based on a holistic approach. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis on competition of a scientific degree of for candidate of pedagogical sciences (PhD) on a specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Makarenko Sumy State Pedagogical University – Sumy, 2021.

The state of development of the problem of preparation of future teachers of physical culture for the organization of sports and mass events on the basis of a holistic approach is analyzed.

It is established that today, under the influence of digital technology and the transition of society to a new technological system, where intellectual and creative, rather than physical skills are leading, the problem of formation, maintenance and development of physical, mental and social health is relevant. Its solution used to be reduced to individual physical preparation and sports and the organization of sports events, but today the need for such integration requires the search for new approaches, as evidenced by numerous scientific and pedagogical explorations.

It is established that the main purpose of organizing and conducting sports events is to create favorable conditions for recreation and ensuring the right of citizens to engage in physical culture and sports, meet their needs for health services at the place of study, residence, places of public recreation.

Terminological analysis (the concept of "holism", "holistic education") and the generalization of scientific approaches (J. Smats, E. Durkheim, A. Adler, etc.) found that the concept of "holistic education" is based on the ancient Greek concept of holistic education about perception personality as a whole, which in combination with its parts exceeds their amount, which ensures successful performance for each endeavor - study, work, professional activities, participation in various activities.

It is proved that the organization of sports and mass events by a physical education teacher should be considered as a system of sports, health, recreational, educational, developmental and educational areas, which: 1) takes into account the possibilities of physical culture and sports; 2) focused on the holistic preservation of all aspects of youth health (physical, spiritual, social and mental); 3) provides for the use of various forms of sports and mass activities in the offline space (classes in sports sections, clubs, sports competitions, sports holidays, games, competitions, quizzes, relay races, sports exercises, physical training minutes and sports breaks, mass competitions, sports competitions, travel hiking, etc.) and online space (competitions in intellectual e-sports, in particular, chess tournaments).

Their analysis showed, on the one hand, the spread of a holistic approach in education as a direction based on the integration of the individual with his environment (physical world, family, local historical community, culture, etc.) and focuses on intellectual, physical, social, emotional, aesthetic and spiritual types of personality development, and on the other - the fragmentation of scientific research in the field of training of physical education teachers to organize sports events on the basis of a holistic approach.

The essence of the concept "readiness of future physical education teachers to organize sports events on the basis of a holistic approach" is characterized: one of the results of professional training, which is the ability to effectively organize sports events through the integration of personal motives, willpower, values and aspirations of the future teacher of physical culture, his mastery of the theoretical foundations of sports events, special knowledge (psychology, pedagogy, health,

IT), organizational skills that take into account the ideas of holistic education (a combination of intellectual, physical, social, emotional, aesthetic and spiritual types of personal development) and reflection skills to organize sports events.

The structure of readiness of future physical education teachers to organize sports events on the basis of a holistic approach is non-trivial and is revealed in the emotional-volitional, cognitive, activity and personal components.

A model of preparation of future physical education teachers for the organization of sports and mass events on the basis of a holistic approach has been developed and theoretically substantiated, which:

considered from the standpoint of systemic, activity, competence, culture-logical and personality-oriented methodological approaches;

involves compliance with a number of general didactic and specific principles: professional training of future teachers of physical culture, the principles of holistic physical education, the principles of organizing sports events;

takes into account pedagogical conditions (development of knowledge about innovative youth sports in the process of mastering professional disciplines; expanding the tasks of industrial practice for the organization of sports and mass events; involvement in the organization and participation in sports and mass events of different types), which are implemented in a set activities; participation in competitions and sports games), methods (problem, interactive, game, project) and tools (Internet resources; professionally-oriented tasks; social networks) training.

Criteria, indicators and levels of readiness of future physical education teachers for the organization of sports events on the basis of a holistic approach are defined. The criterion basis of the study were: motivational, cognitive, procedural-organizational and behavioral criteria, which are detailed by relevant indicators (motivation to hold sports events; awareness of future physical education teachers in the field of competitive play and healthy living; ability to organize sports events) in the online space and the ability to organize sports events in the offline space, reflection), which allow to characterize the low, sufficient and high levels of such readiness.

The effectiveness of the model of training future physical education teachers for the organization of sports events on the basis of a holistic approach has been experimentally tested. The results of the pedagogical experiment confirmed a statistically significant dynamics in the levels of readiness for the organization of sports events on the basis of a holistic approach in the experimental group.

Key words: future physical education teachers; sports events; holistic approach; readiness to organize mass sports events based on a holistic approach; professional training; model.

LIST OF APPLICANT'S PUBLICATIONS

Articles in scientific professional publications of Ukraine

1. Kyselov V.O. Struktura hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv na zasadakh kholistychnoho pidkhotu. *Fizyko-matematychna osvita*. 2018. Vyp. 1(15). Ch. 3. S. 27-31.

2. Kyselov V.O. Rezultaty eksperymentalnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv na zasadakh kholistychnoho pidkhotu. *Fizyko-matematychna osvita*. 2019. Vyp. 4(22). Ch. 2. S. 101-106.

3. Kyselov V.O. Kryterii, pokaznyky i rivni hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2020. № 73. T. 2. S. 38-41.

4. Kyselov V.O. Sutnist hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti na zasadakh kholistychnoho pidkhotu. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. 2020. Vyp. 76. S. 80-84.

5. Kyselov V.O. Metodolohichni pidkhody do formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Innovatsiina pedahohika*. 2020. Vyp. 29. T.1. S. 145-148.

6. Kyselov V.O., Balashov D.I. Mozhyvosti neformalnoi osvity u formuvanni hotovnosti maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Fizyko-matematychna osvita*. 2020. Vyp. 3(25). Ch. 2. S. 61-66.

7. Kyselov V.O., Rybalko P.F. Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 2020. Vyp. 3 (44). S. 63-70.

Articles in scientific periodicals of other states

8. Balashov D., Kyselov V. Methodology of conducting lessons of physical culture according to the varied module «Football» with pupils of high school age. In *Contemporary technologies in the educational process : Ed. M.Wierzbik-Strońska, G. Buchkivska*. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Pp. 233-249.

Published works of approbation nature

9. Kyselov V.O. Suchasnyi stan profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury u ZVO. *Teoretychni ta praktychni aspekty sotsialno-ekonomichnykh naukovykh doslidzhen : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 30 zhovtnia 2020 r). Kyiv : Skhidnoievropeyskyi tsentr naukovykh doslidzhen, 2020. S. 198-200.

10. Kyselov V.O. Napriamy modernizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury u ZVO. *Tendentsii rozvytku psykholohii ta pedahohiky : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 6-7 lystopada 2020 roku). Kyiv : HO «Kyivska naukova orhanizatsiia pedahohiky ta psykholohii», 2020. Ch. 1. S. 58-60.

11. Kyselov V.O. Do problemy informatyzatsii profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury. *Tekhnolohii elektronnoho navchannia : materialy IV Vseukrainskoi Internet-konferentsii* (6-7 lystopada 2020 roku). 2020. № 4. C. 31-35.

12. Kyselov V.O. Zastosuvannia zasobiv voleibolu u protsesi rukhovoï aktivnosti divchat-pidlitkiv. *Ozdorovcho-rekreatsiina rukhova aktivnist u suchasnomu suspilstvi* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (m. Chernivtsi, 10 lystopada 2020 r.). Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, 2020. S. 74-75.

13. Kyselov V.O. Analiz stanu profesiinoï pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Aktualni problemy psykholohii i pedahohiky* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 13-14 lystopada 2020 r.). Kharkiv : Skhidnoukrainska orhanizatsiia «Tsentri pedahohichnykh doslidzhen», 2020. S. 72-75.

14. Kyselov V.O. Hotovnist maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoï diialnosti. *Suchasni vyklyky i aktualni problemy nauky, osvity ta vyrobnytstva: mizhhaluzevi dysputy* : materialy X Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (m. Kyiv, 13 lystopada 2020 r.). Kyiv, 2020. S. 368-373.

15. Kyselov V.O. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Orhanizatsiino-metodolohichne zabezpechennia pidhotovky fakhivtsiv: tendentsii, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia (z nahody 90- richchia KhNADU)* : materialy Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi internet-konferentsii (m. Kharkiv, 18 lystopada 2020 roku). Kharkiv, 2020. S. 130-134.

16. Kyselov V.O. Eksperymentalna pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii sportyvno-masovykh zakhodiv. *Naukova diialnist yak shliakh formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia (NPK-2020)* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Sumy, 4 hrudnia 2020 r.). Sumy : FOP Tsoma S.P., 2020. S. 74-76.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	18
ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО- МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ	29
1.1. Сучасний стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу	29
1.2. Холістичний підхід як основа організації спортивно-масових заходів	58
1.3. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу: сутність і структура.....	73
Висновки до розділу 1	102
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО- МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ	106
2.1. Методологічні підходи і принципи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу	106
2.2. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу	121
2.3. Особливості реалізації моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу	134
Висновки до розділу 2	151

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ	154
3.1. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.....	154
3.2. Опис основних етапів педагогічного експерименту	170
3.3. Статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту.....	192
Висновки до 3 розділу	215
ВИСНОВКИ.....	219
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	223
ДОДАТКИ.....	256

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗВО – заклад вищої освіти

КГ – контрольна група

ФК – фізична культура

МОН України – Міністерство освіти і науки України

СумДПУ – Сумський державний педагогічний університет імені
А.С. Макаренка

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тренди глобалізації та технологізації у суспільстві призвели до зменшення активності фізичної праці на противагу до розумової, яка потребує більшою мірою інертності фізичних рухів, але зосередженості на мозковій активності. Розвиток інформаційних технологій впливає і на спортивні пріоритети, які у віртуальному просторі також орієнтовані на інтелектуальні й психофізіологічні якості (швидкість реакції, увага, кмітливість, дрібна моторика, інтуїція тощо). Зниження фізичних навантажень, а, отже, й погіршення фізичного здоров'я людини і суспільства загалом підтверджується статистичними оцінками, згідно з якими, люди, які систематично займаються спортом, працюють на 3-8% більш ефективно на відміну від тих, хто веде пасивний спосіб життя. Тому організація спортивних змагань та дозвілля засобами фізичної культури і спорту набуває одночасно індивідуального, економічного і соціального значення, однак потребує нових підходів, які враховують інтелектуальний, фізичний, соціальний, емоційний, естетичний і духовний розвиток кожної особистості у досягненні мети залучення молодого покоління до здорового способу життя.

Серед підходів, що орієнтовані на цілісний розвиток особистості, слід відзначити холістичний, який як провідну наслідуює ідею гармонійного розвитку кожного через забезпечення міжпредметних зв'язків, урахування інтересів людей з різними потребами, збалансованість та підтримку різних інтересів і якостей особистості (аналітичне та інтуїтивне мислення, фізичний і когнітивний розвиток тощо). Тому пріоритетного значення набуває професійна підготовка вчителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу як основи такої інтеграції.

Важливість організації спортивно-масових заходів підтверджується у нормативних документах: Указ Президента України «Про деякі заходи щодо вдосконалення системи фізичного виховання дітей та молоді у навчальних закладах і розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні» (2009 р.), Наказах

МОН України «Система організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів» (2003 р.), «Про затвердження регламенту проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів у навчальних закладах» (2003 р.), «Про заходи щодо вдосконалення роботи з фізичного виховання та збереження здоров'я школярів в навчальних закладах України» (2008 р.), «Про невідкладні заходи щодо збереження здоров'я учнів під час проведення занять з фізичної культури, захисту Вітчизни та позакласних спортивно-масових заходів» (2008 р.), «Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах» (2010 р.), спільному Наказі МОН України та Міністерства охорони здоров'я України «Про посилення роботи щодо профілактики захворюваності дітей у навчальних закладах та формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді» (2005 р.), Постановах Верховної Ради України «Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади» (2016 р.), Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Цільовій соціальній комплексній програмі розвитку фізичної культури і здоров'я (2016 р.) та ін.

Теоретичною основою дослідження слугують праці, в яких розкрито:

– проблеми професійної підготовки фахівців, зокрема, філософсько-методичними аспектами професійної підготовки (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.), технологізації освітнього процесу (О. Набока, О. Пехота та ін.), формуванням готовності до певного виду діяльності (О. Ажиппо, І. Гавриш, Л. Сущенко, Б. Шиян та ін.), використання різних підходів щодо професійного розвитку фахівця: компетентнісного (Н. Бібік, В. Заболотний, О. Пометун та ін.), особистісно зорієнтований (І. Бех, В. Серіков та ін.), акмеологічного (Т. Дерека, Г. Хозяїнов та ін.); цілісного (І. Зязюн та ін.), діяльнісного (Г. Атанов та ін.), редукційного (Р. Карпинська, Л. Сидоренко

та ін.), середовищного (В. Мелешко, К. Приходченко та ін.) та холістичного (Н. Малярчук та ін.);

– культурологічний аспект підготовки фахівців, зокрема, фізичної культури (В. Бальсевич, Л. Матвеев, В. Столяров та ін.), професійно-педагогічної культури (І. Іваній, А. Сущенко та ін.), культури здоров'я і здоров'язбереження (Ю. Бойчук, Г. Куртова та ін.);

– теоретичні і практичні засади підготовки фахівців ФКіС, у т.ч. вчителів фізичної культури до створення здоров'язбережувального середовища ЗЗСО (С. Омельченко, П. Рибалко, Н. Рилова, Л. Сливка та ін.), використання інноваційних форм рухової активності (Д. Бермудес, Д. Балашов та ін.), роботи у дитячих колективах (Н. Беліков, В. Видрін, М. Носко, Є. Приступа та ін.), формування у молоді знань про здоров'я та умінь його зберігати й відновлювати (Б. Долинський, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, В. Приходько та ін.);

– актуальні питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів у ЗЗСО (В. Завадич, Н. Москаленко, Б. Шиян та ін.); особливості організації спортивно-оздоровчого туризму (В. Ганопольський та ін.) та туристсько-краєзнавчої роботи (І. Ткачівська та ін.).

Проте аналіз результатів науково-педагогічних досліджень останніх років засвідчує фрагментарність у вирішенні проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, що підтверджує низка наявних суперечностей між:

– суспільним запитом на спортивно-масові заходи, які інтегрують фізичні, інтелектуальні, емоційні й духовні цінності особистості, та фрагментарним урахуванням холістичного підходу при їх організації;

– поширенням ідей холістичної освіти та усталеністю практичного досвіду закладів освіти в організації спортивно-масових заходів, орієнтованих лише на фізичні змагання офлайн;

– наявністю моделей професійної підготовки вчителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів та відсутністю серед них таких, що забезпечують підготовку до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня дослідженість та необхідність розв'язання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося у межах науково-дослідних робіт: кафедри теорії та методики спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка за темою «Оптимізація навчально-тренувального процесу спортсменів у системі багаторічної підготовки» (номер державної реєстрації 0116U000898), де автором визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (протокол №2 від 24 вересня 2012 року, уточнено у протоколі №7 від 28 грудня 2020 року).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічна модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Досягнення мети потребувало вирішення низки **завдань**:

1) проаналізувати сучасний стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

2) схарактеризувати сутність поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» та схарактеризувати його компоненти;

3) розробити й теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

4) визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

5) експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи** дослідження:

– *теоретичні*: аналіз законодавчих та нормативних документів з питань вищої освіти з метою визначення нормативної бази дослідження; узагальнення результатів психолого-педагогічних та методичних досліджень з проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та їх зіставлення для визначення стану розробленості проблеми та низки наявних суперечностей; узагальнення вітчизняного досвіду формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; термінологічний аналіз для визначення ключових понять дослідження; структурно-логічний аналіз для визначення структури ключової категорії дослідження «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу», розроблення діагностичного апарату дослідження; порівняння для характеристики рівнів готовності майбутніх

учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; метод моделювання для побудови організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

– *емпіричні*: анкетування, опитування, бесіди з викладачами, студентами, спостереження для визначення практичного стану розробленості проблеми дослідження; кількісний аналіз із метою визначення рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; графічний аналіз для фіксації та візуалізації динаміки рівнів готовності;

– *методи математичної статистики* для обробки даних та результатів педагогічного експерименту: *t*-критерій Стьюдента оцінки середніх для підтвердження вірогідності висновків про ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, яка розглядається з позиції системного, діяльнісного (у тому числі задачного), компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого *методологічних підходів*, базується на використанні *принципів загальних дидактичних* (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу) та специфічних *принципів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури* (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі), *принципів холістичної*

освіти в галузі фізичної культури (принцип холістичного навчання; принцип здорового способу життя); *принципів організації спортивно-масових заходів* (відповідність завдань і організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність), *ураховує педагогічні умови* (поглиблення змісту фахових дисциплін матеріалами про інноваційні молодіжні види спорту; розширення переліку завдань виробничої практики питаннями організації СМЗ; залучення студентів до організації та участі у СМЗ різних типів), які реалізуються комплексом *форм* (тренінги; виробнича практика; соціальні проекти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), *методів* (проблемні, інтерактивні, ігрові, проектні) та *засобів* (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання;

- *схарактеризовано сутність і структуру* готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

- *розроблено критерії* готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу: мотиваційний, знаннєвий, процесуально-організаційний та поведінковий, які деталізовані відповідними показниками (мотивація проводити СМЗ; обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя; уміння організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та уміння організації спортивно-масових заходів у офлайн-просторі; рефлексія), що дозволяють схарактеризувати рівні такої готовності (низький, достатній, високий);

- *уточнено сутність* понять «організація спортивно-масових заходів учителем фізичної культури», «холістична фізкультурна освіта», «спортивно-масові заходи на засадах холістичного підходу»;

- *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації

спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, наукові уявлення про зміст, форми, методи й засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у спрямованості його результатів на вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, в затребуваності авторських матеріалів, які дозволяють в умовах освітнього процесу ЗВО значно підвищити його ефективність, а саме:

– в розробленості навчально-методичного забезпечення вибіркового навчальних дисциплін «Організація спортивно-масових заходів» та «Кіберспорт» (робоча програма, матеріали лекцій, лабораторних занять, матеріали для контролю знань, завдання для самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань);

– в розробленості критеріально-діагностувального супроводу процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, який дозволяє здійснювати моніторинг процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, при розробці освітніх (освітньо-професійних) програм, написанні посібників, методичних рекомендацій з формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, кваліфікаційних (курсівих, бакалаврських та магістерських) робіт.

Основні положення та результати дослідження **упроваджені** в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка №132/01-03 від 01.10.2020 р.), Класичного

приватного університету (довідка №845 від 14.12.2020 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка №2368 від 31.12.2020 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка №327/2-н від 16.10.2020 р.).

Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві, полягає у характеристиці форм неформальної освіти у формуванні готовності до організації спортивно-масових заходів [130]; уточненні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів [132]; обґрунтуванні умов опанування модуля «Футбол» [277].

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати проведеного дослідження апробовані на *міжнародних конференціях*: «Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень» (Київ, 2020 р.); «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2020 р.); «Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві» (Чернівці, 2020 р.); «Актуальні проблеми психології і педагогіки» (Харків, 2020 р.); «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути» (Київ, 2020 р.); «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2020 р.);

усеукраїнських науково-практичних конференціях: «Технології електронного навчання» (Інтернет-конференція, 2020 р.); «Організаційно-методологічне забезпечення підготовки фахівців: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення (з нагоди 90-річчя ХНАДУ)» (Харків, 2020 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-методичних семінарах кафедри теорії і методики фізичної культури, кафедри теорії і методики спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (2015-2019).

Публікації. Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження викладено в 16 публікаціях автора (13 з них – одноосібні): 7 статей у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні; 8 матеріалів апробаційного характеру.

Структура дисертаційної роботи. Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (294 найменування, із них 21 – іноземними мовами) та 12 додатків на 49 сторінках. Дисертація містить 31 таблицю та 37 рисунків.

Загальний обсяг дисертації становить 304 сторінки, із них основний текст – 197 сторінок.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ
НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ

1.1. Сучасний стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року освіта визнається стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості [247]. 20-та сесія ЮНЕСКО прийняла визначення освіти як процесу і результату вдосконалення здібностей і поведінки особистості, за якого вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. Тому для визначення сучасного стану розробленості проблеми дослідження зосередимо увагу на науково-педагогічних дослідженнях, пов'язаних з професійною підготовкою учителів фізичної культури.

У дослідженні ми будемо опиратися на такі вихідні поняття: «професійна освіта та підготовка», «фізична культура», «підготовка вчителя фізичної культури», «масовий спорт», «спортивно-масові заходи», «підготовка вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу».

Професійна освіта та професійна підготовка

Ми погоджуємося з поглядами О. Новікова, який під професійною освітою розуміє «результат професійного навчання і виховання, професійного становлення та розвитку особистості людини» [192, с. 11].

У контексті дослідження потрібно визначитися з поняттям «підготовка». У довідковій літературі є різні тлумачення цього поняття: процес навчання; процес формування готовності до майбутньої діяльності; запас знань, вмінь та навичок, досвіду тощо.

Так, у «Педагогічному енциклопедичному словнику» зазначається, що поняття «підготовка» розглядається як «навчання, тобто як певний спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань, і як готовність, під якою потрібно розуміти наявність компетенцій, знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань» [203].

Підготовка, за Г. Балом, – це «... відповідний аспект або функція певним чином організованого цілісного процесу керування розвитком особистості» [17, с. 98].

Погоджуємося з Д. Алімасовою, що поняття «підготовка» частіше за все має означення у контексті розглянутої професії, до якої вона належить, та практично не зустрічається в самостійному значенні [5].

Основне завдання фахової підготовки С. Гуменюк вбачає не лише у наданні студентам ґрунтовних знань у професійній діяльності, а й формування в майбутніх фахівців із вищою фізкультурною освітою готовності продуктивно мислити та реалізувати набуті знання, уміння й навички на практиці [63].

Поняття «професійна підготовка» має різне тлумачення:

– система організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, загальних і професійних знань, умінь, навичок і професійної готовності [4];

– процес формування сукупності фахових знань, умінь і навичок, атрибутів, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності [5];

– набуття людиною професійної освіти, що є результатом засвоєння інтелектуальних знань, умінь та формування необхідних особистісних професійних якостей [26].

Аналіз енциклопедичних видань, зокрема в «Енциклопедії професійної освіти» показав, що поняття «підготовка» інтерпретується, як загальний термін стосовно прикладних завдань освіти, коли передбачається засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального чи навчального характеру».

У Законі України «Про вищу освіту» (2014) поняття «професійна підготовка» трактується як «... здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [87].

В «Енциклопедії професійної освіти» термін «професійна підготовка» тлумачиться як «сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією, процес повідомлення учням відповідних знань і вмінь».

За твердженням О. Куца, професійна підготовка майбутнього вчителя включає професійні знання, вміння та якості, а саме: психолого-педагогічні, методичні і спеціальні [159].

Ми позитивно оцінюємо та будемо у своєму дослідженні користуватися визначенням, що подає Р. Куліш: «професійна підготовка – це система змістових і організаційних заходів; професійно-педагогічна підготовка не може бути обмежена лише формуванням знань, умінь, навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний розвиток студента; мета і кінцевий результат професійно-педагогічної підготовки є формування готовності студентів до виконання майбутньої професійної діяльності» [156, с. 74].

Фізична культура

Термін «фізична культура» висвітлюється в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (1994), де зазначається: «Фізична культура – це

діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя».

В «Українському педагогічному словнику», автором якого є С. Гончаренко, поняття «фізична культура» трактується як «... частина культури суспільства, що включає систему фізичного виховання та сукупність спеціальних наукових знань і матеріальних засобів, необхідних для розвитку фізичних здібностей людини, зміцнення її здоров'я» [54, с. 345]. Вказано, що «вона органічно включає громадську й особисту гігієну, гігієну праці й побуту, а також широко використовує природні чинники, виховує правильний режим праці й відпочинку» [54, с. 345].

Науковець О. Базильчук вважає фізичну культуру специфічним багатофункціональним явищем, у сфері якого розв'язується широке коло завдань: від особистих до державних і загальнолюдських [14, с. 121]. На його думку, найважливішим є такі суспільні фізичної культури функції:

- відтворення робочої сили та підготовки громадян до виробничої і творчої діяльності – державного будівництва та міжнародного представництва;

- фізичне, розумове й естетичне виховання особистості;

- удосконалення природних і набутих якостей особи;

- формування активної творчої життєвої позиції громадян [14, с. 121].

Дослідник зазначає, що, формуючись у процесі розвитку людського суспільства, фізична культура чітко увиразнила залежність між підготовкою до праці та її результатами. Ускладнення змісту людської діяльності щоразу підвищує вимоги до рівня фізичної та психічної підготовленості. Функції фізичної культури проявляються також у постійному нагромадженні й передачі досвіду, у створенні нових методів і засобів впливу на психофізичний стан людей [14, с. 122].

В. Папуша наголошує на тому, що «фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та трудової діяльності, це задоволення

моральної, естетичної та творчої життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру» [164, с. 6]. Учений слушно підкреслює, що «в особистому аспекті фізична культура є частиною загальної культури звичок, а також рівнем життєдіяльності людини та стану її здоров'я» [199, с. 6].

Своєрідно тлумачить аналізоване поняття Б. Шиян, провідний педагог і автор навчальних посібників із фізичного виховання. На його думку, фізична культура – це «сукупність досягнень суспільства у створенні та раціональному використанні спеціальних засобів, методів і умов цілеспрямованого фізичного й духовного вдосконалення людини» [266, с. 18]. Дослідник виокремлює термін «фізична культура особистості» і тлумачить його як «сукупність властивостей людини, що набуваються в процесі фізичного виховання і виражаються в її активній діяльності, спрямованій на всебічне удосконалення своєї фізичної природи та ведення здорового способу життя» [267, с. 19].

В. Сухомлинський, видатний сучасний український педагог, пов'язує фізичну культуру з національним вихованням. Він зокрема пише: «Виховання фізичної культури – це, по-перше, турбота про здоров'я і збереження життя як найвищої цінності; по-друге, система роботи, що забезпечує гармонію фізичного розвитку і духовного життя, багатогранної діяльності людини» [236, с. 143].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття «фізична культура» у тлумаченні, яке подає В. Ареф'єв. Учений визначає поняття «фізична культура» як «частину загальної культури, сукупність спеціальних матеріальних і духовних цінностей способів їх створення та використання з метою забезпечення фізичної досконалості людини» [9, с. 6].

Підготовка вчителя фізичної культури

С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» тлумачить поняття «вчитель» як «фахівця, який проводить навчальну й виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах різних типів» [54, с. 341].

Формування особистості вчителя та його педагогічної майстерності досліджували Г. Балл [17], І. Зязюн [98; 99], О. Пометун і Л. Пироженко [211], О. Савченко [217] та ін. Тематика наукових праць В. Андрущенко [6], В. Ковальчука [136], В. Сластьоніна [222] та ін., присвячена висвітленню проблеми вчителя, його статусу і професійної підготовки.

Так, В. Андрущенко розглядає роль і місце сучасного вчителя в освітньому просторі. Вчений зазначає: «Учитель завжди був і залишається величиною стабільно високою, яка поєднує традиційний досвід і новітні якості, сформовані до потреб практики» [7, с. 5].

Педагогічна діяльність – це професійна діяльність, спрямована на навчання учнів, їх індивідуальний розвиток і саморозвиток, створення найкращих умов для процесу вільного і творчого самовираження, можливості вибору.

У монографії В. Ковальчука представлено аналіз актуальних проблем модернізації професійної та світоглядно-методологічної підготовки педагогів у сучасній Україні [136]. Ці питання дослідник розглядає системно, поєднуючи методологічні, пізнавальні та педагогічні підходи. Науковець наголошує на необхідності гармонізації теорії та практики професійної підготовки вчителя ХХІ ст. [136].

Розроблені В. Сластьоніним концептуальні положення професійної підготовки майбутніх педагогів передбачають формування таких чотирьох груп якостей, як:

- 1) які відповідають професійно-педагогічній спрямованості особистості вчителя;
- 2) які визначають психолого-педагогічну компетентність вчителів;
- 3) які розкривають зміст спеціальної підготовки вчителів;
- 4) які виокремлюють методичну підготовку в основних її напрямках (цілі, принципи, зміст, форми, методи і засоби) [222, с. 14-28].

Концептуальні положення щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності визначені у: Законах України

«Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); указах Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» (2004), «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016); постановах «Про Загальнодержавну соціальну програму розвитку фізичної культури і спорту на 2013-2017 роки» (2013), «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» (2017) та ін.

У науковій літературі поняття «професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури» визначається як:

– процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи ЗВО, спрямовані на формування протягом періоду навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках фізкультурного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці (Л. Сущенко [238, с. 13]);

– визначальна умова ефективного функціонування системи фізичного виховання (О. Куц [159, с. 119]);

– науково обґрунтована організаційно-методична система суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і професорсько-викладацького складу навчального закладу, спрямована на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості (Г. Арзютов, В. Кукса, О. Куц, Л. Сущенко, Б. Шиян [10; 160; 238; 267]);

– складний багатофакторний процес виконання системи дій, спрямованих на розв'язання навчально-виховних та оздоровчо-профілактичних задач, у тому числі, забезпечення формування у нових поколінь українців імунітету до гіподинамічного способу існування та інших важливих патернів життєдіяльності на мотиваційні неавторитарній основі (С. Табінська [239, с. 313]);

– процес становлення особистості, розвитку загальної і професійної педагогічної культури, компетентності, професійних компетенцій, що виступають передумовою ефективною майбутньої професійної діяльності вчителя в ЗЗСО (І. Грінченко [59, с. 103]);

– процес формування самостійної, енергійної особистості, здатної до професійного самовдосконалення, що виявляється у самоаналізі та саморозвитку, самоосвіті, здатності до креативного мислення та творчого застосування студентами здобутих знань (І. Шаповалова [265, с. 205]);

– система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують майбутньому педагогові отримання фундаментальних знань у галузі фізичної культури, формування на їх основі відповідних умінь і навичок, необхідних для використання у майбутній професійній діяльності різноманітних форм занять, засобів та методики викладання фізкультурно-оздоровлювальних програм, спрямованих на досягнення і підтримку фізичного стану (Р. Маслюк [178, с. 41]).

Повністю погоджуємося та скористаємося у своїй роботі визначенням Л. Іванової: учитель фізичної культури – «особистість, яка професійно підготовлена до викладання предмету «Фізична культура» та ефективного здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями» [103, с. 24].

У дослідженні також виокремимо тлумачення поняття «майбутній учитель фізичної культури», яке подає О. Комар: «особа, яка навчається у ЗВО з метою набуття кваліфікації – учитель фізичної культури» [139].

В. Стоянов зазначає, що вчитель фізичної культури повинен мати «унікальну композицію професійних, особистісних та моральних якостей» [224, с. 64]. Автор визначає їх зміст: «професійні (глибокі знання в галузі своєї професії, педагогіки, психології, методів і засобів навчання); особистісні (інтерес до фізичної культури, цілеспрямованість, наполегливість, тактовність); моральні (чесність, доброзичливість, вимогливість, справедливість, відповідальність)» [232, с. 65].

Майбутні вчителі фізичної культури розглядаються нами як студенти закладів вищої освіти (ЗВО), які спрямовують свої зусилля на отримання кваліфікації відповідно до певного терміну навчання та освітньо-кваліфікаційного рівня, що дозволить їм ефективно здійснювати фізичне виховання школярів.

А. Чепелюк [258], висвітлюючи професійне становлення майбутнього вчителя фізичної культури, визначають такі складові його підготовки, як:

- професійна спрямованість на опанування фаховими знаннями, виконання професійних функцій, володіння видами професійної діяльності в контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- особистісна спрямованість на професійне самовизначення, професійну самореалізацію й самоактуалізацію упродовж життя;
- технологічна спрямованість на формування організаційно-методичних умов майбутньої професійної діяльності.

А. Конох зазначив, що професійні вміння, притаманні учителю фізичної культури (дидактичні, академічні, перцептивні, мовні, організаторські, комунікативні), повинні поєднуватися з вміннями щодо організації і керівництва колективом людей різних за віком, професіями, інтересами. Таким чином, підготовка у вищій школі до такої роботи повинна базуватися на нових концепціях, підходах [141].

Е. Ільїн вважає, що в поведінці вчителя фізичної культури розрізняють наступні функціональні компоненти [101]:

- проектна складова містить цілі і завдання, формулювання понять, пов'язаних з ефектом довгострокового планування; тривалий планування діяльності учнів і їх діяльності;
- інформативна складова включає в себе розвиток системи цілей і якості, її досягнення, навчальні інструменти і дії навчального процесу по предмету; вік і особистісні психологічні характеристики, впливають на зміст і методи навчального процесу; переваги і недоліки його роботи, атрибути і результати;

– конструктивна складова – композиція, що містить навчально-виховних інформацію, вибір і зміст конструкції; методи вибірки обстежень; різні форми прогнозування активності студентів; моделювання їх майбутньої діяльності і поведінки;

– комунікативна складова включає в себе відповідні ділові відносини між учасниками навчального процесу, формування дій; мотивацію їх роботи; розподіл внутрішнього світу учасників педагогічного процесу;

– організаційна складова включає педагогічну реалізацію запланованих заходів; взаємодія педагога і студента з організацією; раніше створену організаційну модель діяльності та поведінки педагога і студента;

– організаційно-спортивна складова включає організацію змагальної діяльності в одному або декількох видах спорту; визначення спортивних досягнень і категорій учнів; спортивні та масові змагання, прояв організаційних навичок в якості капітана команди або судді [101].

Е. Ільїн [101] виділив три етапи роботи вчителя фізичної культури:

1) підготовчий етап включає в себе терміни, коли складаються план досягнення мети і шляху його реалізації. Підготовчий етап включає в себе рівень підготовленості учнів до занять, відношення до загальної фізичної культури і спорту, до вчителя і між учнями, матеріальне забезпечення уроку, погодні умови (заняття на вулиці) [101], також включає в себе роботу по ефективному виконанню учителем фізичної культури умов психологічної адаптації на наступному уроці. На цьому етапі було проведено безліч заходів, серед яких учитель фізичної культури і спорту один з учасників;

2) етап реалізації включає в себе планування дій студентів, моніторинг їхньої поведінки при фактичному прояві труднощів і, звичайно ж, зміна ситуації і коригування плану уроку для подолання, цей етап характеризується постійним розподілом і руйнуванням уваги вчителя до психічного стресу на об'єкті.

3) етап оцінки включає в себе процес оцінки прогресу в навчанні, визначення причин збоїв і плану роботи, а також процес повторного застосування правильних вправ.

Велике значення має діяльність вчителя фізичної культури, що включає в себе вивчення навчально-методичної літератури, вибір навчальних цілей, віку, учнів, їх гендерні відмінності і класові характеристики [186]:

- вчитель фізкультури, діяльність якого пов'язана з прогнозуванням, дозволяє учню вибрати схильності до фізичних занять, і дає можливість визначити ставлення до занять у спортивній секції;

- управлінська і організаційна функції вчителів фізичної культури полягають в організації навчального процесу, реальної організації шкільних спортивних заходів або фестивалів, створення фізкультурного активу і організаційній роботі в школі по їх створенню;

- виховна функції включають в себе індивідуальні фізичні і психічні якості, роль, яка виробляється в учнів за допомогою фізичних вправ, участь у змагальній діяльності, де відбувається виховання морально-вольових якостей особистості того, хто навчається, а також здорового способу життя, виховання патріотизму.

Учитель фізичної культури повинен уміти:

- оцінювати рівні підготовленості учнів протягом усього курсу дисципліни для контролю і корекції психологічного стану учня, реакції учнів на правильно сприймаються ним питання, думки, накази, розпорядження та вимоги;

- вислуховувати відповіді учнів, їхні запитання; тримати в полі зору всю групу котрі займаються фізичними вправами;

- сприймати реакцію учнів на власну інтерпретацію;

- визначати темп, складність, глибину засвоєння навчального матеріалу на заняттях, вказувати на типові помилки;

- враховувати поведінку учнів в окремих групах навчальної діяльності, особливості психіки;

- фіксувати індивідуальну поведінку дитини, його мова, навички, здібності і інтерес до особливих видів спортивної діяльності;
- спостерігати за своїми діями і словами, за діяльністю учня.

I. Сеченов вважав, що «рух і фізичні вправи є засобом розвитку пізнавальних здібностей школярів ». Тому, по його думку, навчальний заклад не може існувати без фізичного виховання, фізичні вправи обов'язково повинні бути щоденними розумовими вправами. П. Лесгафт визначає фізкультуру, навчальний процес як об'єкт соціально-наукових досліджень, створених загальної теоретичною частиною фізичного виховання. Він розглядає спорт як важливу мету свідомого контролю над рухом, «привчатися якомога скоріше готуючись до великої роботи за короткий проміжок часу або діючи витончено і енергійно» [158].

Масовий спорт

Поняття «спорт» визначено в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [90] та Законі «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки дитячо-юнацького спорту та фізичного виховання дітей» [88]. У цих Законах України чітко викладені дії органів влади, держави, області, району, міста, практичних працівників щодо організації і проведення спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах.

У «Педагогічному енциклопедичному словнику» поняття «спорт» тлумачиться як «заняття фізичними вправами, яке має за мету поряд зі зміцненням здоров'я, розвитком фізичних сил і рухових здібностей досягнення перемоги або високих результатів у змаганнях» [203].

Спорт від фізичного виховання відрізняється наявністю обов'язкового змагального компонента, «він виступає в багатьох іпостасях: як засіб оздоровлення, як засіб психофізичного вдосконалення, як дієвий засіб відпочинку та відновлення працездатності, як видовище, як професійна праця» [40, с. 301].

О. Базильчук зазначає, що «одним із уніфікованих явищ суспільства і складовою частиною фізичної культури є спорт. Його культурні

характеристики відображають внутрішню культуру суспільства і, у свою чергу, допомагають формувати соціальні стандарти суспільства та стиль життя. У сучасному суспільстві спорт постає не тільки як розвага, гра й засіб рекреації, він впливає на систему освіти, релігію, економіку і політику [14, с. 121]. На думку вченого, спорт – це своєрідна «мікромодель суспільства, взаємовідносини в якому сприяють формуванню, збереженню та актуалізації системи суспільних цінностей в аспекті загальної культури» [14, с. 122]. Нам імпонує це визначення поняття «спорт».

У спорті представлені практично всі види людської діяльності: пізнавальна, ціннісно орієнтована, комунікативна, соціально-педагогічна тощо.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (1994) подано перелік сучасних напрямів спорту: дитячий, дитячо-юнацький, резервний, вищих досягнень, професійний, ветеранів, олімпійський, неолімпійський тощо [87].

У дослідженні актуальним для нас є поняття «спорт для всіх» у тлумаченні, яке подає М. Дутчак. Вчений трактує поняття «спорт для всіх» як «заняття окремими видами спорту, переважно масовими або різноманітними фізичними вправами на основі багатоборства і розрядної класифікації з метою активного відпочинку, усунення нервового емоційного напруження, зміцнення здоров'я, підвищення працездатності і досягнення фізичної досконалості» [77, с. 18-24].

Із цього приводу Т. Круцевич слушно зазначає, що «таке соціальне явище, як «спорт для всіх», перебуває на стадії активного розвитку, особливо у країнах східної частини Європи» [152].

Л. Іващенко, П. Савицький і В. Левицький поняття «масовий спорт» трактують як «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їхнього дозвілля для зміцнення здоров'я» [107]. Саме у такому визначенні ми будемо використовувати поняття «масовий спорт» у нашому дослідженні.

Спортивно-масові заходи

Розроблена Система організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів (2003) була покликана покращити існуючий стан фізичної культури, однак не викликала стрімкої позитивної динаміки, тому в Указі Президента України «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) знову акцентується увага на відсутності цілісної системи виховання, фізичного, морального та духовного розвитку і соціалізації дітей та молоді [247].

У законодавчих документах і нормативних актах наголошується, що в загальноосвітніх школах відповідно до реалізації здоров'язбережувальної функції навчання доцільно проводити спортивно-фізичні ігри дидактичного характеру, спортивні вправи, гімнастику перед уроками та на перервах, фізкультхвилинки і фізкультпаузи на інших уроках [87; 88; 89; 85; 86; 90].

Розвиток фізичної культури та спортивно-масової роботи у школах України, а також методика їх викладання розкриті у роботах Б. Голощاپова [52], В. Грубника [62], М. Дубовиса, О. Леонов та С. Цвек, [74], Б. Мінаєва і Б. Шияна [182], О. Остапенка [198], В. Папуші [199], В. Столбова [230], В. Цибульської та Г. Безверхньої [255] та ін.

Різним аспектам проблеми фізкультурно-спортивної діяльності та її ролі в формуванні і розвитку особистості присвячено дисертаційні дослідження (С. Волкова, Г. Генсерук, М. Данилко, Д. Диновський, А. Драчук, Л. Іванова, Р. Карпюк, М. Карченкова, А. Кравченко, Б. Курдюков, В. Находкін, Л. Сущенко, О. Тимошенко та ін. [43; 49; 66; 70; 72; 104; 112; 114; 150; 157; 189; 237; 241]). У розглянутих роботах з проблем фізичної культури і спортивної діяльності виділяються і розглядаються умови її ефективності у вирішенні багатьох проблем формування та розвитку особистості – ціннісні орієнтації, здоров'я, соціальна активність тощо.

Науковці (В. Грубник [62], Л. Іванова [105], Т. Круцевич [152], О. Леонов [161], Б. Мінаєв і Б. Шиян [182] та ін.) вказують, що до спортивно-

масової роботи належать заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети. До масової спортивної роботи у літньому таборі відпочинку належать: спортивні ігри загону «Старти надій» (спортивні конкурси, змагання з різних видів спорту, рухливі і спортивні ігри), змагання з багатоборства, турніри по настільному тенісу, бадмінтону, городкам, шахам, шашкам, товариські зустрічі, спартакіади [252, с. 7].

Є. Столітенко дослідив позакласну фізкультурно-оздоровчу роботу шкіл та стверджує, що ця діяльність відіграє значну роль у вихованні в учнів позитивного ставлення до занять фізичною культурою. Згідно навчальної програми учитель фізичної культури зобов'язаний проводити у школі таку роботу: готувати комплекси фізкультурних хвилинок і допомагати в їх організації на загальноосвітніх уроках; надавати учителям та учням методичну допомогу в проведенні інших форм оздоровчої роботи протягом навчального дня; організовувати і проводити фізкультурно-оздоровчі заходи, спортивні змагання та секційні заняття. Важливою складовою частиною роботи вчителя щодо виховання у школярів позитивного ставлення до занять фізичною культурою є залучення їх до участі у масових змаганнях «Шкіряний м'яч», спортивних конкурсах, туристичних походах та інших заходах. Це дозволяє учням накопичувати необхідні знання, формувати уміння і навички самостійно виконувати фізичні вправи, навчатися слідкувати за станом свого здоров'я і фізичним розвитком, виконувати необхідні гігієнічні вимоги, попереджувати шкідливі звички тощо [231, с. 36].

Дослідження В. Находкіна показують, що фізкультурно-спортивна діяльність впливає майже на всі психологічні процеси. У рухливих і спортивних іграх активно розвиваються сенсорні процеси дитини. Розвиваються в умовах ігрової діяльності гострота зору, слух. В активній грі розвиваються також мислення і фантазія. Ігрова діяльність створює

сприятливі умови для розвитку і вдосконалення різноманітних рухів школяра [189, с. 39].

У контексті нашого дослідження вважаємо за доцільне проаналізувати методики організації спортивно-масової роботи, розробленої групою вчених на чолі з В. Бальсевичем. Вони творчо переорієнтували напрацьовані у спорті технології у сферу фізичного виховання та спортивно-масової роботи, назвавши їх спортивно орієнтованим фізичним вихованням, або спортизацією [18, с. 47- 49].

Проблему мотивації та формування пізнавального інтересу до спортивно-масової роботи на уроках і в позаурочний час досліджували О. Марініна [176], О. Остапенко [198], В. Сухомлинський [236], Б. Шиян [182] та ін. Скажімо, О. Марініна зазначала, що діти молодшого шкільного віку не диференціюють інтерес до видів спорту, однак люблять ігрові види спорту, особливо ігри з м'ячем. Із 5 класу у них з'являється зацікавлення іншими видами спорту, але його треба формувати за певних умов, як-от:

- наявність належної матеріальної бази школи;
- достатня кількість спортивного інвентаря для його масового використання;
- добір цікавого матеріалу про будь-який вид спорту [176, с. 19].

Провідні фахівці з теорії та методики фізичного виховання під егідою Т. Круцевич розглянули концепцію вдосконалення програм з фізичної культури у загальноосвітній школі [152, с. 9-11]. Її основні положення включали:

- формування у школярів здоров'язберезувальної компетентності і культури рухів;
- самостійність базових і повних загальноосвітніх шкіл у виборі видів спорту залежно від матеріально-технічної бази школи та інтересів учнів;
- можливість зміни виду спорту в новому навчальному році;

– обов’язкова теоретична підготовка, яка забезпечує базові знання з фізичної культури і сприяє їх реалізації при укладанні індивідуальних програм фізкультурно-оздоровчих занять;

– виконання завдань: а) (із розширення арсеналу рухових навичок і набуття знань про різні види спорту) та б) виховних (зокрема, формування інтересу до одного з видів спорту для занять у позаурочний час) [152, с. 10].

О. Леонов характеризує організацію масових спортивних змагань дітей та учнівської молоді, наводить приклади рухливих спортивних ігор, пропонує проводити спортивні свята в школі та розглядає позакласну роботу з фізичного виховання і шляхи підвищення її ефективності [74].

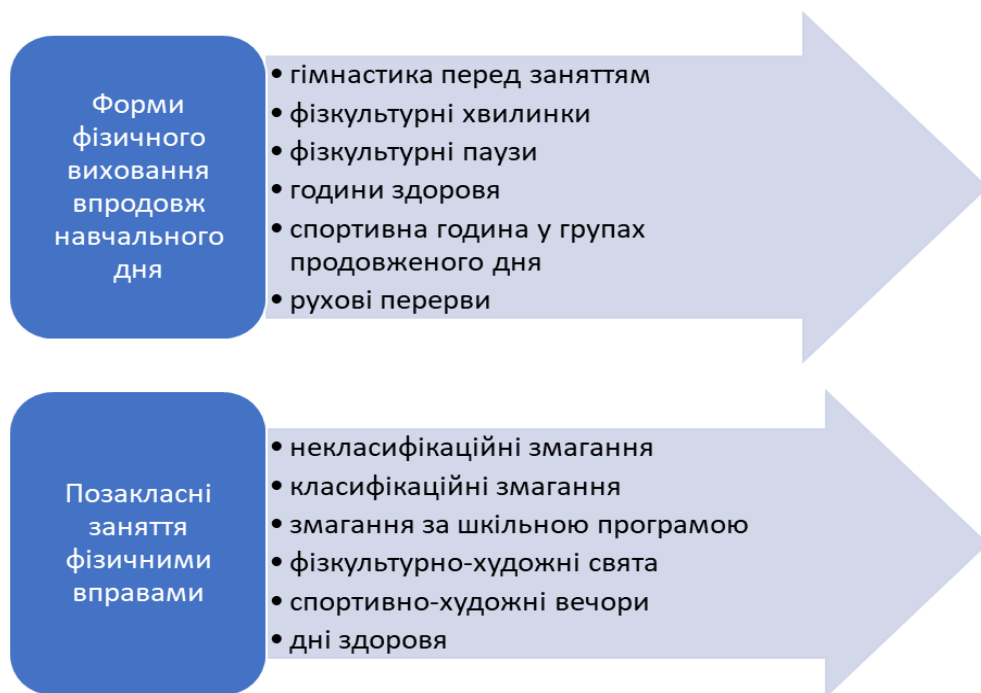
Низка дослідників зауважує, що під час спортивно-масової роботи важливо враховувати вікові особливості дітей і учнівської молоді та здійснювати індивідуальний підхід до них (В. Грубник [62], Т. Круцевич [152], О. Куц [160], А. Леськів, Н. Андрощук, С. Механошин, А. Дзюбановський [164], М. Лук’янченко [173], В. Папуша [199], С. Цвек [74] та ін.).

В. Ареф’єв [62], В. Грубник [62], В. Єрмолова [81], О. Кругляк [151], Т. Круцевич [152], А. Леськів, Н. Андрощук, С. Механошин, А. Дзюбановський [164], В. Папуша [199], Л. Суценко [238], С. Цвек [74], А. Цьось, Г. Балахнічова, Л. Заремба [256] та ін. сформулювали методичні поради та рекомендації для вчителів фізичної культури щодо розвитку фізичної культури та спорту учнів різного віку, а також розглянули позаурочні й позакласні форми спортивно-масової роботи зі школярами (додаток А).

Пріоритетним напрямом у спортивно-масовій роботі в сучасних умовах є впровадження національних видів спорту. У 2001 році вийшов Указ Президента України «Про розвиток козацтва в Україні», який закликав співвітчизників до активного поширення й розвитку національних видів спорту. У школах стали проводитися спортивні заходи (змагання, свята, конкурси), присвячені козацьким видам спорту і юнацькому гарту. У Законі

України від 25 травня 2017 року «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо визнання національних видів спорту» доповнено статтю першу таким формулюванням «національні види спорту – види спорту, засновані на національно-культурних традиціях України». До них належать: бойовий гопак, квадрат, ковчівки, цур, рукопаш гопак, спас фрі – фййт (англ. Free – fight – «Вільний бій»). Приклади рухливих, спортивних і народних ігор подано у додатку Б.

Відомі дослідники з проблем фізичного виховання та спортивно-масової роботи увиразнюють її у позакласній та позашкільній роботі (В. Ареф'єв [9], О. Леонов [161], Б. Мінаєв та Б. Шиян [182], О. Стасенко [228] та ін.). Наприклад, Б. Шиян досліджував позакласні заняття фізичними вправами, (некласифікаційні змагання школярів; фізкультурно-художні свята, спортивно-художні вечори, Дні здоров'я) (рис.1.1) [182, с. 125 -140].

Рис. 1.1. Форми спортивно-масової роботи (за Б. Шияном)

А. Леськів, Н. Андрощук, С. Механошин, А. Дзюбановський розглядають форми фізичного виховання в режимі навчального дня. До них належать: урок як основна форма фізичного виховання; гімнастика до занять;

фізкультхвилинки, фізпаузи та рухлива перерва [164, с. 3-52]. Учені аналізують три види таких позаурочних занять:

- фонові (зарядка, гігієнічна гімнастика, прогулянки, заняття на доріжках здоров'я, купання, плавання);
- навчально-виховні (самостійні заняття; репетиції до виступів, фізкультурних свят, парадів);
- змішаного характеру (туристичні прогулянки; туристичні походи; рухливі ігри рекреаційного типу; спортивні забави рекреаційного типу).

В. Папушу зацікавили заняття у режимі дня школяра і позакласні заняття фізичними вправами [199, с. 69-85]. До перших належать фізкультурні хвилинки на загальноосвітніх уроках та ігри, фізичні вправи на перервах, до других – гуртки фізичної культури; групи загальної фізичної підготовки (ЗФП); спортивні секції; спортивні змагання. Ранкову гігієнічну гімнастику автор відносить до форм самостійних занять учнів.

Науковці (О. Ващенко [35], М. Виленський та А. Внуков [39], О. Дубогай [75], М. Зубалій та С. Закопайло [95], Л. Іванова [105], В. Корсик [146], М. Лук'янченко [173], О. Савченко [217], В. Сухомлинський [236], Ю. Шкрєбтій [268] та ін.) вказують, що зі спортивно-масовою роботою тісно пов'язана фізкультурно-оздоровча робота.

При проведенні фізкультурно-спортивних, фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів в ЗЗСО специфікою професійної діяльності вчителя фізичної культури є перехід від традиційних групових форм і методів навчання до особистісно зорієнтованих, індивідуально-творчих, які спрямовані на мотивування учнів на фізичний розвиток та фізичну підготовку, формування в них знань у галузі фізичної культури, рухових умінь і навичок, здорового способу життя основі [34; 111; 266].

Так, на думку О. Ващенко, здоровий спосіб життя – це важливий чинник виховання особистості [35, с. 48]. Учена висвітлила погляди науковців у різні періоди становлення педагогіки, розкрила поняття «здорового способу життя» людини, що формувалося протягом століть як

єдність фізичних, психічних і соціальних компонентів. Вона розглянула питання фізичного вдосконалення та зміцнення здоров'я дітей у контексті комплексного розв'язання численних соціальних, педагогічних і методичних завдань з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей у різні вікові періоди. Як вважає О. Ващенко, нині потрібно звернути особливу увагу на організацію систематичної роботи з виховання в учнів здорового способу життя та використання багатого національного досвіду й усталених традицій українського народу та готовності педагогів до цієї діяльності [35, с. 48-49].

О. Савченко вбачає підвищення оздоровчої функції фізичної культури в нормативному відпрацюванні активного рухового режиму, введенні в початкових класах трьох уроків фізичної культури на тиждень із забезпеченням диференційованого підходу до різних груп дітей, до дівчаток і хлопчиків, у формуванні в них дбайливого ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших як найвищої цінності [217, с. 4].

Як зазначають М. Віленський і А. Внуков, формуванням здорового способу життя школяра мають займатися, як сім'я, так і весь педагогічний колектив загальноосвітньої школи. Тому цілком зрозуміло, що від майбутніх учителів, від їхнього ставлення до цієї проблеми значною мірою залежить виховання здорового покоління [39, с. 11].

На думку О. Дубогай, фізична культура – це важлива складова здоров'я та успішного навчання дитини [75]. У наукових працях вчена особливу увагу звернула на розвиток шкільної освітньо-оздоровчої системи, яка характеризується виховним, освітнім і оздоровчим ефектами. Дослідниця вважає, що прищеплення дітям здорового способу життя передбачає реалізацію науково обґрунтованого комплексу соціально-психологічних, біологічних і педагогічних заходів. Цієї мети можна досягти лише з позицій системного підходу до розвитку і виховання дитини в дитячому садку й у школі на основі концептуальної оцінки значущості активного рухового режиму як одного з основних компонентів здорового способу життя.

Вітчизняні науковці М. Зубалій і С. Закопайло уобразили три складові здорового способу життя [95, с. 14-18]: фізична (тілесний стан людини та її фізичний розвиток); соціальна (узгоджена взаємодія людини із соціальним середовищем); психічна (визначає розвиток людини як особистості, забезпечує її душевне благополуччя).

М. Лук'янченко розкрив чинники здоров'язбережувальної діяльності у ЗЗСО України. Він зосередив увагу на використанні здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі та формуванні відповідних компетенцій в учнів. Дослідник також розглянув організацію необхідного середовища в школі та висвітлив роль учителя у здоров'язбережувальній діяльності. М. Лук'янченко запропонував розвивати фізичні якості юнаків з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Ним розроблено комплекс фізичних вправ для формування і розвитку швидкісно-силових якостей юнаків із використанням електронно-обчислювальних машин [173].

Міжпредметні зв'язки між фізичним вихованням, спортивно-масовою роботою та іншими навчальними предметами загальноосвітніх шкіл досліджували Л. Демінська [68], Р. Чопик [260] та ін. Науковцями з'ясовано та проаналізовано особливості застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні як основної умови розвитку інтересу школярів різного віку до занять з фізичної культури; у навчальних планах і програмах; підручниках і навчальних посібниках із фізичної культури та інших навчальних дисциплін.

Р. Чопик [260] підтверджує, що наявність взаємозв'язку знань із різних предметів підвищує якість засвоєння знань із фізичної культури, формування рухових умінь і навичок учнів, що актуалізує проблему реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів. На його думку, доцільно застосовувати структурно-логічні схеми та мережеві графіки навчального процесу в освітньому закладі, які дають змогу взаємопов'язувати теми суміжних навчальних предметів із метою запобігання хворобам та профілактики здоров'я дітей і шкільної молоді.

Відповідно до виявленого змісту міжпредметних зв'язків необхідно здійснювати відбір конкретних навчальних форм, методів і прийомів. Р. Чопик довів, що сьогодні існує необхідність у розробці методик реалізації міжпредметних зв'язків упродовж фізичного виховання школярів. Адже знання, які учні набувають на уроках фізкультури у школі, мають міжпредметний характер. Зміст фізкультурної освіти визначає доцільність реалізації міжпредметних зв'язків під час пріоритетного розв'язання основних груп завдань фізичного виховання школярів – освітніх, оздоровчих і виховних. Науковець обґрунтував послідовність і специфіку реалізації означених міжпредметних зв'язків.

З'ясовуючи специфіку спортивно-масової роботи в школі, Б. Максимчук [175] наголошує, що вона нерозривно пов'язана з організацією та проведенням спортивних заходів у позаурочний час. Дослідник закликає педагогів до традиційного проведення перед початком навчально-виховного процесу загальнорозвивальних фізичних вправ на свіжому повітрі, а також позакласних заходів «Олімпійський тиждень», «Олімпійський урок», «Козацькі забави», «Тиждень фізичної культури та спорту» тощо. За його твердженням, тільки на «Олімпійському уроці» можна позмагатися в олімпійських видах спорту.

Дослідження М. Олейника присвячене теоретичним і методичним основам управління фізичною культурою і спортом в Україні. Дослідник акцентує, що управлінські дії спрямовані на досягнення масовості у спорті серед дітей та населення, масштабність і розмаїтість форм фізичної культури, спонукання до занять нею протягом життя [194].

На основі опрацьованої літератури (В. Грубник [62], О. Давиденко та Г. Смолюс [65], А. Леськів, Н. Андрощук, С. Механошин, А. Дзюбановський [164], В. Папуша [199], Л. Фролова та І. Глазирін [253], А. Цьось [256], Б. Шиян [266] та ін.) нами було визначено найпоширеніші форми організації спортивно-масової роботи в ЗЗСО України: спортивні секції, спортивні гуртки, змагання, шкільні заходи (спортивні й фізкультурні свята, конкурси,

вікторини, спортивні вечори, туристичні походи); заходи в режимі навчального дня: гімнастика до початку занять, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, рухливі, спортивні та народні ігри, фізичні вправи на перервах.

Л. Хоронжевський стверджує, що проводити уроки з фізичної культури учителям значно легше, чим організувати спортивно-масову роботу. Отже, виникає необхідність удосконалення даного виду професійної підготовки. Автор акцентує увагу на причинах такої ситуації: нерегламентованість позакласної діяльності, потреба прояву ініціативи, творчості, необхідність працювати над створенням колективу не у форматі класу та використати добровільність школярів для зміцнення співпраці учителя і учня [254, с. 173].

Л. Базильчук означив причини скрутного становища у системі спортивно-масової роботи: змінилися інтереси дітей; засобами масової інформації активно пропагується безвідповідальне життя (особливо великий вплив мають фільми і телепередачі, що викликають у молоді, в якій ще не сформувалися життєві цінності і стереотипи, нестримне бажання жити гарно і не прикладати до цього ніяких зусиль) [14, с. 6–7].

Учитель фізичної культури може як організувати самостійно спортивно-масові заходи, так і брати участь у запропонованих іншими особами чи організаціями.

Також наголошуємо, що усе вищезазначене стосується проведення спортивно-масових заходів у офлайн-просторі, у реальних умовах та особистою присутністю учасників у безпосередньому місці проведення заходу. Проте сьогодні інтенсивний розвиток інформаційних технологій призводить до віртуалізації різних областей життя людини, виникнення особливого роду соціокультурних практик. У середовищі інтернет здійснюються ігрова, навчальна, професійна, комунікативна діяльність. З'являються принципово нові види діяльності в кіберпросторі.

Кіберспорт є цілеспрямованою і організованою діяльністю з підготовки та реалізації змагань між окремими людьми або командами в демонстрації

навичок володіння різними комп'ютерними іграми. Спортивні змагання, що відбуваються у віртуальному просторі, створеному за допомогою цифрових технологій, в яких комп'ютерна гра виступає в якості системи умов і правил, що дозволяють визначити переможця за встановлений період часу, а участь спортсменів опосередковано комп'ютерними технологіями.

Кіберспорт поєднує в собі риси традиційного спорту, інтелектуальних і комп'ютерних ігор.

Історія кіберспорту почалася з гри Doom 2, яка мала режим мережевої гри через локальну обчислювальну мережу. Завдяки популярності гри Quake, в 1997 році в США з'явилася перша ліга кіберспортсменів – Cyberathlete Professional League. За іншими джерелами, датою заснування кіберспорту вважається 1972 рік, коли в Стенфордському університеті пройшли перші змагання з гри Spacemar. 14 квітня 2018 року Міжнародний Олімпійський Комітет визнав кіберспорт, як офіційний вид спорту, а з 2024 року кіберспорт може бути введений в список Олімпійських Ігор.

Існують комп'ютерні ігри, які передбачають лише індивідуальну участь, деякі види комп'ютерних ігор, наприклад Counter-Strike, створені тільки для командного змагання, інші ж дозволяють грати також в режимі «1x1». У кіберспорті в різних дисциплінах різна кількість гравців в команді, і їх кількість варіюється від 1 до 15. Великі кіберспортивні змагання проводяться в спеціальних місцях, де публіка може спостерігати за гравцями, які сидять за комп'ютерами, а хід поєдинку відстежується на великому екрані, куди транслюється зображення з екранів гравців. Так, у Південній Кореї через велику кількість глядачів подібні змагання проводять на стадіонах. Менш масштабні змагання проводяться в комп'ютерних клубах та інтернет-кафе. Крім того, існують онлайн-змагання, які проводяться через мережу Інтернет.

Кожна олімпіада, починаючи з 90-х років, супроводжується випуском своєї офіційної комп'ютерної гри (рис. 1.2).

**Рис. 1.2. Фрагмент офіційної комп'ютерної гри
Зимових Олімпійських ігор 2006 р. в Туріні (Torino 2006)**

26 січня 2021 року Міністерство молоді та спорту України затвердило загальні правила кіберспорту, розроблені Федерацією кіберспорту України за підтримки фахівців Міністерства. Ця подія – черговий крок у розвитку кіберспорту в нашій країні.

У світлі цих подій організації кіберспортивних заходів має бути віднесена до новітніх форм спортивно-масових заходів, що вимагає корективів у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури.

Проте, якщо мова йде про здоровий спосіб життя, то потрібно говорити не тільки про фізичну активність, але й про баланс між іншими складовими здоров'я: інтелектуальними, розумовими здібностями, користь комунікації, соціальних навичок, стратегічного мислення, спритності рук, що передбачає розвиток духовної, психічної та соціальної складових здоров'я. У цьому аспекті ми наголошуємо на доцільності саме інтелектуальних комп'ютерних спортивних ігор як спортивно-масових заходів для учнів в онлайн-просторі.

Наприклад, Team Ukraine є шаховою кібер-збіркою України на chess.com, яка змагається з іншими збірними у багатьох турнірах з різними контролями, такими як: швидкі шахи (куля, блиц, рапід); щоденні шахи; шахи за голосуванням. Також команда проводить внутрішні турніри з віртуальними призами, має власну шахову академію, у якій можна задати міжнародному майстру будь-яке запитання на шахову тему. Команда

представлена на Telegram канал (https://t.me/Team_Ukraine_chesscom), Facebook сторінці (<https://www.facebook.com/chessteamukraine>), сайті (<https://www.team-ukraine.com.ua/>), каналі Chess TV (<https://www.chess.com/uk/tv>).

Ми означаємо організацію спортивно-масових заходів учителем фізичної культури як систему заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів, що базована на можливостях фізичної культури та спорту для залучення учнів до цілісного збереження усіх аспектів здоров'я (фізичного, духовного, соціального та психічного) через різні форми спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі (заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо) та онлайн-просторі (змагання з інтелектуальних кіберспортивних дисциплін, зокрема, шахові турніри).

Підготовка вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Загальні проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти до спортивно-масової роботи аналізуються у багатьох кандидатських і докторських дисертаціях.

У дослідженні О. Стасенка розглянуто сучасний стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями вітчизняних загальноосвітніх шкіл досліджуваного періоду, висвітлено необхідність переосмислення її мети й окремих підходів [228, с. 166-171]. На його думку, підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної діяльності включає:

- оволодіння навичками організації та проведення фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи в школі;
- формування навичок організації та проведення занять у фізкультурно-оздоровчих гуртках;

- якісне проведення занять спортивних секцій, гуртків;
- вироблення у майбутніх учителів практичних організаційно-методичних умінь стосовно планування всіх ділянок позакласної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі, а також при взаємодії з учителями-предметниками.

Л. Іванова ґрунтовно висвітлила підготовку майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями вітчизняних ЗЗСО [105]. А. Графа зацікавило, як удосконалити професійну компетентність педагога у сфері організації позашкільної спортивно-масової роботи [55]. Шляхи підвищення ефективності підготовки фізичної культури-заочників до проведення спортивно-масової роботи в школі – предмет дисертаційного дослідження С. Кичука [133]. Учений зазначив, що цілеспрямованість навчального процесу на заочному відділенні факультету фізичного виховання суттєво сприяє поліпшенню майбутньої професійної діяльності фахівців. Дослідник пропонує доповнювати провідні спортивно-педагогічні дисципліни факультативом, який відобразить методіку проведення позакласних занять із фізичного виховання дітей. Не менш важливою, на думку С. Кичука, є й організація самостійної роботи, яка забезпечує високу навчальну активність і тісний зв'язок теоретичних студій із практичною професійною діяльністю.

Г. Богданов, В. Косихіна, А. Сахно стверджують, що в сучасній науковій та навчально-методичній літературі недостатньо висвітлюється аспекти професійної підготовки фахівців фізичної культури до спортивно-масової роботи в школі. Як зазначає Л. Кравцова, «на недостатньому рівні представлена розробка програмно-методичного забезпечення формування готовності до позаурочної роботи зі школярами учителів фізичної культури» [149].

С. Карасевич [109] підготовку майбутніх вчителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах розглядає як спеціально спрямований процес вибіркового використання

засобів фізичної культури і спорту для формування у майбутніх фахівців системи професійних знань; оволодіння необхідним комплексом педагогічних умінь, орієнтованих на фізкультурно-спортивну роботу та спрямованих на відновлення психофізіологічної працездатності і розваги учнів, вдосконалення їх особистості в процесі самодіяльних ініціатив.

Майбутній учитель фізичної культури, приводячи різні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи, повинен, на думку Є. Захаріної, «не тільки володіти необхідними знаннями та вміннями, а й уміти використовувати їх з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей своїх вихованців, їх фізичного й психічного розвитку» [91, с. 123].

Також окрему увагу ми приділили аналізу досліджень з питань підготовки фахівців з комп'ютерного спорту та підготовки учителів фізичної культури до впровадження кіберспорту. Зауважимо, що ця тема представлена окремими публікаціями і в рамках дисертаційних досліджень не піднімалася.

Авторами розглядаються особливості психологічної підготовки спортсменів: досліджено психоемоційний стан перед змаганнями [233], психодіагностичні методи виявлення особливостей когнітивних здібностей спортсменів [212], кіберспорт досліджувався як засіб розвитку особистості [202]. Також, широко досліджується питання розвитку кіберспорту серед студентської молоді, вивчались особливості фізичної підготовки кіберспортсменів, розкрито шляхи підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх фахівців з кіберспорту [3].

Національний університет фізичного виховання і спорту України здійснює підготовку на другому (магістерському) рівні вищої освіти у межах спеціальності 017 Фізична культура і спорт за спеціалізацією «Кіберспорт (eSport)». Навчання здобувачів вищої освіти спрямовано на підготовку фахівців, здатних виявляти та ефективно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми інноваційного та наукового характеру в кіберспорті (eSport). Проте досліджень, присвячених підготовці майбутніх учителів фізичної культури до запровадження ідей кіберспорту у ЗЗСО, у

тому числі як засобу організації спортивно-масових заходів, нами не виявлено.

Підготовка у закладі вищої освіти має забезпечити майбутніх учителів фізичної культури організаторськими вміннями фізкультурно-оздоровчої роботи у ЗЗСО, сформувати їх як керівників гуртків рекреаційно-оздоровчого напрямку, спортивних секцій та забезпечити сформованість умінь з планування позакласної роботи у тісній співпраці з класними керівниками, учителями-предметниками, організаторами виховної роботи.

Аналіз вищезазначених досліджень показав, що у них висвітлені різні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у ЗЗСО, але залишаються актуальними проблеми упровадження спортивно-масової роботи у освітній процес і відповідної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення цієї діяльності на основі оновлення змісту здоров'язбережувального спрямування, використання активних методів та новітніх форм кібер-спортивно-масової роботи.

Отже, здійснений аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу не знайшла достатнього відображення у теорії і практиці професійної освіти.

Стверджуємо, що:

1) проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу має бути розкрита у такій послідовності провідних дефініцій: «професійна освіта та підготовка», «фізична культура», «підготовка вчителя фізичної культури», «масовий спорт та кіберспорт», «спортивно-масові заходи», «підготовка вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу »;

2) учитель фізичної культури – особистість, яка професійно підготовлена до викладання предмету «Фізична культура» та ефективного здійснення фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи з учнями;

3) основною метою спортивно-масових заходів є створення сприятливих умов рекреації населення України та забезпечення права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їхніх потреб в оздоровчих послугах за місцем навчання, проживання, у місцях масового відпочинку населення;

4) наявні на сьогодні наукові дослідження стосуються проведення спортивно-масових заходів у офлайн-просторі, у реальних умовах та особистою присутністю учасників у безпосередньому місці проведення заходу, проте поширення е-ігор та поява кіберспорту потребує також урахування для організації спортивно-масових заходів і вимагає коректив у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури;

5) організацію спортивно-масових заходів учителем фізичної культури розглядаємо як систему заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів, що базована на можливостях фізичної культури та спорту для залучення учнів до цілісного збереження усіх аспектів здоров'я (фізичного, духовного, соціального та психічного) через різні форми спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі (заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо) та онлайн-просторі (змагання з інтелектуальних кіберспортивних дисциплін, зокрема шахові турніри).

1.2. Холістичний підхід як основа організації спортивно-масових заходів

Аналіз філософської і науково-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок про потребу нової парадигми освіти, яка впливає з діалектики розвитку інформаційного суспільства.

Філософські витоки холістичної парадигми в освіті

Сучасна освітня ситуація вимагає розробки нових освітніх стратегій навчання і виховання, оскільки, як стверджує А. Субетто, школа як соціальний інститут, соціальне середовище і культура повинні створювати умови для адекватного розкриття особистості, розвитку нахилів та здібностей молоді, планувати соціальний замовлення на духовний рівень нації, на якість молодого покоління, щоб максимально наблизитися до реальної історичної потреби, яка б забезпечила державі випереджальний розвиток і виживання [73].

При цьому, якщо людина зі своїми вродженими і набутими здібностями, психосоматичних фенотипом, конституцією зможе вибрати такий соціальний маршрут, такий освітній заклад, таку професію, щоб вони відповідали його покликанням, його аксіології, тоді духовна радість, випереджаючи соматичний аспект, буде виступати фактором, що сприяє активному, тривалому і здоровому життю у всіх його аспектах: фізичному, психічному, духовному та соціальному.

На думку Ю. Громико, кризу сучасної освіти можна назвати кризою розмаїтості [61]. У зв'язку з цим можна говорити про появу нових освітніх парадигм, напрямків, новітніх аспектів педагогічного дискурсу. Аналіз сучасної соціокультурної ситуації свідчить, що кардинальна зміна пріоритетів сучасної освіти відбивається на різних парадигмах: гуманістична, особистісно орієнтована, суб'єкт-суб'єктна, суб'єктно-діяльнісна (контекстна), компетентнісна, духовна, традиційно-формування, традиційно-розвивальна, раціоналістична, релігійна і світська, людиновимірювальна, освітознавча, медіапедагогічна і медійна, критично-креативна (трансформаційна), постмодерністська, безперервно-дистанційна, парадигма відкритої освіти, інноваційна, гармонізаційна, ноосферноекологічна, парадигма навчальної казки, цивілізаційно-антропологічна, проєктивно-естетична, рефлексивно-гуманістична, парадигма співробітництва і співтворчості, діалогічна, імпровізаційна,

життєвотворча, синергетична, акмеологічна і акме-синергетична, фундаменталізаційна і знаннєво-інтегративна, парадигма інтелектуалізації інноваційної освіти, комунікативна (парадигма взаємоосвіти) та ін.

Фактор холістичності (цілісності) в новітній час знаходить свою реалізацію у феномені постмодерністського мислення, спрямованого на досягнення цілісного відображення дійсності [174, с. 240-241].

Концептуально будь-яка система освіти будується на основі двох аспектів – мети освіти і шляхів її досягнення. Якщо метою освіти вважати виховання гармонійної особистості, то це дає можливість аналізувати дві проблеми: проблему визначення гармонійного стану особистості і проблему формування цього стану. Гармонія з широкою філософської та психологічної точки зору – це, перш за все, цілісність, тобто синтез всіх психофізіологічних складових людини, єдність фізичного і психічного, стан, яке об'єднує думки і дії їх носіїв, а також інтегрує в собі всі численні дихотомії нашого існування, такі, як моральне і фактологічне, афект і інтелект, почуття і думки, внутрішнє і зовнішнє, індивідуально-особистісне і соціально-історичне. [169, с. 224].

Д. Міллер, канадський педагог, розглядає цілі освіти з позицій холістичного підходу в освіті. На відміну від технократичної парадигми, що розділяє світ на предмети і галузі для механічної інтерпретації з відповідними установками освіти, холістична парадигма характеризується такими поняттями, як гуманістичність, екологічність, інтегральність, співпраця і ін. [73].

В основу холістичного підходу покладено філософський принцип про загальні зв'язки явищ.

Психологічні аспекти холістичної освітньої парадигми

В освіті холістична парадигма веде до необхідності врахування кількох базових положень [73]:

1) холістична освіта пов'язана з навчанням всієї особистості (емоційне, естетичне, творче, фізичне і т.д.);

2) холістична освіта підтримує співпрацю, взаємоповага всіх учасників освітнього процесу;

3) холістична освіта заснована на досвіді, а не «великих книгах» або «базових уміннях» (досвід широкий, відкритий і необмежений, як саме життя);

4) холістична мета – забезпечення більш повного розвитку можливостей людини у всіх сферах його життя.

Одним із завдань холістичної парадигми освіти є побудова «алгоритмів» формування парадоксального (діалектичного) мислення. Холістична парадигма освіти, таким чином, націлює освітній процес на формування творчого і водночас діалектичного мислення, яке об'єднує два полярних типи мислення, які повинні розвиватися послідовно, потенціуючи один одного [209].

У зв'язку з зазначеним вище можна говорити про так звану глобальну освіту, яка, як писав Г. Селевко [219], виходить з основоположної ідеї, яка полягає в тому, що сучасна школа існує в мінливому, але взаємозалежному світі і що вона покликана виховати в учнів розширене, цілісне бачення цього світу і місця людини в ній.

Головна мета глобальної освіти – розвиток глобального мислення, виховання почуття причетності, школярів до життя планети Земля, нашого спільного дому, встановлення гармонійних відносин людини з природою, гармонійних відносин людини з самим собою, а також підцілі:

- сприйняття сучасного світу цілісно (як єдиної системи);
- пізнання світу у взаємодії всіх його сторін і себе в цьому світі;
- твердження в свідомості учнів пріоритету загальнолюдських, загально-культурних цінностей;
- усвідомлення своєї причетності до навколишнього світу;
- орієнтація на гуманістичні принципи при виборі рішень;
- уміння бачити альтернативні шляхи вирішення проблеми;
- подолання стереотипів;

- критичність мислення;
- уміння робити висновки з минулого;
- рефлексивне осмислення власного досвіду в контексті загальнолюдських цінностей [73].

Важливими є шляхи формування глобального мислення в школі і ЗВО:

- акцент на вивченні глобальних проблем;
- поглиблення і вдосконалення занять по світовій історії, географії, політиці, культурі, економіці, екології;
- розширення розуміння учнями національного і культурного розмаїття за допомогою вивчення національної літератури, мистецтва, музики, танцю, звичаїв;
- вивчення своєї історії в світовому контексті, взаємозв'язку своєї країни з цілим світом;
- формування природничо-наукової картини світу в процесі викладання основ наук;
- вивчення іноземних мов;
- упровадження збереження усіх аспектів здоров'я [73].

Усе це робить особливо важливим реалізацію педагогічної інтеграції. Як пише Г. Селевко [219], термін «інтеграція», що означає «об'єднання, з'єднання, підсумовування», в педагогічних технологіях застосовується в декількох значеннях. З філософсько-педагогічної точки зору інтеграція може бути розглянута як механізм, що забезпечує приведення у відповідність індивідуального рівня мислення і рівня розвитку сукупного свідомості людства, що визначається поняттям «ноосфера», це поняття, відбиває фундаментальні умови утворення будь-якої системи.

Можна говорити про такі технології інтеграції у умовах загальної середньої освіти на засадах холістичного підходу:

- інтеграція змісту освіти, зменшення багатопредметності, укрупнення освітніх галузей (концепція В. Серікова);

- генералізація змісту навчальних предметів (концепція внутрішньо предметної інтеграції - В. Загвязинский);
- укрупнення дидактичних одиниць (П. Ерднієв);
- технології інтегрування навчальних предметів (наприклад, фізика + хімія - А. Гуревич);
- об'єднання в одних просторово-часових координатах різних технологій, методів, прийомів (концепція синтезу дидактичних систем - Л. Артем'єва, В. Гаврилюк, М. Махмутов);
- з'єднання в єдине ціле виховання і навчання, навчання і праці, зусиль школи і суспільства (концепція інтеграції виховних сил суспільства - В. Семенов);
- екологічна освіта;
- глобальна освіта;
- холістична освіта;
- громадянська освіта.;
- нові інформаційні (цифрові) технології [73].

Педагогічні технології холістичної освіти

На рівні педагогічної технології холістичний підхід до освіти може бути охарактеризований як нелінійна ситуація відкритого діалогу, прямого і зворотного зв'язку, пробудження власних сил і здібностей учня, ініціювання його на один з власних шляхів розвитку.

Слово «холістичний» утворено від грецького «*holon*» і означає «всесвіт як ціле». Витоки цілісної освіти були пов'язані з появою концепції навчання в Стародавній Греції і інших культурах корінних народів. Це включало метод, орієнтований на людину в цілому, а не на один або кілька сегментів індивідуального досвіду. Це становило частину уявлення про те, що світ являє собою єдине ціле і що навчання не може бути відокремлене від усього людського досвіду.

Термін «*холістична освіта*» був приписаний південно-африканському військовому лідеру, державному діячеві, вченому і філософу генерал-

фельдмаршалу Яну Християнові Сматсу (1870-1950), який відомий своєю роллю в формуванні Ліги Націй Міжнародної миротворчої організації ООН. Він використовував давньогрецьку концепцію холістичної освіти, щоб запропонувати сучасну філософію навчання. Сматс вважається засновником «холізму», який він отримав від грецького слова *ολος*, що означає «цілісний». У своїй книзі «Холізм і еволюція» 1926 року Сматс описує «холізм» як тенденцію в природі формувати в результаті творчої еволюції ціле, що перевищує суму частин. Сьогодні ця робота визнана фундаментальною теорією системного мислення, теорією складності, нейронних мереж, семантичного холізму, цілісної освіти і загальної теорії систем в екології. «Холізм» Сматса був також джерелом натхнення для концепції Еміля Дюркгейма про «цілісне суспільство», а також психологічного підходу Альфреда Адлера, який розглядає людину як «інтегроване ціле». Однак явне застосування холістичних ідей в освіті має чітку традицію, до витоків якої відносяться: Жан-Жак Руссо, Ральф Вальдо Емерсон, Генрі Торо, Бронсон Олкотт, Йоганн Песталоцці і Фрідріх Фребель.

Холістична освіта пов'язана з основними джерелами сенсу і прагне об'єднати кожну особистість з тим оточенням, з якого з'являється сенс: фізичний світ, біосфера, сім'я, місцева історична спільність, культура тощо, що визначає шість аспектів людського розвитку, яким у холістичній освіті приділяється особлива увага: інтелектуальний, фізичний, соціальний, емоційний, естетичний і духовний.

Цілі холістичної освіти

1. Відкритість. Головне – пробудити бажання вчитися постійно і розширювати свій кругозір все життя. Освіта – процес, який дозволяє кожному до останнього дня відкривати свій творчий хист. Навчання відкрито для зростання, змін.

2. Радість існування. Процес навчання повинен бути радісним і невимушеним, оскільки є природним виразом радості існування. В атмосфері поваги, схвалення і емоційної захищеності, ми виховуємо інтерес до нових

ідей і любов до навчання. В обстановці відсутності тиску з боку старших, повчання, конкуренції серед однолітків учні стають більш винахідливі в пошуку стимулів. Вони люблять вчитися, тому що досліджують в зручному для них темпі те, що їм цікаво. Холістична школа, прагнучи до справжнього співробітництва, схожа більше на сім'ю, ніж на бюрократичну установу. Спілкування з дорослими часто відбувається у відкритій, довірчій і доброзичливій обстановці.

3. Гнучкий підхід. Одним з частих аргументів проти підходу, орієнтованого на дитину, є думка, що надмірно дбайливе ставлення псує молодих людей, не готуючи їх до «реального життя». Однак, дисципліна, вихована страхом, зовсім не готує до «реального життя». Більшість студентів холістичної освіти прекрасно підготовлені, так як вони вміють вирішувати нестандартні завдання, легко підлаштовуються під будь-яку обстановку, в тому числі і шкільну з класичними формами навчання.

4. Уміння вирішувати конфлікти. Вирішувати конфлікти – це брати на себе відповідальність за чийсь дії і прислухатися до думки іншого. Випадкові відвідувачі дивуються, як можна підтримувати дисципліну в обстановці свободи і невимушеності. Насправді порядок і дисципліна досягаються завдяки саморегуляції, а не сліпої покори. Учнів заохочують діяти як свідомих членів колективу, чією думкою дорожать.

5. Інтерес до життя. У центрі холістичних освітніх завдань стоїть вироблення в дитині інтересу до життя. Якщо прищепити ставлення до життя як до таємниці, тоді все стане цікавим. Без самопізнання процес отримання знань стає механічним, відчуженим, неживим і просто згубним для дитини.

6. Інтелектуальні здібності дитини розвиваються природним способом через пізнання навколишнього світу і не потребують додаткової уваги, оцінки з боку дорослих, в разі якщо дитина має можливість розвивати, емоційні, соціальні та духовні якості, перебуваючи в доброзичливій і цікавою йому обстановці.

З цілей випливають основні методи холістичного навчання:

- індивідуальний підхід;
- практична спрямованість занять;
- соціальна спрямованість навчання і виховання;
- створення середовища емоційної комфортності і захищеності;
- розмитість кордонів між спеціально організованими заняттями і повсякденною життєдіяльністю;
- тісне і довірче співробітництво з батьками;
- «живе активне ставлення» до навчання.

З метою навчання дитини холістична освіта пропонує кілька стратегій, спрямованих на вирішення питання про те, як вчити і як люди вчаться.

По-перше, ідея холізму відстоює трансформуючий підхід до навчання. Замість того, щоб розглядати освіту як процес передачі і транзакції, трансформуюче навчання передбачає зміну системи координат, яка може бути у людини. Ця зміна може включати точки зору, звички і світогляд. Холізм сприймає знання як щось, що конструюється контекстом, в якому живе людина. Тому дуже важливо навчити молодь критично ставитися до того, як ми дізнаємося або як розуміємо інформацію. Тому слід розвивати навички критичного і рефлексивного мислення і заохочувати їх піклуватися про навколишній світ.

По-друге, підкреслюється ідея зв'язків на відміну від фрагментації, яка часто спостерігається в звичайній освіті. Ця фрагментація може включати поділ окремих предметів, поділ учнів на класи і т.д. Холізм розглядає різні аспекти життя і способу життя як інтегровані і взаємозалежні, тому освіта не повинна розділяти навчання на кілька різних компонентів. Гнучкий темп є ключовим фактором, що дозволяє учням відчувати, що вони не поспішають з вивченням досліджуваних концепцій, і не стримуються, якщо вони засвоюють концепції швидко.

По-третє, в тому ж напрямку, що й ідея взаємозв'язків в холістичній освіті, йде концепція трансдисциплінарності. Трансдисциплінарність

заснована на передумові, що простір між дисциплінами насичений можливістю нових перспектив, що виходять за рамки цих дисциплін.

По-четверте, холістична освіта передбачає, що свідомість також є важливим фактором у процесі навчання. Люди вчаться краще, коли їм важливо те, що вивчається. Холістичні школи прагнуть поважати смислові структури кожної людини і працювати з ними. Отже, початок теми має починатися з того, що учень може знати або розуміти зі свого світогляду, що має для нього значення, очікується, що в пошуках внутрішнього сенсу в процесі навчання і розуміння того, як вони вчаться, вони будуть самостійно регулювати своє навчання.

Холістичне навчання так само передбачає навчання школярів в малих групах співробітництва в залежності від типу пізнавальної діяльності. Такий підхід заснований на цілісній роботі головного мозку, на гармонійній взаємодії та розвитку дивергентного мислення. Холістичне навчання включає в себе емоції, почуття, власну думку учнів про окремі елементи природничо-наукового знання і, звичайно, наукові факти і концепції. Це збалансована модель, звернена до учня як до цілісної особистості.

Фізкультурна освіта на засадах холістичного підходу

Серед розмаїття понять освіти найбільш близькими до предмету нашого дослідження є такі:

– «цілісний процес фізичного і духовного формування особистості, процес соціалізації, свідомо орієнтований на деякі ідеальні образи, на історично зумовлені, зафіксовані у громадській свідомості соціальні еталони» [220];

– «освіта – цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства і держави, пов'язаний з оволодінням соціально значущим досвідом людства, що виражається у знаннях, уміннях, творчій діяльності та соціально-ціннісному ставленні до світу, необхідна умова діяльності особистості і суспільства щодо збереження і розвитку культури» [249].

Термін «фізична культура» використовується у широкому розумінні як суспільне явище, що поєднує спорт, фізичне виховання, неспеціальну фізкультурну освіту, фізичну рекреацію, фізичну реабілітацію, а також пов'язані з ними систему знань, матеріальні предмети тощо

Питанням фізичного виховання у закладах освіти, які ґрунтуються на теорії фізичного виховання й спорту, на медико-біологічних основах фізичного виховання, присвячено праці А. Астахова, В. Баландіна, Г. Безверхньої, В. Зінов'єва, М. Короткевич, Л. Лубишевої, В. Матвєєва, Б. Мінаєва, В. Находкіна, Т. Ротерс, В. Сутули, Н. Фоміна, О. Чуби та ін. [11; 21; 94; 145; 171; 215; 235; 251]. Тенденції і перспективи розвитку фізичного виховання у ЗЗСО та ЗВО розкрили В. Бальсевич, О. Грачов, С. Зубков, Л. Лубишева, О. Мільштейн, В. Платонов [20; 56; 97; 172; 181; 206].

На думку деяких авторів, для позначення процесу фізичного навчання і виховання у навчальних закладах найбільш прийнятними є терміни «фізкультурна освіта» [33; 234], «неспеціальна фізкультурна освіта» [44], «загальна фізкультурна освіта» [155] або «освіта з фізичної культури» [71].

Якщо модифікувати визначення поняття «фізична освіта», запропоноване ще П. Лєсгафтом у 1912 р. [163] та інших працях: «фізична освіта – це процес формування організму й особистості, у тому числі й особливо під впливом спеціально організованих факторів, що містить систему фізичних вправ та інші спеціальні засоби» і вдосконалене послідовниками [234], то поняття про фізкультурну освіту можна визначити як соціально-педагогічну практику засвоєння і практичного наслідування цінностей фізичної культури для всебічного і гармонійного розвитку людини з метою успішного виконання соціальних функцій.

Таким чином, ми погоджуємося з точкою зору О. Томенко [243], що коло питань про фізкультурну освіту не має обмежуватися лише вдосконаленням рухових якостей і форм тіла, функціональних можливостей. Якщо провести узагальнення визначень поняття «фізична культура», то можна виокремити три основні складові явища:

- сукупність духовних та матеріальних цінностей суспільства;
- процес засвоєння цінностей педагогічними засобами або безпланово, стихійно;
- результат засвоєння у вигляді досягнутого рівня здоров'я, фізичної підготовленості, сформованих інтересів та цінностей.

Таким чином, фізкультурна освіта передбачає формування та задоволення особистісних потреб у фізичному самовдосконаленні через розвиток соматичних, психічних та соціальних структур особистості. Це дає підстави говорити про можливість упровадження холістичних підходів до фізкультурної освіти та формування особистісних утворень, коли особиста фізична культура є інтегративним і найбільш складним формуванням молоді людини, адже вона дає їй змогу розвиватися в поєднанні з культурою суспільства, досягати гармонії знань і креативної дії, розуму та почуттів, фізичного й духовного.

У такому випадку основні цілі фізкультурної освіти студентської молоді полягають у:

- 1) досягненні цілісності знання про людину, її культуру як систему норм, цінностей, орієнтованих на розвиток особистісних якостей кожної молоді людини;
- 2) створення гуманітарних основ (морально-етичних, культурно-естетичних) формування інтелігентності студента в єдності з його фізкультурною діяльністю;
- 3) виховання в студентів потреб й здібностей керуватися у своїй життєдіяльності гуманістичними мотивами та цілями фізкультурної діяльності, вміння самокритично оцінювати результати тілесного й духовного розвитку;
- 4) орієнтація студентів на самоосвіту, саморозвиток, саморегуляцію та самоконтроль у сфері фізкультурної діяльності, безперервний духовний і фізичний розвиток як важливий фактор у всіх сферах їхньої життєдіяльності [170].

Отже, на підставі узагальнення та систематизації досліджень, присвячених холістичному підходу в освіті та тлумаченню поняття «фізкультурна освіта» можемо стверджувати, що холістична фізкультурна освіта – це концепція освітнього процесу з фізичного виховання молоді, що ґрунтується на цілісності підготовки всебічно розвинутих, активних та здорових членів суспільства через *поєднання фізичного, психічного, соціального та духовного* джерел навчання та розвитку.

Мета холістичної фізкультурної освіти – задоволення особистої й суспільної потреби – формування та розвиток особистості – творця, перетворювача й споживача матеріальних і нематеріальних (духовних та віртуальних) цінностей суспільства, об'єкт фізкультурної освіти – це процес відтворення людського фактору – особистості, що становить єдність та гармонію тілесних і духовних начал.

Проведення спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Спортивно-масова діяльність передбачає застосування засобів фізичної культури для підвищення ступеня масовості спортивних заходів непрофесійного рівня [147, с. 80]. Вона враховується під час аналізу стану фізичного виховання. Спортивно-масова діяльність передбачає групову та індивідуальну форми роботи учнів. Групова форма реалізації спортивно-масової діяльності прогнозує систему впливів на організм осіб, об'єднаних у групи за однією чи кількома ознаками (віковими, професійними, фізичними, мотиваційними), зорієнтованих на досягнення колективного максимального результату з оптимальним розподілом функцій під керівництвом фахівця й наявності варіантів взаємодії та взаємоконтролю.

Спортивно-масова робота – це діяльність по залученню максимально можливої кількості людей в спеціалізовані заняття фізичними вправами тренувального характеру, спрямовані на їх підготовку до участі в діяльності змагання і на формування здорового способу життя [31, с. 15]. Спортивно-масова робота сприяє розвитку фізкультурного руху школярів, залученню їх до систематичних занять фізичною культурою і спортом з метою підвищення

рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості і зміцнення стану здоров'я [31, с. 49].

А. Граф зазначає, що спортивно-масова робота у школі маючи свою специфіку, на відміну від занять із теоретичних дисциплін, визначається усіма перерахованими термінами: позашкільна, позакласна, позаурочна і має на увазі вирішення основного завдання – організації виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з учнями у позаурочний час [55, с. 13].

Спортивно-масова робота здійснюється через масову кількість осіб і доступна для всіх бажаючих. Вона охоплює низку масових заходів і спрямована на забезпечення рухової активності спортсменів, поліпшення їх фізичної підготовки, виявлення хороших і сильних спортсменів та реалізації здоров'язбережувальної функції навчання (мотивації до здорового способу життя). Б. Максимчук визначає поняття «спортивно-масова робота» як «організацію та проведення масових спортивних заходів для дітей з метою сприяння поліпшенню фізичної підготовленості виявленню сильних спортсменів, пропаганді здорового способу життя» [175, с. 96].

Особливості організації спортивно-масової роботи вчителя фізичної культури полягають у такому:

- він повинен добре розумітися на техніці конкретного виду спорту і володіти методикою навчання вправам, оволодіння якими дозволяє виконати нормативи масових розрядів;

- результативність його роботи визначається рівною мірою і за загальним рівнем фізичного розвитку його вихованців, і за спортивними досягненнями, і за рівнем їх особистісного розвитку;

- учитель повинен будувати СМЗ так, щоб виключити виникнення травмонебезпечних ситуацій;

- особливу увагу повинен приділяти загальнофізичній підготовці, враховувати рівень і ступінь розвитку фізичних якостей підопічних, досконало володіти прийомами допомоги і страховки;

– педагог повинен вміти проводити СМЗ на високому емоційному рівні, вміти використовувати різні стилі спілкування залежно від педагогічних завдань;

– необхідно вміти працювати з різновіковим контингентом дітей [243].

Уважаємо за необхідне доповнити теорію та практику організації та проведення спортивно-масових заходів акцентами на врахування холістичного підходу, що передбачає такі аспекти.

*Аспекти організації спортивно-масових заходів
на засадах холістичного підходу*

1. Інтелектуальний аспект означає розумовий розвиток як природний процес, невід'ємну частину зростання дитини у процесі її участі у СМЗ, що передбачає створення умов для процесу оволодіння учнями вміннями і знаннями розвивальної оздоровчої діяльності для подальшого використання їх в процесі особистісного самовдосконалення.

2. Фізичний аспект означає, що фізичний розвиток відбувається через діяльність і рух, необхідність фізичної активності, усвідомлення обізнаності про своє тіло, про зв'язок між тілом і емоціями.

3. Соціальний аспект означає, що у процесі організації та проведення СМЗ велике значення відводиться соціалізації особистості, допомагає виховати різнобічно розвинену, ерудовану, вільну, цілісну особистість.

4. Емоційний аспект означає, що розумовий розвиток веде за собою й емоційний розвиток, тобто участь у СМЗ має укріплювати духовно-емоційні засади особистості.

5. Естетичний аспект означає, що згідно холістичного підходу творчі пориви пробуджують і відображають вираження почуттів, тому у ході організації та проведення СМЗ необхідно розвивати естетичні почуття, внутрішню любов дитини до краси, у тому числі краси людського тіла, краси руху та статички.

6. Духовний аспект означає, що розвиток особистості невіддільно пов'язаний з усвідомленням себе як члена суспільства, тому у ході участі у

СМЗ має формуватися глибоке розуміння того, що кожен учасник є частина цілого, кожен має можливість самовираження і самореалізації, яка не шкодить іншим учасникам.

Отже, узагальнення та систематизація досліджень з проблеми організації та проведення спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу дає підстави стверджувати, що:

1) холістична фізкультурна освіта – це концепція освітнього процесу з фізичного виховання молоді, що ґрунтується на цілісності підготовки всебічно розвинутих, активних та здорових членів суспільства через поєднання фізичного, психічного, соціального та духовного джерел навчання та розвитку;

2) теорія та практика організації та проведення спортивно-масових заходів має бути доповнена акцентами на врахування холістичного підходу, що передбачає такі аспекти: інтелектуальний, фізичний, соціальний, емоційний, естетичний, духовний;

3) професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації СМЗ на засадах холістичного підходу розглядається із погляду виконання конкретної професійної діяльності, оволодіння сукупністю знань в галузі фізичної культури і спорту, розвитку емоційно-ціннісних відносин, моральних норм та вміння передачі цих знань і цінностей холістичної фізичної культури учням.

1.3. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу: сутність і структура

Для вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу необхідно визначити зміст поняття «готовність до професійної діяльності». Термін «підготовка» збагачує поняття «готовність»: підготовка до професійної діяльності розглядається як процес формування

готовності до неї, а готовність – як результат цієї підготовки [45]. Отже, підготовка як здатність людини до певної діяльності визначаються через поняття «готовність».

У ряді досліджень поняття «готовність» визначається не тільки як «передумова, але і регулятор реальної діяльності, що забезпечує включеність суб'єкта в її виконання» [22, с. 9].

Науковці (О. Антоненко, Н. Белікова, К. Валієва, М. Верховська, І. Гавриш, М. Данилко, В. Зінов'єв, А. Линенко) під «готовністю» пропонують розуміти стан, при якому відбувається актуалізація всіх можливостей особистості [8; 24; 31; 38; 45; 66; 94]. Автори вважають, що такий стан досягається набутим досвідом, отримання якого забезпечується позитивним ставленням до діяльності, усвідомленням мотивів і потреб в цьому виді діяльності.

К. Дурай-Новакова вважає, що готовність – це цілісне психічне явище, при якому відбувається інтеграція знань і умінь, необхідних для виконання певної, конкретної діяльності [76].

М. Дьяченко, Л. Кандибович, крім того, вважають, що готовність «може виступати у вигляді психічного стану». Вони характеризують його як «налаштування», внутрішню налаштованість на конкретну поведінку для виконання певних завдань (навчальних і трудових), установку на активні і доцільні дії [78, с. 337–338]. На їхню думку, «готовність» – це психічний стан, який характеризує прогностичну і виборчу активність особистості в процесі її підготовки і включення в діяльність. Отже, можна розглядати три підходи до аналізу поняття готовності до діяльності: на психофізіологічному рівні, на особистісному рівні, на функціональному педагогічному рівні.

У зв'язку з цим, поняття готовності має такі сфери аналізу: готовність як комплекс психофізіологічних особливостей особистості, готовність як прояв здібностей особистості, готовність як динамічний інтегральний імператив особистості [259, с. 17].

Г. Бесарабчук визначає поняття «готовність» як «умову успішного виконання діяльності, як виборчу прогножуючу активність, що настроює особистість на майбутню діяльність» [22, с. 9]. Дослідник зазначає, що науковці виділяють тимчасову (ситуативну) і довготривалу (стійку) готовність (Л. Нерсесян, В. Пушкін), функціональну і особистісну (Ф. Генів, Б. Пуні), психологічну і практичну (Б. Райський, Ю. Васильєв), загальну і спеціальну (Б. Ананьєв), готовність до розумової і фізичної діяльності (А. Ковальов) [22, с. 9].

Теоретичний аналіз наукової літератури, який провела М. Галицька, засвідчив, що поняття «готовність» розглядається як: професійну готовність до педагогічної діяльності (В. Сластьонін, О. Мороз); професійно-естетичну готовність (М. Веселовська, Т. Зотєєва, Н. Конишева); психологічну готовність (В. Моляко); морально-психологічну готовність (Л. Кондрашова) та готовність до інших видів діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів (О. Полякова, Л. Савенкова та ін.) [47, с. 12]. Л. Настенко вказує на те, що готовність розглядається як «умова успішного здійснення діяльності, як її передумову і регулятор» [187, с. 12].

Відмінність між готовністю як якістю та як станом витікає з психологічної теорії діяльності [46, с. 7]. Р. Карпюк і Л. Сущенко, аналізуючи психолого-педагогічну літературу, зазначають, що поняття «готовність» має «ряд інтерпретацій у зв'язку з різними проблемами досліджень і визначається: як психологічна установка (Д. Узнадзе); як соціально-фіксована установка, яка характеризує суспільну поведінку особистості (В. Отрут); як наявність здібностей (С. Рубінштейн); як стан підготовленості, здатність людини ставити мету, вибрати способи її досягнення, здійснювати самоконтроль, будувати плани й програми діяльності (Ю. Кулютін, Г. Сухобська)» [113, с. 54].

Р. Карпюк і Л. Сущенко зазначають, що науковці тлумачать поняття «готовність»: як налаштованість особистості на певну поведінку, установка на активні й доцільні дії, пристосування особистості для успішних дій у цей

момент, яке обумовлене мотивами й психічними особливостями особистості (М. Дяченко і Л. Кандибович); як здатність до діяльності, що виражається в активному позитивному ставленні до неї, схильності займатися нею, що переходить на високому рівні розвитку в особливу захопленість (В. Крутецький); як особливий психічний стан, який забезпечує високу дієздатність, або як психічний стан, що займає проміжне положення між психічними процесами й властивостями особистості, створюючи функціональний рівень, на основі якого розвиваються процеси, необхідні для забезпечення результативності майбутньої професійної діяльності (К. Платонов)» [113, с. 54].

Р. Конькова вказує, що поняття «готовність» тлумачиться: як особливий стан особистості, який проявляється на функціональному рівні; як інтегративний прояв особистості, який може проявлятися на особистісному рівні; особливий психологічний стан особистості, який може проявлятися як на функціональному, так і на особистісному рівнях [143, с. 24]. Учена визначає поняття «готовність» як стійку характеристику особистості, цілісний комплекс, який включає в себе індивідуально-цільовий, інформаційно-гностичний і рефлексивно-оціночний компоненти, які відповідають вимогам освіти й умовам професійної діяльності [143, с. 24].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття «готовність» у визначенні, яке подає Н. Зубанова [96, с. 7]. Учена трактує поняття «готовність» як «інтегральне особистісне утворення, що включає наявність адекватних знань, умінь, навичок, а також комплекс індивідуально-психологічних особливостей, що обумовлюють високу ефективність професійного функціонування в педагогічній сфері» [96, с. 7].

У науковому обігу поряд з поняттям «готовність» використовується поняття «готовність до професійної діяльності».

Теоретичний аналіз наукової літератури, який провели Р. Карпюк і Л. Сущенко, засвідчив, що поняття «готовність до професійної діяльності» тлумачиться наступним чином: як здатність до пізнання індивідуальних

особливостей (образ «Я»), аналізу професій і ухвалення рішення на основі зіставлення цих двох видів знань, тобто здібність до свідомого оволодіння професією (Л. Зеленов, Ю. Лебедев); стійкий стан особистості студента, в основі якого лежить динамічне сполучення певних властивостей, що включає спрямованість інтересів і нахилів, його практичний досвід і знання своїх особливостей у зв'язку з оволодінням професією (С. Чистякова); як внутрішню переконаність і усвідомленість факторів, що впливають на оволодіння професією, поінформованість про світ праці, про те, які фізичні й психологічні вимоги професія пред'являє до людини (С. Чистякова, М. Кондюрина) [113, с. 56].

Професійна готовність до педагогічної діяльності, як зазначав М. Віленський, являє собою складний синтез тісно взаємозв'язаних компонентів, які характеризують в першу чергу мотиваційно-ціннісний (особистісний) і виконавський (процесуальний) аспекти діяльності [40, с. 36].

А. Линенко доводить, що готовність майбутніх учителів до професійної діяльності у закладі вищої освіти, забезпечується освітнім процесом, під час якого формуються професійна компетентність, професіоналізм та майстерність. Крім того автор до поняття «готовність до педагогічної діяльності» включає фахові знання, способи діяльності, навички, вміння, компетенції, професійно значущі якості майбутнього педагога (педагогічну самосвідомість, мотивацію, інтерес, потребу у педагогічній діяльності, педагогічні здібності) [165].

Науковці розглядають готовність до професійної діяльності не тільки як психічний стан, а й як стійку характеристику особистості, тривалу і порівняно постійну, що має багатокомпонентну структуру і формується завчасно в результаті впливу складного комплексу умов і чинників. Важливим, на наш погляд, є те, що більшість авторів розглядають готовність як інтегративне особистісне утворення, що пронизує всі сфери свідомості.

У дослідженні поняття «готовність до професійної діяльності» ми будемо використовувати у тлумаченні, яке подає Р. Конькова [143, с. 25].

Учена тлумачить поняття «готовність до професійної діяльності» як особистісне утворення, яке містить високу мотивацію вибору навчальної й професійної діяльності; як стійку систему професійно важливих якостей особистості (позитивне ставлення до вибору виду професійної діяльності, організованість, самовладання), її досвід, необхідні навички, уміння та знання [143, с. 25].

У педагогічній літературі зустрічається трактування стану готовності майбутніх учителів як інтегральної освіти, яка включає різні види готовності (мобілізаційну, готовність до праці, діяльності; педагогічну, професійну, спортивну) та самоосвіту [180].

Словник С. Гончаренка готовність студента в контексті підготовки майбутнього вчителя означає як особистісну якість та передумову ефективної діяльності по закінченню навчання [54].

Підтримуємо думку І. Джус, який підготовку учителя до певного виду діяльності тлумачить як «процес формування його професійної готовності, що містить: сумарну характеристику здобутих знань; компетенцію як загальну здатність, засновану на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, набутих у процесі навчання; готовність як вмотивоване прагнення виконати свій обов'язок учителя» [69, с. 14].

Як зазначає С. Гаркуша, готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності дає можливість упевнено почуватись на місці учителя, швидше адаптуватися до шкільних умов, успішно вирішувати складні завдання навчально-виховної роботи, вивчати особистісні якості та властивості учнів, визначати оптимальні засоби педагогічного впливу, глибоко аналізувати результати своєї діяльності, справлятися з емоційними, фізичними навантаженнями, оптимально будувати стосунки зі школярами [48].

Проблеми готовності майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах розкрили у своїх дослідженнях науковці (А. Астахов, В. Валієва, І. Грінченко, М. Данилко, В. Зінов'єв, Л. Зубченко, Л. Іванова, С. Ігнатенко,

Ю. Коваленко, І. Манжелей, І. Нікулін, С. Табінська, З. Черних, І. Шаповалова). Вони одностайні у думці, що готовність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до фізкультурно-спортивної роботи в ЗЗСО являє собою складне цілісне утворення.

С. Карасевич [109] зазначає, що стрижнем цієї діяльності виступає сформованість позиції студента, його суб'єктивно-позитивне ставлення до фізичної культури, ведення здорового способу життя, а тому готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах розглядається як динамічно розвивальна особистісна якість людини, що відображає необхідний рівень знань в галузі фізкультурно-спортивної діяльності, достатній рівень сформованості умінь, стійку мотивацію до здійснення цієї діяльності.

О. Атамась зазначає, що готовність майбутніх учителів фізичної культури є інтегральним утворенням, результатом професійної підготовки [12, с. 6].

Система професійної підготовки повинна, як вважають О. Омельчук і Л. Левицька, «забезпечити готовність майбутніх учителів фізичної культури до нейтралізації педагогічних чинників, що погано впливають на здоров'я учнів: стресова тактика авторитарної педагогіки; інтенсифікація навчального процесу, тобто збільшення темпу і обсягу навчального навантаження; невідповідність технологій навчання віковим особливостям учнів; недотримання елементарних фізико-гігієнічних вимог до організації навчального процесу; відсутність в учнів елементарних знань про те, як стати і бути здоровим» [183, с. 274].

В. Ковальчук поняттю «готовність майбутнього учителя фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів» дає таке визначення: результат професійної підготовки, «що виражений у здатності до формування особистої фізичної культури учнів і здійснення ролі координатора здоров'язбережувальної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі та забезпечується сформованістю

мотивації, знань, умінь, комунікативних навичок та особистісних якостей» [135].

Готовність майбутнього учителя фізичної культури до організації здоров'язберезувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи Г. Остапенко означає як інтегративне утворення особистості, що являє собою єдність ціннісного ставлення до оздоровчої діяльності в освітньому просторі та професійні знання, вміння та навички щодо зміцнення та збереження здоров'я учнів для їх гармонійного, інтелектуального, фізичного, психічного та духовного розвитку [197, с. 15].

Готовність до діяльності фахівців з кіберспорту має свої особливості та, як і в інших видах спорту, передбачає: досягнення високого рівня практичної майстерності; опанування умінь здійснювати практичний аналіз і дослідницьку роботу; забезпечення морально-психологічної та загально фізичної підготовки тощо [148].

Тлумачення поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи» зустрічається у роботах Є. Захаріної, О. Комар, Л. Кравцової, А. Шевченко, Л. Хоронжевського та інших. Ми погоджуємося з О. Комар, яка зазначає, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи – це інтегроване утворення особистості, що характеризує її активність при підготовці та залученні до професійної діяльності у позанавчальний час [139]. Л. Кравцова готовність майбутнього учителя до позаурочної діяльності визначає як інтегративну якість особистості, стійке особистісне утворення, що має складну системну організацію та є сукупністю, взаємодією та взаємопроникненням мотиваційного, когнітивного та організаційно-діяльнісного компонентів [149].

Л. Чалій [257] визначає готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму як інтегровану якість особистості, сформовану внаслідок професійної підготовки, що відображає позитивну мотивацію до туристичної діяльності у позанавчальний час,

прагнення до фахової самореалізації, підґрунтям яких є запас професійних знань, умінь і навичок, практичного досвіду з питань організації позакласної роботи з туризму, а також наявність особистісних якостей, необхідних для виховання учнівської молоді засобами туризму.

М. Турянська [246] готовність майбутніх учителів фізичного виховання до спортивно-масової роботи в ЗЗСО розглядає як результат професійної підготовки та інтегративне стійке утворення зі сформованих фізичних, розумових і моральних якостей, яке характеризується соціально-нормативним рівнем перетворення суспільних відносин у систему функцій особистості, визначаючи її ставлення до результативності діяльності, пов'язаної з розвитком фізкультурного руху школярів, залученню їх до систематичних занять фізичною культурою і спортом, підвищенням рівня їх фізичної підготовленості і зміцненням стану здоров'я.

Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури є частиною професійної підготовки та здійснюється за всіма її принципами та законами. Цей впорядкований педагогічний процес спрямований на формування компонентів готовності.

Як зазначено у більшості довідкової літератури, компонент (латин. *componere* – складати) – це складова частина чого-небудь. Отже, науковці, що працюють над проблемою готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності, обов'язково розглядають структуру цього особистісного новоутворення.

Дослідження О. Атамась з зазначеної проблеми дозволили узагальнити подібність підходів більшості науковців до виокремлення компонентів готовності та зупинитися на такій структурі: мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, професійний, особистісний компоненти. Щодо показників мотиваційного компоненту, то, як правило, до його складу включають інтереси, потреби, установки, прагнення визнання та успіху, самореалізацію. Пізнавальний компонент характеризується професійною свідомістю та самосвідомістю, знаннями, компетентністю, пошуком. Діяльнісний

компонент сприймається науковцями майже одностайно як сума вмінь та навичок, самостійності, творчої активності. Професійний компонент передбачає знання принципів, вимог та обов'язків майбутньої діяльності, практичний досвід. У особистісний компонент логічно віднести психологічні характеристики особистості, моральні та емоційні якості, рефлексію [12].

Деякі науковці вважають за необхідне виділити в особистісному компоненті таку складову: емоційно-особистісну (І. Гавриш, П. Харченко), рефлексивну (О. Гончарова, С. Тарасова), емоційно-вольову (М. Дяченко, К. Дурай-Новакова, Л. Кандибович, О. Павленко), оцінювально-рефлексивну (В. Єршова), морально-орієнтаційну (Л. Кондрашова), корекційну (М. Кулакова), оцінювальну (О. Павленко Є. Рапацевич.), саморегуляційну (Ж. Сорокіна), морально-психологічну (В. Уліч) тощо.

Досить поширеною у педагогів-дослідників є структура професійної готовності, запропонована К. Дурай-Новаковою: сукупність мотиваційного (інтерес до обраної професії, мотиви діяльності, потреби самореалізації), орієнтаційно-пізнавального (знання про майбутню діяльність, вимоги до професії та способи рішення професійних завдань), емоційно-вольового (самодисципліна, самоконтроль, відповідальність), операційно-діяльнісного (професійні знання, вміння навички професійно-орієнтовані якості особистості), установчо-поведінкового (відношення до роботи, добросовісність, самовіддача) компонентів [76, с. 67].

У структурі готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності Р. Карпюк і Л. Сущенко виділяють такі елементи: «усвідомлення своїх потреб, цілей, рішення яких приводить до задоволення потреби; осмислення й оцінка умов, у яких буде протікати професійна діяльність; визначення на основі досвіду найбільш імовірних способів вирішення професійних завдань; прогнозування появи своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів; оцінка співвідношення своїх можливостей; мобілізація сил відповідно до умов і завдань» [113, с. 56].

Структуру психологічної готовності до професійної діяльності, на думку М. Дяченко та Л. Кандибовича, складають наступні компоненти: позитивне ставлення до того чи іншого виду діяльності, професії; професійні риси характеру, адекватні вимогам діяльності; необхідні знання, уміння, навички; стійкі професійно важливі особливості сприймання, уваги, мислення, емоційних та вольових процесів; наявність під час діяльності сприятливих для її виконання психічних станів зацікавленості, зосередженості, доброго психічного самопочуття [78].

Особливий підхід до структури професійної готовності у Л. Куликової: автор виділяє дві групи компонентів. Першу групу складають професійні характеристики готовності: планово-змістовні, мотиваційні, управлінські, контрольні-оцінні. До другої групи входять особистісні якості майбутнього учителя: адаптаційні, емоційно-вольові, комунікативні, мобілізаційні [78].

Серед дослідників виділяється А. Сазонов, який готовність до професійної діяльності розглядав у вигляді підсистем «хочу» (мотивація, визначення можливостей), «можу» (здібності, інтерес, цілеспрямованість, достатні знання, вміння, навички) та «треба» (відповідальність, усвідомлення своєї ролі, почуття обов'язку) [218].

На думку В. Сластьоніна, у готовність входять такі складники: психологічна готовність (зосередженість на діяльності, настанова на роботу), науково-теоретична готовність (сума психолого-педагогічних, соціальних знань), практична готовність (професійні вміння та навички), психофізіологічна готовність (наявність у особистості необхідних психофізіологічних характеристик), фізична готовність (відповідний рівень фізичної підготовленості для здійснення професійної діяльності) [222].

Аналізуючи психолого-педагогічні джерела, Г. Алексеєва виділила такі спільні компоненти структури готовності майбутнього учителя до професійної діяльності: мотиваційний (ставлення до діяльності, мотиви); змістовий (знання про предмет і способи діяльності); операційний (навички та вміння продуктивної діяльності) [4].

Залежно від специфіки предмета дослідження науковці до структури готовності включають також деякі інші компоненти: емоційно-вольовий, психофізіологічний (Л. Кондрашова), інтеграційний (О. Пехота), креативний (С. Литвиненко) тощо [48, с. 3].

Н. Урум основними компонентами структури готовності майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів називає такі: «мотиваційний – характеризується ціннісно-цільовим критерієм, який забезпечує спрямованість особистості на діяльність з формування в учнів здорового способу життя і розкривається через розуміння студентами важливості ролі знань про здоровий спосіб життя; змістовий – характеризується змістово-процесуальним критерієм, який забезпечує оволодіння студентами знаннями теорії і методики формування в учнів здорового способу життя, 65 забезпечується перевіркою їхніх знань теоретичного матеріалу; процесуальний – характеризується діяльнісно-творчим критерієм, який забезпечує оволодіння практичними вміннями і навичками формування в учнів здорового способу життя, забезпечується розвитком у студентів організаційних умінь» [248, с. 8].

Нам імпонує позиція І. Шурхала, що виділив такі структурні компоненти готовності майбутнього фахівця фізичного виховання до професійної діяльності: мотиваційний (ступінь сформованості мотивації майбутніх учителів фізичної культури до професійного навчання: його потреби в здійсненні цієї діяльності і форми їх конкретизації: інтереси, цілі, прагнення), когнітивний (ступінь сформованості у майбутніх учителів фізичної культури теоретико-методичних знань), практично-діяльнісний (ступінь сформованості професійно зорієнтованих умінь та навичок студента) і рефлексивний (здатність студента критично ставитися до особистісних та професійних якостей, використовувати методи і прийоми самоконтролю) [269, с. 282].

Як стверджує Л. Іванова, у структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями спеціальних медичних груп входить

ціннісно-мотиваційний (сприйняття майбутньої роботи як особисто значущої), когнітивний (сукупність знань сучасних освітніх технологій відновлення та збереження здоров'я учнів спеціальних медичних груп), організаційний (комплекс здібностей організовувати та забезпечувати роботу з учнями з відхиленнями у стані здоров'я), комунікаційний (наявність у студентів відповідних особистісних якостей, здатність до толерантності та доброзичливості в процесі роботи з відновлення та зміцнення здоров'я учнів спеціальних медичних груп), діяльнісний (комплекс вмінь та навичок проектування та реалізації завдань щодо покращення стану здоров'я учнів спеціальних медичних груп), рефлексивний (наявність адекватної самооцінки, прагнення до самовдосконалення та самореалізації, розвиток творчого та інноваційного потенціалу особистості, самосвідомість, самостійність, самодисципліна) [104, с. 165–166].

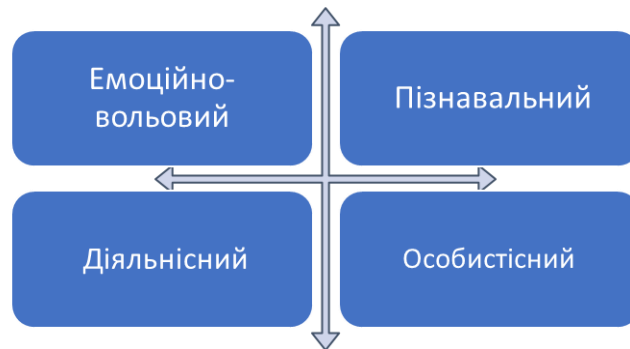
М. Козуб виокремлює серед компонентів професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення здоров'язбережувальної діяльності у школі цільовий, когнітивний, мотиваційний, операціональний та рефлексивний [137].

Як зазначає Ю. Мусхаріна, на основі структурних компонентів готовності до педагогічної діяльності потрібно розглядати й зміст готовності до інших видів діяльності [185].

Аналіз та синтез наукових розвідок щодо структури готовності дозволив виділити у структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу такі компоненти: емоційно-вольовий, пізнавальний, діяльнісний та особистісний (рис.1.3).

Емоційно-вольовий компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу характеризує наявність у студентів системи цінностей, інтересів, потреб і мотивів вивчення можливостей спорту для задоволення соціальних

та фізкультурних запитів особистості, для оздоровлення підростаючого покоління.

Рис. 1.3. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації СМЗ

Емоційно-вольовий компонент є основою для реалізації інших компонентів, відображає професійно-ціннісне спрямування мотивів, усвідомлення гуманістичної позиції у педагогічній діяльності, установку реалізувати пізнавальні потреби у забезпеченні права підростаючого покоління на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення потреб в оздоровчих послугах, цінності здорового способу життя, інтереси студента до власного потенціалу та внутрішніх можливостей.

Ми погоджуємося з думкою О. Атамась, яка стверджує, що «люди з високим рівнем мотивації проявляють наполегливість у прагненні досягти мети, упевнені в успішному результаті; шукають новітню професійну інформацію, яка мотивує подальшу активну професійну діяльність, готові перейняти відповідальність, рішучі, отримують задоволення від розв'язання цікавих завдань, проявляють завзятість при зіткненні з перешкодами» [12, с. 40].

В. Сластьонін, досліджуючи мотиви свідомого вибору професії учителя, поділив їх на декілька груп:

- провідні (інтерес до дітей, бажання з ними працювати, розуміння соціального значення професії);

- додаткові (сімейні традиції, зацікавленість педагогікою);
- випадкові (поради знайомих чи близьких людей, наявність вільного часу поза межами школи, відпустка у літній період року тощо) [222].

Уважаємо, що усі ці групи мотивів вибору майбутніми учителями фізичної культури такої професії забезпечують формування емоційно-вольового компоненту їх готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Ступінь сформованості професійного інтересу визначає характер роботи учителя над собою з метою використання своїх можливостей і здібностей [227].

В. Григоренко зазначає, що формуванню пізнавальних мотивів сприяють усі засоби вдосконалення навчально-виховного процесу, але найголовніше – це науково обґрунтовані дидактичні основи професійно-педагогічної підготовки студентів:

- 1) оновлення змісту дисциплін і зміцнення міжпредметних зв'язків;
- 2) вдосконалення методів формування професійно-педагогічної мотивації і навчання (розробка і впровадження методів проблемно-розвиваючого навчання, комп'ютерних технологій, методів етапної, поточної і оперативної професійної діагностики);
- 3) оптимізація структури лекційних, практичних, семінарських і лабораторних занять в аспекті розширення форм самостійної творчої роботи студентів на заняттях;
- 4) розробка системи педагогічних чинників щодо формування у студентів навичок і умінь самостійного пошуку професійно актуальної інформації, ведення науково-дослідницької роботи, вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів-новаторів, здібностей оптимізувати навчально-виховний процес у загальноосвітній школі;
- 5) застосування системи випереджаючого «занурення» студентів у реальні педагогічні умови діяльності вчителя (неперервна робота студентів у школі; різні форми педагогічної практики; моделювання педагогічних ситуацій; ведення в школі науково-дослідної роботи; творчі «майстер-класи

педагогічної майстерності» вчителів-новаторів; професійно-педагогічні діалоги «студент – студент – викладач» [58, с. 18].

Мотивація необхідна упродовж всього професійного шляху, проявляється у кожній педагогічній ситуації, визначає стиль поведінки учителів, особливо у складних ситуаціях. Висока мотивація майбутніх учителів фізичної культури передбачає наполегливість у навчанні, прагнення до виконання поставлених завдань, постійний пошук інновацій, готовність бути відповідальним, рішучим, завзятим при подоланні труднощів педагогічної праці. Таким чином, мотивація учителя містить такі складники: розуміння, усвідомлення свого завдання у майбутній професійній діяльності; інтерес до педагогічної діяльності, фізичної культури та спорту, здорового способу життя; позитивні установки на роботу у школі, любов до дітей, емпатія; відповідальність за якість своєї роботи, прагнення успіху та визнання.

Ми поділяємо погляди Л. Міхєєвої, яка звернула увагу на мотив самовипробування, оскільки майбутній учитель повинен знати особливості обраної діяльності та співвідносити свої можливості (вроджені та набуті) з професійними вимогами [184].

У розумінні поняття «цінності» важливим для нас було трактування дефініції Ю. Пелехом: «цінності як філософське поняття, яке виражає інтеріоризований (інтерналізований) у свідомості особистості та пов'язане із задоволенням духовних і матеріальних потреб індивідуальний максимум, що у процесі соціалізації набув ознак еталона, уніфіковано класифікувавшись у часовій абстракції. На цій основі актуалізовано твердження про те, що цінностями можуть бути світоглядні норми, уявлення, ідеали; окремі риси людини, зокрема доброта, співчуття, ніжність, вияв турботи; житло, домашній комфорт, одяг, успіх, кар'єра, здоров'я, улюблена праця, сім'я; діти в нашому суб'єктивному розумінні також є певними цінностями» [204, с. 9].

В емоційно-вольову складову ми також віднесли систему психофізіологічних якостей майбутніх учителів фізичної культури таких як пам'ять, увага, оперативне мислення, емоційна стійкість, врівноваженість, впевненість у своїх силах, активність і рухливість нервових процесів. Деякі науковці особливого значення надають саме увазі педагога, що має забезпечити одночасний контроль над учнівським колективом загалом, кожним учнем зокрема та за процесом викладання навчального матеріалу. Пізнавальні якості майбутнього педагога такі як зацікавленість, педагогічне мислення дають змогу зрозуміти природу педагогічних явищ, фактів, ситуацій, моделювати їх для прогнозу професійної діяльності та можливих наслідків.

Вольові якості майбутнього учителя – це витримка, наполегливість, самообілізація, незалежність, організованість, гнучкість поведінки. Здатність керувати дитячим колективом неможлива без врівноваженості у будь-якій ситуації, самодисципліни педагога, без наполегливості у досягненні мети, без сміливості бути самостійним у прийнятті рішень під час спортивно-масових заходів (не завжди є можливість отримати вказівки від керівництва чи адміністрації), без рішучості у виконанні прийнятого рішення, без адекватності реакції на критику.

Для характеристики та оцінки емоційно-вольового компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу ми враховуватимемо наявність у майбутніх учителів фізичної культури:

- бажання студента працювати у системі відносин «людина – людина»;
- переконаність у правильності професійного вибору;
- установку на педагогічну діяльність;
- розуміння ролі вчителя як носія гуманізму;
- визначення своїх потреб у майбутній професії (отримати знання, вміння, навички, диплом, адекватну зарплату тощо);

- переконаність у цінності фізичної культури та спорту як засобів виховання та соціальної адаптації учнів;
- сприйняття занять фізичною культурою та спортом як особистої цінності;
- усвідомлення своєї ролі у становленні особистості учня через спортивно-масові заходи;
- прагнення до саморозвитку, самовиховання;
- внутрішня потреба у здоровому способі життя.

Тому у зміст емоційно-вольового компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу ми віднесли:

- моральну установку на педагогічну діяльність;
- ціннісне ставлення до спортивно-масової діяльності;
- потребу у застосуванні спортивно-масових заходів для досягнення завдань фізичної культури і спорту для учнівської молоді;
- прагнення до використання з максимальною віддачою усіх можливих форм спортивно-масових заходів для підвищення рівня здоров'я дітей;
- налаштованість на позитивний кінцевий результат;
- наявність самооцінки власних можливостей;
- цінності спортивно-масових заходів для світоглядної позиції особистості;
- ціннісне ставлення до створення умов для фізичного, психічного, духовного і соціального розвитку особистості, зміцнення фізичного, духовного, соціального і психічного здоров'я учнів в процесі участі у спортивно-масових заходах;
- прагнення до формування в учнів уявлення про спорт в цілому і конкретний вид спорту, за яким здійснюється спортивно-масовий захід;
- прагнення до формування в учнів ціннісного ставлення і стійкої мотивації до занять конкретним видом спорту;

- налаштованість на формування в учнів досвіду змагальної діяльності, якостей особистості, необхідних для самоствердження і самореалізації;
- стійкий інтерес та мотивація до занять інтелектуальними видами кіберспорту;
- цінності та установка на зміцнення духовного, соціального та психічного здоров'я;
- установка на підвищення рівня загальної, психологічної та спеціальної витривалості;
- досягнення високого рівня психологічно-вольової підготовки (психологічної стійкості);
- удосконалення змагального досвіду за рахунок активної участі у змаганнях з дисциплін кіберспорту;
- засвоєння початкових знань та умінь з психологічно-вольової підготовки;
- розвиток вольових якостей, таких як цілеспрямованість, наполегливість у подоланні труднощів (недоліків), концентрація уваги і працьовитість.

Пізнавальний компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу характеризує наявність у студентів системи знань гуманітарного, природничо-наукового та професійно-педагогічного спрямування; спеціальних знань з теорії та методики спортивно-масової роботи, нормативних й управлінських засад спортивно-масової роботи, знань основ здоров'язбереження.

Т. Чорна на основі проведених досліджень стверджує, що «когнітивний компонент виконує функцію набуття системи знань, розвитку пізнавальних інтересів, пізнавальних здібностей, пізнавальної активності, розумової діяльності в студентській молоді. Мета – «оволодіння теоретичними знаннями, формування нових понять і способів дій». Для характеристики когнітивного компоненту професійної готовності до педагогічної діяльності

до уваги беруть обсяг знань, їх глибину та системність, якість набутих вмінь та навичок. До змісту когнітивного компонента, на думку цього дослідника, входить упорядкована система теоретико-методологічних, науково-практичних і спеціальних знань, необхідних для розуміння природних і соціальних процесів пов'язаного функціонування фізичної культури суспільства й особи, уміння їх адаптивного, творчого використання для особистого та професійного самовдосконалення при виконанні навчальної й професійної діяльності [259].

Особливий інтерес у рамках дослідження викликають роботи Ю. Мусхаріної та М. Мотрич, які зміст когнітивного компоненту готовності учителя презентують трьома основними блоками: психолого-педагогічні, медико-біологічні та технологічні знання [185].

О. Трещова та І. Павлова вважають, що сучасні умови життя потребують від майбутнього фахівця, який планує працювати у галузі фізичної культури та спорту, інтегрованих психологічних і медико-біологічних знань з метою успішної організації оздоровчої та просвітницької праці серед населення, формування культури здоров'я [242, с. 15].

Фахівець з фізичної культури і спорту нової формації, як вважає О. Болотіна, повинен знати:

- «1) зміст інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту;
- 2) форми, методи і принципи організації інноваційного навчання;
- 3) медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту» [27, с. 9].

Дослідження уявлень студентів педагогічного ЗВО про професійну діяльність у сфері фізичної культури, які провів В. Жабаків, дозволяє виділити знання і вміння, що отримали віддзеркалення як значущі: розуміти організаційну структуру професійної діяльності і інтегровану міждисциплінарну специфіку фізичної культури, її зв'язок з комплексом дисциплін гуманітарного, професійного, загальноосвітнього блоків; проводити оцінку державних освітніх стандартів, навчальних програм,

навчальних планів і освітніх технологій з погляду впливу на фізичний і духовний аспекти здоров'я суб'єктів навчально-виховного процесу; володіти методами діагностики і дослідження систем організму людини, уміти оцінювати рівень функціонального стану серцево-судинної, дихальної і нервової систем здорової людини; уміти підготувати і провести урок фізичної культури; уміти враховувати індивідуально-психологічні особливості учнів у навчальному процесі; володіти організаторськими вміннями і навичками [82, с. 23].

П. Джуринський вказує, що знаннєвий компонент «пов'язаний із набуттям необхідних для здоров'язбереження знань та вмінь, і передбачає наявність знань про здоров'я людини (психологічне, соціальне, морально-духовне, фізичне, професійне) та про методики в діяльності вчителя фізичної культури; особливості й умови професійної діяльності, спрямованої на здоров'язбереження дітей; знань щодо способів і методів формування здоров'язбережувальних знань, навичок і вмінь у школярів» [58, с. 167].

Ми вважаємо, що формування пізнавального компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу вимагає формування медико-біологічних знань про здоровий спосіб життя молодого покоління та технологічних знань з організації різноманітних форм спортивно-масових заходів.

Таким чином, зміст спеціальних знань майбутніх учителів фізичної культури для організації спортивно-масових заходів включає такі групи.

Знання теоретичних основ організації різноманітних форм спортивно-масових заходів із шкільною молоддю:

- визначення поняття «спортивно-масові заходи» та суміжних з ним;
- система спортивно-масової роботи в Україні;
- класифікація спортивно-масових заходів;
- зміст різноманітних форм спортивно-масових заходів;

- особливості рекреаційних, оздоровчих та пізнавальних спортивно-масових заходів;
- міжпредметні зв'язки спортивно-масових заходів зі шкільними дисциплінами;
- інструкції щодо організації та проведення спортивно-масових заходів з учнівською та студентською молоддю;
- нормативну базу організації та проведення спортивно-масових заходів з учнівською та студентською молоддю;
- права та обов'язки організатора спортивно-масових заходів;
- вимоги дотримання дозованих фізичних навантажень на учасників спортивно-масових заходів;
- правила експлуатації та зберігання спеціального спорядження;
- банк фізичних вправ для організації та проведення спортивно-масових заходів з учнівською та студентською молоддю;
- методiku організації та проведення спортивних змагань;
- організація навчального суддівства; робота суддів на технічних етапах і в секретаріаті, методика визначення результатів змагань; бальна система оцінки результатів, що включає оцінку техніки виконання вправ і оцінку швидкості виконання вправ тощо;
- формування знань з історії розвитку кіберспорту спорту та основ правил гри, технічне та інформаційне забезпечення з кіберспорту;
- формування елементарних знань з основ усіх розділів з теорії з дисциплін кіберспорту;
- оволодіння основними закономірностями у техніці й тактиці гри кіберспорту.

Теоретична обізнаність майбутніх учителів фізичної культури щодо здоров'язбережувальних технологій у школі:

- знання щодо індивідуально-психологічних особливостей учнів;
- знання щодо здоров'язбережувальної спрямованості різних форм спортивно-масових заходів з учнівською та студентською молоддю;

- знання щодо загальної теорії здоров'я;
- знання щодо формування здорового способу життя;
- знання щодо особливостей впровадження здоров'язбережувальних технологій у школі;
- знання щодо зміцнення фізичного, духовного, соціального та психічного здоров'я;
- знання щодо організації активного дозвілля; – залучення до суспільної праці, систематичного вдосконалення загальної фізичної підготовленості та дотримання правил спортивного режиму;
- знання щодо удосконалення рухових якостей учнівської та студентської молоді.

Таким чином, пізнавальний компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у структурі готовності покликаний сформувати необхідну теоретичну обізнаність для майбутньої діяльності.

Діяльнісний компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу характеризує наявність у студентів необхідних для цього умінь і навичок організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі.

Зміст діяльнісного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу передбачає наявність умінь з організації спортивно-масових заходів та організаторських здібностей у офлайн-просторі, які слід доповнити уміннями та навичками організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі.

Уміння з організації спортивно-масових заходів

Високих результатів у своїй педагогічній діяльності учитель фізичної культури значною мірою досягає за рахунок чіткої її організації, яка характеризується: свідомістю та цілеспрямованістю, конкретністю та

чіткістю доручень учням і вимог до них у освітньому процесі, раціональністю його змісту, засобів та визначення організаційних форм фізичного виховання учнів, вибором місця для занять, оптимальним використанням фізкультурного інвентарю та обладнання залежно від виду занять, місця їх проведення та кількості учнів, чіткою організацією проведення різних форм фізичної культури учнів (в режимі навчального дня та в позаурочний час) [205, с.14].

Функції вчителя фізичної культури у позакласній роботі означив А. Васильков: керівництво позакласною роботою з фізичного виховання; співпраця з класними керівниками, учителями-предметниками та організатором позакласної та позашкільної роботи у закладі освіти; організація спортивних об'єднань учнів та тренування збірних школи з видів спорту; планування та проведення спортивно-масових та оздоровчих заходів; підтримка ділових стосунків з громадськими організаціями та батьками учнів [32, с. 268].

Є. Гогунів та Б. Мартьянів виділяють виховні, освітні, управлінсько-організаторські, проектувальні, адміністративні та господарські функції. Зокрема, до управлінсько-організаторської функції віднесено організацію занять у спортивних секціях та гуртках, проведення змагань з видів спорту та управління всією фізкультурною діяльністю учнів. Стосовно адміністративних та господарських функцій, то на вчителя фізичної культури покладено відповідальність за матеріально-технічну базу та ремонт спортивного обладнання, створення пришкольніх майданчиків, забезпечення туристських походів тощо [51, с. 179].

Уміння з організації спортивно-масових заходів включають три групи умінь: конструктивні, рухові та спеціальні.

Конструктивні вміння та навички майбутніх учителів фізичної культури з організації спортивно-масових заходів полягають в:

– уміннях і навичках розробити комплекс послідовних і паралельних заходів, системне виконання яких дасть змогу досягти визначених цілей,

розв'язати виховні, освітні і спортивні завдання за максимального оздоровчого ефекту і повної безпеки учасників спортивно-масових заходів;

- уміннях і навичках складати комплекс фізичних вправ та завдань для проведення різних форм спортивно-масових заходів;

- уміння застосовування різноманітних форм спортивно-масових заходів;

- уміннях і навичках здійснювати перспективне і поточне планування спортивно-масової роботи.

Рухові вміння та навички полягають в:

- уміннях і навичках виконувати та правильно показувати фізичні вправи, що входить в програму спортивно-масових заходів;

- уміння здійснення контролю за фізичним станом учнів під час участі у спортивно-масових заходах;

- уміннях і навичках страхівки при виконанні учнями фізичних вправ.

Спеціальні професійні вміння з організації спортивно-масових заходів полягають у наступному:

- уміння сформулювати засобами спортивно-масових заходів стійку потребу до збереження та покращення здоров'я;

- уміння встановлення міжпредметних зв'язків спортивно-масових заходів з іншими дисциплінами;

- уміння диференціації спортивно-масових заходів за способом впливу на організм, за способом організації, за категорією учасників тощо;

- уміння планування спортивно-масової роботи протягом року та в системі фізичного виховання;

- уміння застосування передового педагогічного та тренерського досвіду у своїй роботі.

Найбільш повно організаторські здібності майбутніх учителів фізичної культури визначив С. Карасевич: організація власної діяльності і поведінки; організація різних фізкультурно-спортивних заходів в режимі навчального дня і під час позакласної роботи; організація поведінки і діяльності учнів;

організація пропаганди фізкультурно-спортивної діяльності, забезпечення її розважальних моментів; вміння організовувати діяльність учасників як на тренувальних заняттях так і в ході змагань; вміння правильно вибрати своє місце в спортивному залі, щоб контролювати навчально-тренувальний процес та діяльність кожного учасника; вміння організувати спортивний колектив і керувати ним; вміння створити сприятливу психологічну атмосферу в команді, організувати і контролювати взаємовідношення між учасниками; підбір навчального матеріалу, організація і проведення різноманітних заходів в режимі дня з урахуванням специфічних особливостей умов школи [110, с. 5].

А. Пожидаєвим розроблено таку «класифікацію організаторських здібностей:

- інтелектуально-креативні здібності (здатність виявляти винахідливість, ерудованість, творчість);
- морально-правові здібності (прагнення бути людиною відповідальною, гуманною, дисциплінованою);
- емоційно-вольові здібності (здатність виявляти емоційну стійкість, мужність, стриманість, рішучість);
- комунікативно-лідерські здібності (здатність до комунікабельності, конгруентності, спостережливості);
- здібності до самоорганізації (здатність скласти режим дня і додержуватись його, розподіляти доручення, займатися самовихованням, раціонально використовувати робочий час, скласти самозвіт, адекватно оцінювати власний потенціал організатора)» [208, с. 9].

Синтезуючи погляди науковців та дослідників з питання *організаторських здібностей* майбутніх учителів фізичної культури, ми до їх числа віднесли:

- уміння планування та розробки спортивно-масових заходів;
- уміння створення сприятливого освітньо-тренувального середовища для проведення спортивно-масових заходів;

- уміння управління учнівським колективом;
- уміння маркетингу та менеджменту спортивно-масових заходів;
- уміння встановлення партнерських стосунків з спонсорами, організаціями, установами та батьками;
- уміння використовувати засоби Інтернету та соціальних мереж для організації спортивно-масових заходів.

Підсумовуючи вищезазначене, робимо висновок, що формування організаційних умінь майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу відбувається у процесі оволодіння студентами теоретичними знаннями спортивно-масової роботи та через досвід практичних занять, виробничих практик, безпосередню участь у організації спортивно-масових заходів.

Таким чином, формування діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу означає отримання студентами цілого комплексу вмінь, навичок та здібностей якісної організації та проведення різноманітних заходів.

Особистісний компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу характеризує наявність у студентів професійно важливих особистісних якостей :

- спрямованість на реалізацію виховних, розвивальних та оздоровчих завдань фізичної культури засобами спортивно-масових заходів;
- здатність передавати отримані знання, вміння, формувати навички, викладати матеріал зрозуміло та чітко, вміти зацікавити учня спортивно-масовою діяльністю;
- здатність бачити внутрішній світ вихованців, створити комфортні умови у колективі;
- уміння проводити психологічні спостереження під час заходів, розуміння позиції учня, любов до дітей;

- уміння організувати себе та дотримуватися внутрішнього розпорядку;
- навички спілкування без авторитаризму, емпатійність, педагогічний такт, розвинена вербальна техніка;
- розвиненість морально-вольових якостей особистості (сила волі, порядність, дисциплінованість як запорука безпечності туристської діяльності, відповідальність, впевненість в собі);
- готовність до вирішення педагогічних та тренерських завдань, емоційна стабільність, сміливість;
- налаштованість на взаємодію з колективом, відкритість до професійних взаємозв'язків;
- уміння аналізувати свою діяльність, самостійність у роботі, самокритичне ставлення до результатів;
- наявність творчого підходу до професійної діяльності, креативність;
- уміння планувати процес самовдосконалення;
- уміння переконувати невпевнених у собі учасників, здійснювати психологічний вплив;
- уміння працювати з категорією дітей з особливими потребами;
- навички вербального та невербального спілкування;
- уміння утримувати свою точку зору у конфліктних ситуаціях;
- розвиток творчих здібностей,
- навички логічного та стратегічного мислення студентів, розумові інтелектуальні можливості;
- уміння адекватного оцінювання досягнень учнів.

Фізичний аспект особистісного компоненту виражається в тому, що кожен учитель фізичної культури повинен вести здоровий спосіб життя, негативно ставитися до шкідливих звичок, підтримувати свій особистий фізичний стан на достатньому рівні. Для цього вчителю необхідно розвивати такі якості: комунікативність, толерантність, самостійність, впевненість у собі, незалежність, педагогічне передбачення, зацікавленість, природність та

спонтанність емоцій, активність, відповідальність, цілеспрямованість, креативність, самоорганізованість, аналітичність.

До моральних якостей відносять вихованість, порядність, принциповість, доброзичливість, справедливість, чуйність, доброту, любов до дітей тощо. Велике значення для педагогічної діяльності має не звичайний набір знань, умінь та навичок, а й цікаве викладання предмету, що є неможливим без емоційного забарвлення, без створення позитивної атмосфери. Тому підготовка у закладі вищої освіти має занурювати студентів у середовище майбутньої професії, щоб навчити відчувати емоційність педагогічної діяльності. Це досягається у процесі виробничих практик або у відтворенні педагогічних ситуацій на аудиторних заняттях.

Креативність учителя близька до творчості та проявляється в імпровізації, експромті, широті уяви, оригінальності в організації освітнього процесу, новому формату стосунків з учнями, колегами, батьками. Творчість педагога базується на адекватній самооцінці та усвідомленні того, що можна зробити більше.

Рефлексія є важливою умовою усвідомлення, аналізу та проектування подальшого розвитку особистості. Показниками цього аспекту є розуміння себе та інших, самооцінка, аналіз ефективності своєї діяльності, вияв помилок та недоліків, розуміння своїх професійних обмежень, усвідомлення систематичної роботи над собою. Разом з розвитком рефлексії проходить підвищення загальної культури педагога. Високий рівень рефлексії дозволяє системно опрацювати педагогічну проблему, знайти рішення на основі свого досвіду, спрогнозувати результати. Таким чином, рефлексивна складова особистісного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу є визначальною і характеризується вміннями аналізувати реальний рівень своєї професійної підготовки, бачити результати діяльності, усвідомлювати потребу у саморозвитку та самовдосконаленні.

Отже, готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розуміємо як один із результатів професійної підготовки, що являє собою здатність до ефективної організації спортивно-масових заходів завдяки інтеграції особистісних мотивів, вольових якостей, ціннісних орієнтацій і прагнень майбутнього вчителя фізичної культури, володіння ним теоретичними основами організації спортивно-масових заходів, спеціальними знаннями (психології, педагогіки, здоров'язбереження, ІТ), організаторськими здібностями, які враховують ідеї холістичної освіти (поєднання інтелектуального, фізичного, соціального, емоційного, естетичного і духовного видів розвитку особистості) та навичками рефлексії до організації спортивно-масових заходів.

Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу є нетривіальною і містить емоційно-вольовий, пізнавальний, діяльнісний та особистісний компоненти.

Висновки до розділу 1

У розділі проаналізовано сучасний стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, схарактеризовано сутність поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» та його компоненти.

На основі аналізу освітньо-професійних програм спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) встановлено, що підготовка майбутніх вчителів фізичної культури має забезпечувати сформованість у вчителів умінь організовувати фізкультурні й оздоровчі заходи, керувати гуртками рекреаційно-оздоровчого напрямку, вести спортивні секції та планувати позакласну роботу, у тому числі спортивно-масового характеру.

Встановлено, що основною метою організації і проведення спортивно-масових заходів є створення сприятливих умов рекреації населення та забезпечення права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їхніх потреб в оздоровчих послугах за місцем навчання, проживання, у місцях масового відпочинку населення.

Узагальнення результатів науково-педагогічних досліджень у галузі професійної підготовки вчителів фізичної культури (В. Валієва, І. Грінченко, М. Данилко, В. Зінов'єв, Л. Іванова, Ю. Коваленко, І. Манжелей, З. Черних, І. Шаповалова та ін.) засвідчило, що вони більшою мірою стосуються проведення спортивно-масових заходів у форматі офлайн (з особистою присутністю учасників у безпосередньому місці проведення заходу).

Також аналіз підтвердив, що серед наукових результатів висвітлено різні аспекти професійної підготовки вчителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів, проте не враховано розвиток інформаційних технологій та поява кіберспорту, а також поширення ідей холістичної освіти, яка передбачає комплексне урахування різних характеристик особистості для одержання позитивного результату.

За термінологічним аналізом (поняття «холізм», «холістична освіта») та узагальненням наукових підходів (Я. Сматс, Е. Дюркгейм, А. Адлер та ін.) встановлено, що поняття «холістична освіта» базується на давньогрецькій концепції холістичної освіти про сприйняття особистості як цілого, яке у поєднанні своїх частин перевищує їхню суму, чим забезпечує успішну результативність для кожного починання – навчання, робота, професійна діяльність, участь у різнопланових заходах.

Встановлено, що для успішної самореалізації людина прагне об'єднати себе з тим оточенням, де з'являється сенс: фізичний світ, сім'я, місцева історична спільність, культура тощо (Жан-Жак Руссо, Ральф Вальдо Емерсон, Генрі Торо, Бронсон Олкотт, Йоганн Песталоцці і Фрідріх Фребель та ін.). Тому холістичний підхід орієнтований на одночасно інтелектуальний, фізичний, соціальний, емоційний, естетичний і духовний розвиток

особистості. Саме таке об'єднання, як засвідчив аналіз науково-педагогічних досліджень, не враховується у спортивно-масових заходах, а отже, й у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури до їх організації.

Доведено, що організацію спортивно-масових заходів учителем фізичної культури доцільно розглядати як систему заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів, яка: 1) враховує можливості фізичної культури і спорту; 2) орієнтована на цілісне збереження усіх аспектів здоров'я молоді (фізичного, духовного, соціального та психічного); 3) передбачає використання різноманітних форм спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі (заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо) та онлайн-просторі (змагання з інтелектуальних кіберспортивних дисциплін, зокрема, шахові турніри).

Системний аналіз засад формування готовності до професійної діяльності фахівців різних напрямків, змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та усвідомлення важливості холістичного підходу в освіті дозволив виявити генезис суспільних і професійно значущих пріоритетів у розумінні сутності категорії «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу». У дослідженні ця категорія тлумачиться як один із результатів професійної підготовки, що являє собою здатність до ефективної організації спортивно-масових заходів завдяки інтеграції особистісних мотивів, вольових якостей, ціннісних орієнтацій і прагнень майбутнього вчителя фізичної культури, володіння ним теоретичними основами організації спортивно-масових заходів, спеціальними знаннями (психології, педагогіки, здоров'язбереження, ІТ), організаторськими здібностями, які враховують ідеї холістичної освіти

(поєднання інтелектуального, фізичного, соціального, емоційного, естетичного і духовного видів розвитку особистості) та навичками рефлексії до організації спортивно-масових заходів.

Структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розкрито у єдності чотирьох взаємопов'язаних структурних компонентів, до яких віднесено: емоційно-вольовий (сформованість вольових якостей, ціннісних орієнтацій, прагнень та мотивації до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, усвідомлення ідей холістичної освіти), пізнавальний (знання теоретичних основ організації різноманітних форм спортивно-масових заходів, у т.ч. з інтелектуальних кіберспортивних ігор, та теоретична обізнаність майбутніх учителів фізичної культури щодо здоров'язбережувальних технологій та здорового способу життя), діяльнісний (організаторські, конструктивні, рухові вміння та навички організації спортивно-масових заходів у форматах онлайн і офлайн) та особистісний (особистісні якості і рефлексивні уміння аналізувати спортивно-масові заходи на засадах холістичного підходу).

Основні результати першого розділу представлено в таких публікаціях автора [117; 118; 124; 127; 128; 131].

РОЗДІЛ 2.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ

2.1. Методологічні підходи і принципи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Для того щоб процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу був максимально результативним, необхідно вибрати певний підхід до його організації.

У науково-методичній літературі та педагогічній практиці під поняттям «підхід» розглядають провідну наукову ідею, яка є основою організації освітнього процесу [203].

Т. Круцевич, О. Томенко [244] окреслили концептуальні підходи до фізкультурної освіти, попередньо розбивши їх на три групи:

- стосовно мети і завдань фізкультурної освіти (холістичний, аксіологічний, біосоціокультурний, методологічний, оздоровчий, сельфмейдменівський, тезаурусний, філософсько-культурологічний);
- стосовно змісту неспеціальної фізкультурної освіти (антропоцентричний, елективний, інноваційний, інформаційно-гносеологічний, компаративний, наступництва засобів та форм фізкультурної освіти, синергетичний, формально-логічний, профорієнтаційний)
- стосовно умов реалізації неспеціальної фізкультурної освіти (віково-статевий, діяльнісний, індивідуальний, креативний, науковий, особистісно зорієнтований, прогностичний, системний).

Зазначимо, що в підготовці вчителів фізичної культури важливими є також окремі положення культурологічного, аксіологічного, особистісно-

творчого, етнопедагогічного, антропологічного, інформологічного, акмеологічного, рефлексивного, ресурсного, середовищного підходів. Усі методологічні підходи передбачають специфічний аналіз психолого-педагогічних проблем, виявлення та співставлення їх значущості, пропонують свої шляхи та методи розв'язання цих проблем, визначають необхідну стратегію та дозволяють зробити орієнтовний прогноз успішності певних педагогічних дій. Безперечно, всі вони мають працювати в комплексі, при цьому доцільно пам'ятати, що підхід – це не просто теорія, на його основі будується технологія, завдання якої – перетворення й удосконалення освітнього процесу.

У науковій літературі найбільш докладно висвітлюється сутність *системного підходу*, його основні поняття, особливості застосування в рішенні конкретних теоретичних і практичних проблем, напрямки сучасного розвитку системного підходу. У першу чергу, нас цікавили теоретичні розробки авторів, чиї дослідження в найбільшій мірі узгоджуються із сучасною загальною теорією системи.

На думку О. Осипової «... основними характеристиками системи будь-якої природи є компоненти, зв'язки і відносини між ними, структури і закони композицій», саме їх різноманіття і визначає складність складу і складність організації системи [195].

При цьому слід брати до уваги положення системного підходу, сформульоване В. Загвязинський, згідно з яким «... специфіка системи не вичерпується особливостями складових її елементів, а пов'язана, перш за все, з характером взаємодії між елементами» [84].

Розглядаючи процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу як складний і багатогранний процес, ми використовували системний підхід «... метод наукового пізнання, в основі якого лежить розгляд об'єктів як систем... », основні положення якого представлені в роботах В. Симонова, В. Беспалько, Е. Герасимова,

В. Краєвського, П. Підкасистого і ін. З точки зору системного підходу процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу утворює педагогічну систему взаємопов'язаних засобів, методів, форм і прийомів по організації цілеспрямованого і навмисного педагогічного впливу на особистість студента фізкультурного ЗВО з метою підвищення якості його професійної підготовки відповідно до вимог освітнього і професійних стандартів [214].

Майбутній учитель з фізичної культури зможе успішно здійснювати професійну, в тому числі організаційну діяльність, тільки за умови успішного оволодіння практичними способами, засобами і прийомами виконання операцій, що складають цю діяльність. З точки зору розв'язуваних в дисертаційному дослідженні завдань використання системного підходу дозволяє створити модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Модель являє собою педагогічну систему взаємопов'язаних об'єктів, має функції і структуру, в якій системотвірним фактором (мета-ідеал) виступає високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Використання в роботі методологічного апарату системного підходу дозволило виділити параметричний, морфологічний і функціональний рівні моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу :

- на параметричному рівні відбувається опис готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу як модельної характеристики майбутніх учителів фізичної культури, визначається її сутність і рівні прояву;

- на морфологічному рівні дається опис структури готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових

заходів на засадах холістичного підходу з обґрунтуванням складових компонентів, що є сукупним відображенням організаційної діяльності студента ;

- на функціональному рівні відбувається деталізація форм, методів і засобів формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, визначення та розробка форм, засобів, методів, науково-методичного забезпечення процесу.

Процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу вимагає створення і застосування таких видів освітньої діяльності, які відповідали б поставленій меті і спиралися на сучасні методи та технології навчання, систему методичного забезпечення, організацію навчальної квазіпрофесійної діяльності, спрямованих на розвиток усіх компонентів такої готовності [1; 28; 168].

Отже, розгляд процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу на основі системного підходу означає послідовний опис цього процесу з виділенням етапів (дисциплін, модулів, тем) і методів формування.

З позиції *особистісно-орієнтованого підходу* до процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу на перше місце виходить процес цілеспрямованого розвитку тих особистісних характеристик студентів, які необхідні для реалізації організаційних впливів.

Теоретичні основи особистісно-орієнтованого підходу досить детально описані в роботах О. Бережної, А. Вербицького, В. Загвязинського, Е. Зеєра, В. Ігнатової, С. Смирнова та ін. [37; 92; 93; 100; 225].

На думку Е. Зеєра, до ознак особистісно-орієнтованого підходу в освіті відносяться:

- розвиток особистості учня як кінцевої мети освіти;
- розгляд особистості як системотвірного фактора всього освітнього процесу;
- розуміння саморозвитку суб'єктів навчання в якості провідного мотиву освіти і його цінності;
- суб'єкт-суб'єктний характер освітнього процесу,
- віднесення до умов забезпечення компетентності учнів формування міцних знань, умінь і навичок, а також звернення до суб'єктивного досвіду самих учнів,
- розвиток автономності, самостійності, відповідальності, стійкого духовного світу, рефлексії,
- створення умов для розвитку особистості і надання адресної допомоги учням [93].

До положень особистісно-орієнтованого підходу, які знайшли відображення в цьому дисертаційному дослідженні, можна віднести:

- в процесі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу необхідно враховувати особистісні якості студентів, такі як спрямованість особистості, її ціннісні орієнтації, життєві плани, що сформувалися установки, домінуючі мотиви діяльності і поведінки;
- з точки зору професійної освіти, формування у студентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу необхідно інтерпретувати як фактор їх професійно-особистісного розвитку;
- вибір форм, методів і прийомів формування повинен здійснюватися з урахуванням аналізу індивідуальних особливостей, їх здібностей, можливостей, потреб, інтересів і мотивів діяльності;
- відбір змістовних і педагогічних засобів формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, в тому числі вибір конкретних

освітніх технологій повинен співвідноситися з закономірностями професійного становлення особистості;

– у змісті професійної освіти необхідно максимально передбачити звернення до індивідуального досвіду студента, задоволення його потреби в самоорганізації, самовизначенні і саморозвитку;

– більш якісному процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу повинна сприяти система спеціально створених педагогічних умов.

Процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу є діяльністю. Тому розгляд його в даному контексті необхідно здійснювати з позиції *діяльнісного підходу*.

Наведемо основні положення діяльнісного підходу, використані нами в контексті проведеного дисертаційного дослідження [162]:

1) поняття «формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» має розглядатися як процес відображення і перетворення в свідомості того, хто навчається явищ об'єктивної дійсності;

2) процес формування готовності з холістичних позицій як вид освітньої діяльності являє собою діалектичну єдність і протилежність суб'єкта й об'єкта, нормативного та варіативного, соціального і індивідуального, аналітичного та синтетичного;

3) організаційний вплив (дія), будучи закінченим елементом педагогічної діяльності, спрямований на досягнення одного з її завдань, являє собою структурну основу готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

4) діяльність організації спортивно-масових заходів складається з дій, об'єднаних мотивом і спрямованих на досягнення свідомої мети, які

функціонально підпорядковані, динамічно організовані з операцій, які безпосередньо залежать від умов досягнення конкретної мети;

5) процес готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу проходить у суворій послідовності, поетапно, в ході навчально-пізнавальної діяльності.

Відповідно до завдань дисертаційного дослідження результатом використання діяльнісного підходу буде розробка й обґрунтування моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, заснованої на активних методах навчання, самостійної навчально-пізнавальної і творчої діяльності.

Останнім часом в якості самостійного методологічного підходу виділяють *задачний підхід*, який, по суті, являє собою один з найбільш поширених видів діяльнісного підходу [154].

У даний час в дидактиці вищої школи «задачний підхід» розглядається в якості теоретичної бази досліджень професійної діяльності. Широке використання цього підходу пояснюється тим, що педагогічна задача (в тому числі у вигляді педагогічної ситуації) безпосередньо пов'язана як з професійною діяльністю, так і з навчальним матеріалом. У цьому випадку педагогічна задача (педагогічна ситуація) являє собою одну з активних форм подання навчального матеріалу, а сам навчальний матеріал виступає як предмет майбутньої професійної діяльності [50].

При вирішенні педагогічних завдань (педагогічних ситуацій) формуються професійні знання і вміння, а також педагогічні (в тому числі організаційні) здібності, складове ядро готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. З цієї точки зору педагогічна задача (педагогічна ситуація) «... виступає і як засіб конструювання змісту навчання в заданій

формі, і як засіб формування професійних здібностей майбутніх учителів до організаційної діяльності, і як засіб управління цим процесом» [245].

Вибір в якості засобу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу системи спеціальних завдань (педагогічних ситуацій) обумовлений тим, що:

- в структурі педагогічної задачі відображаються мета, умови, і інформація про спосіб діяльності,
- процес реалізації професійної педагогічної діяльності студента може бути представлений комплексом дій, представленим у вигляді завдань,
- забезпечується активна пізнавальна діяльність на всіх етапах формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу при високому рівні мотивації,
- створюється можливість диференційованого навчання майбутніх учителів фізичної культури за рахунок розробки індивідуальних освітніх траєкторій,
- створюються умови для об'єктивної оцінки результатів, реалізується можливість поширення досвіду та перекладу в ІОС ЗВО для дистанційного (в тому числі комп'ютерного) навчання [201].

Саме спеціально створена педагогічна ситуація, що має на меті формування певного рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу і технологію вирішення для заданих умов, є одиницею професійної діяльності студентів.

Одним з основних походів дисертаційного дослідження є *компетентнісний підхід*, поява якого викликана корінними змінами освітньої парадигми, світогляду, стилю мислення і мотивів поведінки майбутніх фахівців [284].

З позицій компетентнісного підходу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розглядається як одна з кінцевих цілей освіти, але такі цілі, що формуються та оперативно перевіряються.

З одного боку, сама наявність «готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» свідчить про більш високий рівень конкретизації професійної діяльності, з іншого боку, компетентність – діяльнісна складова одержуваного професійної освіти, яка сприяє прояву знань, умінь і навичок в нестандартній ситуації, тобто є вищим рівнем узагальнення останніх.

Компетентність не може бути визначена через певну суму знань і умінь, тому що значна роль у її прояві належить обставинам, тому вона одночасно зв'язує мобілізацію знань, умінь і поведінкових відносин з умовами конкретної діяльності, що цілком узгоджується з холістичною парадигмою освіти. [278; 287; 283].

У проведеному дисертаційному дослідженні позиції компетентнісного підходу були відображені в такий спосіб:

- при розробці моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу використовували принципи і процедури, характерні для компетентнісного підходу;

- у навчальному плані збільшили обсяг інваріантної складової змісту освіти і частки самостійної роботи студента, що направлено на формування індивідуальних траєкторій їх професійного становлення;

- в структурі робочих програм з різних дисциплін розширили міжпредметних компонент, сполучною елементом якого з'явився процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

- в технологічному і методичному компоненті робочих програм передбачили використання активних методів навчання, в тому числі ділових і

рольових ігор, групових дискусій, кейсів, що дозволяють застосувати отримані професійні знання, вміння і навички в конкретній професійній ситуації;

– при розробці методичного забезпечення курсів, що читаються, акценти зробили на комплекси педагогічних завдань (педагогічних ситуацій), практичних завдань та вправ, спрямованих на формування як в цілому готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, так і її окремих компонентів.

Ще одним підходом, що застосовувався при розгляді процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, став *технологічний підхід*, основні ідеї якого були сформульовані В. Беспалько, Е. Герасимовим, Г. Селевко та ін. [23; 219].

У широкому сенсі технологічний підхід розглядається як проектування і застосування освітніх технологій для вирішення педагогічних завдань [183].

У рамках цього дослідження вибір освітніх технологій здійснювався з метою підвищення ефективності процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Положення технологічного підходу знайшли своє вираження у вигляді:

– конкретної моделі організації навчального процесу, спрямованого на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу,

– в спеціально організованих формах контролю за процесом формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

– в обраних формах організації освітнього процесу (пріоритет віддавався інтерактивним методам зі збільшенням частки самостійної роботи студентів).

Дослідники обґрунтовують також *культурологічний підхід* при підготовці майбутніх учителів до спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України. За О. Листопад, основними завданнями культурологічного підходу є як збереження, трансляція, відтворення і розвиток культури, так і створення засобами останньої умов для саморозвитку індивідуальності; оволодіння нею культурними цінностями, необхідними для досягнення високої активності; розвитку творчих сил, здібностей і умінь особистості; забезпечення можливостей професійного зростання й самореалізації [166, с. 137-140].

Окремі аспекти фізичного виховання як освітнього процесу та професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури досліджувалися в працях науковців (В. Валієва, Ю. Кобяков, Б. Курдюков, В. Наумчук, В. Сіткар; Л. Суценок, О. Тимошенко, О. Шабаліна та ін. [31; 157; 237; 241; 263]). Зокрема, використовувати аксіологічний підхід пропонує Л. Демінська, яка стверджує, що професійна підготовка майбутніх учителів має спрямовуватися на формування у них ціннісних орієнтацій, гуманістичного світогляду, передбачати вплив на гармонійний розвиток основних складників здоров'я учня [67, с. 92].

Система закономірностей і принципів є визначальним елементом науково-педагогічного дослідження.

Принципи педагогічної діяльності (від нім. «Prinzip», від франц. «Principe», від лат. «Principium» - основа, початок) – основні положення педагогічної теорії і практики, що визначають успішність здійснення педагогічної взаємодії» [273].

У дослідженні Г. Грибана [5757], виокремлено специфічні принципи фізичного виховання, які нам імпонують:

– вікової і загальноосвітньої адекватності педагогічного впливу фізичного виховання (поступового нарощування педагогічних впливів, безперервності систематичного чергування навантажень і відпочинку,

адаптивного збалансування динаміки навантажень, циклічної побудови системи занять);

– формування у студентської молоді позитивної мотивації до зміцнення здоров'я засобами ФКіС (збільшення обсягу рухової активності студентів відповідно до індивідуальної біологічної потреби людини в русі);

– підвищення активності навчального процесу з фізичного виховання, (забезпечення висококваліфікованими кадрами, сучасними науково-методичними засобами тощо);

– удосконалення матеріально-технічного забезпечення даної галузі з урахуванням сучасного економічного стану держави.

Погоджуємось із дослідниками, що педагогічні принципи доцільно чітко відрізнити за сферою дії [167, с. 31], зокрема, стосовно нашого дослідження:

- 1) загальнодидактичні принципи;
- 2) принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури;
- 3) принципи холістичної освіти в галузі фізичної культури;
- 4) принципи організації спортивно-масових заходів.

Перші належать до конкретно-наукової (педагогічної) методології, наступні – до методології дисципліни (теорії та методики фізичного виховання; теорії та методики професійної освіти), а останні – специфічні, виокремлені нами і стосуються предмета нашого дослідження.

Зауважимо, що розглядаючи професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури, ми не можемо залишити осторонь визначені науковцями у галузі ФКіС принципи організації та здійснення фізичного виховання та фізичної (спортивно) підготовки. Крім того, ми також спираємось на загальні принципи науково-дослідної роботи: цілеспрямованості; пошуку нового; об'єктивності [29]; системності і послідовності; доступності, зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу [64; 207].

Розглянемо групи принципів, які бачимо доцільними у професійній підготовці.

Спеціальні принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури:

1) *пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя* (спрямований на задоволення запитів і потреб студентів, гуманізацію педагогічної взаємодії, актуалізацію особистісного та професійно-педагогічного потенціалу студентів у процесі професійної підготовки);

2) *відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури* (забезпечує не лише оновлення й інтегрування змісту професійної підготовки, а його узгодженість з внутрішніми (спрямованість, задоволеність професійною діяльністю, самооцінка, динамічні характеристики мотивації студентів) і зовнішніми (оцінка студентами діяльності викладача, успішність) критеріями ефективності професійного розвитку);

3) *урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі* (забезпечує взаємозв'язок і взаємодію мети і завдань професійної освіти, форм, змісту, умов підготовки майбутніх учителів фізичного виховання; сприяє створенню інноваційного освітнього середовища для формування комплексу компетентностей, необхідних учителям фізичного виховання).

Принципи холістичної освіти в галузі фізичної культури складаються з двох груп принципів:

1) *принципи холістичного навчання:*

- зв'язність (connectedness) – навчання через зв'язки (міжпредметні, міжкурсів);

- включення (inclusion) – урахування інклюзивного освітнього простору і потреб інклюзії;

- рівновага (balance) – розпізнавання та підтримка усіх сторін особистості для створення балансу.

2) *принципи ведення здорового способу життя*, згруповані за складовими здоров'я:

– *фізичні:*

- *оптимальний руховий режим* – офісним працівникам, якими є фахівці економічних спеціальностей, часто бракує рухливості, вони цілий день знаходяться у офісі, за комп'ютером, пишуть, п'ють каву, набирають зайву вагу. Тому коли на спорт часу немає, то прогулянки на свіжому повітрі, ранкові пробіжки, ходьба пішки, прогулянки в парках та лісах дозволяють бути рухливими;

- *раціональне харчування* – найважливіше при здоровому способі життя – це правильне харчування, слід вживати більше фруктів і овочів, продуктів, наповнених корисними для організму речовинами;

- *загартування організму* – для профілактики простудних захворювань і підвищення працездатності особистості;

– *психічні:*

- *позитивні емоції – настрої* – одне з найважливіших правил здорового способу життя – це позитивний настрій, не слід зациклюватися на невдачах і промахах, не варто засмучуватися; *дбайливе ставлення до себе* – означає, що про себе потрібно піклуватися, мотивувати себе позитивними думками; *друзі* – вести здоровий спосіб життя легше не поодиноці, а в компанії, в ідеалі, звичайно, потрібно, щоб усі навколо дотримувалися такої ж життєвої позиції.

– *соціальні:*

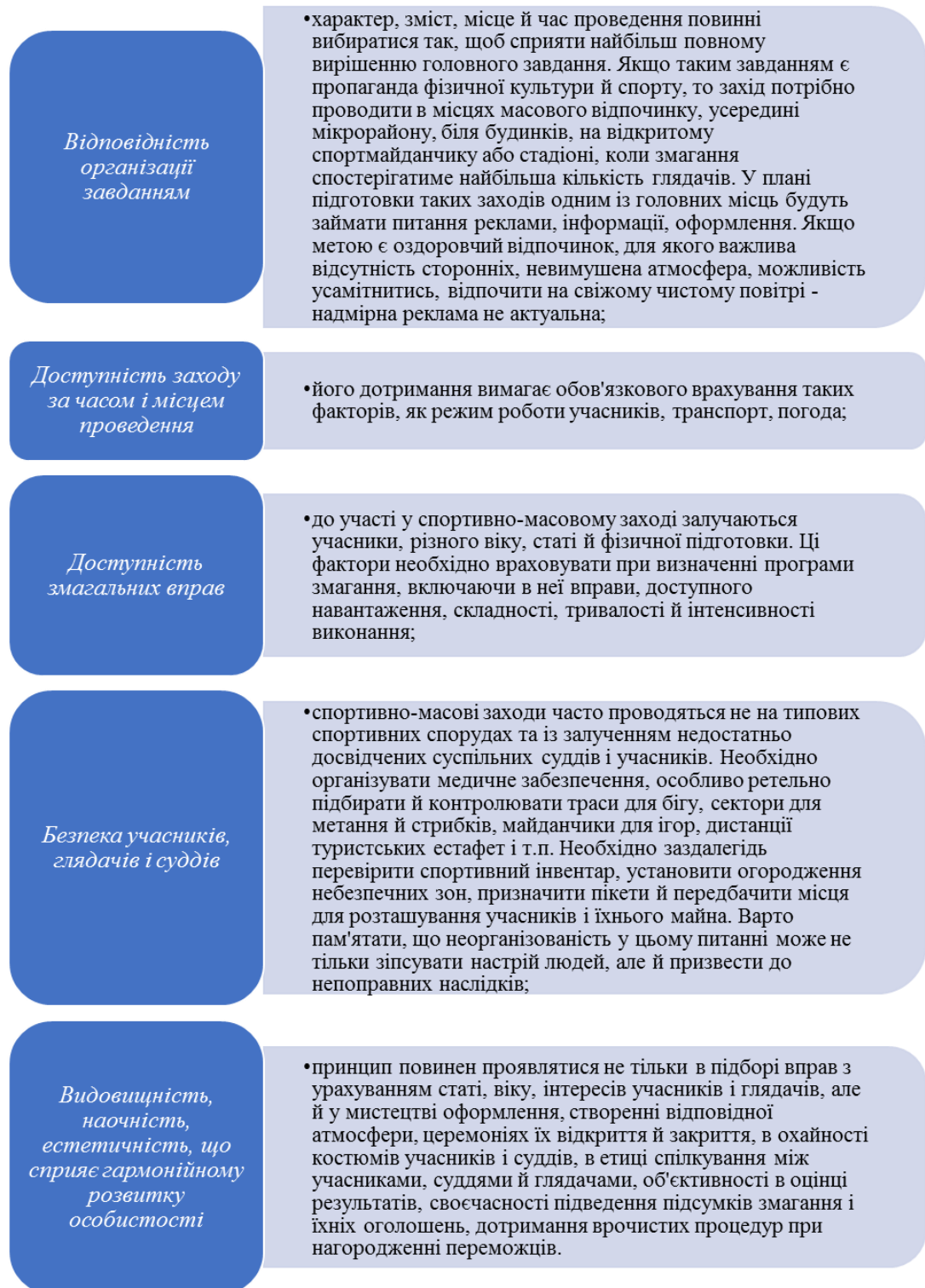
- *відсутність шкідливих звичок* – здоровий спосіб життя жодним чином не сумісний з постійними шкідливими звичками: курінням, вживанням алкоголю, наркоманією;

- *гігієна дня* – це означає 7-8-годинний здоровий сон в один і той же час, незалежно від того, який день тижня: будень чи вихідний, оскільки існує прямий зв'язок між недосипанням і появою надмірної ваги;

– *духовні:*

- *інтелектуальний розвиток* – визначається динамічністю рефлексії, і когнітивного моніторингу;
- *моральний і духовний розвиток* – передбачає вплив суспільства на особистість, її активність до осмислення цінностей та історичного досвіду.

Принципи організації спортивно-масових заходів наведені на рис.2.1.

Рис. 2.1. Принципи організації спортивно-масових заходів

Отже, аналіз методологічних підходів до вирішення проблеми формування готовності дозволив визначити важливими системний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, особистісно-орієнтований. Основу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу становлять загальні дидактичні принципи (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу); принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі); принципи холістичної фізкультурної освіти (принципи холістичного навчання та принципи здорового способу життя); принципи організації спортивно-масових заходів (відповідність завданням організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність, що сприяють гармонійному розвитку особистості).

2.2. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Метод моделей, широко використовуваний у наукових дослідженнях, використано в роботах різних науковців. На думку В. Краєвського, модель – це «метод непрямой практичної теорії або маніпулювання об'єктом, при якому об'єктом інтересу є не пряме дослідження, а використання природної або штучної системи, відомої як об'єкт-мішень, що дозволяє виробляти ілюстрації і трансляційну інтерпретацію, а також прогнозування функцій в цьому методі пізнання» [142].

Усе це дає можливість отримати об'єктивну інформацію про процеси, які відбуваються. Тому модельний метод у педагогічному дослідженні

дозволяє поєднувати теоретичні абстракції, логічні побудови й експерименти з теоретичною та експериментальною складовими. Шляхом побудови моделей як методу дослідження створюються шаблони, схеми або описи явищ чи процесів у природі й суспільстві.

Модель – система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження і дає можливість його змінити. Отже, модель – «це схема досліджуваного об'єкта, яка містить не тільки найбільш важливі властивості об'єкта, а й опис процесу його дослідження. Це робить модель інструментом для навчання і організації пізнавальної діяльності. Саме ці характеристики роблять її ефективною основою для освітніх досліджень» [249].

У Концепції Нової української школи (2017) як можливість зупинити негативні тенденції у шкільному середовищі, як шлях до зростання конкурентоспроможності України на світовому рівні передбачено збільшення кількості моделей підготовки учителя. Право на існування будуть мати ті моделі, практична значимість та необхідність яких буде обґрунтована та науково доведена [191].

Термін «модель» походить від латинського «modus» (міра, зразок, норма) і в широкому розумінні означає аналог (відображення, схема, структура, знакова система), спеціально створену форму об'єкта, ідеалізацію, спрощення дійсності, умовний образ певного фрагмента природної чи соціальної дійсності, призначений для розширення знань про оригінал, відтворення деяких характеристик справжнього об'єкту, його властивостей та структури, що належить дослідити для покращення їх характеристик, перетворення та управління ними [196].

Дуже близьким до цих поглядів є означення моделі у Ю. Івашко: «модель як певний умовний образ об'єкта дослідження будується для того, щоб відобразити характеристики об'єкта, суттєві для мети дослідження». Автор дослідила, що ряд науковців доводить необхідність побудови моделей на понятті «ключової компетенції», тобто наборі характеристик, за

допомогою яких людина може мобілізувати в ході професійної діяльності здобуті знання та вміння [106].

На думку Л. Кравцової, процес розвитку готовності майбутнього учителя фізичної культури до роботи з школярами буде ефективним, якщо: розроблена та впроваджена модель, що визначає цілеспрямованість виховних зусиль викладача, враховує соціальне замовлення на підготовку майбутнього учителя фізичної культури, містить прогнозований результат; має визначені педагогічні умови ефективного функціонування моделі [149].

Модель в процесі дослідження може і повинна змінюватися та вдосконалюватися до такого стану, якого вимагає практика.

Д. Смірнов розглядає модель з двох позицій: модель як основа для прогнозування ще не досягнутого та модель як відправна точка для досягнення мети [224].

Поряд з поняттям «модель» широко використовується термін «моделювання». Низка вчених, думку яких ми поділяємо, розглядає моделювання як метод, що забезпечує вибір оптимальних засобів вирішення проблеми: «вирішити проблему – означає ... створити теоретичну модель, яка б пояснювала те чи інше явище, виявити фактори, які впливали б на розвиток явищ у бажаному напрямі» [221, с.23].

Розробці моделей професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності присвячено низку досліджень у галузі педагогіки [41; 153].

У дисертаційному дослідженні Н. Степанченко [229] запропоновано систему професійної підготовки вчителів фізичного виховання, яка містить такі три блоки: концептуально-цільовий (зумовлена соціальним замовленням мета та завдання модернізації вищої освіти в галузі ФКіС у контексті нової освітньої парадигми, методологічні підходи і принципи), проектувальний (структура професійної компетентності вчителя фізичного виховання, завдання та функції педагогічної освіти фахівців галузі ФКіС, педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки), організаційно-технологічний

(авторська методика підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, етапи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО) і контрольньо-коригувальний (критерії, показники, методи оцінювання, рівні підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання).

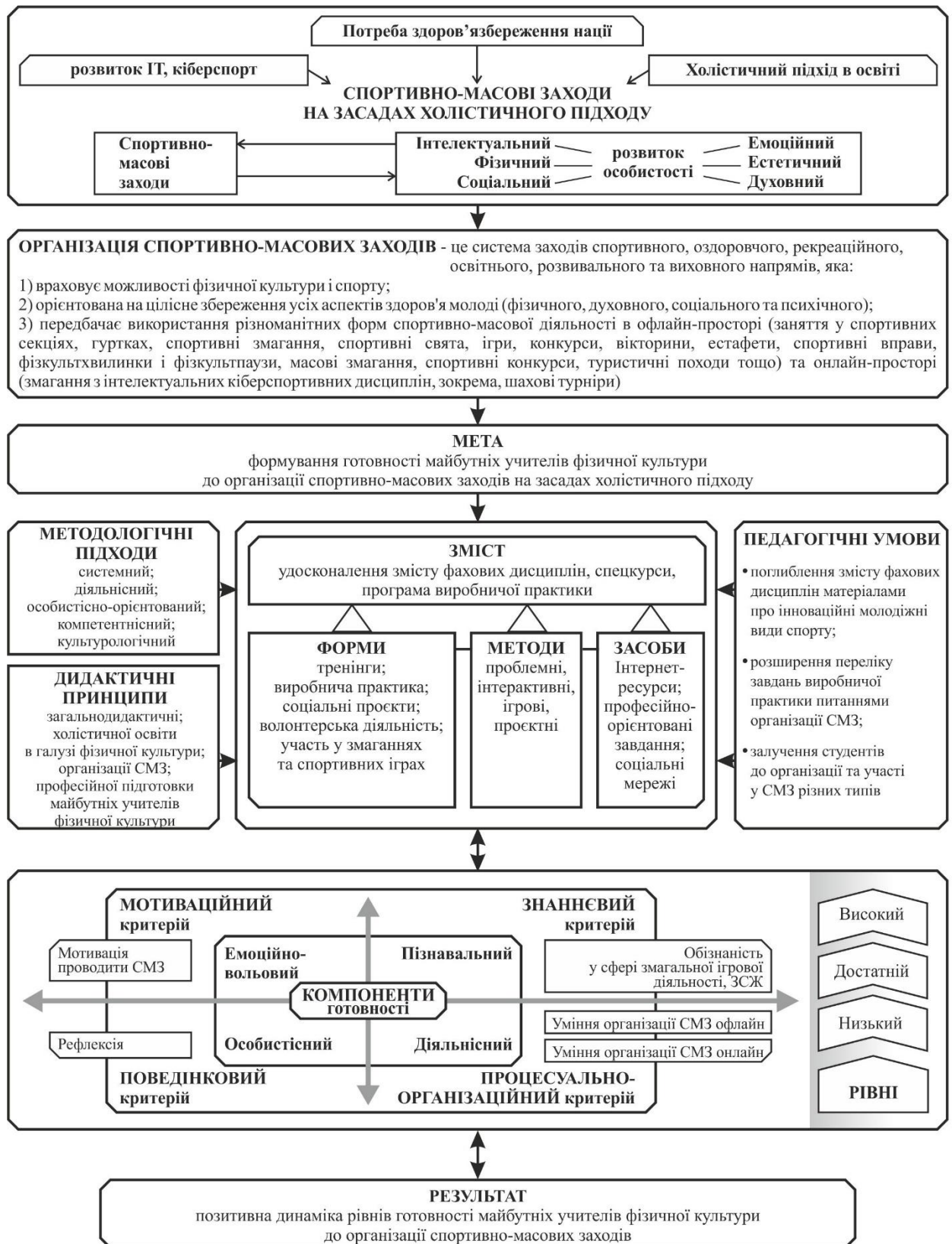
С. Гаркуша [48] визначає, що професійна майстерність майбутнього вчителя фізичної культури повинна базуватись на чотирьох компонентах: педагогічній спрямованості, знаннях, уміннях, професійно важливих якостях, а також на інтегральній характеристиці цих компонентів – авторитетові.

Концептуальна модель професійної підготовки фахівців фізичної культури в системі вищої професійної освіти розглядається як цілеспрямований, організований педагогічний процес, що гармонійно поєднує отримання фундаментальних знань в галузі фізичної культури [220, с. 23-32].

У дослідженні ми використовуємо твердження Є. Романова, що педагогічна модель – це узагальнений, абстрактно-логічний образ конкретного феномена педагогічної системи, який відображає і репрезентує суттєві структурно-функціональні зв'язки об'єкта педагогічного дослідження, представлений в потрібній наочній формі і здатний дати нові знання про об'єкт дослідження [213].

Тому модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу повинна відображати інтегроване соціальне замовлення суспільства, а також наявність всіх компонентів процесу освіти: загальнонаукові принципи та підходи, мету та завдання навчання, структуру та зміст, діяльнісний компонент та результативну оціночну складову.

Отже, ми розробили модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації СМЗ на засадах холістичного підходу

Соціальним замовленням сучасного українського суспільства є сформована у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури готовність до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Відповідно до цього було визначено *мету* – формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, а також уточнено *завдання* його фахової підготовки:

- формування у майбутніх учителів фізичної культури особистісних якостей, ціннісних орієнтацій, прагнень та мотивації до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу як фундаменту запровадження холістичної фізкультурної освіти;

- формування у майбутніх учителів фізичної культури спеціальних знань про організацію спортивно-масових заходів,

- оволодіння майбутніми вчителями фізичної культури уміннями та навичками організації спортивно-масових заходів у форматах онлайн і офлайн;

- формування рефлексивних здібностей до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Авторська модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розглядається з позиції *холістичної парадигми фізкультурної освіти*, яка передбачає побудову освітнього процесу, який ґрунтується на цілісності підготовки всебічно розвинутих, активних та здорових членів суспільства через поєднання фізичного, психічного, соціального та духовного стану особистості.

Авторська модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розглядається з позиції системного, діяльнісного (у тому числі задачного), компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого *методологічних підходів*.

В основу моделювання процесу підготовки майбутнього вчителя фізичної культури ми поклали *систему принципів: загальні дидактичні принципи* (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу); *принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури* (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі); *принципи холістичної фізкультурної освіти* (принципи холістичного навчання та принципи здорового способу життя); *принципи організації спортивно-масових заходів* (відповідність завданням організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність, що сприяють гармонійному розвитку особистості).

Вивчення науково-методичної літератури з проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу дозволило структурувати організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу і об'єднати їх в три групи.

До першої групи увійшли умови-передумови, що створюють можливість цілеспрямованого підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Ними стали:

– деталізація структури і змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу на основі вимог роботодавців, професійних і освітніх стандартів,

– формування у студентів стійкої мотивації до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (усвідомлення студентами їх практичної значущості).

Другу групу умов склали умови-обставини, в яких повинна відбуватися підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. До цієї групи умов віднесли:

– методичне та інформаційне забезпечення (як викладачів, так і студентів) процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

– міждисциплінарну організацію процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;

– організацію квазіпрофесійної діяльності студентів при використанні активних методів навчання.

До третьої групи умов (умови-вимоги) віднесли:

– моніторинг рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу на основі діагностичного інструментарію.

У контексті представленого дослідження пропонуємо педагогічні умови розглядати як необхідні та достатні «обставини». Поділяємо точку зору професора Н. Яковлевої [272] про те, що випадкові, розрізнені умови не можуть розв'язати жодного педагогічного завдання.

Нами виокремлено низку *таких педагогічних умов*:

1) розвиток знань про інноваційні молодіжні види спорту у процесі опанування фахових дисциплін;

2) розширення завдань виробничої практики щодо організації СМЗ;

3) залучення до організації та участі у СМЗ різних типів.

Реалізація *першої педагогічної умови* – розвиток знань про інноваційні молодіжні види спорту у процесі опанування змісту фахових дисциплін –

ґрунтується на тому, що сьогодні у світі набувають популярності інноваційні види спорту, які в майбутньому претендують на включення в офіційну програму різних масштабних і престижних змагань сучасності.

У дослідженні Д. Балашова [16] наголошено, що інноваційною професійною діяльністю вчителя фізичної культури слід вважати сукупність різних видів робіт, що спрямовані на застосування у власній системі роботи таких видів фізичної діяльності: скейтбординг, стритстайл, фрістайл, паркур, воркаут, різноманітні танцювальні та ритмічні вправи (різновиди аеробіки: степ-, тайбо-, аква-, бейлі-денс, шейпінг тощо), використання базових аеробних фітнес-програм, фітнес програм, спрямованих на розвиток сили м'язів, екстремальних видів спорту, рекреаційних ігор та технологій і туризму.

В офлайн-просторі до числа таких новітніх видів спорту будемо відносити воркаут, паркур та інші, що виникли на аматорських фестивалях та поступово здобувають риси офіційних змагань. До молодіжної моди належать нові форми рухової активності оздоровчого спрямування, найбільш відомі і поширені: це воркаут, паркур, стренфлекс, кросфіт, брейкданс, капоэйра та інші. Воркаут включає в себе кілька течій – фрістайл, батли, силове триборство, джимбарр, дворова гімнастика [210].

Уважаємо, що саме такі новітні види фізичного гарту в професійній діяльності вчителя фізичної культури можуть не тільки підвищити ефективність навчального процесу, але й посилити мотивацію до занять з фізичного виховання, бажання вести здоровий спосіб життя, фізично розвиватись та вдосконалюватись.

У ході спортивно-масових заходів з використанням таких видів спорту молодь вчиться правильному, «культурному» виконанню рухів, що впливає не лише на фізичний, але і особистий розвиток учня, що сприятиме врахуванню холистичних засад у ході проведення СМЗ.

Ця педагогічна умова може бути реалізована в межах таких дисциплін, як «Теорія і методика фізичного виховання», «Легка атлетика з методикою

навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання» та ін. У ході лекційних занять передбачено вивчення окремих тем, що стосуються історії, теорії та практики таких новітніх видів спорту. Теоретичний матеріал побудований таким чином, щоб врахувати холістичний підхід до фізкультурної освіти, тобто сформувати знання про власний організм, способи його вдосконалення в інтересах подальшого професійного становлення і життєзабезпечення, про можливості людини на шляху її становлення і ролі фізкультурної активності в цьому становленні, про цінності фізкультурної діяльності. У ході проведення практичних занять з цих дисциплін з урахуванням індивідуальних здібностей та потреб майбутніх учителів фізичної культури на матеріалі загальнорозвивальних вправ вводяться елементи цих новітніх виду спорту, заняття з використанням тренажерів, заняття з елементами спортивних ігор (за вільним регламентом), заняття з елементами єдиноборств (самозахисту), спортивними танцями, ритмічною гімнастикою тощо. До видів фітнес-програм аеробної спрямованості належать: роуп-скіпінг, памп-аеробіка, слайд-аеробіка, фітбол-аеробіка, шейпінг, степ-аеробіка, аквафітнес. Аквафітнес також представляє собою різноманітні вправи вибіркової направленості, які згідно певних умов поділяються на три групи: дистанційне плавання, ігри в воді, нові форми рухової активності в умовах водного середовища, до вправ аквафітнесу доцільно вводити такі, які використовуються і під час аеробних вправ (ходьба, біг, рух на велосипеді, лижах, рухливі ігри, стретчинг) тощо.

Тому у процесі вивчення фахових дисциплін варто передбачити завдання формування оптимальної фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури з новітніх видів спорту на базі гімнастики, плавання, рухливих ігор, легкої атлетики, спортивних ігор, спортивних танців тощо.

Реалізація *другої педагогічної умови* – розширення завдань виробничої практики щодо організації СМЗ – ґрунтується на тому, що важливою формою фахової підготовки студентів виступає їх самостійна робота над індивідуальними завданнями і професійна діяльність під час проходження різноманітних видів педагогічної практики.

Педагогічна практика сприяє якісним змінам змістових характеристик усіх компонентів професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури, оскільки дає можливість отримати практичний досвід, виявити основні недоліки, своєчасно внести необхідні корективи в подальшу фахову підготовку.

Мету професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в межах виробничої практики варто доповнити спрямованістю завдань практики на формування у студентів:

- інтересу до спортивно-масової діяльності на засадах холістичного підходу у ЗЗСО, стійкої переконаності, що проведення цих заходів забезпечує холістичний розвиток особистості;

- потреби реалізувати у своїй практичній діяльності досвід спортивно-масової діяльності на засадах холістичного підходу.

Доповнення завдань виробничої практики обов'язковим проведенням СМЗ на засадах холістичного підходу буде:

- допомагати студенту визначитися з вибором новітнього виду спорту, яким він буде в подальшому займатися;

- формувати мотивацію додаткових занять у спортивних секціях за рамками основного розкладу;

- орієнтувати майбутніх учителів фізичної культури в системі спортивно-масових заходів та формах участі в них (в якості учасника, судді, волонтера або активного вболівальника);

- формувати практичні уміння і навички як самої спортивно-масової діяльності, так і їх застосування у практичній діяльності під час виробничої практики у ЗЗСО.

Цей вид діяльності включає: загальне планування спортивно-масової роботи у ЗЗСО, планування навчально-тренувального процесу на рік, чверть, складання сценарію спортивно-масового заходу, складання плану роботи спортивних секцій та розробку відповідної документації кожного заходу. Під час виробничої практики студенти докладно знайомилися з методикою проведення спортивно-масових заходів у режимі дня школярів, з урахуванням віку учнів склали комплекси вправ до таких заходів, а також фізкультпауз чи гімнастики на шкільних перервах, під час «спортивної години» тощо.

Таким чином, студенти під час проходження виробничої практики мають отримувати завдання з підготовки та проведення окремого фрагмента спортивно-масового заходу на базі практики, при цьому доцільно, аби усю роботу, починаючи з підготовчого етапу до заключного (обговорення проведеного заходу), студенти виконували в мікрогрупах, допомагаючи один одному в складних ситуаціях. Студентам, таким чином, надається можливість, використовуючи набуті знання та вміння, самостійно вибрати засоби і методи для вирішення поставленого завдання.

Реалізація *третьої педагогічної умови* – залучення до організації та участі у СМЗ різних типів – ґрунтується на тому, що для створення цілісності освітньо-тренувального процесу на 1-4 курсах використовувалися завдання участі студентів у організації та проведенні спортивно-масових заходів з акцентом на холістичних засадах, тобто у ході такої участі студентами спеціально аналізувався психолого-педагогічний та медико-біологічний вплив СМЗ на усі аспекти життєдіяльності особистості. При цьому нами запропоновано спецкурс, зміст якого орієнтований, перш за все, на усвідомлення ролі та особистого значення спеціально спрямованої спортивно-масової діяльності в умовах кіберпростору (онлайн-простору).

В онлайн-просторі мається на увазі залучення молоді до кіберспорту як соціально-віртуальному феномену мережевого покоління. Суть кіберспорту, як і всього спорту в цілому, полягає в змаганні людей один з одним. Тільки

спортивними дисциплінами є спеціальні розраховані на багато користувачів комп'ютерні гри, які дозволяють змагатися один з одним в реальному часі і в команді. Поєднання комп'ютерних ігор з можливим особистісним успіхом і матеріальним благополуччям привертають молодь до лав любителів кіберспорту. Як і в будь-якому виді спорту, щоб досягти успіху людині необхідно багато часу проводити за процесом вдосконалення своїх навичок. Як і в будь-якому виді спорту, кіберспорт може привести як до проблем зі здоров'ям, так і до соціальної відчуженості [200; 295]. Тому в усьому необхідно мати баланс, і, крім вдосконалення своїх кіберздібностей, молодим гравцям потрібно усвідомлювати важливість фізичного і психологічного здоров'я тощо).

Реалізація цієї педагогічної умови спрямована більшою мірою на формування пізнавального та діяльнісного компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу.

Отже, система професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури повинна бути побудована таким чином, щоб забезпечувати розвиток знань про інноваційні молодіжні види спорту для їх упровадження в організацію спортивно-масових заходів у офлайн- та онлайн-просторах.

Відповідно до цих педагогічних умов процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу передбачає вдосконалення змісту, методів і засобів навчання та форм організації навчальної діяльності студентів.

Модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу включає діагностику результатів професійної підготовки, яка базується на *критеріях і показниках готовності*: мотиваційний (показник: мотивація проводити СМЗ); знаннєвий (показник: обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового

способу життя); процесуально-організаційний (показники: уміннями організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та уміннями організації спортивно-масових заходів у офлайн-просторі); поведінковий (показник: рефлексія).

Результатом реалізації моделі є позитивна динаміка рівнів (низький, достатній, високий) готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Отже, розроблена модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу – це цілісна система структурних (мета, методологічні підходи, принципи, педагогічні умови) і функціональних (форми, методи, засоби) компонентів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії та спрямовані на забезпечення ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

2.3. Особливості реалізації моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу відбувалося через реалізацію виокремлених педагогічних умов у ході вдосконалення змісту фахових та інформатичних дисциплін (акцент на інноваційних молодіжних видах спорту та традиційних основах фізичного виховання українського народу), спецкурси «Організація спортивно-масових заходів», «Кіберспорт», програми виробничої практики із залученням різноманітних форм (тренінги; виробнича практика; соціальні проєкти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), методів (проблемні, інтерактивні, ігрові, проєктні) та засобів (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання.

Розглянемо їх більш детально.

Згідно з Державним освітнім стандартом підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності проводиться за трьома напрямками: загальнокультурному, психолого-педагогічному та методичному.

Загальнокультурна підготовка сприяє формуванню всебічно розвиненої і соціально-активної особистості майбутнього вчителя фізичної культури, компетентного в питаннях наукової, філософської, біологічної картин світу, місця людини в цьому світі. Здійснення загальнокультурної підготовки відбувається в процесі вивчення таких навчальних дисциплін: «Історія та культура України», «Філософія», «Іноземна мова», «Анатомія людини», «Фізіологія людини», «Вікова фізіологія та шкільна гігієна» тощо та в процесі активної участі у позааудиторних заходах (наукові конференції, наукові проблемні групи, гуртки тощо).

Психолого-педагогічна підготовка дозволяє озброїти майбутніх вчителів знаннями про закономірності і принципи освітнього процесу та вміннями використовувати їх у педагогічній діяльності. Цей вид підготовки реалізується в процесі вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», у процесі підготовки доповідей до семінарських занять, написанні рефератів, при проходженні педагогічної практики в ЗЗСО.

Методична підготовка передбачає створення необхідних умов для засвоєння майбутніми вчителями фізичної культури системи знань щодо здійснення певних видів роботи у ЗЗСО, зокрема, й фізкультурно-спортивної, а також оволодіння конкретними прийомами, методами і формами роботи в галузі фізичного виховання школярів, навичками вирішення педагогічних проблем при плануванні, організації і проведенні цих видів роботи. Методична підготовка здійснюється під час занять з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» та дисциплін фізкультурно-спортивних видів: «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання» та ін., в ході науково-дослідної роботи (написання

рефератів і підготовки доповідей) і при проходженні педагогічної практики у ЗЗСО.

Аналіз навчального плану підготовки майбутніх учителів за 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» на предмет виявлення дисциплін, важливих для формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу показав, що основи програмно-змістовного забезпечення такої підготовки представлено дисципліною «Теорія і методика фізичного виховання» та дисциплінами базових фізкультурно-спортивних видів: «Легкою атлетикою з методикою навчання», «Гімнастикою з методикою навчання», «Спортивними іграми з методикою навчання», «Рухливими іграми з методикою навчання», «Лижним спортом з методикою навчання», «Плаванням з методикою навчання», «Спортивні споруди і обладнання», «Управління в сфері фізичної культури і спорту», «Вступ до спеціальності», «Загальна теорія здоров'я» та ін.

Аналіз навчальних планів педагогічних ЗВО, у яких здійснюється підготовка бакалаврів фізичної культури, дозволив встановити, що у циклі навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки є наступні дисципліни: «Теорія і методика туристичної роботи»; «Теорія і методика викладання лижного спорту та організація краєзнавчо-туристської діяльності»; «Організація краєзнавчо-туристської діяльності», «Теорія і методика викладання спортивного орієнтування», «Організація гурткової та анімаційної роботи» тощо.

За підсумками вивчення дисципліни «Загальна теорія здоров'я» студент повинен знати: сутність поняття «здоров'я»; розвиток вчення про здоров'я в історичному аспекті; фізичну, соціальну, психічну та духовну складові здоров'я людини; основні умови та засоби збереження та зміцнення здоров'я людини; вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на здоров'я, позитивні та негативні тенденції його формування; сучасні тенденції стану здоров'я населення України; напрямки роботи державної політики в галузі

здоров'я людини; можливі аномалії розвитку дитини в ембріональному періоді та їх причини; принципи формування фізичного та психічного здоров'я дитини; чинники формування здоров'я у шкільному віці; методи самооцінювання та контролю стану і рівня здоров'я протягом навчання у загальноосвітньому навчальному закладі; сучасні підходи до характеристики фізичного здоров'я та методи його кількісного вимірювання; сучасні оздоровчі системи; основи психічного здоров'я людини; основні механізми психофізичної регуляції організму школяра; напрями формування культури здоров'я учнів. За підсумками вивчення дисципліни «Загальна теорія здоров'я» студент повинен вміти: здійснювати експрес-оцінку рівня фізичного розвитку дітей та підлітків; складати рекомендації щодо формування та зміцнення здоров'я; використовувати традиційні та сучасні методи оздоровлення населення; складати та впроваджувати індивідуальну оздоровчу програму; проводити фізкультурно-оздоровчі заходи щодо формування, зміцнення та збереження здоров'я учнів. *У процесі опанування цієї дисципліни у майбутніх учителів фізичної культури формується пізнавальна складова готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.*

Дисципліна «Легка атлетика та методика її викладання» займає значне місце серед інших дисциплін у системі вищої освіти. Легка атлетика як вид спорту була введена до програми з фізичної культури ЗЗСО на засадах НУШ, а також до програми з фізичного виховання ЗВО.

Мета дисципліни «Легка атлетика та методика її викладання» полягає в оволодінні студентами професійно-педагогічними знаннями, вміннями та навичками з теорії та методики навчання даного предмету, які необхідні для проведення легкоатлетичних занять на уроках фізичної культури та у позакласній роботі. За підсумками вивчення дисципліни «Легка атлетика та методика її викладання» студент повинен знати: види легкої атлетики, засоби фізичної культури в системі фізичного виховання; теоретичні основи викладання легкої атлетики; організацію та методику проведення занять під

час вивчення бігових видів легкої атлетики; основи техніки та методики навчання легкоатлетичних вправ з урахуванням вікових особливостей учнів; методику навчання і послідовність вивчення техніки стрибкових видів легкої атлетики; методи розвитку фізичних якостей, системі відбору, педагогічному контролю та техніки безпеки під час проведення занять з легкої атлетики, а також правила змагань та суддівства легкоатлетичних видів. За підсумками вивчення дисципліни «Легка атлетика та методика її викладання» студент повинен вміти: організовувати та проводити заняття з легкої атлетики в школі; надати необхідні знання, уміння та навички викладання легкої атлетики у загальноосвітніх середніх навчальних закладах під час проведення уроків фізичної культури та секційних занять.

Основний зміст дисципліни «Лижний спорт з методикою навчання» містить: теоретичні основи лижного спорту; історію його виникнення та розвитку; техніку пересування на лижах; основи методики навчання пересування на лижах; правила організації та проведення змагань та організаційно-методичні основи навчально-тренувального процесу з лижного спорту тощо.

Основний зміст дисципліни «Плавання з методикою навчання» спрямований на вивчення техніки спортивних видів плавання; методики початкового навчання плаванню; методики спортивного тренування плавців; техніки прикладного плавання (на боці, брасом, на спині); техніки пірнання та звільнення від захватів того хто тоне, способи рятування; техніки штучної вентиляції легень і зовнішнього масажу серця тощо.

У процесі опанування цих дисциплін у майбутніх учителів фізичної культури формується діяльна складова готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу.

Основний зміст дисципліни «Спортивні ігри з методикою навчання» орієнтований переважно на розвиток комплексу рухових здібностей, головні з яких – загальна і спеціальна витривалість, швидкісно-силові, координаційні та психофізіологічні здібності. Спортивні ігри представлені волейболом,

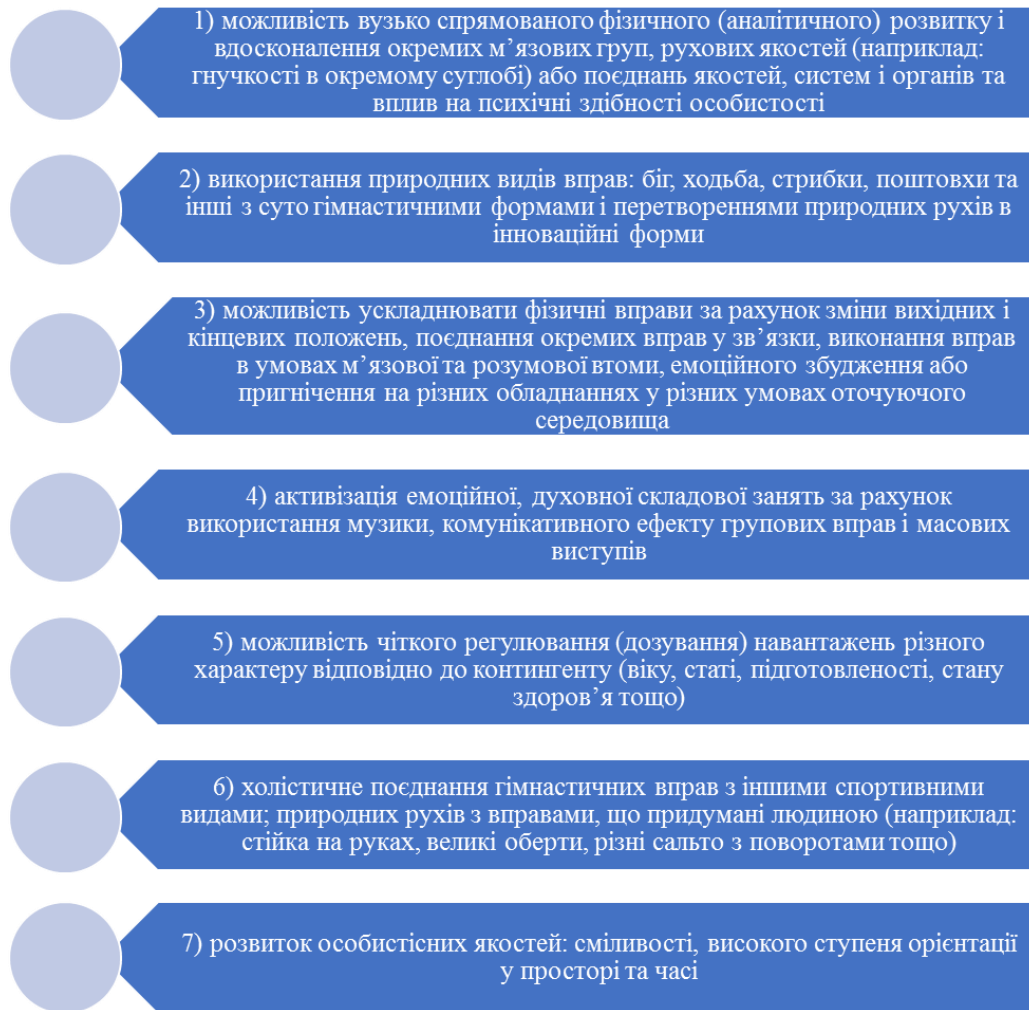
баскетболом, футболом. У ході занять цими видами спортивних ігор передбачається (крім оволодіння технікою і тактикою) становлення фізкультурно-методичної підготовленості студентів, що має на меті формування в них готовності до навчання техніці і тактиці спортивних ігор, суддівству, способам організації і проведення спортивних ігор.

Основний зміст дисципліни «Рухливі ігри з методикою навчання» передбачає широке застосування засобів фізичної культури. Правильно організовані рухливі ігри здійснюють значний оздоровчий вплив на зростання, розвиток, зміцнення кістково-опорного апарату, м'язової системи, на формування правильної постави, підвищення функціональних можливостей організму. У рухливих іграх студенти здобувають знання і навички з організації ігор з дітьми, стають активними організаторами цих заходів.

У процесі опанування цих дисциплін у майбутніх учителів фізичної культури формується емоційно-вольова, пізнавальна та діяльнісна складові готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Удосконалення змісту передбачає модифікацію робочих програм, розробку або оновлення навчально-методичних комплексів інших фахових дисциплін з інших видів спорту (плавання, спортивних ігор, туризму та інших) для відновлення або збагачення досвіду рухової активності (стрибки, метання, лижі, слалом, гребля тощо) *на основі холістичного підходу* (рис.2.3).

Курси інформатичних дисциплін сприяють формуванню готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у онлайн-просторі. До змісту таких дисциплін на бакалаврському рівні ми відносимо наступні теми: комп'ютерна графіка; комп'ютерне документоведення; комп'ютерні мережі та захист даних; комп'ютерний дизайн та мультимедіа; комп'ютерне моделювання та візуалізація; ЦТ в освітньому процесі; основи дистанційного навчання; ЦТ в галузі.

**Рис. 2.3. Удосконалення змісту підготовки
на основі холистичного підходу**

Так, студентами досліджувалися питання: „Онлайн сервіси”, „Пошук і обробка інформації за професійним спрямуванням”, „Створення діаграм”, „Створення документів за професійним спрямуванням (специфікацій, технологічних карт тощо)”, „Створення презентації за допомогою різних Інтернет-сервісів і ресурсів”, „Створення відеороликів за допомогою різних Інтернет-сервісів і ресурсів”, „Комунікація за допомогою відеозв'язку”, „Відеоканали на YouTube”, „Можливості хмарних технологій для використання у майбутній професійній діяльності”, „Використання сервісів web 2.0 (інтелект-карти, інтерактивний журнал Calmeo тощо)”, „Взаємодія у вебспільнотах”, „Сервіси Google і їх можливості (GoogleDrive, GooleDocs, Blogger, GoogleSites тощо)”.

Розгляд зазначених питань було спрямовано на поглиблення знань з інформаційно-цифрових технологій і програмних засобів, формування у студентів мотивованої потреби використовувати інформаційні технології для супроводу спортивно-масової діяльності. Так, введення такої теми як „Створення діаграм” (Microsoft Excel) було обумовлене необхідністю розширення знань і вмінь щодо використання офісного пакету програм. Уведення теми „Пошук і обробка інформації за професійним спрямуванням” обумовлене тим, що тема пошуку інформації в Інтернет розглядається побіжно. При цьому, як показує наш досвід, рівень загальної інформатичної підготовки у студентів більшою мірою низький і середній, а тому важливим бачимо формування навичок пошуку й обробки даних в мережі Інтернет.

У процесі вивчення інформатичних дисциплін кожному студенту була надана можливість набути нових знань і практичних умінь роботи з програмним забезпеченням загального призначення, опанувати онлайн сервіси Інтернет, сформувати вміння використовувати інформаційні технології для вирішення професійних завдань.

Нами розроблено і впроваджено в освітній процес *спецкурси* «Організація спортивно-масових заходів» та «Кіберспорт» (додаток В), які сприяють формуванню діяльнісної та особистісної складової готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у онлайн-просторі та офлайн-просторі.

Під час розробки спецсемінару ми намагалися узгодити його теоретичну, методичну, практичну та технологічну складові. Для цього були розроблені такі питання: спортивно-масова, фізкультурно-оздоровча, фізкультурно-спортивна позакласна робота, обґрунтування рухового режиму в умовах загальноосвітнього школи, методика проведення фізкультурно-спортивної роботи, фізкультурних хвилин, гігієнічної гімнастики (ранкова, вечірня, до навчальних занять), загартовування, Днів здоров'я і спорту,

позакласної спортивної роботи, навчальної роботи в спортивних гуртках, секціях, командах, шкільних спортивних змаганнях тощо.

Наприклад, зміст теми «Форми і види фізкультурно-спортивної роботи та методика їх проведення» орієнтований, перш за все, на усвідомлення ролі та особистого значення спеціально спрямованої фізкультурно-спортивної діяльності. Теоретичний матеріал побудований таким чином, щоб сформувати знання про власний організм, способи його вдосконалення в інтересах подальшого професійного становлення і життєзабезпечення, про можливості людини на шляху її становлення і ролі фізкультурної активності в цьому становленні, про цінності фізкультурної діяльності та кіберспорту.

Упровадження оновлених тем здійснювалося за допомогою активних методів навчання: проблемні лекції та семінарські заняття, навчальні дискусії та диспути, організаційно-ділові ігри, рефлексивно-практичні тренінги. Проблемний характер проведення лекцій забезпечувався за допомогою включення студентів в систему активних пізнавальних дій, які передбачають використання евристичної бесіди, вирішення проблемних та творчих завдань. У процесі викладання цих тем застосовувалися інструктивні лекції, лекції-діалоги. На інструктивних лекціях студенти знайомилися з технологією їх майбутньої діяльності, з особливостями та способами виконання окремих дій.

Реалізація холістичного підходу на лекціях спецкурсів відбувалася завдяки:

- використанню міжпредметних зв'язків на лекціях, що змінює характер пояснення викладачем нового матеріалу, допомагає студентам зрозуміти його глибше, завдяки своєчасно виконаній самостійній роботі, яка відновлює в пам'яті знання з інших предметів;

- зацікавленості студентів у отриманні високої оцінки за самостійну роботу, що сприяє більш активній розумовій діяльності в ході заповнення план-карти з відтворення раніше засвоєних знань. Це, в свою чергу, дозволяє підвищити якість всього процесу засвоєння знань програмного матеріалу;

– використанню план-карт в ході проведення лекцій, що істотно впливає на подальший характер самостійної роботи студентів. У них поглиблюються загальні поняття у знову досліджуваних темах дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів. Цілеспрямована робота на практичних заняттях з оволодіння студентами методичними вміннями та навичками передбачала таке: навчання методиці проведення фізичних вправ і видів спорту, представлених вузівською програмою та шкільною навчальною програмою з предмету «Фізична культура»; оволодіння методичними вміннями та навичками з використання засобів фізичної культури, національної культури і традицій українського народу у виховній роботі з учнями; розвиток ініціативи і активності студентів як на навчальних заняттях, так і в процесі самостійних занять фізичними вправами.

Під час семінарських занять з вище зазначених тем здійснювалося ознайомлення студентів з альтернативними варіантами організації уроків в загальноосвітніх навчальних закладах, із значенням спортивно-масової діяльності в організації уроків із уявленням про методику проведення уроків зі школярами з поділом на групи хлопчиків і дівчаток. На семінарських заняттях використовувалися активні методи навчання (проблемні ігри, елементи ділових ігор, семінари-практикуми, дискусії та ін.).

У лекції на тему «Методика проведення змагань» у всіх дисциплінах базових фізкультурно-спортивних видів були виділені такі загальні поняття: види змагань, склад суддівської колегії; правила змагань; календарний план спортивних заходів; положення про змагання; планування змагань; права і обов'язки суддів і учасників.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури неможлива без відпрацювання вмінь та навичок в умовах практичної діяльності. До навчальних планів професійної підготовки вчителів фізичної культури включено виробничу практику в навчальних закладах, де студент-практикант набуває вмінь і навичок фахового спрямування, виконуючи

обов'язки вчителя фізичної культури ЗЗСО та організатора спортивно-масових заходів.

Важливим у контексті дослідження є опанування здоров'язбережувальних педагогічних технологій. Основна мета їх застосування полягає в тому, щоб зберегти здоров'я дітей в процесі їх навчання і виховання, забезпечити кожному випускнику школи такий рівень здоров'я, який дозволить йому реалізувати свої життєві плани, потреби і запити. Здоров'язбережувальна педагогіка передбачає також формування у кожного учня умінь і навичок здорового способу життя, а також виховання культури здоров'я.

Під час проходження педагогічної практики у студентів формуються уміння проведення спортивно-масових заходів з використанням інноваційних видів рухових дій з гімнастики, рухливих і спортивних ігор, легкої атлетики. Студенти розвивають власні навички комунікації, рефлексії, формуються їх організаторські здібності, оскільки студенти вчаться налагоджувати дисципліну, розбиратися в проблемах спілкування з окремими учнями або з класом, тобто формується готовність діяти. Це створює мотиваційну установку на професійне самовдосконалення та рефлексію.

Для забезпечення більш високого рівня професійної підготовки студентів до спортивно-масової роботи, а також збагачення їх практичного багажу нами розроблено перелік завдань на період педагогічної практики.

Завдання на період виробничої практики

1. Скласти не менше трьох комплексів фізичних вправ для проведення фізкультхвилинок, фізкультпауз в класній кімнаті, коридорі, рекреації, на відкритому майданчику.

2. Скласти не менше двох комплексів гімнастики до занять.

3. Скласти картки з описом трьох рухливих ігор.

4. Розробити та провести «Спортивну годину» з підбором рухливих ігор зі спрямованою інтенсивністю приблизно в такій послідовності: одна гра

– помірної інтенсивності (організаційна); дві гри – середньої і великої інтенсивності; одна гра – малої інтенсивності.

5. Розробити програму і сценарій спортивного вечора, свята.

6. Розробити план заходів (на зміну), два положення на проведення змагань в пришкільному таборі.

7. Розробити план заходів з підготовки, організації та проведення туристичного походу.

8. Виписати поради туристам і рекомендації з організації купання учнів в поході.

9. Виконувати обов'язки класного керівника, вчителя-предметника з предмета «Фізичне виховання».

10. Чітко дотримуватися правил техніки безпеки при організації визначених і позаурочних заходів з фізичного виховання (знати і вміти надавати першу медичну допомогу при травмах на фізкультурно-оздоровчих заняттях).

11. Розробити календарний план позакласної роботи з фізичного виховання учнів середнього і старшого шкільного віку на чверть, півріччя, навчальний рік.

12. Розробити тематичні бесіди з батьками з питань здорового способу життя.

Крім традиційних форм (лекція, практичні, лабораторні заняття, консультації) нами використано інноваційні форми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, які є спонукальними причинами здоров'язберезливої поведінки майбутніх учителів фізичної культури:

- проведення днів здоров'я, днів туризму – передбачають спортивні змагання, готування туристичних сніданків, конкурси на свіжому повітрі;

- проведення занять із аеробіки, просякнутих атмосферою підвищеної емоційності, колективністю, музичним супроводом;

- заняття фітнесом – збалансовують фізичний, психологічний та соціальний стан особистості майбутнього вчителя;

- створення спортивних секцій – передбачають колективну організацію, емоційну насиченість, творчу активність;
- заняття йогою – розвивають урівноважене ставлення до всіх аспектів життя;
- ігрова діяльність – сприяє суспільно-особистісному розвитку;
- олімпійський рух, олімпійський приклад – мотивують до здоров'язбереження.

Широко практикуються навчальні імітаційні ігри, проте використовуються також ігри пошукового характеру, результатом яких мають бути реальні проекти перетворень, дослідження та висновки щодо суперечливих підходів.

У ЗВО галузі ФКіС переважно використовуються такі ігри: імітаційні (імітується діяльність організації, школи, підрозділу), операційні (відпрацьовується виконання конкретної діяльності вчителя фізкультури), рольові (тактика поведінки, дій, виконання функцій та обов'язків вчителя, судді змагань тощо), «діловий театр» (розігруються ситуації, поведінка людини у певних обставинах), психодрама і соціодрама (відпрацювання вміння відчувати ситуацію в колективі, оцінювати і змінювати стан іншої людини, вміння увійти з нею в продуктивний контакт) [273].

Суть проектної діяльності вбачаємо у функціонуванні цілісної системи супроводу самостійної роботи студентів і організація освітніх ситуацій, в яких вони ставлять і вирішують певні проблеми. Це передбачає системне та послідовне моделювання тренувального розв'язування проблемних ситуацій, що вимагають від майбутніх учителів пошукових зусиль, спрямованих на дослідження та розроблення оптимальних шляхів їх розв'язання (створення проектів), їх публічний захист та аналіз підсумків упровадження [254]. Проблема проекту має стосуватися інноваційних технологій у галузі ФКіС і включати елементи доповідей, рефератів, досліджень і будь-яких інших видів самостійної творчої роботи, але лише як способи досягнення результату

проекту. Викладач при цьому не передає знання, а спрямовує діяльність студента, тобто здійснює підтримку самостійної роботи.

У процесі реалізації педагогічних умов здійснювалося формування готовності студентів до організації спортивно-масової роботи, підготовка і проведення спортивного свята: студенти 2 курсу виконували найпростіші функції учасника спортивного свята, вони вчилися, спостерігали, були виконавцями; студенти 3 курсу відповідали за певні функції в спортивному заході, були учасниками колективно-творчих справ, узгоджували свої майбутні дії при підготовці до проведення спортивного свята; студенти 4 курсу здійснювали планування заходу (ігри, змагання тощо), підбір матеріалу, його організацію.

У процесі реалізації першої педагогічної умови під час навчання у третьому семестрі студенти вивчали основні вправи для розвитку окремих груп м'язів, набували вміння правильно показувати їх, подавати команди тощо. Так, після лекції «Фізична культура і спорт як педагогічна і фізкультурно-спортивна проблема», де розглядалася методика складання комплексу ранкової гігієнічної гімнастики і гімнастики до занять, фізкультпаузи, студенти самостійно склали комплекс ранкової гігієнічної гімнастики оцінювалося вміння підбирати і складати комплекси вправ, визначати дозування, правильність термінології і запису.

У четвертому семестрі студенти навчалися правильно пояснювати і проводити з групою кілька вправ, виправляти помилки в ході їх виконання.

Під час педагогічної практики вони докладно знайомилися з методикою проведення фізкультурно-спортивних заходів у режимі дня школярів, з урахуванням віку учнів склали комплекси гімнастики до уроків, фізкультпауз і гімнастики на перервах.

У 5–6 семестрах завдання ускладнювалися. Студенти навчалися вмінню організовувати і проводити з групою в підготовчій частині заняття комплекси вправ, складені ними відповідно до завдань основної частини заняття.

У 7–8 семестрах, після засвоєння лекційного матеріалу про організаційні та методичні питання спортивної підготовки, студентам надавалася можливість проводити всю підготовчу частину занять у своїй групі.

Поряд з цим вони на педагогічній практиці брали участь в підготовці команд класу до загальношкільних змагань, проводили підготовчу частину заняття під час «спортивної години» тощо.

Навчання умінню планувати, організовувати і проводити рухливі ігри планувалося з 2–3 семестрів. Проводилися зі студентами кілька (5–7) показових ігор. Студенти підбирали гру відповідно до поставленого завдання, і по черзі проводили їх з групою в підготовчій і заключній частинах занять. У 5–6 семестрах студенти знайомилися з методикою планування, організації та проведення рухливих ігор. Вони вчилися правильно підбирати і планувати гру для учнів IV–VIII класів. У період педагогічної практики вони закріплювали отримані вміння. У 7–8 семестрах на практиці в школі студенти організовували і проводили ігри в закріплених за ними класах, групах, загонах. На подальших етапах навчання студенти застосовували знання з організації та проведення ігор у виховній роботі з учнями.

Під час реалізації першої педагогічної умови студенти опановували методику організації та проведення суддівства спортивних змагань, особливо тих, які входять до чотириборства (біг 60 і 500 м; стрибки, метання), цьому сприяло залученню студентів до масових фізкультурних і спортивних заходів в навчальних групах, на курсах, факультетах, в університеті, в оздоровчих спортивних таборах, на семінарах з підготовки суддів тощо.

У 3-му семестрі студенти навчалися працювати з секундоміром, вести протоколи змагань з бігу, опановували команди, необхідні для організації та подачі старту. У 4-му семестрі вони навчалися організовувати і проводити змагання зі стрибків у висоту і довжину з розбігу, проводити лижні змагання, вести суддівські протоколи.

У процесі педагогічної практики студенти знайомилися з планом виховної роботи класного керівника, допомагали у складанні заявок на участь в загальношкільних змаганнях, в проведенні конкурсів на кращого бігуна. Майбутні вчителі також залучалися до участі в організації та проведенні днів здоров'я.

У 5–6 семестрах студенти навчалися вмінню організовувати і проводити змагання з метання (граната, м'яч), штовхання ядра, а також з естафетного бігу. Вони брали участь в організації та проведенні змагань учнів в загальноосвітніх навчальних закладах. У 7–8 семестрах здійснювалося навчання основам суддівства гри з волейболу, і закріплення знань суддівства легкоатлетичних вправ.

Один із прикладів спортивного заходу детальніше схарактеризовано у додатку І.

У результаті реалізації першої педагогічної умови встановлено, що основними чинниками, що забезпечують ефективність функціонування мотиваційної сфери є такі: бажання, інтерес, потреби у підготовці, організації та проведення спортивних заходів, регулярність контролю; реальна досяжність намічених короткострокових і віддалених цілей. Ми вважаємо, що для успішної організації спортивно-масової діяльності необхідна перебудова мотивації студентів. Позитивний характер мотивів визначається вагомими для особистості прагненнями.

Однією з форм організації спортивно-масової діяльності на позааудиторних заняттях є спортивно-прикладні змагання: багатоборство, альпінізм, спортивне орієнтування, кінний спорт, веслування. Завдання підбиралися індивідуально для кожного студента з урахуванням його фізичної підготовки, стану здоров'я, професійно-прикладних знань і умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Багаторічний пошук шляхів формування умінь і навичок майбутнього вчителя в процесі позааудиторної роботи дозволив нам розробити програму підготовки студентів під час позааудиторної роботи

Види завдань для позааудиторної роботи

1. Методичні та практичні завдання на навчальних заняттях і курсах підвищення спортивної майстерності. Підготовка місць для проведення фізкультурно-спортивних заходів (у ЗЗСО, ЗВО, мікрорайоні). Організація реклами фізкультурно-спортивних заходів. Виконання обов'язків помічника судді на змаганнях. Участь в НДР. Шефська допомога ЗЗСО (спортивна, організаторська тощо). Підготовка звітів і рефератів з виконаної позааудиторної роботи.

2. Виконання обов'язків судді, секретаря, інформатора спортивних заходів, що проводяться в ЗВО (факультету). Самостійне вивчення теми «Онлайн спортивно-масова робота з учнями». Організація спортивно-масової роботи з учнями офлайн.

3. Самостійне проведення роботи з організації спортивних заходів у ЗЗСО, ДЮСШ тощо. Керівництво спортивними командами.

4. Виконання обов'язків головних (старших) суддів, секретарів, комендантів на першостях університету, міста й області. Самостійне проведення засідань суддівської колегії, інструктаж учасників і суддів. Керівництво позааудиторною роботою студентів I та II курсів.

Отже, формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу передбачало:

1) опанування необхідними знаннями зі спортивно-масової діяльності та спеціальними вміннями в галузі фізичного виховання через оновлення змісту фахових та інформатичних дисципліни; узгодження «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів: «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання», розроблення спецкурсів «Організація спортивно-масових заходів» та «Кіберспорт»;

2) підготовка і проведення різних форм спортивно-масової роботи на практичних заняттях з фізкультурно-спортивних дисциплін у академічних групах (заняття проводилися за принципом навчальної практики з подальшим аналізом: усі студенти виступали як в ролі викладача, так і в ролі учня);

3) проведення аудиторних і позааудиторних спортивно-масових заходів, спрямованих на набуття студентами навичок використання різноманітних форм і методів організації такої роботи з дітьми різного віку – від молодших школярів до випускників ЗЗСО в різних форматах (онлайн та офлайн);

4) створення проблемних ситуацій і організація ділових ігор на практичних заняттях з метою моделювання сценаріїв спортивно-масових заходів з дітьми різного шкільного віку у форматах (онлайн та офлайн);

5) організація практичної і самостійної роботи в галузі фізичного виховання з учнями в ході виробничої практики в ЗЗСО.

Серед провідних у для професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації СМЗ нами відзначені форми (тренінги; виробнича практика; соціальні проєкти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), методи (проблемні, інтерактивні, ігрові, проєктні) та засоби (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання.

Висновки до розділу 2

У другому розділі розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Системний аналіз і узагальнення методологічних підходів до професійної підготовки фахівців сприяли обґрунтуванню методологічної основи дослідження, яка враховує ідеї системного, діяльнісного (у тому числі

задачного), компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого підходів.

На основі методу моделювання з урахуванням соціального запиту на організацію і проведення спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу розроблено організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури, яка розглядається з позиції холістичної парадигми фізкультурної освіти і передбачає дотримання низки принципів: загальні дидактичні принципи (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу); принципи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі); принципи холістичної освіти в галузі фізичної культури (принципи холістичного навчання та принципи здорового способу життя); принципи організації спортивно-масових заходів (відповідність завданням організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність, які сприяють гармонійному розвитку особистості).

Реалізація організаційно-педагогічної моделі передбачає дотримання трьох педагогічних умов: 1) поглиблення змісту фахових дисциплін матеріалами про інноваційні молодіжні види спорту; 2) розширення переліку завдань виробничої практики питаннями організації СМЗ; 3) залучення студентів до організації та участі у СМЗ різних типів. Їх урахування обумовило модернізацію змісту професійної підготовки, добір відповідних форм (тренінги; виробнича практика; соціальні проєкти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), методів (проблемні, інтерактивні, ігрові, проєктні) та засобів (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання.

Результатом взаємодії усіх блоків організаційно-педагогічної моделі є позитивна динаміка у рівнях готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Результати дослідження другого розділу висвітлено в публікаціях [120; 121; 123; 126; 129;130; 132; 277].

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА ЗАСАДАХ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ

3.1. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

У педагогічних дослідженнях важливо використовувати визначення критерію того явища, процесу чи діяльності, що є предметом дослідження. Основою вибору критеріїв є специфіка виду занять. Зміст будь-якої професії визначається об'єктивними вимогами суспільства. Успіх педагогічної роботи вчителя фізичної культури, як вважає О. Юречко, забезпечується знаннями, рівнем рухової підготовленості та особистісними якостями вчителя, які закладаються і формуються під час навчання у ЗВО [270, с. 40].

У завдання підготовки студентів педагогічного університету, на думку З. Черних, входить: забезпечення студентів теоретичними знаннями, розвиток загально-педагогічних, методичних умінь, необхідних для ефективного застосування отриманих знань у майбутній професії, розвиток мотивації і особистісних якостей, необхідних для успішного виконання професійних завдань [259, с. 52]. Ці аспекти підготовки майбутнього вчителя дають можливість виокремити і обґрунтувати критерії, які зводяться до того, що вони мають відображати основні закономірності формування особистості, її готовність до діяльності.

Відзначимо, що в психолого-педагогічній літературі поняття «критерій» і «показник» розглядаються доволі широко, оскільки неоднозначним є тлумачення цих категорій у словниках і довідковій літературі. У філософському енциклопедичному словнику подано таке визначення: «Критерій істини – засіб перевірки істинності або хибності того

чи іншого твердження, гіпотези...» [250]. У «Словнику української мови» під критерієм розуміється «підстава для оцінки, визначення або класифікація чогось; мірило» [223], а під показником розуміють «...дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу» або «свідчення, доказ, ознака чогонбудь» [223].

Критеріями оцінювання якості професійної підготовленості (компетентності / готовності) студентів як результату фахової підготовки й ефективності методів її досягнення науковці визначають: якість знань (повнота, міцність, системність тощо); обсяг і рівень оволодіння професійно значущими вміннями і навичками; ступінь оволодіння основами самостійної діяльності; рівень сформованості професійної самостійності та мобільності як риси особистості фахівця [188]. Критерії дозволяють визначити результативність роботи, оцінити ефективність діяльність суб'єктів системи, що впливає на формування оптимальної професійної мотивації, рівня професійної майстерності, ступінь адаптації та соціалізації фахівця тощо [229].

Великий тлумачний словник української мови визначає критерій як підставу для оцінки, визначення або класифікації чогось, мірило [36, с. 588]. У своїй роботі ми скористаємося означенням В. Ягупова: критерії – це ознака, на основі якої оцінюється певна якість особистості [271].

Критеріями готовності студентів ЗВО до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах В. Валієва [31], В. Сластьонін [222] визначають сформованість таких її видів, як:

- психологічна готовність (усвідомлення значущості та необхідності фізкультурно-спортивної діяльності для збереження і зміцнення здоров'я учнів, заповнення дефіциту їх рухової активності, формування у них мотивів і потреб до занять фізичною культурою і спортом);

- науково-теоретична (наявність системи знань в галузі фізичної культури, анатомії, фізіології, медицини, психології та ін., а також науково

обґрунтованих знань про методи, форми, завдання, зміст і організацію фізичного виховання школярів);

– практична (сформованість на необхідному і достатньому рівні умінь і навичок, спрямованих на здійснення фізичного виховання дітей).

На думку В. Бальсевич, для реалізації потенціалу фізкультурно-спортивної діяльності студентів у майбутній професійній діяльності повинен бути сформований: комплекс знань основ теорії фізичної культури, що визначає оволодіння її цінностями і формує правильне та свідоме ставлення особистості для раціонального розуміння місця, значення і ролі фізкультурно-спортивної діяльності; широкий фонд прикладних рухових умінь і навичок, що мають безпосереднє відношення до процесу професійної освіти; ставлення до здоров'я, тіла, розвитку фізичних якостей, адаптаційних можливостей, особистої і громадської гігієни [19, с. 19].

Низка науковців включають до структури готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту такі критерії:

- когнітивний, функціональний, діяльнісний (Л. Сущенко [237]);
- мотиваційний, орієнтаційний, вольовий (В. Зінов'єв [94]);
- мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний, здоров'язберезувальний (Ю. Коваленко [134]);
- мотиваційний, емоційно-вольовий, комунікативно-організаційний, когнітивний та контрольо-оцінний (С. Ігнатенко [108]);
- мотиваційний, рефлексивний, морфофункціональний, оцінний (З. Черних [259]);
- мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, комунікативно-рефлексивний (Л. Іванова [105]);
- мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінний (М. Дьяченко [78]);
- мотиваційний, орієнтаційний, змістовий, операційний, психофізіологічний, соціально-психологічний, соціально-професійний (С. Єремєєв [79]).

Отже, переважна більшість науковців у складі готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності виокремлюють мотиваційний та когнітивний критерії. Низка авторів до критеріїв готовності студентів до фізкультурно-спортивної діяльності в ЗЗСО відносять, крім інших, фізичний критерій через:

- фізичну досконалість особистості, яка визначається розвитком її фізичних і психофізіологічних можливостей, що є основою активної діяльності і вироблення необхідних для цієї діяльності умінь і навичок (М. Віленський [39], С. Єремєєв [79]).

- фізично-рухову розвиненість основних рухових якостей на рівні нормативних програмних вимог, стан здоров'я та фізичного розвитку відповідно вимог професійної діяльності (В. Сластьонін [222], А. Чорноштан [261]); – фізичний (руховий) розвиток (С. Коровін [144]);

- фізичну активність (А. Чуб [262]);

- апаратний складник, який відображається в оптимальному фізичному розвитку, високому рівні фізичної працездатності і кондиційної підготовленості (основні фізичні якості та пов'язані з ними здібності) [79, с. 33].

Отже, науковці спрямовують й упорядковують готовність до фізкультурно-спортивної діяльності в ЗЗСО у певну послідовність рухових дій, тобто ступінь розвитку рухових якостей людини: витривалість, сила, швидкість, гнучкість, спритність.

Аналіз складників готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності показав, що науковці виокремлюють три взаємозв'язаних критерії: мотиваційний або особистісний, когнітивний і праксеологічний, що характеризують морально-психологічну, теоретичну та практичну готовність до професійно-педагогічної діяльності [229, с. 96]. Перший аспект відображає міру внутрішньої готовності майбутнього вчителя до цього виду діяльності. Другий і третій – міру зовнішньої процесуально-діяльнісної форми прояву відповідних характеристик в комплексі й окремо

[59, с. 26]. При виділенні критеріїв готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у ЗЗСО враховувався потенціал фізкультурно-спортивної діяльності студентів ЗВО.

З урахуванням проведеного аналізу, а також внутрішньої структури готовності майбутнього вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу критеріями її сформованості нами було обрано (рис.3.1):

Рис. 3.1. Критерії готовності майбутнього вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

– *мотиваційний* – комплекс взаємозв’язаних елементів (мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, професійна спрямованість на заняття фізкультурно-спортивною діяльністю, рефлексія особистісного зростання);

– *знаннєвий* – характеризується кількістю і якістю засвоєних теоретичних знань з психолого-педагогічних та фахових дисциплін (педагогіка, психологія, група спортивних та інформатичних дисциплін тощо) про організацію спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі та здоров’язбереження учнів;

– *процесуально-організаційний* – характеризується сформованою системою педагогічних умінь та здібностей, які необхідні майбутнім вчителям фізичної культури у спортивно-масовій роботі у онлайн-просторі та офлайн-просторі;

– *поведінковий*, показники якого мають свідчити про прагнення до самоосвіти та самовиховання, визначати внутрішні психологічні, інтелектуальні та індивідуальні якості майбутніх учителів фізичної культури для організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі та їх рефлексивні здібності.

Мотиваційний критерій визначає розвиток професійно-педагогічної спрямованості майбутнього вчителя, активізує і стимулює оволодіння системою необхідних знань, умінь і навичок; безпосередньо впливає на формування його рефлексивних та творчих здібностей [190, с. 71]. Мотиваційний критерій (інтереси, установки, цінності, смисли, потреби) включає позитивне ставлення до діяльності, різноманітні пізнавальні мотиви, індивідуальні потреби, інтереси і схильності студентів, високу особисту зацікавленість, потребу в підвищенні рівня своєї підготовки.

Загальновизнаним є положення, що успіх діяльності залежить від наявності та характеру мотивів цієї діяльності. Будь-яка діяльність здійснюється більш ефективно (продуктивно) і дає більш високі якісні результати, якщо у особистості є сильні мотиви, які викликають бажання діяти активно, долаючи труднощі [179, с. 34].

У визначенні поняття мотив ми також дотримуємося трактування його С. Рубінштейном як будь-якої дії, спрямованої на певну мету, що виходить з тих чи інших мотивів. Більш-менш адекватно усвідомлене спонукання виступає як мотив [216, с. 15]. Проте, як підкреслює І. Нікулін, мотиви є не тільки стимулами діяльності, а й стають характерними властивостями для самої особистості [216, с. 64]. Від сформованості мотивів значною мірою залежить фізкультурно-спортивна активність студентів (С. Бозанова, Г. Віленський, В. Зінов'єв, М. Зубалій, Л. Іващенко, В. Матвеев, О. Петунін, З. Черних [39; 95; 94]). Як підкреслюють дослідники, поза мотивом неможлива жодна діяльність, не реалізуються жодні, навіть засвоєні знання і сформовані вміння. Займатися спортом людину мотивують певні обставини. Спираючись на потреби особистості, це стимулює мотиви доступними

засобами, забезпечує ненасильницьке залучення студентів до фізкультурних знань, формування фізкультурних умінь і навичок, створення психологічної установки на здоровий спосіб життя.

Педагогічний словник трактує мотивацію як систему мотивів чи стимулів, які активізують поведінку і діяльність [203, с. 711]. Такими мотиваціями є: мотивація задоволення від відчуттів фізичного і психічного благополуччя; мотивація реального досягнення переваг здорового способу життя; мотивація досягнення психоемоційного комфорту без додаткових засобів стимулювання життєдіяльності. Особливе місце в психологічному забезпеченні спортивної діяльності займає мотивація, що спонукає людину займатися спортом. Відомо, що мотиви до гри укладені в ній самій, так само і до спорту людина відчуває потреби, що визначаються задоволенням, яке викликане самою спортивною діяльністю і успіхами, що досягаються в ній [102, с. 161].

Змістова організація процесу формування мотиваційного критерію готовності до організації спортивно-масової діяльності може бути детермінована через такі професійні цінності: педагогічне спілкування, самовираження в професійній діяльності, професійну етику та ін., які виступають як відносно стійкі орієнтири, за якими педагоги співвідносять своє життя і педагогічну діяльність. Вони необхідні як засоби задоволення їх потреб, інтересів, ідей і мотивів як норм, мети або ідеалу. Ці цінності пов'язані з фізичною культурою, оскільки переплітаються з фізкультурно-спортивною діяльністю. Отже, організацію спортивно-масової діяльності можна представити як один із способів реалізації професійних цінностей та розвитку професійних якостей. Фізкультурно-спортивна діяльність набуває того чи того змісту, характеру, спрямованості в залежності від свідомої діяльності вчителів, які організують і використовують її в певних цілях, від ступеня оволодіння викладачем педагогічними цінностями, їх суб'єктивації. У даному разі йдеться про систему ціннісних орієнтацій [216, с. 63]. Основою ціннісних орієнтацій особистості на оволодіння цінностями суспільного

досвіду є розширення форм суспільної (включаючи спортивно-масову) діяльності, активна життєва позиція, єдність суджень в оцінці. У процесі організації спортивно-масових заходів формуються і розвиваються такі ціннісні орієнтації: уявлення про здоров'я як про цінність; спілкування з однолітками і старшими людьми; емоційно-вольові якості, вміння і здатності. Від сформованості ціннісних орієнтацій особистості в сфері організації спортивно-масових заходів багато в чому залежить, чи буде студент активним в процесі професійної діяльності [252, с. 32].

Отже, система вольових якостей, ціннісних орієнтацій, потреб, інтересів, мотивів є основою мотиваційного критерію готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Спираючись на вищезазначене, конкретизовано його показник: *мотивація до проведення СМЗ*.

У межах *знаннєвого критерію* забезпечується збагачення майбутнього вчителя фізичної культури знаннями, що розкривають уявлення про організацію спортивно-масових заходів як засіб зміцнення здоров'я школярів, про її зміст, форми та способи виконання такої діяльності.

М. Віленський [31], С. Єремєєв [79], Л. Сущенко [337] обґрунтовують необхідність володіння студентами «системно-впорядкованими і комплексними знаннями, які охоплюють: філософські, соціальні, природничі, психолого-педагогічні, спеціальні і практичні питання фізичної культури» [240, с. 32].

Класифікуючи знання в галузі фізичної культури, В. Бальсевич поділив їх на чотири рівні. Перший рівень включає соціальні та біологічні знання та їх взаємодію в процесі фізичного виховання людини. Другий рівень складають фундаментальні та технологічні аспекти знання про соціальні і біологічні детермінанти процесів освоєння фізкультурних цінностей. Третій і четвертий рівні знань представляються дисциплінами (філософією, соціологією, психологією, педагогікою, фізіологією та ін.) [18].

Змістові основи знаннєвого критерію готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу включають в себе професійні знання, які визначаються як сукупність психолого-педагогічних, медико-біологічних, прикладних і технологічних знань. Психолого-педагогічні знання включають фахові знання для проведення спортивно-масових заходів (інформація, рухова діяльність, м'язові відчуття, осмислення результатів виконання фізичних вправ, пізнання закономірності рухів, знання про вплив вправ на прояв функцій окремих систем організму). Медико-біологічні знання забезпечують здійснення компетентного впливу фізичними вправами на організм учнів (знання закономірностей організації і проведення спортивно-масових заходів, навантаження з урахуванням вікових і тендерних особливостей, стану здоров'я і рівня фізичного стану учнів).

Отже, знання з фізичної культури – це певна система фактів, понять закономірностей, які обумовлюють коректну організацію фізичного виховання.

Показником знаннєвого критерію є: *обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя.*

Процесуально-організаційний критерій передбачає сформовані вміння та здатності майбутнього вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

За тлумачними словниками, праця, дії людей у якій-небудь галузі, застосування своєї праці до чого-небудь означає «діяльність» [259, с. 115]. У своїх роботах Г. Гончар [53], С. Гончаренко [203], О. Єжова [80], А. Маркова [177] зауважують, що поняття «діяльність» – це спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни.

Ефективність діяльності майбутніх учителів фізичної культури у процесі організації спортивно-масових заходів залежить не тільки від знань, а й від ступеня сформованості вмінь та здатностей. Усі необхідні вчителю

фізичної культури вміння були класифіковані А. Графом по групах за функціями: конструктивна, комунікативна, організаторська і гностична. Конструктивна функція проявляється в умінні здійснювати відбір фактичного матеріалу відповідно до цілей і завдань спортивно-масових заходів, умінні планувати свою діяльність з урахуванням матеріальної бази, інтересів і схильностей учнів, в зв'язку з природними умовами, наявністю майданчиків, парків, стадіонів тощо. Для виконання комунікативної функції студент повинен оволодіти такими вміннями: планувати і управляти, управляти своїми взаєминами з учнями у позанавчальний час, регулювати, направляти і розвивати внутрішньокolleктивні відносини при роботі фізкультурних клубів, секцій; формувати громадську думку, повідомляти інформацію в процесі взаємодії з учнями, переконувати, доводити. Організаторська функція включає в себе три види умінь: організацію матеріальної бази для проведення навчально-виховної роботи з учнями в позаурочний час, організацію самих учнів, організацію різних форм позанавчальної роботи. До гностичної функції належать такі вміння: навчати учнів визначенню свого фізичного розвитку; спостерігати, аналізувати, робити висновки при проведенні різних позанавчальних заходів; аналізувати літературу з фізичної культури, спорту і туризму [55, с. 69].

При здійсненні підготовки майбутніх учителів фізичної культури має значення комплекс базових спортивних умінь, до яких С. Жумагамбетов відносить: підтягування, згинання-розгинання рук в упорі лежачи, присідання, піднімання ніг до перекладини, координація рухів при виконанні спортивних вправ, біг на короткі, середні і довгі дистанції, стрибки в довжину і висоту, нахили тулуба вперед і назад. Усвідомлення студентом важливості цих умінь для його включення в педагогічний та учнівський колективи, в забезпеченні успіхів в житті, а також володіння ними є важливою умовою ефективної соціальної адаптації [83, с. 86].

Послідовний підхід до підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до проведення заходів з кіберспорту передбачає постановку

загальних і специфічних завдань, які пов'язані з формуванням особистості, базових і фундаментальних знань з теорії та інформаційного забезпечення, набуття умінь та навиків практичної майстерності з дисциплін ігор кіберспорту у відповідності з психолого-педагогічними особливостями та специфікою змагальної діяльності.

Теоретичні дослідження і практична діяльність у ЗВО дозволили нам виділити найбільш значущі педагогічні вміння, з яких складається готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, до них належать: організаторські здібності, конструктивні, рухові та спеціальні уміннями та навички організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі.

Наведений перелік педагогічних умінь не претендує на вичерпне розкриття професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури з організації спортивно-масових заходів. Показниками сформованості процесуально-організаційного критерію є *уміння організації спортивно-масових заходів у форматах онлайн і офлайн*.

Поведінковий критерій готовності майбутнього вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів введений нами для оцінки сформованості особистісних якостей студентів, їх прагнення до самоосвіти та самовиховання, визначення внутрішніх психологічних та індивідуальних якостей майбутніх учителів фізичної культури для організації спортивно-масових заходів та їх рефлексивних здібностей.

Поведінковий критерій характеризує рівень сформованості професійних якостей особистості для здійснення майбутньої педагогічної діяльності. Сюди також відносимо наявність здібностей для творчого застосування новітніх форм організації спортивно-масових заходів, уміння здійснювати контроль, самоконтроль та усвідомлювати оцінку та самооцінку результатів своєї діяльності з метою подальшого професійного самовдосконалення.

У процесі організації спортивно-масових заходів для майбутніх учителів фізичної культури передбачається обов'язкова повнота прояву здібностей, особистих якостей та особливостей характеру студентів, необхідних для такої роботи (дидактичних, організаційних та комунікативних характеристик особистості), розвиненість творчо-креативного потенціалу студентів та сформованість рефлексивних вмінь. Показником цього критерію є *рефлексія*.

Оцінювання професійної готовності майбутнього вчителя можливе на основі вимірювання рівня складників її критеріїв з подальшою інтеграцією отриманих показників. Під рівнем розуміється «щабель, досягнутий в розвитку чого-небудь, якісний стан, ступінь цього розвитку» [31, с. 96].

У процесі професійної підготовки до професійної діяльності можливі наступні рівні сформованості професійної компетентності: репродуктивний, адаптивний, гуманітарний і творчий. Репродуктивний рівень відрізняється слабкою експресією навчених суб'єктів при відсутності або використанні базових інформаційних технологій. Адаптаційний рівень – це процес вирішення педагогічних завдань інформаційних технологій, в даному випадку, інструментів звернення, інтроспекції, самоконтролю і частково самостійних методів. Гуманітарний рівень характеризується можливістю вибору методів, які відповідають конкретним педагогічним завданням, саморозвитку, новим інформаційних технологій і їх використання в самоосвіті. Рівень креативності дозволяє педагогу самостійно виконувати педагогічні завдання, формулювати, вибирати методи і інструменти вирішення завдань, оцінювати обрані методи, результати і нову інформацію про комп'ютеризованої творчої діяльності в даній області [25].

Для кількісного визначення рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу нами виділено три рівні: *низький, достатній, високий*. Зупинимось на розгляді якісних характеристик перерахованих вище рівнів.

Низький рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу характеризується: недостатнім усвідомленням студентами педагогічного ЗВО ролі спортивно-масових заходів у формуванні повноцінної особистості; недостатнім уявленням про місце і роль спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі для успішного фізичного виховання дітей; відсутністю позитивного ставлення до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу в цілому; характеризується низькою мотивацією до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, до навчання теоретичних основ такої діяльності та практичної професійної самореалізації з організації спортивно-масових заходів; відсутністю чи нерозвиненістю вольових якостей майбутніх учителів фізичної культури; характеризується середнім рівнем знань з методики організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі та впровадження здоров'язберезувальних технологій у ЗЗСО; недостатнім рівнем вмінь та навичок організації та проведення спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі, низьким рівнем розвитку організаторських здібностей майбутніх учителів фізичної культури; відсутністю емоційної, інтуїтивної налаштованості на сприйняття нового, а також боязке ставлення до інноваційних видів професійної діяльності; відсутні навички провадження професійної діяльності по залученню інноваційних форм спортивно-масових заходів та кіберспортивних змагань, не завжди адекватне зіставлення шляхів застосування форм спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі меті і завданням їх проведення, відсутність самостійної орієнтації у відборі та застосуванні методик спортивно-масових заходів, організація їх може відбуватися лише за зразком, неадекватне володіння технологіями створення освітньо-тренувального середовища у процесі організації та проведення спортивно-масових заходів, відсутня усвідомлена потреба в оволодінні методикою організації спортивно-масових заходів дій, прослідковується фрагментарний

інтерес до їх упровадження іншими, відсутнє бажання експериментувати, фрагментарне бажання професійного зростання у цьому напрямі; педагогічна рефлексія в них не сформована.

Достатній рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу включає: часткову усвідомленість значення спортивно-масової роботи у онлайн-просторі та офлайн-просторі в фізичному вихованні школярів; характеризується інтересом до організації та проведення спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі, ситуативною цікавістю до досвіду їх організації та проведення, ситуативними бажанням організації та проведення спортивно-масових заходів та ситуативними проявом вольових якостей, а також потребою у додатковій мотивації до організації та проведення спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі; характеризується наявністю розрізнених знань про теорію і методику організації та проведення спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі; недостатнє уявлення про анатомо-психологічні особливості дітей шкільного віку; наявність певних знань про методику проведення здоров'язбережувальної роботи; наявність певних умінь в організації та проведенні спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі з дітьми та достатню розвиненість організаторських здібностей, притаманних учителям фізичної культури; характеризується усвідомленістю спонукальних мотивів до оволодіння методикою організації та проведення спортивно-масових заходів і творчої самореалізації, достатнім рівнем сформованості професійних якостей вчителя до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у онлайн-просторі та офлайн-просторі, але частковою здатністю критично оцінювати обраний інструментарій, частковими проявами потреб вивчати застосування новацій колегами, використовують різні форми організації спортивно-масових заходів, зокрема інтелектуальні кіберспортивні змагання, у власній професійній діяльності, однак таке використання часто є фрагментарним, не

системним, не відбувається додаткових зусиль для власного індивідуального розвитку у царині організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі, педагогічна рефлексія в них виявляється недостатньо.

Високий рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу передбачає: наявність усвідомлення специфіки та значення організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі, володіння знаннями теорії і методики організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі; високий рівень знань вікових анатомо-фізіологічних і психолого-педагогічних особливостей дітей; сформованість умінь і навичок організації та проведення спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та офлайн-просторі; потребу в самовдосконаленні в питаннях організації спортивно-масових заходів; чітке вираження умінь змістовно планувати різні форми спортивно-масових заходів, зокрема з кіберспорту; характеризується усвідомленою й аргументованою мотивацією щодо організації та проведення спортивно-масових заходів, здатністю критично оцінити наявний інструментарій у контексті обраних форм і методів організації спортивно-масових заходів, сформованим відчуттям внутрішньої готовності використовувати новітні форми спортивно-масових заходів, зокрема онлайн змагання з шахів, усвідомленням потреби у постійному аналізі розвитку таких форм та шляхів їх використання, учителі цієї групи активно експериментують із залученням новітніх форм спортивно-масових заходів, у них відсутні побоювання за доцільність їх запровадження, оскільки розвинута рефлексія професійної діяльності.

На нашу думку, такий підхід до оцінки дасть можливість отримати інформацію про ступінь сформованості того чи іншого показника для відповідного критерію готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

Компоненти готовності	Критерії сформованості готовності	Показники
Емоційно-вольовий	Мотиваційний	Мотивація проводити СМЗ
Пізнавальний	Знанневий	Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності та веденні здорового способу життя
Діяльнісний	Процесуально-організаційний	Уміння організації спортивно-масових заходів у форматі офлайн
		Уміння організації спортивно-масових заходів у форматі онлайн
Особистісний	Поведінковий	Рефлексія

Отже, визначення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (низький, достатній високий) передбачає використання низки критеріїв, якими виступили мотиваційний, знанневий, процесуально-організаційний та поведінковий, які деталізовані відповідними показниками (мотивація проводити СМЗ; обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя; уміння організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та уміння організації спортивно-масових заходів у офлайн-просторі; рефлексія).

3.2. Опис основних етапів педагогічного експерименту

Основні положення дисертаційного дослідження перевірялись експериментально протягом чотирьох років (2016-2020).

Педагогічний експеримент, який є сукупністю теоретичних, науково-методичних, підготовчих та практичних заходів, передбачав констатувальний, формувальний та контрольний етапи.

Для проведення педагогічного експерименту було сформовано контрольну (n=148 осіб) і експериментальну (n=142 особи) групи зі студентів Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Класичного приватного університету, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Статистична обробка даних здійснювалася за допомогою методів описової статистики (статистика випадкової вибірки) та методів перевірки статистичних гіпотез (параметричний t-критерій Стьюдента, непараметричний критерій Пірсона χ^2).

На констатувальному етапі педагогічного експерименту (2016-2017 рр.) визначено стан сформованості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, обґрунтовано критерії і показники, які слугували основою для визначення рівнів готовності. На цьому етапі було розроблено модель, виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

На констатувальному етапі також було здійснено діагностику вихідних рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Було проведено анкетування студентів, викладачів закладів вищої освіти та учителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів. Запитання анкети наведені у додатку Д.

Перш за все, важливо було почути думку студентів про власну підготовленість до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу загалом. За допомогою анкетування ми встановили, що: 9,3% опитаних є достатньою мірою підготовленими; 61,7% студентів підготовлені до організації СМЗ лише у форматі офлайн; 12,5% – не підготовлені; 16,5% респондентів не відповіли.

Знання, вміння та навички майбутніх учителів фізичної культури з питань організації спортивно-масових заходів покликані, в першу чергу, забезпечити ефективну роботу спортивних гуртків у онлайн- та офлайн-форматах. Відповіді опитаних студентів про підготовленість до керівництва спортивним гуртком у школі виявили наступний розподіл: 4,4% запевнили про свою повну підготовленість; 42,5% – частково підготовлені; 34,8% – не підготовлені, 18,3% – важко відповісти.

Аналіз відповідей на запитання «Наскільки Ви задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним Вам для формування готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у віртуальному просторі?» певним чином пояснює таку ситуацію та показав, що переважна більшість опитаних частково задоволена – 59,7%, тих, хто повністю задоволений, виявилось 12,4%, не задоволених – 27,9%.

Згідно з результатами анкетування повністю підготовленими до використання офлайн форм, засобів і методів організації спортивно-масових заходів у майбутній професійній діяльності вважають себе лише 11% опитаних респондентів, однак великий відсоток тих, хто частково підготовлений – 73,4%, не підготовлених – 15,6%. Натомість повністю підготовленими до використання онлайн-форм, засобів і методів організації спортивно-масових заходів у своїй майбутній професійній діяльності вважають себе лише 3,5% опитаних респондентів, занадто великий відсоток тих, хто частково підготовлений – 93,4%, не підготовлених – 3,1%.

Опитування студентів виявило, що практично половина респондентів (49,3%) не можуть однозначно відповісти на питання «Чи володієте Ви

знаннями про особливості організації спортивно-масових заходів у загальноосвітньому навчальному закладі?». Позитивну відповідь дали 15,3% опитаних, а 35,4% не знають про особливості організації спортивно-масових заходів.

Цікавим виявився розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи володієте Ви знаннями про спортивно-масові заходи свого міста?» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Відповіді респондентів

Спортивно-масові заходи	Так, володію	Частково підготовлений	Ні, не володію
Туристичні ресурси	21,1%	73,5%	5,4%
Спортивні змагання з інноваційних видів спорту	11,3%	45,4%	43,3%
Спортивні змагання з кіберспорту	5,4%	23,3%	71,3%
Спортивно-художні свята	15,6%	56,3%	28,1%
Марафони та дні здоров'я	13,2%	56,3%	30,5%

Подібний розподіл відповідей спостерігається на запитання про володіння знаннями спортивного спорядження, що використовується у змаганнях з різних видів спорту. Позитивні відповіді дали лише 14,7% опитаних; 67% респондентів недостатньо володіють знаннями спорядження; частка тих, хто не має знань про спортивне спорядження, – 18,3%.

Сьогодні першочерговим завданням учителів фізичної культури є оздоровлення учнівської молоді. До арсеналу засобів фізичної культури у такій роботі можна додати особливі умови проведення офлайн спортивно-масових заходів: чисте повітря у парках та зелених зонах, можливість

купання, повітряних ванн, помірність у харчуванні, можливість вживати джерельну воду, загартування. Серед опитаних: 47% зможуть використати увесь оздоровчий арсенал фізкультурних засобів, у 36% респондентів є певні труднощі з оздоровленням учнів, 17% майбутніх учителів фізичної культури було важко відповісти.

Організація спортивно-масових заходів вимагає ґрунтовної підготовки щодо правил та вимог до безпеки. Таке важливе запитання не залишилося поза увагою викладачів та студентів. Приємно було фіксувати відсоток тих, хто володіє потрібними знаннями щодо правил та вимог безпечного спорту – 41%, однак 57,3% опитаних потребують додаткових знань, тому що їх підготовка недостатня.

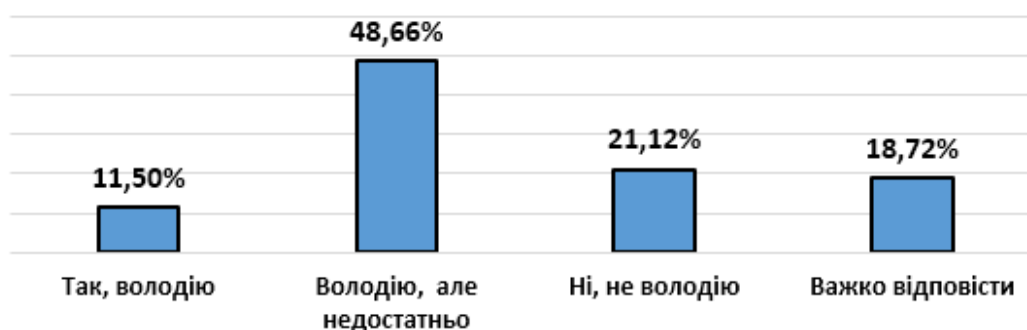
Аналіз відповідей студентів на запитання про вміння організувати онлайн спортивно-масові заходи у школі дає змогу констатувати, що лише 7,3% респондентів мають потрібні вміння; 67,2%, на жаль, недостатньо підготовлені; не володіють – 25%.

Розподіл відповідей щодо володіння необхідними навичками організації системи спортивно-масових заходів з учнівською молоддю виглядає таким чином: 52% респондентів вважає себе готовими до проведення цілої серії спортивно-масових заходів походів, що є дуже оптимістичним показником; 34% студентів ще недостатньо підготовлені; лише 14% опитаних визнали свою безпорадність у цьому питанні.

Організація спортивно-масових заходів з учнівською молоддю вимагає чіткого планування різноманітних форм такої роботи, наявності організаторських здібностей та комунікативних навичок і узгодження їх з усією системою виховної роботи у загальноосвітній школі (рис. 3.2).

На фоні попередніх відповідей логічним виглядає розподіл відповідей на запитання щодо вмінь підготовки шкільної команди учнів до участі у спортивно-масових заходах. Свої вміння підготувати шкільну команду до змагань студенти оцінили наступним чином: лише 11% опитаних готові повноцінно забезпечити підготовку шкільної команди до змагань, а 48,8%

недостатньо підготовлені до цього. Великий відсоток тих, хто не готовий до роботи з підготовки до змагань – 40,2% опитаних.

Рис. 3.2. Розподіл відповідей студентів про уміння планувати спортивно-масові заходи (%)

Цікаво було дізнатися, чи мають майбутні учителі фізичної культури навички надання першої медичної допомоги. Серед опитаних студентів 34% володіють такими навичками, 56,1% – володіють, але недостатньо; на жаль, не мають таких корисних навичок майже 10% опитаних.

Для виявлення суб'єктивного ставлення студентів до процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу ми запропонували запитання «Чи потрібно, на Вашу думку, здійснювати у ЗВО підготовку майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?». Відповіді розподілилися таким чином: 83% опитаних погоджуються, що потрібно готувати майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у офлайн-просторі, 65% опитаних погоджуються, що потрібно готувати майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу в онлайн-просторі.

Також ми проводили опитування майбутніх учителів фізичної культури з метою з'ясування їх ставлення до кіберспорту (додаток Е). При цьому ми намагалися визначити, що студентів мотивує займатися кіберспортом, чи

знають студенти позитивні й негативні його сторони, що дає кіберспорту визнання його офіційним видом спорту в ряді країн та ін.

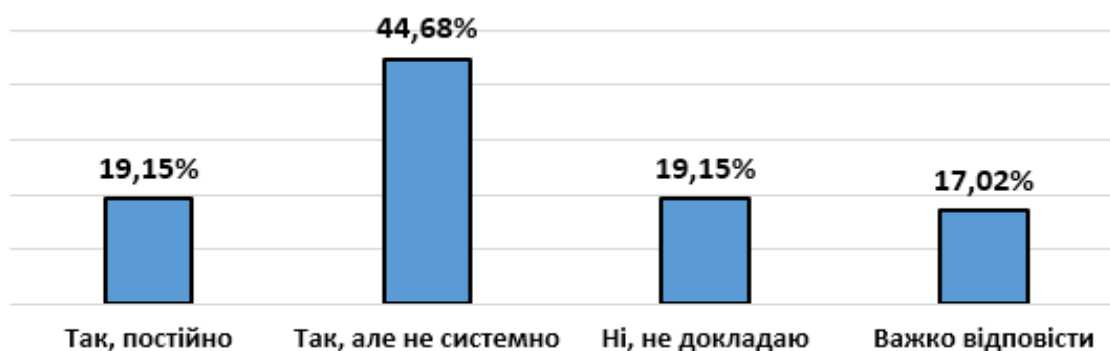
Серед основних спортивних комп'ютерних ігор студенти вказували Dota 2, Counter-Strike: Global Offensive, League of Legends, Hearthstone: Heroes of Warcraft. Серед переваг спортивних комп'ютерних ігор студенти називали видовищність, доступність для всіх, можливість заробітку, цікаве проведення вільного часу, відносно дешева участь та можливість брати участь, не виходячи з дому, відсутність травм та значних фізичних навантажень, можливість займатися без попередньої фізичної підготовки. Серед особистісних якостей, які формують спортивні комп'ютерні ігри студенти називали вміння працювати в команді, самоконтроль, швидкість реакції, дисциплінованість, завзятість, сила волі, а серед недоліків – періоди малорухливого способу життя, псування зору, гравці мало проводять часу на свіжому повітрі, кіберспорт викликає залежність, вимагає великих витрат часу, звужує коло безпосереднього спілкування тощо.

Для розуміння окремих навчально-методичних аспектів процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу було розроблено анкету та проведено опитування викладачів закладів вищої освіти. Анкетування охопило 47 викладачів. Зразок анкети для викладачів закладів вищої освіти наведено у додатку Ж. Низка запитань анкети стосувався практичних аспектів формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Нас цікавило питання поєднання активних аудиторних та віртуальних методів навчання у викладацькій практиці. Результати анкетування виявили наступне: 37% респондентів застосовують активні аудиторні методи систематично; 54% опитаних застосовують інколи віртуальні методи навчання для підготовки до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу ; 4% їх не застосовують. Аналіз відповідей викладачів

про використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу засвідчив, що 32,3% використовують інформаційно-освітнє середовище ЗВО; 48,9% – регулярно використовують спеціалізовані програмні засоби (презентаційні, інтернет-ресурси на освітніх платформах тощо); 31% – активно використовують соціальні мережі та комунікаційні програми для організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Зокрема, аналіз відповідей викладачів щодо застосування мультимедійних засобів навчання для формування професійного інтересу у майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу засвідчив: 48,9% опитаних мають такий досвід; 38,3% – немає досвіду; 12% – важко відповісти.

Ми вважали за необхідне дізнатися, чи докладають зусиль викладачі для цілісного холістичного формування фізичного та інтелектуального аспектів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Анкетування виявило наступне (рис. 3.3).

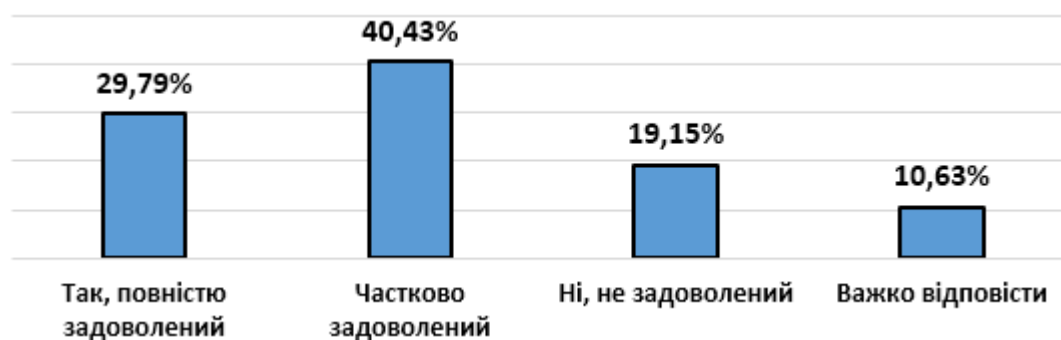

Рис. 3.3. Розподіл відповідей викладачів щодо докладання ними зусиль для цілісної холістичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів (%)

Серед опитаних задоволеними навчально-методичним забезпеченням, що є у ЗВО та використовується у процесі підготовки майбутніх учителів

фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, виявилось таке (рис. 3.4).

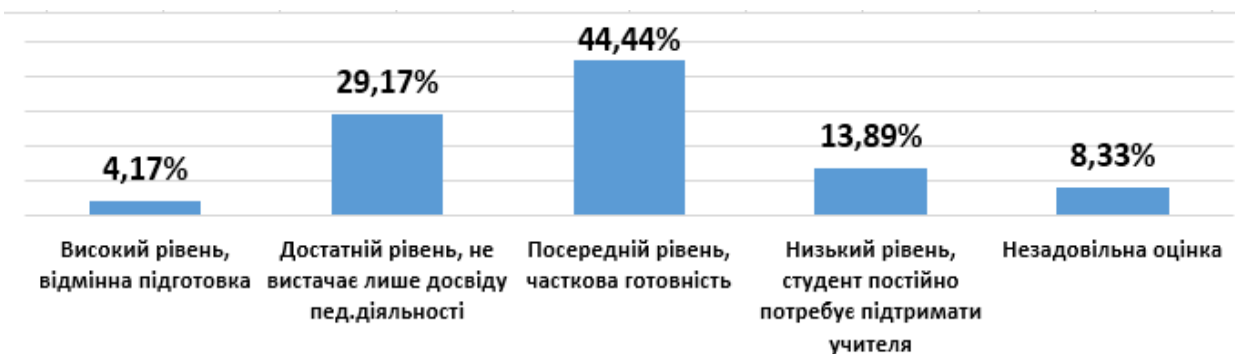

Рис. 3.4. Розподіл відповідей викладачів щодо якості навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів (%)

Відповіді опитаних викладачів дозволяють констатувати, що у виробничу практику питання організації спортивно-масових заходів у онлайн- та офлайн-просторі в обов'язковому порядку включають 30% опитаних викладачів; немає такого досвіду у 61% респондентів та важко відповісти 9% викладачів. Цікаво було дізнатися відсоток тих викладачів, хто впроваджує у процес підготовки питання підвищення інтелектуального рівня майбутніх учителів фізичної культури. Результати анкетування показали такий розподіл: 12% – впроваджують; 67% – ні, не впроваджують; 11% – важко відповісти.

Для аналізу окремих аспектів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу нами було проведено анкетування 41 учителя фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів Сумської області (додаток 3). Ми ставили за мету проаналізувати практичну підготовку студентів до означеного виду діяльності.

Найважливішим було запитання анкети для працюючих учителів фізичної культури про оцінку рівня готовності студентів до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Розподіл відповідей учителів про рівень готовності студентів до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу (%)

Результати анкетування щодо задоволеності учителів фізичної культури обсягом знань про офлайн-організацію спортивно-масових заходів у майбутніх колег свідчать: повністю задоволені 7% опитаних; частково задоволені 53% респондентів; не задоволених констатуємо 39% від загальної кількості. Аналіз відповідей опитаних учителів фізичної культури про володіння студентами навичками онлайн організації спортивно-масових заходів з кіберспорту має розподіл: 11% опитаних відповіли ствердно; 66% респондентів вважають недостатнім рівень володіння означеними навичками; 13% учителів заявили про відсутність таких навичок у майбутніх колег.

Анкетування дозволило нам з'ясувати: 43% опитаних постійно використовують різноманітні форми спортивно-масової діяльності; 35% респондентів роблять це несистематично; зрідка використовують 21% опитаних.

На питання: «Що стримує впровадження спортивно-масових заходів в режим функціонування Вашого закладу освіти?» 42,3% фахівців засвідчили недостатню підготовленість вчителів фізичної культури, 38,5% вказали на недостатність або перевантаженість матеріально-технічної бази освітньої установи; 15,4% відзначили серед провідних причин ставлення до фізкультурно-спортивних заходів як до «чогось другорядного і необов'язкового»; 3,8% – на відсутність вимогливості з боку адміністрації

закладу освіти. 92,3% опитаних відзначили важливість систематичного проведення фізкультурно-спортивних заходів і необхідність здійснення спеціальної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до спортивно-масової діяльності в ЗЗСО.

За даними опитування вчителів (опитано 69 чоловік), 34,8% респондентів вказали на недостатню сформованість у них уявлень про взаємозв'язок фізичної культури з іншими предметами, 11,6% – на погану теоретичну підготовку, 8,7% – слабке знання теорії та методики фізичної культури, 13,0% – недостатнє знання методики навчання дітей руховим діям, 31,9% – відсутність необхідної методичної літератури. Практично всі вчителі відзначають труднощі в організаційному відношенні, пов'язані зі слабкою матеріально-технічною базою закладів освіти.

Відповідаючи на запитання: «Що потрібно для поліпшення якості професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури», 23,2% респондентів пропонують посилити теоретичну підготовку, 29,0% – забезпечити проведення практичних занять з підготовки до організації СМЗ з детальним методичним супроводом, 15,9% – організувати процес інтегрованого навчання, що об'єднує теоретичні знання з фізичної культури з іншими дисциплінами, 18,8% – включити в зміст навчальної практики розділу щодо організації спортивно-масової діяльності та зробити її безперервною; 7,3% – частіше проводити методичні семінари з організації СМЗ на базі ЗЗСО, 5,8% – використовувати інноваційні технології в навчанні.

Таким чином, проведене анкетування виявило низку недоліків у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу: слабкі знання з питань такої роботи загалом; незадовільне інформування студентів про особливості спортивно-масової діяльності в онлайн-просторі; недостатня методична та практична підготовка студентів до організації різних форм спортивно-масової діяльності у офлайн-просторі; відсутність холістичного забезпечення

процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Низька доля позитивних відповідей студентів, викладачів та учителів на запитання анкети свідчить про існування проблеми з організації спортивно-масових заходів, вирішення якої прямо пов'язане з професійною підготовкою майбутніх учителів фізичної культури.

З огляду на це окреслено напрями науково-дослідної роботи: виокремити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; експериментальним шляхом перевірити їх дієвість, відстежуючи динаміку рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Формувальний етап педагогічного експерименту (2017–2020 рр.) полягав у активному перетворенні процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу відповідно до розробленої моделі.

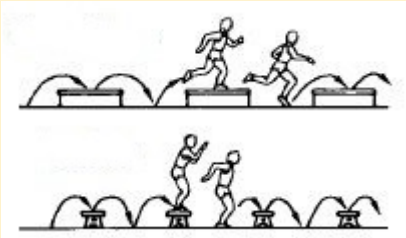
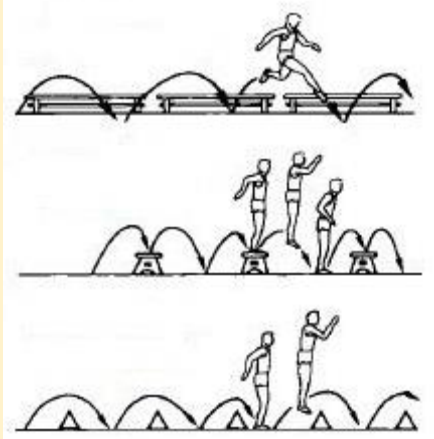
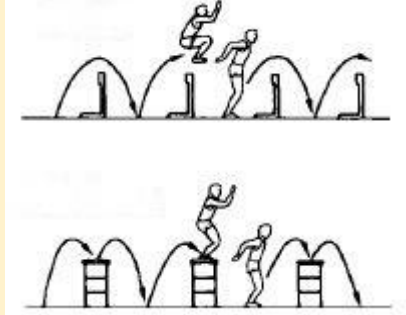

В експериментальній групі було дотримано педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

В контрольній групі навчання відбувалося традиційно.

Упродовж формувального етапу: розроблялися та впроваджувалися у процес підготовки майбутніх фахівців навчальні програми спецкурсів «Організація спортивно-масових заходів», «Кіберспорт» та тематичні модулі фахових дисциплін «Теорія і методика викладання рухливих ігор і забав», «Організація і методика масової фізичної культури», «Управління у фізичній культурі та спорті» (акцент на інноваційних молодіжних видах спорту та традиційних основах фізичного виховання українського народу) та інформатичних дисциплін (акцент на комп'ютерних спортивних іграх); у процесі професійної підготовки використовувалися визначені форми, методи

та засоби навчання; готувалися до друку публікації з теми наукового пошуку; апробувалися результати дослідження на конференціях та семінарах.

Зокрема, студенти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка протягом навчального року мають змогу займатися у секціях з олімпійських видів спорту таких як футбол, баскетбол, волейбол, пляжний волейбол, спортивна гімнастика, хокей на траві, плавання, легка атлетика, вільна боротьба, стрільба із луку, лижні гонки, біатлон, дзюдо, бадмінтон. Популярні також і ті види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор: панкратіон, спортивна аеробіка, спортивний туризм, фітнес, футзал, індорхокей, атлетизм, сумо, паурліфтинг, проте відвідучи такі секції, студенти ознайомлюються з новітніми видами спорту (рис. 3.6)

№	Варіант 1	Варіант 2
1.		
2.		
3.		

Рис. 3.6. Орієнтовний комплекс вправ подолання перешкод в паркурі

Важливо відзначити те, що студенти-іноземці з великим задоволенням займаються у спортивних секціях, входять до складу збірної команди університету з настільного тенісу та бадмінтону. Постійно проходять товариські зустрічі з баскетболу між китайськими та українськими студентами. Уперше в рамках формувального експерименту було створено групу здоров'я серед туркменських студентів з волейболу (рис. 3.10).

Студенти також займаються оздоровчим фітнесом та аквааеробікою під керівництвом доцента кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання СумДПУ імені А.С. Макаренка Кулик Н.А.

Згідно плану спортивно-масової роботи університету в рамках формувального експерименту спортивний клуб «Прометей» спільно з дирекцією та викладацьким складом НН Інституту фізично культури, студентським самоврядуванням університету, студентським профкомом проводяться чемпіонати університету серед факультетських та інститутських команд з шахів (рис. 3.7), шашок, легкоатлетичного кросу, волейболу, баскетболу (жін., чол.), футзалу, настільного тенісу, бадмінтону, дартсу. З великим успіхом відбуваються кубки деканів фізико-математичного, природничо-географічного факультетів та Інституту історії та філософії з видів спорту. Кубки директора НН Інституту фізичної культури є своєрідною спартакіадою серед студентів інституту. Одними з найпопулярніших спортивно-масових заходів є :

- «Веселі старты», «Богатирські ігри», присвячені міжнародному Дню студентського спорту (рис. 3.8, 3.13);
- Різдвяний турнір з міні-футболу пам'яті В.К. Танькова (рис. 3.9);
- кубок ректора з волейболу та спортивної гімнастики (рис. 3.11).
- Кубок директора НН ІФК з паркового волейболу (рис. 3.12),
- Спортивний флешмоб «Зарядка», присвячений Дню фізичної культури і спорту (рис.3.14);
- Легкоатлетичний крос пам'яті О.Барабаша;
- Турнір з футзалу пам'яті С.П. Кізеєва;

- Футзальний турнір, присвячений міжнародному жіночому Дню;
- Меморіальний турнір, пам'яті О.Аніщенка з футзалу;
- кубок ректора з футзалу серед школярів Сумської області;

Футзальна збірна СумДПУ імені А.С. Макаренка у 2019 році стала чемпіоном міста Суми серед аматорських команд, а у регулярному чемпіонаті студентської ліги Сумщини з футзалу стала першою та увійшла до вісімки кращих серед ЗВО, перемагаючи на своєму шляху Сумський державний університет, Харківський національний університет імені Каразіна та Харківський національний університет повітряних сил імені Кожедуба.

Рис. 3.7. Турнір з шахів

**Рис. 3.8. «Богатирські ігри»,
присвячені міжнародному Дню студентського спорту**

Рис. 3.9. Різдвяний турнір з міні-футболу пам'яті В.К. Танькова

Рис. 3.10. Студенти-іноземці на змаганнях з настільного тенісу та бадмінтону

Рис. 3.11. Кубок ректора з гімнастики серед школярів Сумської області

Рис. 3.12. Кубок директора НН ІФК з паркового волейболу

Рис. 3.13. «Веселі старти» серед школярів Сумської області

Рис. 3.14. Спортивний флешмоб «Зарядка»

Рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу визначався за мотиваційним, знаннєвим, процесуально-організаційним та поведінковим критеріями, показниками яких було обрано: мотивацію проводити СМЗ; обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя; уміння організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі; уміння організації спортивно-масових заходів у офлайн-просторі; рефлексію.

Зупинимося на методиках, які обумовили одержані у подальшому результати педагогічного експерименту (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.

Методики оцінки показників сформованості компонентів готовності

Критерії	Показники	Методики
Мотиваційний	Мотивація до професійного навчання	Анкета для оцінки рівня мотивації професійного навчання (за В. Каташевим)
Знаннєвий	Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ	Тестування (авторське на 20 запитань)
Процесуально-організаційний	Уміння організації СМЗ в офлайн-просторі	Індивідуальне завдання на створення розробки-сценарію СМЗ за заданою тематикою
	Уміння організації СМЗ в онлайн-просторі	Індивідуальне завдання на організацію онлайн турніру з шахів за допомогою сервісу https://www.chess.com
Поведінковий	Рефлексія	Адаптований тест Л. Бережнвої

Методика визначення рівнів сформованості емоційно-вольового компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за показником «Мотивація проводити СМЗ» полягала в опитуванні за методикою «Визначення мотивації навчання студентів» (В. Каташева). Студентам пропонувався комплекс запитань з варіантами відповідей. Кожна відповідь оцінювалась від 1 до 5 балів: 1 – впевнено «ні», 2 – скоріше «ні», ніж «так», 3 – невпевнена (ий), не знаю, 4 – скоріше «так», ніж «ні», 5 – впевнено «так».

Перелік запитань методики наведено в додатку Й. Детальний опис методики можна знайти в [115].

На основі відповідей анкети робиться висновок про рівень мотивації студентів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Таблиця відповідей за методикою В. Каташева

Номери запитань											Сума балів	Максимум
1	5	9	13	17	21	25	29	33	37	41		
2	6	10	14	18	22	26	30	34	38	42		
3	7	11	15	19	23	27	31	35	39	43		
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44		

Потім потрібно підрахувати бали по горизонталі. Вертикальна нумерація шкал першого стовпця позначає не тільки номери запитань, а й рівень мотивації. Кожна шкала у відповідності до рівня мотивації, може набрати від 11 до 55 балів. Кількість балів кожної шкали характеризує ставлення студента до різних видів навчальної діяльності, тому кожен шкалу потрібно аналізувати окремо. Позиція, яка містить найбільшу кількість балів, буде визначати рівень мотивації навчання. Якщо набрана однакова кількість балів за різними шкалами, то перевага надається більш високому рівню мотивації. При цьому варто пам'ятати, що високим рівням мотивації (3-4 рівні) відповідають 33 бали і більше.

Методика визначення рівня сформованості пізнавального компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу за показником «Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності та здорового способу життя» полягала в організації тестування (додаток К) за допомогою тестувального комплексу у Google Forms (рис. 3.15).

Рис. 3.15. Тестувальний комплекс у Google Forms

Максимальна кількість балів, яку можна було набрати, 20 балів. Студентам пропонувалися запитання тесту наступного типу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Зразки запитань тесту

№ п/п	Питання	Відповіді
1.	Що означає термін «фізична культура і спорт»?	Правильно Неповно Неправильно
2.	Назвіть інформаційні канали для отримання знань про фізкультурно-спортивну діяльність	Правильно Неповно Неправильно
3.	Які особливості проведення фізкультурно-спортивних заходів в освітніх закладах?	Правильно Неповно Неправильно
4.	Які умови забезпечують оздоровчий ефект різних фізкультурно-спортивних заходів в освітніх закладах?	Правильно Неповно Неправильно
5.	Які із фізкультурно-спортивних заходів повинні проводитися в освітніх закладах щодня?	Правильно Неповно Неправильно

Продовження табл. 3.5

6.	З якою метою проводяться фізкультурні хвилинки на уроках?	Правильно Неповно Неправильно
7.	Які обов'язкові вправи повинні входити в комплекс гімнастики до навчальних занять?	Правильно Неповно Неправильно
8.	Наведіть приклади рухомих ігор, які використовуються на перервах в ЗНЗ	Правильно Неповно Неправильно
9.	Які основну функції фізичної культури характерні для фізкультурно-спортивної діяльності?	Правильно Неповно Неправильно
10.	Назвіть основні засоби, які використовуються при проведенні «Днів здоров'я?»	Правильно Неповно Неправильно

Методика визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за показником «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі» полягала у виконанні індивідуального завдання на створення розробки-сценарію спортивно-масового заходу за заданою тематикою. Максимальна кількість балів за виконане індивідуальне завдання – 20. Критерії оцінювання виконання такого завдання наступні:

16-20 балів – високий рівень володіння навчальним матеріалом, усі форми, методи та засоби організації та проведення спортивно-масового заходу підбрано в раціональній послідовності, запропоновані вправи для заходу носять творчий характер і відповідають віковій аудиторії;

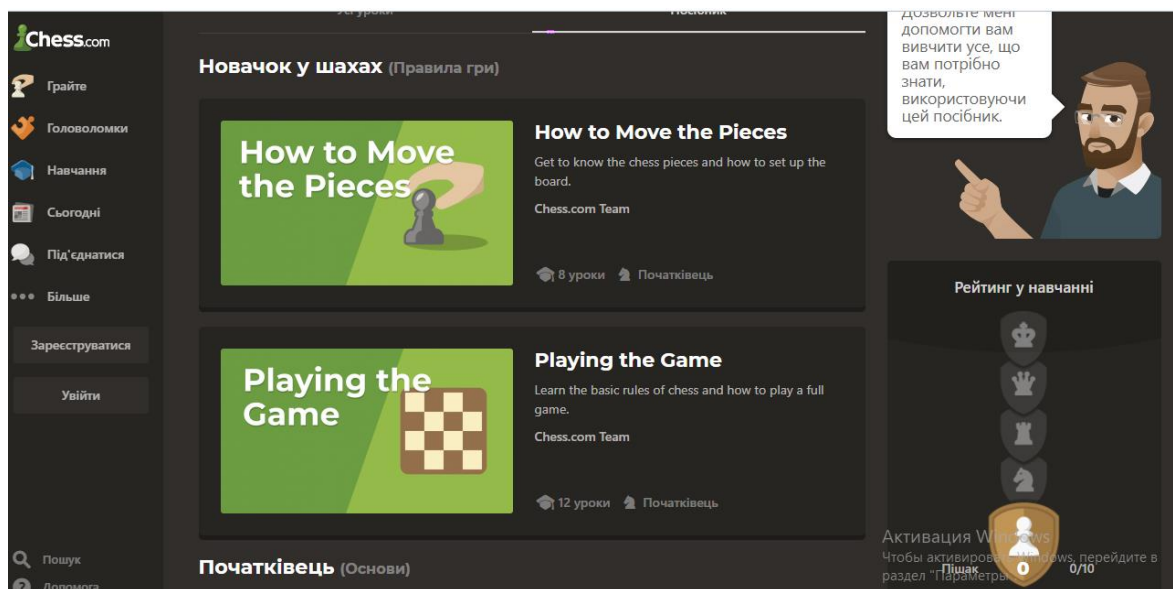
11-15 балів – підбрано форми, методи та засоби організації та проведення спортивно-масового заходу, виконано всі необхідні операції і дії, проте не вся послідовність їх виконання була продумана, не завжди раціональна, що призводило до зайвої витрати часу, зниження ефективності;

0-10 балів – створений сценарій спортивно-масового заходу носить стихійний або неусвідомлений характер, має ознаки наслідування,

послідовність виконання етапів не дотримувалася, окремі важливі елементи організації та проведення спортивно-масового заходу не включені до загальної структури діяльності; прослідковується недостатнє знання змістом спортивно-масової діяльності, неправильно обрані форми, методи та засоби організації та проведення спортивно-масового заходу.

Методика визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за показником «Уміння організації СМЗ у онлайн-просторі» полягала у виконанні індивідуального завдання на організацію онлайн турніру з шахів за допомогою сервісу <https://www.chess.com>. Для цього у турнірі передбачено 4 рівні «Новачок у шахах», «Початківець», «Середній рівень (основні принципи)», «Розширений рівень (захоплення ініціативи)», за проходження кожного з яких гравець набирає рейтингові бали (рис. 3.16).

Рис. 3.16. Онлайн шаховий турнір на www.chess.com

Студенти мали представити повний сценарій організації онлайн турніру з шахів за допомогою сервісу <https://www.chess.com>. Максимальна кількість балів за виконане завдання – 100.

Методика визначення рівня сформованості особистісного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за показником «Рефлексія» полягала у проходженні методики адаптованого тесту Л. Бережної (додаток Л). Рефлексія характеризується вмінням міркувати про те, що відбувається тут і зараз, тому цей показник характеризує вміння обґрунтовувати власні думки, дослухатися до інших та аргументувати. Крім того, це роздуми про думки інших людей, а також постійний аналіз та самоаналіз діяльності з подальшими висновками і корекцією власної діяльності. Респондентам пропонується відповісти на 18 тестових запитань, за які можна отримати 54 бали. Наприклад, серед запитань були такі (рис.3.17)

Рис. 3.17. Приклади тестових запитань

Контрольний етап (2020 р.) передбачав отримання та обробку емпіричних даних по закінченню педагогічного експерименту за допомогою обраних діагностичних засобів.

Таким чином ми отримали кількісні та якісні показники рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за мотиваційним, знаннєвим, процесуально-організаційним та поведінковим критеріями наприкінці експерименту.

Більш детально особливості реалізації формувального етапу експерименту опишемо у наступному пункті.

3.3. Статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту

Методика статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту за показником П1 «Мотивація проводити СМЗ» (мотиваційний критерій) полягала в організації проведення методики «Визначення мотивації навчання студентів» (В. Каташева), яка дає можливість встановити рівні мотивації до освітньої діяльності студентів.

Результати для показника П1 розподіляються за рівнями наступним чином (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Розподіл балів тестування за рівнями для показника П1

Рівні	Низький	Достатній	Високий
Бали	11-25	26-40	41-55

Таке тестування проводилося двічі: на початку і в кінці експерименту, на основі чого можна зробити висновки про ефективність моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у частині сформованості емоційно-вольового компоненту.

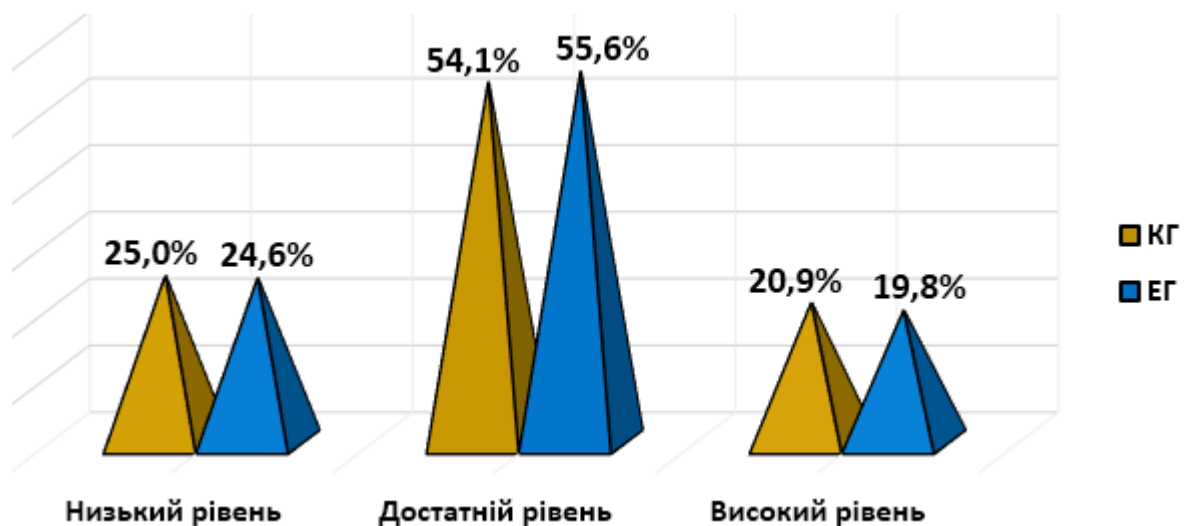

Загальні результати на початку експерименту розподілилися наступним чином (табл.3.7, рис.3.18):

Таблиця 3.7

**Розподіл рівнів за показником П1» Мотивація проводити СМЗ»
(ЕГ і КГ на початку експерименту)**

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	37	25,0%	80	54,1%	31	20,9%
ЕГ	35	24,6%	79	55,6%	28	19,8%

Рис. 3.18. Розподіл рівнів за показником П1 « Мотивація проводити СМЗ» (ЕГ і КГ на початку експерименту)

Аналіз емпіричних даних дає можливість припустити, що середні вибірок статистично однакові. Перевіримо це на основі критерію Стьюдента для оцінки середніх з використанням статистичних функцій MS Excel (табл. 3.8).

Зафіксуємо рівень значущості 0,05 і побудуємо гіпотези:

$H_0: \mu_{ЕГ} = \mu_{КГ}$ (тобто середні однакові)

$H_a: \mu_{ЕГ} \neq \mu_{КГ}$ (тобто середні статистично різні)

Зауважимо, що такі гіпотези будуть подібними для кожного показника, а тому дублювати далі їх не будемо.

Таблиця 3.8

**Оцінка середніх для показника П1
по групам (КГ і ЕГ на початку експерименту)**

<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>		
		КГ	ЕГ
Середнє		31,51	32,13
Кількість		148	142
Різниця середніх гіпотези H_0		0	
t-статистика (експериментальне)		-0,55	
t критичне двостороннє		1,97	

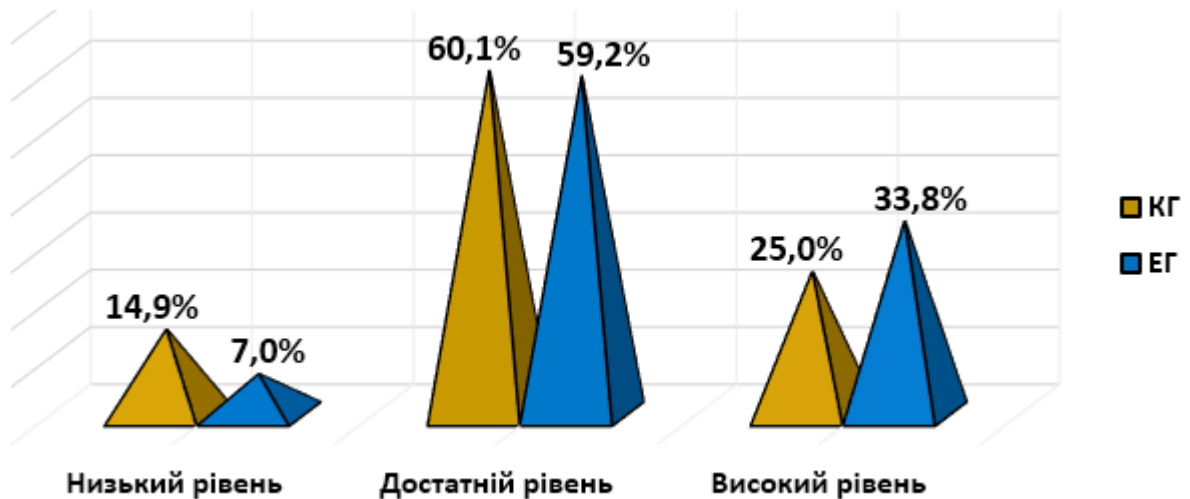
За аналізом даних таблиці бачимо, що на рівні значущості 0,05 $T_{крит.} = 1,97$ і воно більше за модуль $T_{експ.} = -0,55$. Це означає, що вибірки, які входять у педагогічний експеримент, є статистично однаковими.

Потім знову було проведене тестування, результати якого подані в таблиці 3.9 та на рис. 3.19.

Таблиця 3.9

**Розподіл рівнів за показником П1 «Мотивація проводити СМЗ»
(ЕГ і КГ в кінці експерименту)**

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	22	14,9%	89	60,1%	37	25,0%
ЕГ	10	7,0%	84	59,2%	48	33,8%

Рис. 3.19. Розподіл рівнів за показником П1» Мотивація проводити СМЗ» (ЕГ і КГ в кінці експерименту)

Спостерігаємо позитивну динаміку в обох групах, але кількість респондентів з високим рівнем сформованості показника в ЕГ вища. Водночас потрібно перевірити статистично, чи різними є результати оцінки середніх на основі критерію Стьюдента.

Застосувавши пакет аналізу табличного процесора MS Excel, маємо наступні результати (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Оцінка середніх для показника П1
по групам (КГ і ЕГ наприкінці експерименту)**

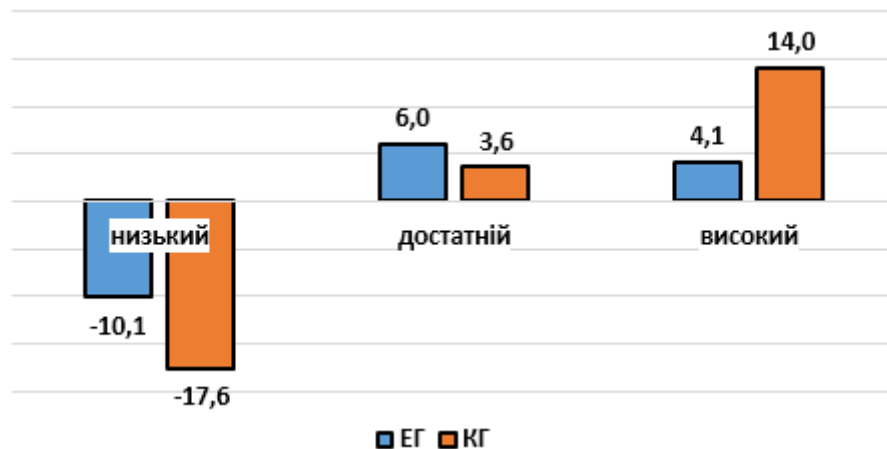
<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>	
	КГ	ЕГ
Середнє	37,15	40,11
Кількість	148	142
Різниця середніх гіпотези H_0	0	
t-статистика (експериментальне)	-3,11	
t критичне двостороннє	1,97	

За таблицею маємо $T_{крит.} = 1,97$ і воно по модулю менше за модуль $T_{експ.} = -3,11$. Це означає, що середні у вибірках статистично різні, причому в ЕГ середній бал вищий, і це не можна пояснити випадковими причинами.

Отже статистичний аналіз для показника П1 груп ЕГ і КГ на рівні значущості 0,05 підтверджує подібність (однорідність) вибірок на початку експерименту і їх розбіжність (статистичну відмінність) наприкінці:

нульова гіпотеза H_0 про рівність середніх приймається на початку (оскільки $T_{експ.} = |-0,55| < T_{крит.} = 1,97$) і відхиляється на користь альтернативної H_a наприкінці, де є істотною розбіжність результатів по середнім, оскільки $|T_{експ.}| = 3,11 > |T_{крит.}| = 1,97$.

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу показника П1 «Мотивація до професійного навчання» подана на рис. 3.20.

**Рис. 3.20. Динаміка рівнів для показника П1
«Мотивація до професійного навчання»**

Вважаємо, що цьому сприяли реалізація другої педагогічної умови забезпечення гармонійного поєднання фізичного та інтелектуального розвитку студентської молоді з позиції холістичної парадигми фізкультурної освіти, а також уведення спецкурсів «Організація спортивно-масових заходів» і «Кіберспорт» та використання імітаційних ігор під час їх вивчення,

постановка спеціальних завдань на організацію та проведення спортивно-масових заходів у програмі виробничої практики.

.Таким чином, нами підтверджено на рівні значущості 0,05 ефективність обраних підходів до формування емоційно-вольового компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Методика статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту за показником П2 «Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ» (знаннєвий критерій) полягала в організації тестування, результати якого піддано статистичній оцінці. Результати для показника П2 розподіляються за рівнями наступним чином (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Розподіл балів контрольної перевірки знань за рівнями
для показника П2**

Рівні	Низький	Достатній	Високий
Бали	0-7	8-14	15-20

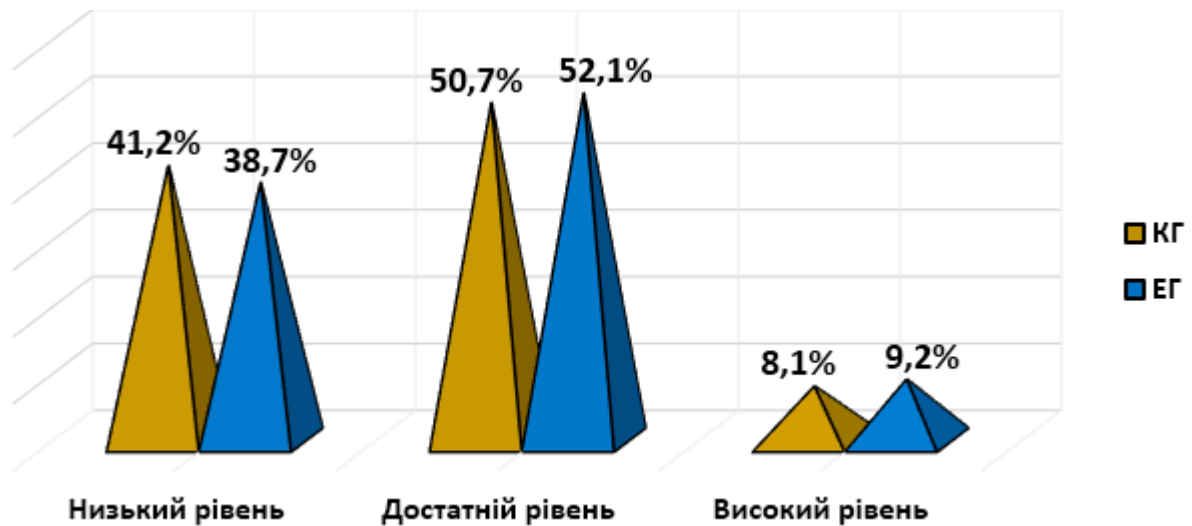
Таке тестування студентам пропонувалися двічі: на початку і в кінці експерименту, на основі чого можна зробити висновки про ефективність запропонованих у моделі підходів.

Загальні результати розподілилися наступним чином (табл. 3.12, рис. 3.21).

Таблиця 3.12

**Розподіл рівнів за показником П2 «Обізнаність у сфері змагальної
ігрової діяльності, ЗСЖ» (ЕГ і КГ на початку експерименту)**

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	61	41,2%	75	50,7%	12	8,1%
ЕГ	55	38,7%	74	52,1%	13	9,2%

**Рис.3.21. Розподіл рівнів за показником П2
«Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ»
(ЕГ і КГ на початку експерименту)**

За діаграмою можна припустити, що вибірки статистично однакові. Перевіримо це на основі критерію Стьюдента для оцінки середніх з використанням статистичних функцій MS Excel (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

**Оцінка середніх для показника П2 по групам
(КГ і ЕГ на початку експерименту)**

Двовибірковий з різними дисперсіями	<i>t</i> -тест	
	КГ	ЕГ
Середнє	8,09	8,32
Кількість	148	142
Різниця середніх гіпотези H_0	0	
<i>t</i> -статистика (експериментальне)	-0,48	
<i>t</i> критичне двостороннє	1,97	

Проаналізувавши дані таблиці, бачимо, що на рівні значущості 0,05 $T_{крит.} = 1,97$ і воно по модулю більше за модуль $T_{експ.} = -0,48$. Це означає, що вибірки, які входять у педагогічний експеримент, є статистично однаковими.

Потім знову було проведено аналогічний контрольний захід, результати якого подані в таблиці 3.14 та на рис. 3.22.

Таблиця 3.14

Розподіл рівнів за показником П2» Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ» (ЕГ і КГ в кінці експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	52	35,1%	78	52,7%	18	12,2%
ЕГ	18	12,6%	87	61,3%	37	26,1%

Рис. 3.22. Розподіл рівнів за показником П2» Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ» (ЕГ і КГ в кінці експерименту)

Спостерігаємо позитивну динаміку в обох групах, але середній бал в ЕГ вищий. Водночас потрібно перевірити статистично, чи є результати оцінки середніх на основі критерію Стьюдента різними.

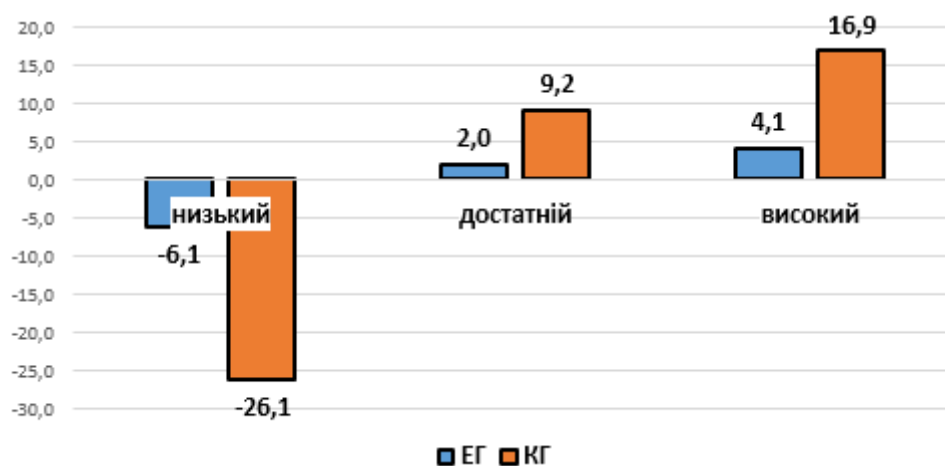
Застосувавши пакет аналізу табличного процесора MS Excel, маємо наступні результати (табл. 3.15).

За таблицею маємо $T_{крит.} = 1,97$ і воно менше за модуль $T_{експ.} = -4,27$. Це означає, що середні у вибірках статистично різні, і це не можна пояснити випадковими причинами.

**Оцінка середніх для показника П2
по групах (КГ і ЕГ наприкінці експерименту)**

Двовибірковий з різними дисперсіями	<i>t</i> -тест	
	КГ	ЕГ
Середнє	10,27	12,23
Кількість	148	142
Різниця середніх гіпотези H_0	0	
<i>t</i> -статистика (експериментальне)	-4,27	
<i>t</i> критичне двостороннє	1,97	

Динаміка сформованості рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу для показника П2 «Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ» подана на рис. 3.23.

**Рис. 3.23. Динаміка рівнів показника П2
«Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ»**

Таким чином, нами підтверджено на рівні значущості 0,05 ефективність моделі готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу за показником «Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ».

На нашу думку, цьому сприяли, у першу чергу, реалізація першої та третьої педагогічних умов: розвиток знань про інноваційні молодіжні види спорту, у т.ч. у віртуальному просторі, у процесі опанування змісту фахових дисциплін та спецкурсів, проходженні виробничої практики та залучення до організації та/або участі у спортивно-масових заходах та створення інформаційно-освітнього середовища ЗВО (з урахуванням можливостей соціальних мереж та засобів цифрового здоров'я) як базису для підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу.

Таким чином, нами підтверджено на рівні значущості 0,05 ефективність обраних підходів до формування пізнавального компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу.

Методика статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту за показником ПЗ «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі» (процесуально-організаційний критерій) полягала у виконанні індивідуального завдання створення розробки-сценарію спортивно-масового заходу за заданою тематикою. Максимальна кількість балів за виконане індивідуальне завдання – 20.

Результати за показником ПЗ розподіляються за рівнями наступним чином (табл. 3.16).

Таблиця 3.16

Розподіл балів контрольної перевірки за рівнями для показника ПЗ

Рівні	Низький	Достатній	Високий
Бали	1-6	7-14	15-20

Такого типу завдання пропонувалися двічі: на початку та в кінці експерименту, на основі чого можна зробити певні висновки.

Загальні результати на початку експерименту розподілилися наступним чином (табл. 3.17):

Таблиця 3.17

Розподіл рівнів за показником ПЗ (ЕГ і КГ на початку експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	67	45,3%	67	45,3%	14	9,4%
ЕГ	65	45,8%	65	45,8%	12	8,4%

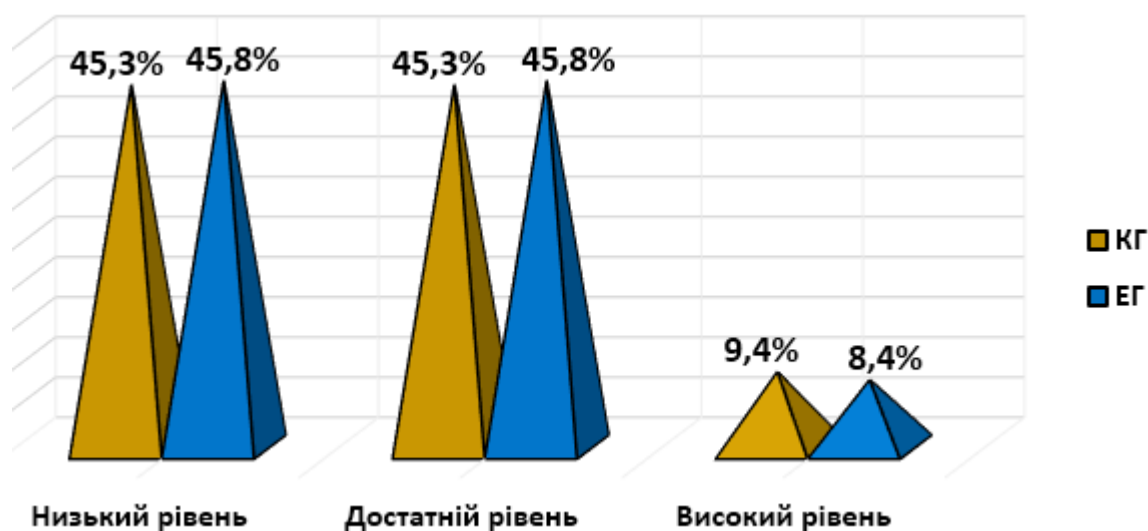

Рис. 3.24. Розподіл рівнів за показником ПЗ «Уміння організації СМЗ» (ЕГ і КГ на початку експерименту)

Візуальний огляд діаграм дає підстави припустити, що вибірки статистично однакові. Перевіримо це на основі критерію Стюдента для оцінки середніх з використанням статистичних функцій MS Excel (табл. 3.18).

Дійсно, за даними таблиці 3.18 бачимо, що на рівні значущості 0,05 $T_{крит.} = 1,97$ і воно більше за $T_{експ.} = 0,35$. Це означає, що вибірки, які входять у педагогічний експеримент, є статистично однаковими.

Наприкінці експерименту знову було проведено аналогічний контрольний захід, результати якого подані в таблиці 3.19.

Таблиця 3.18

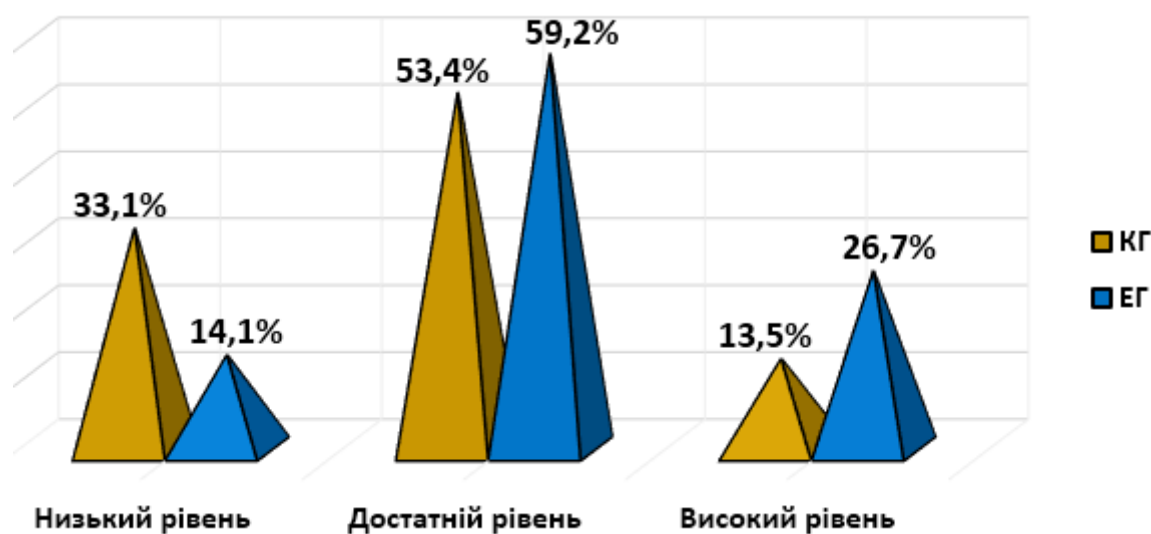
Оцінка середніх для показника ПЗ процесуально-організаційного критерію по групах (КГ і ЕГ на початку експерименту)

<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>		
		КГ	ЕГ
Середнє		8,01	7,85
Кількість		148	142
Різниця середніх гіпотези H_0		0	
t-статистика (експериментальне)		0,35	
t критичне двостороннє		1,97	

Таблиця 3.19

**Розподіл рівнів за показником ПЗ «Уміння організації СМЗ»
(ЕГ і КГ в кінці експерименту)**

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	49	33,1%	79	53,4%	20	13,5%
ЕГ	20	14,1%	84	59,2%	38	26,7%

**Рис. 3.25. Розподіл рівнів за показником ПЗ «Уміння організації СМЗ»
(ЕГ і КГ в кінці експерименту)**

Спостерігаємо позитивну динаміку в обох групах, але середній бал в ЕГ вищий. Водночас потрібно перевірити статистично, чи є результати оцінки на основі критерію Стьюдента різними.

Застосувавши пакет аналізу табличного процесора MS Excel, маємо наступні результати (табл. 3.20).

Таблиця 3.20

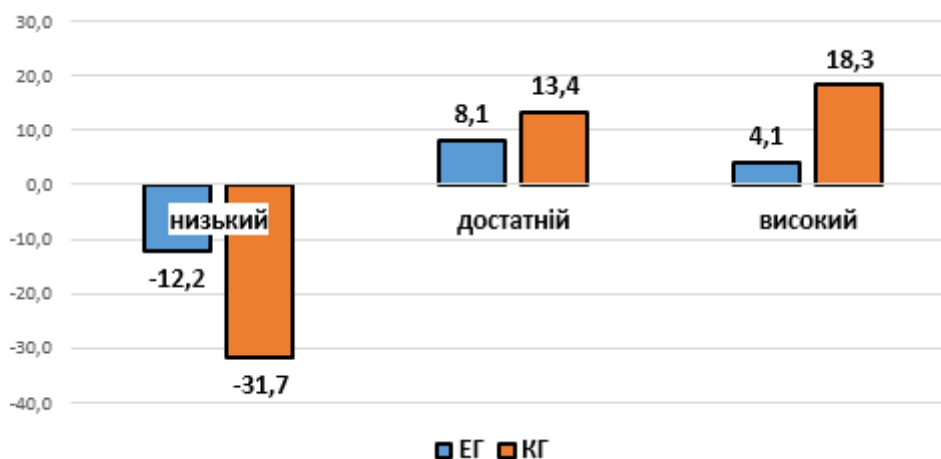
Оцінка середніх для показника ПЗ процесуально-організаційного критерію по групах (КГ і ЕГ в кінці експерименту)

<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>	КГ	ЕГ
Середнє		11,21	12,50
Кількість		148	142
Різниця середніх гіпотези H_0		0	
t-статистика (експериментальне)		-2,92	
t критичне двостороннє		1,97	

Такий аналіз для показника ПЗ груп ЕГ і КГ на рівні значущості 0,05 підтверджує подібність (однорідність) вибірок на початку експерименту і їх розбіжність (статистичну відмінність) наприкінці:

нульова гіпотеза про рівність середніх приймається на початку (оскільки $T_{експ.} = |0,35| < T_{крит.} = 1,97$) і відхиляється на користь альтернативної наприкінці, де є істотною розбіжність результатів по середнім 11,21 у КГ проти 12,5 в ЕГ, оскільки $|T_{експ.}| = 2,92 > |T_{крит.}| = 1,97$.

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу показника ПЗ «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі» подана на рис. 3.26.

Рис. 3.26. Динаміка рівнів показника ПЗ

Вважаємо, що цьому сприяла реалізація другої педагогічної умови забезпечення гармонійного поєднання фізичного та інтелектуального розвитку студентської молоді з позиції холистичної парадигми фізкультурної освіти та участь студентів у різних формах спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі: заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо.

Таким чином, нами підтверджено на рівні значущості 0,05 ефективність моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу за показником «Уміння організації СМЗ в офлайн- просторі».

Методика статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту за показником П4 «Уміння організації СМЗ онлайн-просторі» (процесуально-організаційний критерій) полягала в проходженні онлайн турніру з шахів на <https://www.chess.com>. Результати розподіляються за рівнями наступним чином (табл. 3.21).

Така перевірка проводилася двічі: на початку й наприкінці педагогічного експерименту, на основі чого можна зробити висновки про ефективність запропонованих підходів стосовно розвитку готовності

майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Таблиця 3.21

Розподіл балів для показника П4 відповідно до обраної методики

Рівні	Низький	Достатній	Високий
Бали	0-39	40-69	70-100

Загальні результати на початку педагогічного експерименту розподілилися наступним чином (табл.3.22, рис.3.27).

Таблиця 3.22

Розподіл рівнів за показником П4 (ЕГ і КГ на початку експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	57	38,5%	82	55,4%	9	6,1%
ЕГ	53	37,4%	79	55,6%	10	7,0%

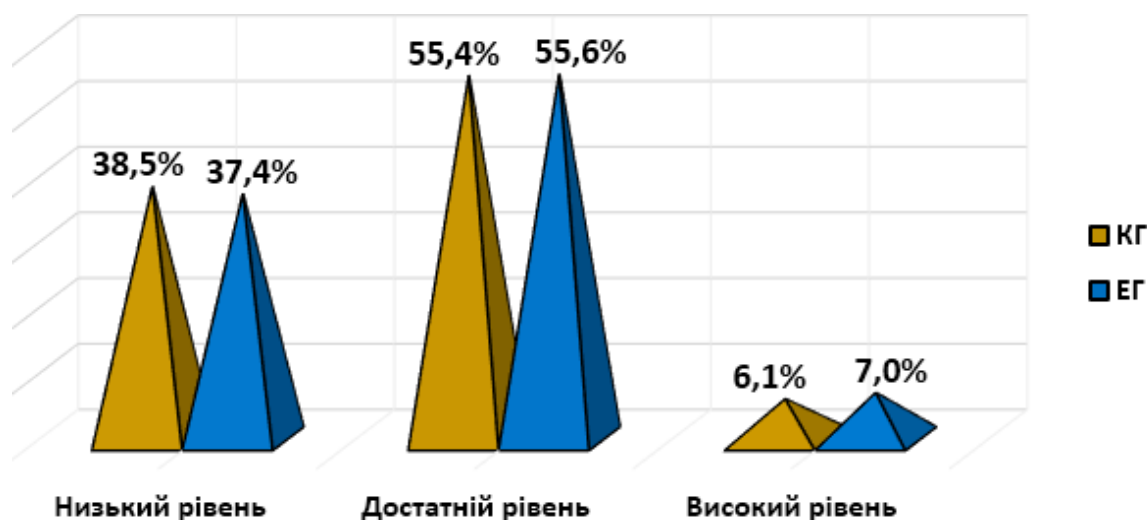

Рис. 3.27. Розподіл рівнів за показником П4 (ЕГ і КГ на початку експерименту)

За формою діаграми можна припустити, що середні вибірок статистично однакові. Перевіримо це на основі критерію Стюдента для оцінки середніх з використанням статистичних функцій MS Excel (табл. 3.23).

Таблиця 3.23

**Оцінка середніх для показника П4
по групам (КГ і ЕГ на початку експерименту)**

<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>		
		КГ	ЕГ
Середнє		42,66	44,18
Кількість		148	142
Різниця середніх гіпотези H_0		0	
t-статистика (експериментальне)		-0,93	
t критичне двостороннє		1,97	

Проаналізувавши дані таблиці бачимо, що на рівні значущості 0,05 $T_{крит.} = 1,97$ і воно більше за модуль $T_{експ.} = -0,93$. Це означає, що вибірки, які входять у педагогічний експеримент, є статистично однаковими.

Потім знову була проведена повторна перевірка, результати якої подані в таблиці 3.24 та на рис. 3.28.

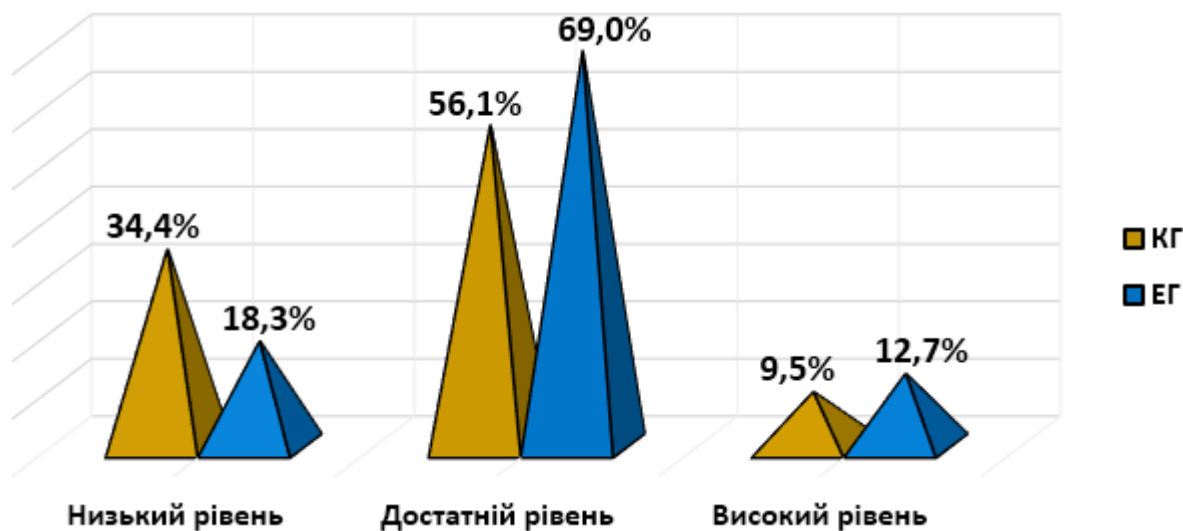
Спостерігаємо позитивну динаміку в обох групах, але кількість респондентів з середнім рівнем сформованості показника в значно ЕГ вища. Тепер перевіримо статистично, чи будуть результати оцінки середніх на основі критерію Стьюдента різними.

Застосувавши пакет аналізу табличного процесора MS Excel, маємо наступні результати (табл. 3.25).

Таблиця 3.24

Розподіл рівнів за показником П4 (ЕГ і КГ в кінці експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	51	34,4%	83	56,1%	14	9,5%
ЕГ	26	18,3%	98	69,0%	18	12,7%

**Рис.3.28. Розподіл рівнів за показником П4
(ЕГ і КГ в кінці експерименту)**

Таблиця 3.25

**Оцінка середніх для показника П4
по групам (КГ і ЕГ наприкінці експерименту)**

Двовибірковий з різними дисперсіями	<i>t</i> -тест	
	КГ	ЕГ
Середнє	51,77	58,04
Кількість	148	142
Різниця середніх гіпотези H_0	0	
<i>t</i> -статистика (експериментальне)	-3,68	
<i>t</i> критичне двостороннє	1,97	

За таблицею маємо $T_{крит.} = 1,97$ і воно по модулю менше за модуль $T_{експ.} = -3,68$. Це означає, що середні у вибірках статистично різні, і це не можна пояснити випадковими причинами.

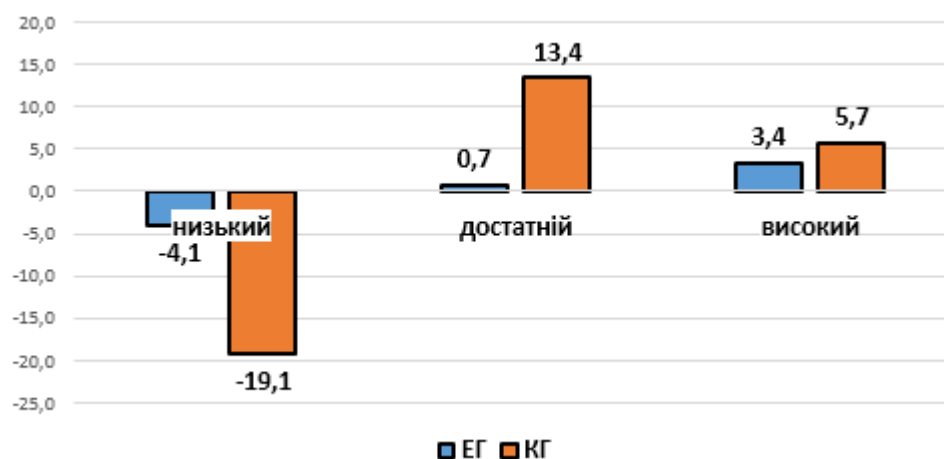
Отже, аналіз результатів для показника П4 для груп ЕГ і КГ на рівні значущості 0,05 підтверджує подібність (однорідність) вибірок на початку експерименту і їх розбіжність (статистичну відмінність) наприкінці:

нульова гіпотеза H_0 про рівність середніх приймається на початку (оскільки $T_{експ.} = |-0,93| < T_{крит.} = 1,97$) і відхиляється на користь

альтернативної H_a наприкінці, де є істотною розбіжність результатів по середнім, оскільки $|T_{експ.}| = 3,68 > |T_{крит.}| = 1,97$.

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу для показника П4 подана на рис. 3.29.

Рис. 3.29. Динаміка рівнів для показника П4

Таким чином, нами підтверджено на рівні значущості 0,05 ефективність моделі формування діяльнісного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Цьому сприяло, на нашу думку, упровадження в експериментальних групах спецкурсу за вибором «Кіберспорт».

Методика статистичного опрацювання результатів педагогічного експерименту за показником П5 «Рефлексія» полягала у перевірці сформованості таких умінь використано адаптований тест Л. Бережної. При цьому рівні для показника П5 будуть наступними (табл. 3.26).

Таблиця 3.26

**Розподіл балів контрольної перевірки знань за рівнями
для показника П5**

Рівні	Низький	Достатній	Високий
Бали	18-29	30-44	45-54

Таке тестування проводилося двічі: на початку і в кінці експерименту.

Загальні результати на початку експерименту розподілилися наступним чином (табл. 3.27, рис. 3.30):

Таблиця 3.27

Розподіл за показником П5 (ЕГ і КГ на початку експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	55	37,2%	76	51,3%	17	11,5%
ЕГ	49	34,5%	74	52,1%	19	13,4%

Рис.3.30. Розподіл рівнів за показником П5 (ЕГ і КГ на початку експерименту)

За формою діаграми можна припустити, що середні вибірок статистично однакові. Перевіримо це на основі критерію Стьюдента для оцінки середніх з використанням статистичних функцій MS Excel (табл. 3.28).

Проаналізувавши дані таблиці, бачимо, що на рівні значущості 0,05 $T_{крит.} = 1,97$ і воно більше за модуль $T_{експ.} = -0,58$. Це означає, що вибірки, які входять у педагогічний експеримент, є статистично однаковими.

Таблиця 3.28

**Оцінка середніх для показника П5 по групам
(КГ і ЕГ на початку експерименту)**

<i>Двовибірковий з різними дисперсіями</i>	<i>t-тест</i>		
		КГ	ЕГ
Середнє		30,79	31,29
Кількість		148	142
Різниця середніх гіпотези H_0		0	
t-статистика (експериментальне)		-0,58	
t критичне двостороннє		1,97	

Після впровадження моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу нами було проведено повторне опитування за тестом Л. Бережної. В кінці експерименту респонденти за рівнями були розподілені наступним чином (табл. 3.29).

Таблиця 3.29

Розподіл за показником П5 (ЕГ і КГ в кінці експерименту)

	Низький рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
КГ	44	29,7%	81	54,8%	23	15,5%
ЕГ	16	11,3%	86	60,5%	40	28,2%

На діаграмі (рис. 3.31) бачимо подібний розподіл частот.

Спостерігаємо позитивну динаміку в обох групах. Тепер перевіримо статистично, чи будуть результати оцінки середніх на основі критерію Стьюдента різними.

Застосувавши пакет аналізу табличного процесора MS Excel, маємо наступні результати (табл. 3.30).

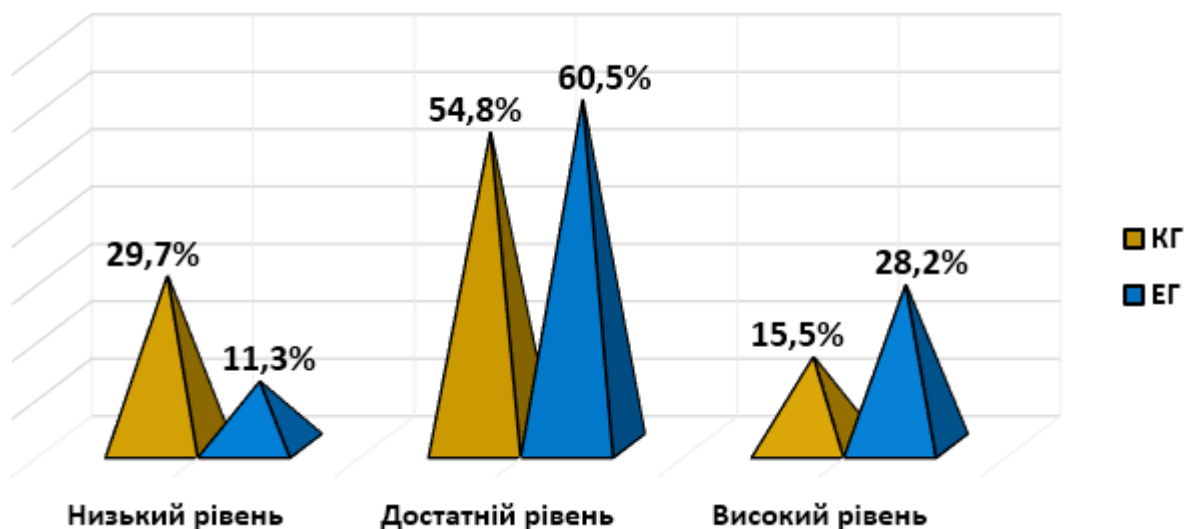

Рис. 3.31. Розподіл рівнів за показником П5
(ЕГ і КГ в кінці експерименту)

Таблиця 3.30

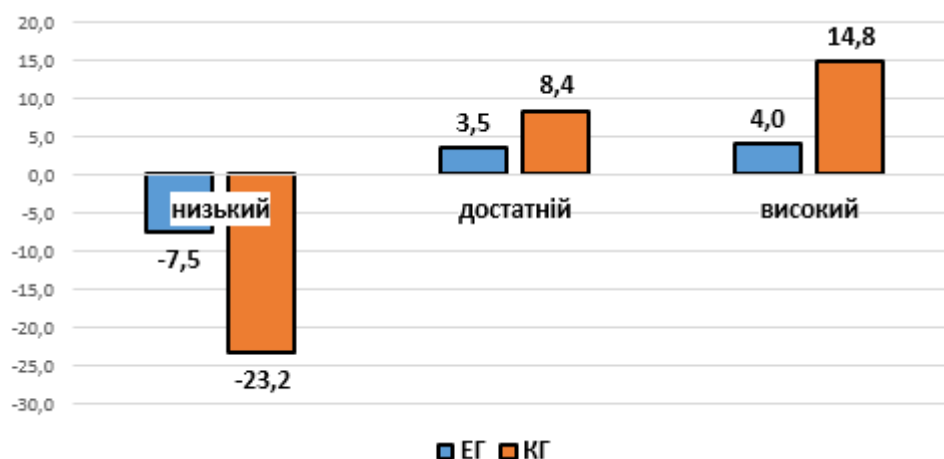
Оцінка середніх для показника П5
по групам (КГ і ЕГ наприкінці експерименту)

Двовибірковий з різними дисперсіями	<i>t</i> -тест	
	КГ	ЕГ
Середнє	37,83	40,79
Кількість	148	142
Різниця середніх гіпотези H_0	0	
<i>t</i> -статистика (експериментальне)	-4,61	
<i>t</i> критичне двостороннє	1,97	

За таблицею маємо $T_{крит.} = 1,97$ і воно по модулю менше за модуль $T_{експ.} = -4,61$. Це означає, що середні в вибірках статистично різні, і це не можна пояснити випадковими причинами.

Отже, аналіз для показника П5 «Рефлексія» для груп ЕГ і КГ на рівні значущості 0,05 підтверджує подібність (однорідність) вибірок на початку експерименту і їх розбіжність (статистичну відмінність) наприкінці.

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу показника П5 «Рефлексія» подана на рис. 3.32.

Рис. 3.32. Динаміка рівнів показника П5 «Рефлексія»

Аналізуючи результати проведеного тесту, можна стверджувати, що впровадження знань про інноваційні молодіжні види спорту, у т.ч. у віртуальному просторі, у процесі опанування змісту фахових дисциплін та спецкурсів, проходженні виробничої практики та залучення до організації та/або участі у спортивно-масових заходах; забезпечення гармонійного поєднання фізичного та інтелектуального розвитку студентської молоді з позиції холістичної парадигми фізкультурної освіти позитивно вплинуло на показник «Рефлексія» поведінкового критерію, тобто наприкінці педагогічного експерименту особи EG характеризуються більш якісними показниками здатності до рефлексії власної діяльності, бажанням саморозвитку і самовдосконалення та можливості реалізувати себе в професійній царині.

Загальну динаміку за кожним показником наведено в табл. 3.31.

За таблицею 3.31 видно, що динаміка зростання прослідковується й у контрольній, і в експериментальній групах, але кількісно переважає в експериментальній групі, що підтверджує більш інтенсивну динаміку рівнів

готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу в експериментальній групі за кожним із критеріїв.

Таблиця 3.31

Динаміка рівнів у експериментальній і контрольній групах (%)

Показники	Рівні сформованості	Динаміка, %	
		КГ	ЕГ
Мотиваційний критерій			
Мотивація до професійного навчання (показник П1)	<i>низький</i>	-10,1	-17,6
	<i>достатній</i>	6,0	3,6
	<i>високий</i>	4,1	14,0
Знаннєвий критерій			
Обізнаність у сфері змагальної ігрової діяльності, ЗСЖ (показник П2)	<i>низький</i>	-6,1	-26,1
	<i>достатній</i>	2,0	9,2
	<i>високий</i>	4,1	16,9
Процесуально-організаційний критерій			
Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі (показник П3)	<i>низький</i>	-12,2	-31,7
	<i>достатній</i>	8,1	13,4
	<i>високий</i>	4,1	18,3
Уміння організації СМЗ у онлайн-просторі (показник П4)	<i>низький</i>	-4,1	-19,1
	<i>достатній</i>	0,7	13,4
	<i>високий</i>	3,4	5,7
Поведінковий критерій			
Рефлексія (показник П5)	<i>низький</i>	-7,5	-23,2
	<i>достатній</i>	3,5	8,4
	<i>високий</i>	4,0	14,8

Найбільшої динаміки набув показник «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі»: -37% низького рівня перейшли у 13,4% середнього та

18,3% високого рівня готовності майбутніх учителів ФК до організації СМЗ, що пояснюємо участю майбутніх учителів фізичної культури вже з перших курсів навчання в ЗВО у системі заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів, що базована на можливостях фізичної культури та спорту для залучення до цілісного збереження усіх аспектів здоров'я (фізичного, духовного, соціального та психічного) через різні форми спортивно-масової діяльності в офлайн-просторі (заняття у спортивних секціях, гуртках, спортивні змагання, спортивні свята, ігри, конкурси, вікторини, естафети, спортивні вправи, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, масові змагання, спортивні конкурси, туристичні походи тощо).

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі розроблено критерії і показники для визначення рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу; експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

З урахуванням структури визначено відповідно чотири критерії готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу : мотиваційний (показник: мотивація проводити СМЗ); знаннєвий (показник: обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя); процесуально-організаційний (показники: уміння організації спортивно-масових заходів у форматі онлайн; уміння організації спортивно-масових заходів у форматі офлайн); поведінковий (показник: рефлексія).

На основі методу зіставлення було визначено низький, середній, високий рівні готовності, які кількісно оцінювалися за методиками:

В. Каташева (анкета для оцінки рівня мотивації); авторським тестуванням обсягу знань у галузі спортивно-масової роботи та ведення здорового способу життя); авторськими індивідуальними завданнями на розроблення сценаріїв спортивно-масового заходу певної тематики для певної вікової групи; Л. Бережнвої (анкета на прояв рефлексії).

Основні положення дисертаційного дослідження перевірялись експериментально протягом чотирьох років (2016-2020).

Педагогічний експеримент, який є сукупністю теоретичних, науково-методичних, підготовчих та практичних заходів, передбачав констатувальний, формувальний та контрольний етапи. Для його проведення було сформовано контрольну (n=148 осіб) і експериментальну (n=142 особи) групи.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту (2016-2017 рр.) визначено стан практичної розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, обґрунтовано критерії і показники, які слугували основою для визначення рівнів готовності. На цьому етапі було розроблено модель, виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

Формувальний етап педагогічного експерименту (2017–2020 рр.) полягав у випробуванні розробленої організаційно-педагогічної моделі. У цей час впроваджувалися спецкурси «Організація спортивно-масових заходів», «Кіберспорт» та тематичні модулі фахових дисциплін «Теорія і методика викладання рухливих ігор і забав», «Організація і методика масової фізичної культури», «Управління у фізичній культурі та спорті», на яких зацентровано увагу на інноваційних молодіжних видах спорту і спортивних комп'ютерних іграх. Більш детально розглядалися спортивно-масова, фізкультурно-оздоровча, фізкультурно-спортивна позакласна робота, обґрунтування рухового режиму в умовах ЗЗСО, методика проведення

фізкультурно-спортивної роботи, фізкульт-хвилин, гігієнічної гімнастики, загартовування, Днів здоров'я і спорту, позакласної спортивної роботи, навчальної роботи в спортивних гуртках, секціях, командах, шкільних спортивних змаганнях тощо.

В експериментальному навчанні було передбачено: організацію і проведення різних форм спортивно-масової роботи на практичних заняттях з фізкультурно-спортивних дисциплін у академічних групах (заняття проводилися за принципом навчальної практики з подальшим аналізом: усі студенти виступали як у ролі викладача, так і в ролі учня); проведення аудиторних і позааудиторних спортивно-масових заходів, спрямованих на набуття студентами навичок використання різноманітних форм і методів організації такої роботи з дітьми різного віку – від молодших школярів до випускників ЗЗСО, причому в різних форматах (онлайн та офлайн); створення проблемних ситуацій і організація ділових ігор на практичних заняттях з метою моделювання сценаріїв спортивно-масових заходів з дітьми різного віку у форматах (онлайн та офлайн); організацію практичної і самостійної роботи в галузі фізичного виховання з учнями в ході виробничої практики в ЗЗСО.

Дотримання принципів холістичної освіти в галузі фізичної культури уможлиблювалося через використання міжпредметних зв'язків, що не лише змінювало характер пояснення викладачем нового матеріалу, а й допомагало студентам зрозуміти його глибше через своєчасно виконану самостійну роботу, яка відновлювала в пам'яті знання з інших предметів.

У процесі проходження виробничої практики студенти набували: практичних умінь організувати й проводити спортивно-масові заходи з використанням інноваційних видів рухової активності з гімнастики, рухливих і спортивних ігор, легкої атлетики; навички комунікації, рефлексії, формувалися організаторські вміння.

Крім традиційних форм, використано інноваційні форми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, які спонукали до ведення

здорового способу життя: соціальні проєкти, волонтерська діяльність, участь у змаганнях та спортивних іграх, зокрема: Дні здоров'я (спортивні змагання, готування туристичних сніданків, конкурси на свіжому повітрі); руханки (масовість і музичний супровід); секційні заняття з різних видів спорту (колективна організація, емоційна насиченість і творча активність); заняття йогою (урівноважене ставлення до всіх аспектів життя) та ін.

На контрольному етапі педагогічного експерименту (2020 р.) проведено кількісний, графічний і статистичний аналіз емпіричних результатів. З використанням критерію Ст'юдента оцінки середніх підтверджено статистичну подібність контрольної (КГ) і експериментальної (ЕГ) груп на початку експерименту і їхню відмінність після. Найбільшої динаміки набув показник «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі»: -37% низького рівня перейшли у 13,4% середнього та 18,3% високого рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів, що пояснюємо участю майбутніх учителів фізичної культури вже з перших курсів навчання в ЗВО у системі заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного напрямів.

Матеріали розділу подано в кількох публікаціях автора [116; 119; 122; 125].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й практичне розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. У процесі дисертаційного дослідження було вирішено усі поставлені завдання. Отримані результати дали змогу зробити такі висновки.

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Встановлено, що під впливом розвитку цифрових технологій та переходом суспільства на новий щабель свого розвитку, де провідними є інтелектуальні й творчі, а не фізичні навички людини, актуалізується проблема формування, підтримки й розвитку фізичного, психічного і соціального здоров'я людини одночасно. Її вирішення зводилося до індивідуальних занять фізичною культурою і спортом та організацією спортивно-масових заходів, проте сьогодні потреба такої інтеграції вимагає пошуку нових підходів, що підтверджується численними науково-педагогічними розвідками. Аналіз засвідчив, що поширення холістичного підходу в освіті як напряму, який базується на інтеграції особистості зі своїм оточенням (фізичний світ, сім'я, місцева історична спільність, культура тощо) та зацентовує особливу увагу на інтелектуальному, фізичному, соціальному, емоційному, естетичному і духовному видах розвитку особистості, а з іншого, - фрагментарність наукових розвідок у галузі професійної підготовки вчителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

2. Схарактеризовано сутність поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу» як один із результатів професійної підготовки, що являє собою здатність до ефективної організації спортивно-масових заходів завдяки інтеграції особистісних мотивів, вольових якостей, ціннісних

орієнтацій і прагнень майбутнього вчителя фізичної культури, володіння ним теоретичними основами організації спортивно-масових заходів, спеціальними знаннями (психології, педагогіки, здоров'язбереження, ІТ), організаторськими здібностями, які враховують ідеї холістичної освіти (поєднання інтелектуального, фізичного, соціального, емоційного, естетичного і духовного видів розвитку особистості) та навичками рефлексії до організації спортивно-масових заходів.

Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу є нетривіальною і розкривається у емоційно-вольовому, пізнавальному, діяльнісному та особистісному компонентах.

3. Розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу, яка: розглядається з позиції системного, діяльнісного (у тому числі задачного), компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого методологічних підходів; передбачає дотримання низки загальних дидактичних принципів (системності і послідовності; доступності; зв'язку навчання з життям; свідомості і активності; наочності; індивідуального підходу) та специфічних принципів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостям професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі), принципів холістичної фізкультурної освіти (принципи холістичного навчання та принципи здорового способу життя), принципів організації спортивно-масових заходів (відповідність завданням організації; доступність заходу за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ; безпека учасників, глядачів і суддів; видовищність, наочність, естетичність, що сприяє гармонійному розвитку особистості); ураховує педагогічні умови (розвиток знань про

інноваційні молодіжні види спорту у процесі опанування фахових дисциплін; розширення завдань виробничої практики щодо організації СМЗ; залучення до організації та участі у СМЗ різних типів), які реалізуються комплексом форм (тренінги; виробнича практика; соціальні проекти; волонтерська діяльність; участь у змаганнях та спортивних іграх), методів (проблемні, інтерактивні, ігрові, проектні) та засобів (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; соціальні мережі) навчання.

4. Визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Критеріальною основою дослідження стали: мотиваційний, знаннєвий, процесуально-організаційний та поведінковий критерії, які деталізовані відповідними показниками (мотивація проводити спортивно-масові заходи; обізнаність майбутніх учителів фізичної культури у сфері змагальної ігрової діяльності та ведення здорового способу життя; уміння організації спортивно-масових заходів у онлайн-просторі та уміння організації спортивно-масових заходів у офлайн-просторі; рефлексія), що дозволяють схарактеризувати низький, достатній і високий рівні такої готовності.

5. Експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. За результатами педагогічного експерименту підтверджено статистично вагомішу динаміку в рівнях готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу в експериментальній групі, причому найбільшої динаміки за результатами впровадження організаційно-педагогічної моделі набув показник «Уміння організації СМЗ у офлайн-просторі», що пояснюємо участю майбутніх учителів фізичної культури вже з перших курсів навчання в ЗВО у системі заходів спортивного, оздоровчого, рекреаційного, освітнього, розвивального та виховного характеру для

цілісного формування й збереження усіх аспектів здоров'я (фізичного, духовного, соціального та психічного).

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. Додаткових розвідок потребують: проблеми підготовки фахівців фізичної культури і спорту до організації спортивно-масових заходів у віртуальному просторі, проблеми підготовки фахівців фізичної культури і спорту до кіберспортивних змагань у процесі підвищення кваліфікації, проблеми підготовки вчителів фізичної культури до організації кіберспортивних змагань в умовах ЗЗСО тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адольф В.А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя: *дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Адольф Владимир Александрович. М., 1998. 352 с.*
2. Аксьонова О. Інтерактивні форми діяльності учнів на уроках фізичної культури. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту. Львів : Українські технології, 2007. Вип. 11. Т.1. С. 4-16.
3. Алексеєва І.А., Алексєнко Я.В., Бойченко Н.В. Особливості підготовки фахівців з комп'ютерного спорту «Кіберспорт». *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*. 2021. URL : 224395-Текст%20статті-508774-1-10-20210204.pdf (дата звернення: 24.02.2021).
4. Алексеєва Г. М. *Сутність і структура готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності*. URL: [http:// bdpu.org/sites/bdpu.org/files/foipt/stat_Alekseeva_8.pdf](http://bdpu.org/sites/bdpu.org/files/foipt/stat_Alekseeva_8.pdf) (Дата звернення: 17.12.2020).
5. Алімасова Д. П. Дефініції з професійної підготовки фахівців з менеджменту готельного бізнесу до використання інформаційних технологій в сфері їхньої діяльності. *Соціум. Наука. Культура: матеріали XIII Міжнародної наукової інтернет-конференції*. URL: <http://intkonf.org/alimasova-dp-definitiyi-zprofesiynoyi-pidgotovki-fahivtsiv-z-menedzhmentu-gotelno-go-biznesu-dovikoristannya-informatsiynih-tehnologiy-v-sferi-yihnoyi-diyalnosti/> (Дата звернення: 24.02.2021).
6. Андрущенко В. П. Модернізація освіти: політика і практика. *Педагогіка і психологія*. 2002. № 2. С. 12-15.
7. Андрущенко В. П., Зязюн І. А., Кремень В. Г. та ін. *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія*. К. : Наукова думка, 2003. 852 с.

8. Антоненко О. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи сучасній загальноосвітній школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 10. С. 79–81.

9. Ареф'єв В. Г. Основи теорії та методики фізичного виховання: *підручник*. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 268 с.

10. Арзютов Г. М. Теорія і методика поетапної підготовки спортсменів (на матеріалі дзюдо): *автореф. дис. ... д-ра пед. наук*. Київ, 2000. 43 с.

11. Астахов А. В. Формирование готовности будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреативной деятельности в школе: *дисс. ... канд. пед. наук*. Калуга, 2008. 209 с.

12. Атамась О. А. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу: *автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04*; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 20 с.

13. Базенко В. А. Розвиток фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади в умовах децентралізації влади в Україні *Дис. ... канд. наук з держ. управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування*. Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України, Одеса, 2019. 267 с.

14. Базильчук О. Культурологічний підхід у професійній підготовці фахівців фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів *Молодь і ринок*. 2015. № 11. С. 119-123.

15. Балахнічова Г. В., Заремба Л. В. Технологічні аспекти формування професійних якостей вчителя фізичної культури в сучасний період. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні* : зб. наук. пр. Рівне, 2007. Вип. V. С. 3-5.

16. Балашов Д.І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності : *дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04*. Суми, 2018. 263 с.

17. Балл Г.О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці. *Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти* : науково-метод. зб. Київ, 1994. 384 с.

18. Бальсевич В. К. Инфраструктура высокоэффективного физического воспитания в общеобразовательной школе: методология проектирования и эксплуатации. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 2004. № 3. С. 47-49.

19. Бальсевич В. К. *Физическая культура для всех и каждого*. Москва: Физкультура и спорт, 1988. 208 с.

20. Бальсевич В. К., Лубышева Л. И. Спортивно ориентированное физическое воспитание: образовательный и социальный аспекты. *Теория и практика физической культуры*. 2003. № 5. С. 19–22.

21. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5–11 класів: *автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту*. Умань, 2003. 22 с.

22. Бесарабчук Г. В. Дослідження теоретико-методичних основ проблеми контролю готовності учнів ліцеїв військового профілю до служби в армії. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. 2006. № 10. С. 8-11.

23. Беспалько, В.П. *Педагогіка и прогрессивные технологии обучения*. М.: НРПО МОРФ, 1995. 336 с.

24. Белікова Н. О. Особливості моделювання готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язберезувальної діяльності. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання*. Чернігів. 2011. Вип. 91, Т. 1. С. 54–57.

25. Богачева Е. В., Барышникова О. Г., Богачев А. В. *Физическая культура в профессиональной деятельности будущего учителя в рамках ФГОСЗ+ (для студентов не физкультурных профилей педагогического вуза) : учебное пособие*. Воронеж, 2017. 232 с.

26. Бойчук І. Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у коледжі. Режим доступу. *Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: електронне вид. 2009. № 12. С. 18–21. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/200912/09bidfec.pdf> (Дата звернення: 27.11.2020).

27. Болотіна О. В. Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи із школярами спеціальної медичної групи у сучасних умовах вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 17. С. 6-11.

28. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогіка*. 2003. № 10. С. 8 – 14.;

29. Бордовская Н. В. *Диалектика педагогического исследования*. СПб. : РХГЦ, 2001. 512 с.

30. Булатова М. М., Линець М. М., Платонов В. М. Розвиток фізичних якостей. Теорія і методика фізичного виховання. *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання*. Київ : Олімпійська література, 2008. Т. I. С. 175-295.

31. Валиева В. К. Формирование готовности студентов педвузов к физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работе в общеобразовательной школе : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08. Чебоксары, 2006. 245 с.

32. Васильков А. А. Теория и методика физического воспитания: учебник. Ростов н/Д: Феникс, 2008. 381 с.

33. Васьков Ю. В. Зміст фізкультурної освіти як категорія дидактики. *Фізичне виховання в школі*. 2002. № 3. С. 37–43.

34. Васьков Ю. В. Сучасні педагогічні інновації на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків. 2010. № 3. С. 142–144.

35. Ващенко О. Здоровий спосіб життя – важливий чинник виховання особистості: теоретико - методологічний аспект. *Початкова школа*. 2004. № 4. С. 48-49.

36. *Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів і словосполучень* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

37. Вербицкий А.А., Ларионова О.Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции: *монография*. М.: Логос, 2009. 336с.

38. Верховська М. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності: *автореф. дис. ... канд. пед. наук*. Запоріжжя, 2015. 20 с.

39. Виленский М. Я., Внуков А. В. Формирование потребности в физическом самосовершенствовании у будущих учителей : *метод. письмо*. Москва : Наука, 1982. 21 с.

40. Виленский М. Я., Зайцев А. И., Ильинич В. И. и др. Физическая культура студента: *учебник* / под ред. В. И. Ильинича. Москва: Гардарики, 2000. 385 с.

41. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992-2002 рр.)* : зб. наук. пр. Харків : ОВС, 2002. Ч. I. С. 301 – 310.

42. Віндюк А. В., Захаріна Є. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування в учнів уміння самостійно виконувати фізичні вправи. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. № 2. С. 20-26.

43. Волкова С. С. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. *Современные научные достижения – 2008: междунар. науч.-практ. интернет-конф. (Prague, 2008)*. *Prague: Education and*

science, 2008. URL: http://www.rusnauka.com/23_SND_2008/Pedagogica/27113.doc.htm (дата звернення: 23.09.2020).

44. Выдрин В. М. Неспециальное (непрофессиональное) физкультурное образование. *Теория и практика физической культуры*. 1995. № 5–6. С. 15–16.

45. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: *автореф. дис. ... д-ра пед. наук*. Луганськ, 2006. 44 с.

46. Гайдур М. І. Підготовка майбутніх учителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук* : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Ялта, 2010. 17 с.

47. Галицька М. М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук* : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2007. 22 с.

48. Гаркуша С. В. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 198–201.

49. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності: *автореф. дис. ... канд. пед. наук*. Тернопіль, 2005. 20 с.

50. Гершунский, Б.С. Философия образования для XXI века (в поисках практикоориентированных образовательных концепций). Москва: Совершенство, 1998. 608 с.

51. Гогунув Е. Н., Мартьянов Б. И. Психология физического воспитания и спорта: *учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений*. М.: Академия, 2000. 288 с.

52. Голощапов Б. Р. История физической культуры и спорта : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. М. : Академия, 2004. 312 с.
53. Гончар Г. І. Особливості та структура професійної діяльності викладача фізичного виховання. *Слобожанський науковоспортивний вісник*. Харків. 2015. № 2. С. 53–55.
54. Гончаренко С. *Український педагогічний словник*. К. : Либідь, 1997. 376 с.
55. Граф А.Г. Повышение эффективности подготовки учителя физического воспитания к организации внешкольной спортивно-массовой работы : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Ленинград, 1983. 213 с.
56. Грачев О. К. Физическая культура: учеб. пособ. Москва; Ростовна-Дону: Март, 2005. 464 с.
57. Грибан Г. П. Безпека життєдіяльності у фізичній культурі і спорті: навч. посібник. Житомир : Вид-во «Рута», 2012. 536 с.
58. Григоренко В. Г. *Теория дифференциально-интегральных оптимумов педагогических факторов в физической и социальной реабилитации человека*. М. : ФСИ России, 2000. 150 с.
59. Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*. Житомир. 2012. Вип. 64. С. 103–107.
60. Грицай О. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури засобами інформаційних технологій. *Записки Тернопільського державного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. 2000. № 7. С. 136-138.
61. Громько Ю.В. *Проектирование и программирование развития образования*. М. : Московская академия развития образования, 1996. 545 с.
62. Грубник В. Л. *Фізична культура: спортивні ігри в школі : 5-12 класи*. Харків : Веста-Ранок, 2008. 288 с.

63. Гуменюк С. Актуальність використання засобів інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 2 (30). С. 5–9.

64. Гуревич Р. С. *Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах*. Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 410 с.

65. Давиденко О. В., Смоліус Г. Г. *Форми організації занять. Теорія і методика фізичного виховання* / за ред. Т.Ю. Круцевич. Київ : Олімпійська література, 2008. Т. I. С. 296-313.

66. Данилко М. Т. *Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. ... канд. наук із фіз. виховання і спорту*. Луцьк, 2000. 17 с.

67. Демінська Л. О. Аналіз основних положень аксіологічної науки у філософському та педагогічному аспекті. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання*. 2011. № 11. С. 41–44.

68. Демінська Л. О. *Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. пед наук : 13.00.04*. Львів, 2004. 178 с.

69. Джус І. І. *Особливості підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями. Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 3. С. 14–18.

70. Диновский Д. Н. *Содержание и методика организации физкультурной работы в физкультурно-спортивном комплексе: автореф. дисс. ... канд. пед. наук*. Киев, 1988. 22 с.

71. Долбишева Н. Г. *Теоретико-методичні основи формування знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання у старшокласників : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02* / Долбишева Ніна Григорівна. – Дніпропетровськ, 2005. 213 с.

72. Драчук А. І. Оптимізація фізичного виховання студентів вищих закладів освіти гуманітарного профілю: *автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту*. Львів, 2001. 20 с.

73. Дубасенюк А.А. Поиски новой образовательной парадигмы. *Актуальные проблемы педагогической теории и практики: материалы международной научной конференции / под общей ред. проф. О.И. Кирикова; проф. Н.И. Сметанского*. Москва: Наука: информ; Воронеж: Воронежский государственный педагогический университет, 2013. С. 5-11.

74. Дубовис М. С., Леонов О. З., Цвек С. Ф. Фізичне виховання учнів 4-8 класів: *опис і методика навчання фізичних вправ, теоретичні відомості з видів спорту*. Київ : Рад. школа, 1979. 160 с.

75. Дубогай О. Д. *Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини*. Київ : Шкільний світ, 2006. 128 с.

76. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: *дисс. ... д-ра пед. наук*. Москва, 1983. 356 с.

77. Дутчак М. В. Проблеми спорту для всіх в Україні в контексті європейської інтеграції. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні* : зб. наук. пр. Рівне, 2006. Вип. 4. С. 18-24.

78. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы: *учеб. пособ.* Минск: Изд-во БГУ, 1981. 383 с.

79. Еремеев С. Н. Развитие готовности преподавателя вуза к реализации адаптационного потенциала физкультурно-спортивной деятельности студентов: *дисс. ... канд. пед. наук*. Магнитогорск, 2011. 165 с.

80. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних закладів: *монографія*. Суми: МакДен, 2011. 412 с.

81. Єрмолова В. М., Іванова Л. І., Дерев'янка В. В. Навчаємо граючись : *методичний посібник для вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів*. Київ : Літера ЛТД, 2012. 208 с.

82. Жабаков В. Е. Исследование представлений студентов педагогического вуза о профессиональной деятельности в сфере физической культуры. *Теория и практика физ. культуры*. 2007. №10. С. 23-25.

83. Жумагамбетов С. С. Профессиональная адаптация учителя средней общеобразовательной школы в процессе физкультурноспортивной деятельности: *дисс. ... канд. пед. наук*. Магнитогорск, 2004. 161 с.

84. Загвязинский В.И. *Теория обучения: современная интерпретация*. М.: Издательский центр «Академия». 2007. 192 с.

85. Закон України «Про освіту» (із змінами). *Освіта*. 1996. 8 серпня.

86. Закон України (проект) «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)* 2017 р.

87. Закон України «Про вищу освіту» *Відомості Верховної Ради України*. № 37-38. 2014. 19 вересня. С. 2716-2798.

88. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»щодо визнання національних видів спорту. *Офіційний вісник України*. № 49. 2017. С. 121.

89. Закон України «Про загальну середню освіту». *Початкова школа*. 1998. № 9. С. 1-12.

90. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 1994. № 14. Статті 61; 80.

91. Захаріна Є. А. Технології оздоровчого фітнесу в підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 42. С. 123-128.

92. Зеер Э.Ф. Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: *учеб. Пособие*. М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. 216 с.

93. Зеер, Э.Ф. Психология профессионального образования: *учебник для студ. высш. учеб. завед.* М.: Академия, 2009. 384 с.

94. Зиновьев В. А. Формирование готовности старшеклассников к самостоятельной физкультурно-спортивной деятельности в целостном

педагогическом процессе общеобразовательной школы: *дисс. ... канд. пед. наук.* Нижний Новгород, 2006. 186 с.

95. Зубалий Н. Готов к труду и обороне СССР! Киев : Молодь, 1977. 31 с.

96. Зубанова Н. Ю. Зміст та структура професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : збірник наукових праць № 2 / ред. С. С. Єрмаков; Харк. худож.-пром. ін-т. Х., 1998. С. 5-7.

97. Зубков С. А. Шляхи удосконалення управління фізичним вихованням у вищих навчальних закладах. *Проблеми освіти.* Київ. 2009. Вип. 61. С. 104–110.

98. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : *монографія.* Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

99. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кивонос І. Ф. Педагогічна майстерність : *підручник.* Київ : С П Д Богданова А. М., 2008. 376 с.

100. Игнатова, В.В. Педагогические факторы становления личности в образовательном процессе: *монография.* Красноярск: Изд-во СибГТУ, 2000. 271 с.

101. Ильин, Е.П. Психология физического воспитания : *учебное пособие.* СПб. 2000. 486 с.

102. Іваній І. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві:* зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2013. № 21. С. 43–48.

103. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: *дис. ... канд. пед. наук:* 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2007. 376 с.

104. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: *автореф. дис. ... канд. пед. наук.* Київ, 2007. 24 с.

105. Іванова Л. І. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я : теорія та методика : *монографія.* Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 600 с.

106. Івашко Ю. П. Модель етнографічної підготовки майбутніх менеджерів туризму. *Туризм і краєзнавство*: зб. наук. пр. Дод. до Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди». Переяслав-Хмельницький, ПП «СКД», 2012. С. 74.

107. Іващенко Л. Я., Савицький П. Ф., Левицький В. В. Організація і методика масової фізичної культури : *навчальна програма для фізкультурних вузів.* Київ : Спорт, 1994. 27 с.

108. Ігнатенко С. О. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування моральних якостей молодших школярів: *автореф. дис. ... канд. пед. наук.* Одеса, 2007. 19 с.

109. Карасевич С. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурноспортивної діяльності у закладах загальної середньої освіти, *монографія* / МОН України, Уманський держ. пед. унів-т імені Павла Тичини. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 204 с.

110. Карасевич С. А. Формування у майбутнього вчителя фізичної культури вмінь і навичок фізкультурно-спортивної діяльності. *Ключові аспекти розвитку сучасної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27 лют. 2017 р., м. Ужгород. Одеса: Друкарник, 2017. Т. 2. С. 31–36.

111. Карпюк Р. П. Мотивація студентів вищих технічних навчальних закладів до здоров'язбережувальної діяльності. *Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова.* Київ. 2011. Вип. 91. С. 104–116.

112. Карпюк Р. П. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій: *автореф. дис. ... канд. пед. наук.* Вінниця, 2005. 24 с.

113. Карпюк Р. П., Дехтяр В. Д., Сущенко Л. П. Фізичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів : *навчальний посібник*. К. : ТОВ «Козарі», 2010. 182 с.

114. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності: *дис. ... канд. пед. наук*. Переяслав-Хмельницький, 2006. 228 с.

115. Каташев В. Г. Дослідження мотивації професійного навчання. *Навчальний посібник: мотивація студентів вузів*. <https://schkola4kotovo.ru/uk/katashev-v-g-issledovanie-motivacii-professionalnogo-obucheniya-uchebnoe/> (Дата звернення: 24.02.2021).

116. Кисельов В. О. Аналіз стану професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Актуальні проблеми психології і педагогіки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 13–14 листопада 2020 р.)*. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 72-75.

117. Кисельов В. О. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 листопада 2020 р.). С. 368-373.

118. Кисельов В. О. До проблеми інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Технології електронного навчання* : матеріали IV Всеукраїнської Інтернет-конференції (6-7 листопада 2020 року). 2020. № 4. С. 31-35.

119. Кисельов В. О. Експериментальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 4 грудня 2020 року). Суми, 2020. С. 74-76.

120. Кисельов В. О. Засоби фізичного виховання у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Педагогічні науки*. 2020. № 91.

121. Кисельов В. О. Застосування засобів волейболу у процесі рухової активності дівчат-підлітків. *Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Чернівці 10.11.2020 року) / за редакцією Я.Б. Зорія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. С. 73-75.

122. Кисельов В. О. Критерії, показники і рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73. Т. 2. С. 38-41.

123. Кисельов В. О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т.1. С. 145-148.

124. Кисельов В. О. Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Тенденції розвитку психології та педагогіки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 6–7 листопада 2020 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. 1. С. 58-60.

125. Кисельов В. О. Результати експериментальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 4(22). Ч. 2. С. 101-106.

126. Кисельов В. О. Роль інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Інформаційні технології у професійній діяльності* : матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Рівне, 18 листопада 2020 року). Рівне : РВВ РДГУ, 2020. С. 22-23.

127. Кисельов В. О. Сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності на засадах холістичного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2020. № 76. С. 80-84.

128. Кисельов В. О. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 30 жовтня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 198 – 200.

129. Кисельов В. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Організаційно-методологічне забезпечення підготовки фахівців: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення (з нагоди 90- річчя ХНАДУ)* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної інтернет - конференції (м. Харків, 18 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 130-134.

130. Кисельов В. О., Балашов Д.І. Можливості неформальної освіти у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта.* 2020. Вип. 3(25). Ч. 2. С. 61-66.

131. Кисельов В.О. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта.* 2018. Вип. 1(15). Ч. 3. С. 27-31.

132. Кисельов В.О., Рибалко П.Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.* 2020. Вип. 3 (44). С. 63-70.

133. Кичук С. Ф. Система підготовки студентів заочної форми обучения к внеклассной спортивно-массовой работе в школе : *автореф. дисс.*

... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки». Москва, 1983. 23 с.

134. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах: *автореф. дис. ... канд. пед. наук.* Запоріжжя, 2008. 24 с.

135. Ковальчук В. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності. *Соціум. Наука. Культура*: матеріали XIII Міжнар. наук. інтернет-конф. URL: <http://intkonf.org/kovalchuk-vv-pidgotovkamaybutnih-uchiteliv-fizichnoyi-kulturi-do-ozdorovchoyi-roboti/> (Дата звернення: 16.02.2021).

136. Ковальчук В. *Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя : модернізаційний аналіз.* Київ–Дрогобич : Коло, 2004. 264 с.

137. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегательной деятельности в школе : *автореф. дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08. «Теория и методика профессионального образования».* Елец, 2007. 22 с.

138. Козюра І.В. Роль та забезпечення діяльності центрів «спорт для всіх» на рівні територіальної громади в умовах децентралізації влади в Україні. *Теоретичні та прикладні питання державотворення.* 2018. № 23. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/%D0%95-23.pdf>. (Дата звернення: 24.02.2021).

139. Комар О. А. Проблеми готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з молодшими школярами. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи;* УДПУ ім. Павла Тичини, 2015. С. 31–36.

140. Кондрацька Г. Роль фізкультурної освіти в навчально-пізнавальній діяльності студентів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у*

сучасному суспільстві. Луцьк : Східнослов'янський національний університет ім. Лесі Українки, 2008. Вип. I. С.188-191.

141. Конох А. П. Професійно-педагогічна компетентність майбутніх фахівців фізичної культури і туризму. *Туризм і краєзнавство*: зб. наук. пр. Дод. до Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2012. С. 96.

142. Константинов, Ю. С., Глаголева О. Л. *Методика обучения: уроки ориентирования*. М. : Юрайт, 2018. – 2-е изд.; испр. и доп. 329 с

143. Конькова Р. В. Подготовка преподавателя физической культуры в классическом университете : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Конькова Раиса Витальевна. М. : РГБ, 2003. 215 с.

144. Коровин С. С. *Методологические и психолого-педагогические предпосылки ППФК*. Оренбург: ОГПУ, 1997. 184 с.

145. Короткевич М. В. Школа как фактор сохранения здоровья учащихся: здоровьесберегающие технологии. *Учитель*. 2003. № 1. С. 27–31.

146. Корсик В. Здорове покоління ХХІ століття : виховна година (9-11 кл.). *Здоров'я та фізична культура*. 2014. Вересень. № 18. С. 12-17.

147. Корх А. Я. *Тренер: деятельность и личность*. М. : Терра- спорт, 2000. 120 с.

148. Костюкевич В. М. (2014). «Теорія і методика спортивної підготовки» (на прикладі командних ігрових видів спорту). *Навчальний посібник*. «Планер», Вінниця.

149. Кравцова Л. М. Развитие готовности будущего учителя физической культуры к внеурочной деятельности со школьниками: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08; Укр. гос. ун-т физкультуры. Челябинск, 2010. 185 с.

150. Кравченко А. В. Физкультурно-оздоровительная работа в зонах массового отдыха населения как направление дальнейшего совершенствования физкультурного движения: *автореф. дисс. ... канд. пед. наук*. Киев, 1991. 24 с.

151. Кругляк О. Я. Рухливі ігри та естафети в школі : *метод. посіб.* Тернопіль : Підр. і посіб., 2002. 80 с.
152. Круцевич Т. Ю. *Теорія і методика фізичного виховання*. Київ : Олімпійська література , 2008. Т. I. 391 с.
153. Круцевич Т., Зайцева М. Інноваційні процеси у сфері підготовки кадрів з фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2005. № 4. С. 41 – 45.
154. Кудрявцева, Е.И. Современные подходы к проблеме формирования и использования моделей компетенций. Управленческое консультирование. *Актуальные проблемы государственного и муниципального управления*. 2012. №1. С. 166-177.
155. Кузнецов В. А. Теоретическая подготовка студентов педагогического вуза в системе общего физкультурного образования : *дис. ... канд. пед. наук* : 13.00.08. Нижний Новгород, 2005. 214 с
156. Куліш Р. В. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. Миколаїв: [б. в.], 2014. Вип. 1.45 (106). С. 73-77.
157. Курдюков Б. Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования: *дисс. ... д-ра пед. наук*. Краснодар, 2004. 303 с.
158. Курдюков Б. Ф., Шестаков М. М. Профессиональное воспитание в системе подготовки специалистов по физической культуре. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 2009. № 4. С. 25-28.
159. Куц О. С. *Фізкультурно-оздоровча робота з учнівською молоддю*. Київ–Вінниця : Континент-ПРИМ, 1995. Ч. I. 124 с.
160. Куц О., Третьяков М., Лапичак І. Інтеграція цінностей фізичної культури у професійній підготовці педагога з фізичного виховання (повідомлення третє). *Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2003. № 15. С. 119–124.

161. Леонов О. З. *Спортивне свято в школі*. Київ. : Здоров'я, 1976. 106с.
162. Леонтьев, А.Н. *Деятельность. Сознание. Личность*. 2-е изд. М.: Политиздат, 1977. 304 с.
163. Лесгафт П. Ф. *Избранные труды* / сост. И. Н. Решетень. М. : Физкультура и спорт, 1987. 359 с.
164. Леськів А. Д., Андрощук Н. В., Механошин С. О., Дзюбановський А. Б. *Форми і засоби фізичного виховання молодших школярів : метод. посіб.* Тернопіль : Астон, 1997. 108 с.
165. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1. С. 125–132.
166. Листопад О. А. Аксіологічний і культурологічний підхід до процесу становлення творчої особистості в освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 137-140.
167. Литвин А. *Методологія у проекції педагогічних досліджень. Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 5. С. 20-35.
168. Лодатко Е.А. *Моделирование педагогических систем и процессов: монография*. Славянск: СГПУ, 2010. 148 с.
169. Ломов Б. Ф. *Методологические и теоретические проблемы психологии*. М.: Наука, 1984. 456 с.
170. Лотоненко Д. В., Стеблецов Е. А. *Физическая культура и ее виды в реальных потребностях студенческой молодежи. Теория и практика физической культуры*. 1997. № 6. С. 39–41.
171. Лубышева Л. И. *Культурологический вектор спортивного воспитания подрастающего поколения России. Стратегия формирования здорового образа жизни средствами физической культуры и спорта: опыт, перспективы развития: всерос. науч.-практ. конф.: материалы (Тюмень, 14–15 нояб. 2013 г.)*. Тюмень: Вектор Бук, 2013. Ч. 1. С. 13–20.

172. Лубышева Л. И., Грузных Г. М. О программных основах вузовского физкультурного воспитания. *Теория и практика физической культуры*. 1990. № 3. С. 42–44.

173. Лук'янченко М. І. Методика реалізації індивідуального підходу у розвитку швидко-силових якостей юнаків 15–17 років із використанням ЕОМ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Москва, 1994. 23 с.

174. Лукьянец В. С. Постмодернистское мышление – мышление XXI века? *Totallogy. Постнекласичні дослідження*. К.: ЦГО НАН України, 1996. С. 239–257.

175. Максимчук Б. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи : автореф. дис. ... канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Вінниця, 2007. 23 с.

176. Марініна О.В. Мотивація на уроці фізичної культури в початковій школі. *Фізичне виховання в рідній школі*. 2015. № 4. С. 19-21.

177. Маркова А. К. Психологические особенности педагогической деятельности, общения и личности учителя. *Школа и производство*. 1988. № 12. С. 6–9.

178. Маслюк Р. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «педагогічний коледж – педагогічний університет»: дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2015. 286 с.

179. Матвеев В. С. Формирование и развитие мотивации подростков физкультурно-спортивной деятельности использованием интерактивной связи: дисс. ... канд. пед. наук. Краснодар, 2010. 226 с.

180. Мельник А. *Культура рухів як складова готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи у початковій школі*. URL: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9/Desktop/Nz_p_2014_134_44.pdf (Дата звернення: 25.01.2015).

181. Мильштейн О. А. Жизненный путь и физкультурно-спортивная активность личности. *Философско-социологические исследования физической культуры и спорта*: сб. науч. ст. Москва: Физкультура и спорт, 1988. С. 51–67.

182. Минаев Б. Н., Шиян Б. М. Основы методики физического воспитания школьников : учеб. пособ. для студ. пед. спец. высш. учеб. заведений. Москва : Просвещение, 1989. 222 с.

183. Миронов В.В., Тихончук А.А., Шленков А.А. Педагогические технологии в образовательном процессе в Военнофизкультурном вузе. *Теория и практика физической культуры*. 2016. № 2. С. 9-10.

184. Міхеєва Л. В. Формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання: *автореф. дис. ... канд. пед. наук*: 13.00.04. Вінниця, 2005. 20 с.

185. Мусхаріна Ю. Ю., Мотрич М. Компоненти професійної готовності вчителя фізичної культури до оздоровлення. *Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2015*: матеріали конф. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer38/265.pdf> (Дата звернення: 22.09.2020).

186. Мухаметзянова Ф. Ш., Храпаль Л. Р., Камалеєва А. Р., Хадиуллина Р. Р. Дидактическая модель организации виртуальной образовательной среды для студентов-спортсменов в вузах физической культуры (на примере преподавания курсов «Физика» и «Информатика». *Вестник Томского государственного университета*. 2014. № 382. С. 97-105.

187. Настенко Л. Г. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутнього вчителя : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук* : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2002. 22 с.

188. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : *автореф. дис. ... канд. пед. наук* : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 20 с.

189. Находкин В. В. Педагогические условия формирования нравственно-волевых качеств у подростков в процессе

фізкультурноспортивної діяльності: *дисс. ... канд. пед. наук.* Якутск, 2003. 151 с.

190. Никулин И. Н. Подготовка будущего учителя к физкультурно-рекреативной деятельности с учащимися общеобразовательной школы: *дисс. ... канд. пед. наук.* Белгород, 2000. 212 с.

191. *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*; М-во освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf> (Дата звернення: 15.10.2020).

192. Новиков А. М. *Методология образования.* 2-е изд., перераб. и доп. М.: Эгвейс, 2006. 485 с.

193. Обозна О. М. Розвиток фізичної культури і спорту як важливий напрям державної політики України щодо забезпечення здоров'я громадян. *Державне управління: теорія та практика.* 2014. № 2. С. 39-44.

194. Олейник Н. А. Теоретические и методические основы управления физической культурой и спортом в Украине : *автореф. дис. ... канд. наук по физ. восп. и спорту* : спец. 24.00.02. «Физическая культура, физическое воспитание различных групп населения». К., 2000. 20 с.

195. Осипова О.П., Анзорова А.У., Тимофеева А.В. *Проектирование и экспертиза образовательных систем.* Москва: МПГУ, 2016. 118 с

196. Остапенко Г. О. Модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного простору загальноосвітньої школи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів: ЧДПУ, 2011. Вип. 91. Т. 1. С. 343–346.

197. Остапенко Г. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи: *автореф. дис. ... канд. пед. наук*: 13.00.04; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2013. 20 с.

198. Остапенко О. Методичні основи формування фізичних здібностей у молодших школярів. *Початкова школа*. 2012. № 5. С. 57-59.
199. Папуша В. Г. Фізичне виховання школярів: форми, зміст, організація : *навч. посіб.* / відп. за вип. О. Давидова. Тернопіль : Підр. учники і посібники, 2004. 192 с.
200. Пашарина Е. С., Москвичев Ю. Н. Социология физической культуры и спорта как наука. *Физическое воспитание и спортивная тренировка*. 2011. № 1. С. 7-10.
201. Пашута В.Л., Вихрук Т.И., Курьянович Е.Н., Грешных А.А. Инновационные подходы к подготовке специалистов в высших военных учебных заведениях. *Теория и практика физической культуры*. 2016. № 2. С. 11–12.
202. Пащев Ш. Б. Киберспорт как средство развития личности. *Science Time*, 2016. #5, С. 512- 515.
203. *Педагогический энциклопедический словарь* / гл. ред. Б. М. БинБад и др.. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2003. 528 с.
204. Пелех Ю. В. Теоретико-методичні засади ціннісно-сміслової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності: *автореф. дис. ... д-ра пед. наук*: 13.00.04; Ін-т вищ. освіти НАПН України. Київ, 2010. 36 с.
205. Пільова С. Г. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організаційної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2013. № 2. С. 31–36.
206. Платонов В. Н. Актуальные проблемы высшей школы и пути перестройки физкультурного образования. *Теория и практика физической культуры*. 1990. № 4. С. 5–10.
207. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : *учеб. для студ. пед. вузов* : в 2 кн. Москва : ВЛАДОС, 1999. Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. 576 с.
208. Пожидаєв А. О. Формування організаторських здібностей курсантів у позанавчальній діяльності вищого навчального закладу системи

МВС України: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07; Харк. нац. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Харків, 2010. 21 с.

209. Поклитар Е. А., Штеренгерц А. Е. Сенсуалізм Коменського в контексте сучасного вчення в взаємопотенціруючому синергізмі свідомості та несвідомого. *Коменський і педагогічна сучасність* (Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції). Одеса, 1992. С. 184–186.

210. Поліщук А. *Інноваційні технології в фізичному вихованні студентів*. URL : www.vtei.com.ua/doc/16.10.2015/77/7.5.pdf (дата звернення: 04.06.2019).

211. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання*. Київ : А. С. К., 2006. 192 с.

212. Пятисоцька С. С., Ашанін В. С., Шишкін Д. В. Психодіагностичні методи виявлення особливостей когнітивних здібностей спортсменів (на прикладі кіберспорту). *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*, 2019. (3). С. 99-103.

213. Романенко О. В. Співпраця з туристськими організаціями: проблеми та перспективи. *Туризм і краєзнавство*: зб. наук. пр. Дод. до Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2012. С. 163–169.

214. Романцов, М.Г. Новые педагогические парадигмы. *Вопросы дидактики и компетентность*. М.: Издательство «Академия Естествознания», 2012. – 147 с.

215. Ротерс Т. Т. Організаційно-педагогічні технології фізичного виховання школярів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 6. С. 98–101.

216. Ротерс Т. Т. Шляхи вдосконалення викладання теорії і методики фізичного виховання у спеціалізованому навчальному закладі. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 4. С. 16–18.

217. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : *підручник*. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
218. Сазонов А. Д. *Проблемы профориентации молодежи*. Курган: КГУ, 1997. 24 с.
219. Селевко Г.К. *Энциклопедия образовательных технологий*. М.: Народное образование, 2006. Т. 1. 845 с.
220. Сергієнко Л. П. Інноваційний зміст системи підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2003. №3-4. С. 23 – 32.
221. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник*. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
222. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание, структура, функционирование. *Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : межвузовский сборник научных трудов*. Москва : МГПИ им. В. И. Ленина, 1982. С. 14-28.
223. *Словник української мови : в 11 томах / О. Є. Марцинівська та ін., ред. рада : О. П. Петровська та ін. Том 4*. Київ : Наукова думка, 1973. 839 с.
224. Смирнов Д. В. Моделирование системы дополнительного профессионального туристско-краеведческого образования педагогов на основе кластерного подхода. *Туризм і краєзнавство: зб. наук. пр. Дод. до Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2012. С. 180.
225. Смирнов С.Д. *Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности*. 4-е изд., стер. М.: Академия, 2009. 400 с.
226. Смолюс Г. Г., Шитікова Г. Ф., Давиденко Є. В. Фізична культура у системі загальної освіти. *Теорія і методика фізичного виховання*. Київ : Олімпійська література, 2008. Т. 2. С. 74-105.

227. Сопотницька О. В. Компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності. *Materialy IX mezinarodni vedecko – prakticka conference «Vedecky prumysl evropskeho kontinentu – 2013»* Dil 18. Pedagogika. Praha: Publsshing House «Education and Science». S. 8–15.

228. Стасенко О. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями загальноосвітніх. *Молода спортивна наука України*. 2009. Т. 2. С. 166-172.

229. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : *дис. ... докт. пед. наук* : 13.00.04. Луцьк, 2017. 629 с.

230. Столбов В. В. История физической культуры : *учеб. для студ. пед. институтов по спец. «Физическое воспитание»*. Москва : Просвещение, 1989. 288 с.

231. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1–11 класів у процесі занять футболом : *посібник*; Федер. футболу України, Ін-т пробл. виховання Нац. акад. пед. наук України. Київ: Аванпост-Прим, 2011. 296 с.

232. Стоянов В. А. Моральні якості майбутнього вчителя фізичної культури в системі професійних якостей. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. 2005. № 10. С. 63-65.

233. Стрельникова И. В., Стрельникова Г. В. Психоэмоциональное состояние киберспортсменов перед соревнованием. *Вопросы функциональной подготовки в спорте высших достижений*, 2013. 1(1). С. 322-324

234. Сулейманов И. И. Система основных понятий теории физической культуры : *учеб. пособие*. Тюмень : Изд-во «Вектор Бук», 1999. 16 с.

235. Сутула В. О., Бондар Т. С., Кочуєва М. М., Сенченко В. Г. Мотиваційні стимули, які визначають відношення учнів загальноосвітніх шкіл до шкільної фізичної культури. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. Харків. 2008. № 7. С. 204.

236. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Рад. школа, 1988. 272 с.

237. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): *монографія*. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.

238. Сущенко Л. П. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: *дис. ... д-ра пед. наук*. Київ, 2003. 650 с.

239. Табінська С. О. Авторські концепти модернізації професійнопедагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. Київ. 2014. Вип. 2. С. 310–318.

240. Теорія і методика фізичного виховання: *підруч. для студентів вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту*: у 2 т. Т. 1. / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ: Олімп. літ., 2008. 391 с.

241. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: *монографія*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 422 с.

242. Ткачівська І. М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої роботи з учнями: *автореф. дис. ... канд. пед. наук*: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тернопіль: Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, 2009. 21 с.

243. Томенко О. А. Неспеціальна фізкультурна освіта учнівської молоді: теорія і методологія : *монографія*. Суми : Вид-во «МакДен», 2012. 276 с.

244. Томенко О. А. Теоретико-методологічні основи неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді : *автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту* : 24.00.02 / О. А. Томенко ; НУФВСУ. К., 2012. 38 с.

245. Трайнев, В.А. Интенсивные педагогические игровые технологии в гуманитарном образовании: *методология и практика*. М.: Дашков и К, 2006. 282 с.

246. Турянська М. М. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Дисертація ... канд. пед. наук* зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2018. 287 с.

247. *Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»*: від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (Дата звернення: 15.10.2020).

248. Урум Н. С. Підготовка майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук* : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. С. Урум. К., 2008. 20 с.

249. Фамильникова Н. В. Спортивные игры. Организация и проведение судейства соревнований по баскетболу : *учебно-методическое пособие для студентов факультета физической культуры, спорта и туризма*. Марийский государственный университет, 2010. 93 с.

250. *Философский энциклопедический словарь* / гл. ред. : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва : Сов. энцикл., 1983. 840 с.

251. Фомин Н. А., Филин В. П. *Возрастные основы физического воспитания*. Москва: Педагогика, 1972. 324 с.

252. Фридман М. Г. Спортивно-оздоровительная работа в детских лагерях отдыха : *кн. для организаторов внекл. работы*. Москва : Просвещение, 1991. 207 с.

253. Фролова Л. С., Глазирін І. Д. Фахова виробнича практика: спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча робота: *навч. посіб.* Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. 271 с.

254. Хоронжевський Л. Є. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з учнями загальноосвітньої школи засобами позашкільної практики. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*. 2012. № 6. С. 173–178.

255. Цибульська В. В., Безверхня Г. В. Нетрадиційні засоби фізичної культури: *навч. посіб.* Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 172 с.

256. Цьось А. В., Балахнічова Г. В., Заремба Л. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін : *навч. посіб.* Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. 132 с.

257. Чалій Л. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму. *Дис... канд.пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.* Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2017. 290 с.

258. Чепелюк А., Михайловський О., Пецкович Д. Професійне становлення майбутнього вчителя фізичної культури як проблема вищого навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Дрогобич : Посвіт, 2013. Ч.ІІ. С. 185-190.

259. Черных З. Н. Формирование профессиональной готовности студентов педагогического вуза в процессе физкультурноспортивной деятельности: *дисс. ... канд. пед. наук.* Шуя, 2012. 162 с.

260. Чопик Р. В. Міжпредметні зв'язки у фізичному вихованні школярів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15 – «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. Фізична культура і спорт»* : зб. наукових пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Вип. 5 К (61) 15. С. 9-12.

261. Черноштан А. Г. Професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання на основі модульно-рейтингової технології навчання: *автореф. дис. ... канд. пед. наук.* Луганськ, 2002. 18 с.

262. Чуб А. А. Формирование ценностного отношения школьников средних классов к физической культуре и спорту в процессе подготовки и участия в спортивно-массовых мероприятиях: *дисс. ... канд. пед. наук.* Краснодар, 2006. 185 с.

263. Шабалина О. Л. Общепедагогическая подготовка учителя физической культуры в системе высшего профессионального образования: *дисс. ... д-ра пед. наук.* Москва, 2003. 320 с.

264. Шамич О. М. Вплив формальних і неформальних дитячих спортивних об'єднань на формування громадської думки. *Фізичне виховання в сучасній школі.* 2012. № 2. С. 37-42.

265. Шаповалова І. Формування фахової компетентності майбутніх учителів фізичної культури в контексті підготовки до професійного самовдосконалення. *Педагогічний дискурс.* 2014. Вип. 17. С. 204–208.

266. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: *підручник: у 2 ч.* Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. Ч. 2. 248 с.

267. Шиян Б. М., Кругляк О. Я. Система підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів. *Теорія та методика фізичного виховання.* 2006. № 2. С. 2–5.

268. Шкретій Ю. М. Стан та напрями удосконалення систем підготовки кадрів для фізичного виховання і спорту. Київ : Луцьк, 1996. С. 3-16.

269. Шурхал І. А. Компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності учнів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт: зб. наук. пр.* Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 5 К(61). С. 280–282.

270. Юречко О. В. Технология интегрированного обучения будущих учителей начальных классов к ведению физкультурно-оздоровительной деятельности: *дисс. ... канд. пед. наук.* Хабаровск, 2002. 239 с.

271. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2002. 560 с.
272. Яковлева Н. М. Теория и практика подготовки будущего учителя к творческому решению воспитательных задач : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Челябинский государственный педагогический университет. Челябинск, 1992. 402 с.
273. Яковлева, В. Н. Физическое воспитание и физическая подготовленность студенческой молодежи. *Science time*. 2014. №9 (9). С.254-261.
274. Antonovsky A. *Health. Stress and Coping*. San Francisco : Jossey-Bass, 1979. 225 p.
275. Atkinson M. Parkour, Anarcho-Environmentalism and Poiesis. *Journal of Sport and Social Issues*. 2009. Vol 33, Issue 2. PP. 169-194.
276. Babich V., Boychuk Yu.D., Poluljassenko Yu., Zaytsev V. Development of diagnostic tools and determination of the state of formation of social health of male and female students assigned to a special medical group. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018. 18 (2). Art 164. P. 1099-1107.
277. Balashov D., Kyselov V. Methodology of conducting lessons of physical culture according to the varied module «Football» with pupils of high school age. In *Contemporary technologies in the educational process* : Ed. M.Wierzbik-Strońska, G. Buchkivska. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Pp. 233-249.
278. Baumert J., Kunter M. Stichwort: Professionelle Kompetenz von Lehrkräften. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. 2006. № 9 (4). S. 469–520
279. Blazer C. Literature review on professional development for teachers. *Miami, Fl* : Miami-Dade County Public Schools. 2005. 19 p.
280. Clausson E. K. School health nursing. *Perceiving, recording and improving 181 schoolchildren's health*. Goteborg : The Nordic School of Public Health, 2008. 94 p.

281. Collinson V., Yumiko Ono. The Professional Development of Teachers in the United States and Japan. *European Journal of Teacher Education*. 2001. Vol. 24, No. 2. P. 223 – 248.

282. Dyba T. Professional training of specialists of physical training on the competence base. *The advanced science journal*. 2015. № 5. P. 99–102.

283. Fregin, Marie-Christine; Richter, Philipp; Schreiber, Benedikt; Wüstenhagen, Stefanie; Dietrich, Julia; Frankenberger, Rolf; Schmidt, Uwe; Walgenbach, Peter Hier bitte einen Satz zu Kompetenzen einfügen. *Das Hochschulwesen*. Jahrb2016. № 64 (4). S.:117-123.

284. Frey, A. Kompetenzmodelle und Standards in Lehrerbildung und Lehrerberuf. In E. Terhart, H. Bennewitz & M. Rothland (Hrsg.), *Handbuch der Forschung zum Lehrerberuf*. Münster: Waxmann, 2011. S. 540–572

285. Hahn D. B., Payne W. A. *Focus on health*. Third edition. Boston : WCB Hill, 1997. 515 p.

286. Ivanii I. Approaches of the professional-pedagogical culture to from students of physical culture specialities during the process of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. № 16 (2). Art 28.P. 640–643.

287. Klusmann U., Richter D., Kunter M., Kleickmann T. *Die Entwicklung professioneller Kompetenz von Lehrkräften*. Münster.:Waxmann. 2011. S. 55-68.

288. Kozina Z., Repko O., Ionova O., Korobeinik V., Boychuk Yu.D. Mathematical basis for integral development of strength, speed and endurance in sports with complex manifestation of physical qualities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. 16 (1). Art 12. PP. 70-76

289. Kozina Zh., Chaika O., Cretu M., Korobeynikov G., Repko O., Sobko I., Boichuk Yu., Tararak N., Osiptsov A., Trubchaninov M. Psychophysiological factors of adaptation in elite Paralympic sprint runners with visual impairments – a case study. *Physiotherapy Quarterly*. 2018. Vol. 26. № 4. Pp. 23-32.

290. Krawczyk Z. *Absolwenci uczelni wychowania fizycznego*. Warszawa. Panstwowe wydawnictwo naukowe. 1978. 136 s.

291. Laskiewicz H. Plany studiow wychowania fizycznego w wybranych uczelniach europejskich w latach 1918-1939. *Wychowania Fizyczne i Sport*. 1995. № 4. P. 65 – 76.

292. Lugovyi V., Slyusarenko O., Orzhel O., Talanova Z. *Education and research duality—the determining characteristic of higher education*. *Education: Modern Discourses*, 2018. № 1. P. 71-88.

293. Mould O. Parkour, the City, the Event. *Environment and Planning Journals: Society and Space*. 2009. Volume : 27. Issue : 4. P. 738 – 750.

294. *Physical Education and Sport at School in Europe : Eurydice Report* European Commission / EACEA / Eurydice, 2013. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2013. URL : <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>. (дата звернення: 20.02.2020).

295. *The evolution of digital marketing: Are FMCG marketers keeping their skills up to speed?* URL: https://www.hays.cn/en/features/HAYS_130729 (Дата звернення: 24.02.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Методичні поради та рекомендації для вчителів фізичної культури щодо розвитку фізичної культури та спорту учнів різного віку

Навчальний посібник «Фізична культура. Спортивні ігри в школі. 5 – 12 класи» (автор В. Грубник) містить: науково обґрунтовану методiku спортивних ігор для учнів 5 – 12 класів загальноосвітніх шкіл; плани-конспекти уроків; орієнтовну схему аналізу уроків з фізичної культури; типову схему й послідовність навчання техніки різноманітних спортивних ігрових прийомів; розробку спортивних ігор для учнів середньої та старшої школи; правила проведення й організації спортивних змагань школярів. Це видання надало наукову інформацію вчителям фізичної культури про історію спортивних змагань; відпрацювання різноманітних технік виконання вправ у футболі, волейболі, баскетболі. Крім того, навчальний посібник містив інформацію про необхідність ефективного розвитку рухових якостей учнів (швидкості, витривалості, сили, спритності та гнучкості); давав змогу вчителям урізноманітнити і збагатити власну педагогічну діяльність; націлював на об'єктивне оцінювання практичних результатів учнів на заняттях з предмету «Фізична культура».

У навчальному посібнику докладно була описана методика проведення рухливих ігор, як однієї з форм спортивно-масової роботи. Науковці В. Єрмолова, Л. Іванова і В. Дерев'яно видали методичний посібник для вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів «Навчасмо граючись», в якому запропонували ґрунтовну систему дидактичних і рольових рухливих ігор спортивного спрямування.

Л. Шестерова розглянула проблему впливу рухливих ігор на зміну функціонального стану сенсорних систем організму дитини. А. Цьось у навчальному посібнику «Українські народні ігри та забави» ґрунтовно дібрав матеріал про зазначені ігри фольклорного і водночас спортивного спрямування.

М. Подольна висвітлила практичний характер використання спортивних ігор, розробивши методiku їх організації та проведення.

Питання про оздоровче, освітнє та виховне значення рухливих ігор та естафет для учнів 1 – 4 класів дослідив О. Кругляк, який видав навчальний посібник «Рухливі ігри та естафети в школі». Учений проаналізував різні класифікації рухливих ігор, навів численні їх приклади та розкрив зміст і методiku опрацювання цих ігор.

Спеціальна робоча група науковців (Т. Круцевич, Л. Галенко та В. Дерев'яно) розробила у 2011 році нову «Програму з фізичного виховання для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів». Ця програма складалася з окремих модулів, вивчення техніки і засвоєння їх елементів (легкої атлетики, акробатики, гімнастики та ін.). Використовуючи сучасні засоби інформації, різні види й форми фізичних вправ і спорту, масова фізична культура виконує оздоровчі функції, зберігаючи та зміцнюючи здоров'я людини, підвищуючи рівень її фізичної підготовки і працездатності, а також продовжуючи творчу активність особистості. В учнів за допомогою фізичних вправ, формується відповідальне ставлення до свого здоров'я, усвідомлене розуміння необхідності достатньої щоденної рухової активності. Окрім того, у зміст спортивно-масової роботи включаються вправи на закріплення та вдосконалення формування уявлень про основні види спорту: гімнастика (різні її види: загальна, спортивна, гігієнічна, лікувальна тощо), легка атлетика, спортивні, рухливі та народні ігри, лижна підготовка, плавання, туризм, походи вихідного дня та інші види спорту. Зі спортивно-масової роботи ця програма передбачає: вироблення та вдосконалення рухових вправ, які сприяють формуванню фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, гнучкості та спритності.

Т. Круцевич, як автор «Концепції удосконалення програм із фізичної культури у загальноосвітній школі», вважає, що «... оцінка з фізичної культури враховує теоретичні

знання, практичні навички, рівень рухової активності школяра, який виявляється у зростанні результатів тестування фізичних якостей. Вибір кількох видів спорту забезпечує виконання освітніх завдань із розширення арсеналу рухових навичок і набуття знань про різні види спорту та виховних завдань (зокрема, формування інтересу до одного з видів спорту для занять у позаурочний час)». Із цією метою дослідниця розробила критерії оцінювання ефективності роботи навчального закладу зі спортивно-масової роботи:

1) підвищення рівня здоров'я учнів, студентів (зменшення чисельності учнів 1 – 11 класів, що займаються у підготовчій і спеціальній медичних групах; зниження кількості повторних захворювань та пропущених через хворобу днів);

2) поліпшення рівня фізичної підготовленості учнів;

3) дотримання школярами необхідного обсягу добової і тижневої рухової активності;

4) прищеплення інтересу й увиразнення мотивації до систематичних занять фізичною культурою та спортом (збільшення кількості учнів, які систематично займається організованими і самостійними їх формами фізичними вправами).

Окрім того, різні аспекти фізичного виховання та спорту (історія його становлення й розвитку; розвиток рухових навичок; формування фізичних здібностей і якостей; розвиток рухливих, спортивних та народних ігор) були висвітлені у багатьох навчальних посібниках і підручниках, а саме:

– В. Ареф'єв і В. Столітенко – «Фізичне виховання в школі»;

– Г. Балахнічова і Л. Заремба – «Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури»;

– Р. Белов – «Організація і управління спортивно-масовою роботою»;

– Ю. Вакарінець – «Особливості побудови фізкультурно-оздоровчих занять із школярами віком 6 – 8 років»;

– Е. Вільчковський і О. Курок – «Народна рухлива гра – основний засіб фізичного виховання дітей»;

– Б. Голощанов – «Історія фізичної культури і спорту»;

– В. Єрмолова, Л. Іванова, В. Дерев'янка – «Навчаємо граючись»;

– Л. Іванова, В. Єрмолова – «Фізкультурні свята»;

– Є. Приступа, В. Левків і О. Слімаковський – «Українські народні ігри»;

– Є. Приступа, О. Слімаковський і М. Лук'янченко – «Українські народні рухливі ігри, розваги та забави»;

– В. Цибульська та Г. Безверхня – «Організація та методика спортивно-масової роботи».

Рухливі, спортивні та народні ігри

«ГОПАК»

Місце проведення: спортивний майданчик, спорт зал.

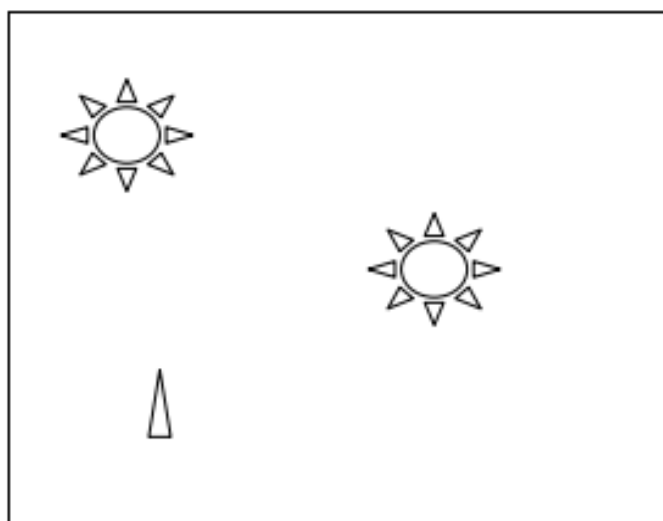
Опис гри.

Учнів розподіляють на 2 команди. Кожна команда утворює коло, гравці кладуть руки на плечі своїх товаришів по команді. За сигналом вчителя команди присідають і голосно рахують до 10.

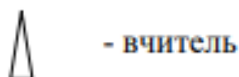
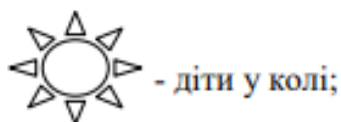
Правила гри: команда, яка швидше присяде 10 разів - переможець гри.

Гра розвиває: швидкість, силу.

Схема рухливої гри "Гопак"

Умовні позначки:

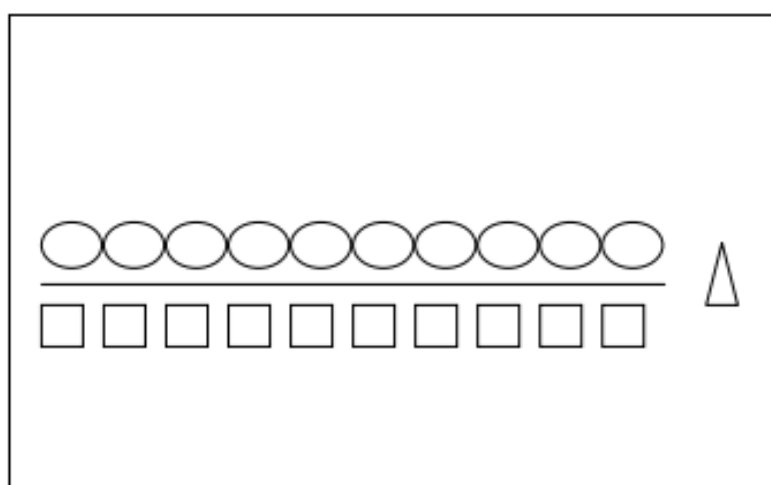
«СИЛАЧІ»

Місце проведення: спортивний майданчик, спорт зал.

Правила гри: дві команди гравців стають одна напроти одної вздовж лінії, проведеної між ними. Хлопчики проти хлопчиків, а дівчата проти дівчат. За командою гравці беруться за одну чи дві руки. За другою командою кожен намагається перетягнути свого суперника до себе за лінію. За кожного перетягнутого команда отримує очко.

Гра розвиває: силу.

Схема рухливої гри "Силач"

Умовні позначки:

○ □ - гравці;

△ - вчитель

«ЦУРКИ»

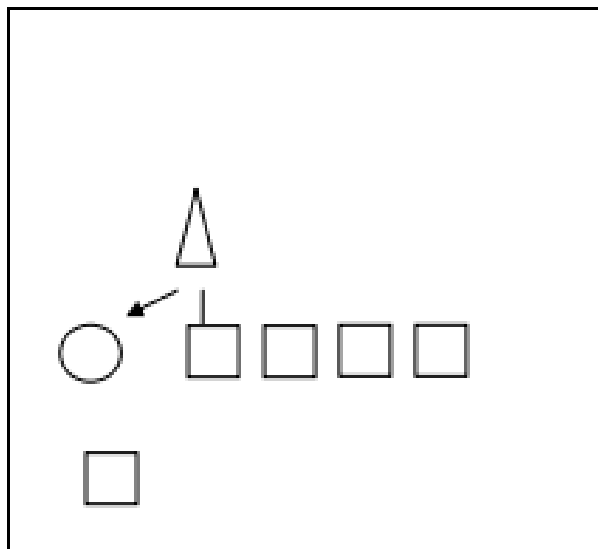
Місце проведення: спортивний майданчик, спорт зал.

Інвентар: кілок, 2 палиці.

Правила гри: на кілочок, забитий у землю, ставлять палицю, один кінець якої на землі, а другий – на кілочку. Це-цурка. Довгою палицею вдаряють по тому кінці, який на кілочку. Цурка летить. Той, у кого вона злетить подалі, - переможець.

Гра розвиває: силу, швидкість.

Схема рухливої гри "Цурки"

Умовні позначки:

 - гравець з довгою палицею в руках;

 - цурка;

 - вчитель;

 - інші гравці

«МІСТ»

Місце проведення: спортивний майданчик.

Опис гри.

Дівчата стають по дві в ряд, обличчям одна до одної, й беруться вгорі схрещеними руками. Крайня пара проходить під руками інших пар і стає першою, за нею йде пара, яка була передостанньою, і так далі. У деяких місцевостях ця гра називається "Довгою лозою", бо у неї теж немає кінця. Припиняється вона за бажанням або тоді, коли більшість гравців розійдеться.

Гра розвиває: витривалість.

«ДЗВІНОЧОК»

Місце проведення: спортивний майданчик.

Опис гри.

Із тих, хто бажає гратися, обирається "дзвіночок". Решта гравців, узявшись за руки, стають довкола нього. "Дзвіночок" грудьми з розгону або, налягаючи на руки будь-яких двох сусідніх гравців, вагою власного тіла намагається розірвати "ланцюг", що оточує його. Розірвавши, він тікає, а інші учасники гри ловлять його. Той, хто спіймає, стає "дзвіночком". Якщо ж гравців набереться лише троє, то двоє з них стають один проти одного і міцно беруться за руки. Третій намагається розчепити їх, налягаючи на руки грудьми. Якщо "замки" не витримують і розриваються, то один із гравців тікає, а "дзвіночок" ловить його. Потім вони беруться за руки, утворюючи нове зчеплення, а гравець, який залишився на місці, намагається розірвати його.

Гра розвиває: силу.

«ПЕРЕПРАВА ЧЕРЕЗ РІЧКУ»

Місце проведення: подвір'я, майданчик, галявина.

Підготовка до гри:

Учасників парна кількість. Майданчика – «річка» (дві паралельні лінії, відстань між якими 10-20 кроків). На річці – «каміння» (невеликі кола).

Опис гри.

Гравці поділяються на дві рівні громади і розміщені на березі, стрибаючи по черзі з каміння на камінь, переправляються на протилежний бік. Хто впаде у воду, той «тоне». Виграє команда, більшість людей якої переправиться щасливо через річку. На каміння дозволяється ставати лише однією ногою.

Гра розвиває: швидкість.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Організація спортивно-масових заходів

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізична культура)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Фізична культура) перший (бакалаврський) рівень

Мова навчання: українська

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки: -	
Семестр			
Лекції			
14 - год.		6 - год.	
Практичні, семінарські			
14 - год.		6 - год.	
Самостійна робота			
60 - год.		76 - год.	
консультації			
2 - год.		2- год.	
90		Вид контролю: - залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна освітня діапазон підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання, спрямованої на підвищення кваліфікації, професійної компетентності, конкурентно спроможності на ринку праці.

Метою даної дисципліни є сформувати необхідні знання, уміння і навички організаційно-методичної і викладацької діяльності у сфері спортивно-масової, анімаційної і фізкультурно-оздоровчої роботи з різним контингентом населення, оволодіння фахівцем прогресивними технологіями та майстерністю управління фізкультурним процесом.

Забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів до професійної діяльності у сфері спортивно-масової та анімаційної роботи;

Створювати і закріплювати практичні навички проведення навчальних занять, у спортивних секціях, оздоровчих групах, під час фізкультурних і спортивних заходів;

Формувати практичну діяльність з інформаційно – пропагандистської роботи у трудових колективах, а також за місцем проживання і в зонах організованого відпочинку населення;

Вміти організувати спортивно – масові свята, фізкультурно – оздоровчі заняття для осіб з обмеженими можливостями.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна базується на раніше вивчених дисциплінах, таких як «Вступ до спеціальності», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури», «Педагогіка фізичного виховання», «Психологія фізичного виховання», «Теорія та методика фізичного виховання» тощо, та інші які сформували певні професійні та психолого-педагогічні.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до освітньої програми підготовки магістрів з фізичного виховання дисципліна формує:

- програмні результати знань (ПРЗ);
- програмні результати умінь (ПРУ),
- програмні результати комунікації (ПРК), які представлено у таблиці.

На основі програмних результатів у процесі навчання формуються:

- загальні компетентності (ЗК)
- фахові компетентності (ФК),

а саме:

Знання	<p>ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій студентами з тем самостійної роботи і демонстрація їх на практичних заняттях).</p> <p>Методи оцінювання: бесіда, відповіді на запитання, доповідь, перевірка домашніх завдань, презентації результатів виконаних завдань, тестовий контроль.</p>
	<p>ЗК 2. Здатність виявляти широке коло проблем, ставити мету та обирати ефективні шляхи її досягнення шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій</p>

	<p>студентами з тем самостійної роботи і демонстрація їх на практичних заняттях).</p> <p>Методи оцінювання: бесіда, відповіді на запитання, доповідь, перевірка домашніх завдань, презентації результатів виконаних завдань, тестовий контроль.</p>
Уміння	<p>Здатність розробити спортивно - оздоровчі, рекреаційні, програми для туристичної анімації;</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати спортивні та рухливі ігри в оздоровчих заходах, та святах; - навчати практичних умінь і навичок, різних методик техніки фізичних вправ, методик розвитку та вдосконалення рухових здібностей; - формувати і закріплювати на практичних навчальних заняттях, у спортивних секціях, оздоровчих групах, під час фізкультурних і спортивних заходів, а також спортивних змагань рухову активність, рухові здібності, вміння і навички; <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій студентами з тем самостійної роботи і демонстрація їх на практичних заняттях).</p> <p>Методи оцінювання: бесіда, відповіді на запитання, доповідь, перевірка домашніх завдань, презентації результатів виконаних завдань, тестовий контроль.</p>
Комунікація	<p>ЗК 7.Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій студентами з тем самостійної роботи і демонстрація їх на практичних заняттях).</p> <p>Методи оцінювання: бесіда, відповіді на запитання, доповідь, перевірка домашніх завдань, презентації</p>

Автономія та відповідальність	ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.
--------------------------------------	--

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно» ставиться коли студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.
82-89	Оцінка «добре» ставиться коли студент має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.
74-81	Оцінка «добре» ставиться коли студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.
64-73	Оцінка «задовільно» ставиться коли студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.
60-63	Оцінка «задовільно» ставиться коли у студента відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення
35-59	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент не логічно та незрозуміло відтворює навчальний матеріал.
0-34	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, для заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів Для заліку

Поточний контроль						Разом	Сума
P1		P2			P3		
T1	T2	T1	T2	T3	T1	T2	
10	12	10	11	10	10	12	100
Контроль самостійної роботи						75	
3	4	4	4	4	3	3	25

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального заняття; написання рефератів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ I. Організаційні основи спортивно-масової та анімаційної роботи

Тема 1. Предмет організації та методики спортивно-масової та анімаційної роботи. Мета та завдання СМ та АР, форми організації СМ та АР, джерела інформації, які служать для вивчення СМ та АР. Оздоровчі завдання СМ та АР. Освітні завдання СМ та АР. Сутність організації

відпочинку, дозвілля і розваг. Основи організації анімаційних послуг. Механізм реалізації анімаційних послуг.

Тема 2. Форми організації фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової та анімаційної роботи. Організація занять у групах здоров'я. Характеристика занять у групах ЗФП. Фізкультурно-спортивні клуби та їх об'єднання. Особливості планування та методи проведення індивідуальних занять. Організація ігрової та спортивної анімації. Організація анімаційних послуг в готелях і туристичних комплексах.

Розділ II. Організація дозвілля, засоби та методики організації та проведення спортивно-масових та анімаційних заходів.

Тема 1. Базові засоби, які використовуються для організації та методики проведення спортивно-масової та анімаційної роботи. Ходьба та біг як локомоторна діяльність. Види оздоровчих засобів. Принципова схема використання спортивних та рухових ігор у блоці оздоровчих заходів та анімаційних програм. Види діяльності з використанням місцевості серед засобів СМ та АР. Нетрадиційні види спортивно-оздоровчих вправ та ігор у блоці оздоровчих та анімаційних засобів.

Тема 2. Організація і методика проведення фізкультурно-оздоровчих та анімаційних заходів. Заходи, пов'язані з агітацією, пропагандою та популяризацією ФК та С. Роль ігрового дозвілля в організації відпочинку. Спортивно-масові свята. Ресурсні та фінансові забезпечення спортивно-масових та анімаційних заходів. Організаційне забезпечення спортивно-масових та анімаційних заходів.

Тема 3. Організація та методика спортивно-масової та анімаційної роботи у різних системах освіти та виховання. Оздоровча та анімаційна робота у дошкільних закладах. Організація СМ та АР у системі середньої освіти. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи у системі професійно-технічної освіти. Спортивно-масова робота у вузі. Діяльність спортивного клубу у вузі. Організація самостійних занять студентів. Організація СМ та АР у студентському гуртожитку. Фізкультурно-оздоровча

та анімаційна робота у оздоровчих таборах. Організація та методика фізкультурно-оздоровчої роботи у системі недержавної освіти та виховання

Розділ III. Технології спортивно-масової та анімаційної роботи в різних ланках фізкультурного руху.

Тема 1. Організація і методика спортивно-масової та анімаційної роботи з різними групами населення. Сутність та зміст СМ та АР за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення. Організація та методика опортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у трудових колективах. Підвищення ефективності економічної діяльності від впровадження СМ та АР. Організаторська діяльність. Новаторська діяльність організатора СМ та АР. Передумови виникнення анімації в туризмі. Її типологія.

Тема 2. Технології організації спортивно-масової та анімаційної роботи з особами з обмеженими можливостями. Проблеми соціальної і фізичної реабілітації інвалідів, Структура і зміст організації спортивно-масової та анімаційної роботи осіб з обмеженими можливостями. Інвалідний спорт і рухова активність у зарубіжних країнах. Розвиток спортивного руху «Спорт для всіх».

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
го		лекції	сем	кон	самоств
1	2	3	4	5	6
Розділ I. Організаційні основи спортивно-масової та анімаційної роботи Тема 1. Предмет організації та методики спортивно-масової та анімаційної роботи. Мета та завдання СМ та АР, форми організації СМ та АР, джерела інформації, які служать для вивчення СМ та АР. Оздоровчі завдання СМ та АР. Освітні завдання СМ та АР. Сутність організації відпочинку, дозвілля і розваг. Основи організації анімаційних послуг.	12	2	2	2	8

Механізм реалізації анімаційних послуг.				
Тема 2. Форми організації фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової та анімаційної роботи. Організація занять у групах здоров'я. Характеристика занять у групах ЗФП. Фізкультурно-спортивні клуби та їх об'єднання. Особливості планування та методи проведення індивідуальних занять. Організація ігрової та спортивної анімації. Організація анімаційних послуг в готелях і туристичних комплексах.	12	2	2	8
Розділ II. Організація дозвілля, засоби та методики організації та проведення спортивно-масових та анімаційних заходів.				
Тема 1. Базові засоби, які використовуються для організації та методики проведення спортивно-масової та анімаційної роботи. Ходьба та біг як локомоторна діяльність. Види оздоровчих засобів. Принципова схема використання спортивних та рухових ігор у блоці оздоровчих заходів та анімаційних програм. Види діяльності з використанням місцевості серед засобів СМ та АР. Нетрадиційні види спортивно-оздоровчих вправ та ігор у блоці оздоровчих та анімаційних засобів.	16	2	2	10
Тема 2. Організація і методика проведення фізкультурно-оздоровчих та анімаційних заходів. Заходи, пов'язані з агітацією, пропагандою та популяризацією ФК та С. Роль ігрового дозвілля в організації відпочинку. Спортивно-масові свята. Ресурсні та фінансові забезпечення спортивно-масових та анімаційних заходів. Організаційне забезпечення спортивно-масових та анімаційних заходів.	14	2	2	10
Тема 3. Організація та методика спортивно-масової та анімаційної роботи у різних системах освіти та виховання. Оздоровча та анімаційна робота у дошкільних закладах. Організація СМ та АР у системі середньої	12	2	2	8

освіти. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи у системі професійно-технічної освіти. Спортивно-масова робота у вузі. Діяльність спортивного клубу у вузі. Організація самостійних занять студентів. Організація СМ та АР у студентському гуртожитку. Фізкультурно-оздоровча та анімаційна робота у оздоровчих таборах. Організація та методика фізкультурно-оздоровчої роботи у системі недержавної освіти та виховання					
Розділ III. Технології спортивно-масової та анімаційної роботи в різних ланках фізкультурного руху.					
Тема 1. Організація і методика спортивно-масової та анімаційної роботи з різними групами населення. Сутність та зміст СМ та АР за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення. Організація та методика опортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у трудових колективах. Підвищення ефективності економічної діяльності від впровадження СМ та АР. Організаторська діяльність. Новаторська діяльність організатора СМ та АР. Передумови виникнення анімації в туризмі. Її типологія.	12	2	2		8
Тема 2. Технології організації спортивно-масової та анімаційної роботи з особами з обмеженими можливостями. Проблеми соціальної і фізичної реабілітації інвалідів, Структура і зміст організації спортивно-масової та анімаційної роботи осіб з обмеженими можливостями. Інвалідний спорт і рухова активність у зарубіжних країнах. Розвиток спортивного руху «Спорт для всіх».	12	2	2		8
Усього годин	90	14	14	2	60

Лекційний курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ I. Організаційні основи спортивно-масової та анімаційної роботи		
1	Тема 1. Предмет організації та методики спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
2	Тема 2. Форми організації фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
Розділ II. Організація дозвілля, засоби та методики організації та проведення спортивно-масових та анімаційних заходів.		
1	Тема 1. Базові засоби, які використовуються для організації та методики проведення спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
2	Тема 2. Організація і методика проведення фізкультурно-оздоровчих та анімаційних заходів.	2
3	Тема 3. Організація та методика спортивно-масової та анімаційної роботи у різних системах освіти та виховання.	2
Розділ III. Технології спортивно-масової та анімаційної роботи в різних ланках фізкультурного руху.		
1	Тема 1. Організація і методика спортивно-масової та анімаційної роботи з різними групами населення.	2
2	Тема 2. Технології організації спортивно-масової та анімаційної роботи з особами з обмеженими можливостями.	2
Разом		14

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1	Предмет організації та методики спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
2	Форми організації фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
3	Базові засоби, які використовуються для організації та методики проведення спортивно-масової та анімаційної роботи.	2
4	Організація і методика проведення фізкультурно-оздоровчих та анімаційних заходів.	2
5	Організація та методика спортивно-масової та анімаційної роботи у різних системах освіти та виховання.	2
6	Організація і методика спортивно-масової та анімаційної роботи з різними групами населення.	2
7	Технології організації спортивно-масової та анімаційної роботи з особами з обмеженими можливостями.	2

Разом	14
-------	----

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ I. Організаційні основи спортивно-масової та анімаційної роботи		
1	Тема 1. Предмет організації та методики спортивно-масової та анімаційної роботи.	8
2	Тема 2. Форми організації фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової та анімаційної роботи.	8
Розділ II. Організація дозвілля, засоби та методики організації та проведення спортивно-масових та анімаційних заходів.		
3	Тема 1. Базові засоби, які використовуються для організації та методики проведення спортивно-масової та анімаційної роботи.	10
4	Тема 2. Організація і методика проведення фізкультурно-оздоровчих та анімаційних заходів.	10
5	Тема 3. Організація та методика спортивно-масової та анімаційної роботи у різних системах освіти та виховання.	8
Розділ III. Технології спортивно-масової та анімаційної роботи в різних ланках фізкультурного руху.		
6	Тема 1. Організація і методика спортивно-масової та анімаційної роботи з різними групами населення.	8
7	Тема 2. Технології організації спортивно-масової та анімаційної роботи з особами з обмеженими можливостями.	8
Разом		60

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Законодавство України про туризм і готельну справу: збірник офіційних текстів законів станом на 1 лютого 2012 р./ [Упоряд. Руснак Ю. І.]. - К.: ЦУЛ, 2012. - 242 с.
2. ДСТУ 4269:2003 Послуги туристичні. Класифікація готелів.
3. ДСТУ ISO 9004-2-96 Управління якістю та елементи системи якості. Частина 2. Настанови щодо послуг. - Чинний від 01.07.97.
4. Аванесова Г.А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации : учеб. пособ. для студ. вузов/ Г.А. Аванесова – М. : Аспект Перс, 2006. – 236 с.
5. Байлик С.І., Кравець О.М. Організація анімаційних послуг в туризмі : нав.посіб. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 197с.
6. Байлик С. И. Гостиничное хозяйство: организация, управление,
7. обслуживание : учеб. пособие. - 3-е изд., стереотип. - К. : Дакор, 2008. - 288 с.
8. Бойко М.Г., Гопкало Л.М. Організація готельного господарства :
9. підручник. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2006. - 448 с.
10. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство : навч. посіб. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. - 208с.
11. Ведмідь Н.І., Мельниченко С.В. Організація дозвілля туристів : навч. посіб. – К. : КНТЕУ, 2008. - 85с.
12. Волков Ю.Ф. Технология гостиничного обслуживания. – Р.-на-Д. :Феникс, 2003. - 384 с..
13. Гаранин Н.И., Бульгина И.И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации : учеб. пособ. - М. : Советский спорт, 2004. - 128с.
14. Герасименко В. Створення анімаційних програм для туристів на основі маркетингового підходу// Маркетинг в Україні, 2006.- №5. - С.57-60.
15. Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посіб. - К. : Альтерпрес, 2008. - 280 с.

16. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посіб. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 224 с.
17. Кабушкин Н.И., Бондаренко Г.А. Менеджмент гостиниц и ресторанов. – Минск : Новое знание, 2003. - 215 с.
18. Килимистий С.М. Анімація у туризмі : навч. посіб. К. : Вид-во ФПУ, 2007. - 188с.
19. Котлер Ф., Боуен Дж, Мейкенз Дж. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм= Marketing for hospitality and tourism : учеб. - 4-е изд., перераб. и доп. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. - 1071 с.
20. Курило Л.В. Теория и практика анимации: Ч.1. Теоретические основы туристской анимации : учеб. пособ./ Л.В. Курило; Российская международная академия туризма – М. : Советский спорт, 2006. - 195с.
21. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підруч. - К. : Знання, 2008. - 661 с.
22. Мальська М. П., Худо В. В., Занько Ю. С. Організація туристичного обслуговування : підруч. - К. : Знання, 2011. - 275 с.
23. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручн. - К. : Кондор, 2005. - 408 с.
24. Уніфіковані технології готельних послуг : навч. посіб. / За ред.
25. В.К.Федорченко. - К. : Вища шк., 2001. - 327 с.
26. Управління сучасним готельним комплексом : навч. посіб./ [Г.Б.Мунін, А.О.Зимійов, Є.В.Самарцев, О.О.Гаца, К.П.Максимець, Х.І.Роглев]; за ред. члена-кор. НАН України, д.е.н., проф. С.І.Дорогунцова. - К. : Ліра - К, 2005. - 520 с.

Додаткові

1. Апонін В.В. Організація і технологія надання послуг : навч. посіб. / В.В.Апонін, І.І.Олексин, Н.О.Шутовська, Т.В. Футало; за ред. проф. В.В. Апоніна. - К. : Видавничий центр «Академія», 2006. - 311 с.

2. Бабенко Н.Б. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля // Український соціум, 2005.- №5-6(10-11). - С.102-111.
3. Ганжиев Б.Х. Профессиональная подготовка педагогов дополнительного образования по профилю спортивно-оздоровительного туризма : автореф. канд. дис. - М., 2001. - 23с.
4. Гальперина Т.И. Режиссура культурно-досуговых программ в работе менеджера туристской анимации : учеб. пособ. /Т.И. Гальперина; Российская международная академия туризма. - М. : Советский спорт, 2006, 168с.
5. Гонгальський Д. Азартні ігри/ Д.Гонгальський. // Галицькі контракти, 2009.- №51-52. - С.8.
6. Горлинская Н. Массовик-затейник. Организация корпоративных мероприятий. Универсальные сценарии для любой компании / Н. Горлинская. - М. : АСТ: Асирель, 2007 – 253с.
7. Далинский А.В. Культурно-массовая работа в здравницах. - М. : РМАТ, 2007. - 154с.
8. Дмитрук С. В., Дмитрук О. Ю. Соціально-педагогічні технології в туризмі : навч. посіб. - К. : ЦУЛ, 2012. - 328 с.
9. 33. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення. - К. : Атіка, 2008. - 204 с.
10. Жуков М.Н. Подвижные игры : учеб. для пед. вузов. - М. : Академия, 2000
11. Записоцький А.С. Методика роботи молодіжної дискотеки. - К. : 2008. - 125с.
12. Кірсанов В. Шляхи вдосконалення підготовки фахівців для сфери дозвілля // Вища освіта України, 2006.- №1. - С.37-42.
13. Кляп М. П., Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. - К. : Знання, 2011. - 334 с.
14. Кувватов С.А. Активный отдых на свежем воздухе. - М. : Феникс, 2005,

15. Культурно-досуговая деятельность / под ред. А.Д. Жданова, А.М. Чижикова. - М. : 1998
16. Лавров Ф.Н. Професійна підготовка менеджерів-аніматорів в освітніх закладах туристичного профілю : автореф. канд.дис.. - М., 2000. - 19с.
17. Мальська М. П. Управління персоналом у туризмі: теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, О. Ю.Бордун, І. Жук. - К. : ЦУЛ, 2013. - 234 с.
18. Менеджмент туристичної індустрії : навч. посіб. – Чернівці : Книга-XXI, 2005. - 596 с.
19. Морозова Т.П. Художньо-масові форми дозвілля як продукт туристичної індустрії // Туристично-краєзнавчі дослідження : зб. наук. статей. - вип. I : У 2 ч. - 4.1. - К. : КМ-Трейдінг, 1998. - С. 88-94.
20. Петрова І.О. Дозвілля в зарубіжних країнах : підруч. - К. : Кондор, 2005
21. Роглев Х.Й., Маркелов В.М. Організація обслуговування в готельних комплексах. - К. : КУТЕП, 2004. - 174 с.
22. Травин В.В., Дятлов В.А. Менеджмент персоналу готельного комплексу. - 2-е изд. - М. : Финпресс, 2000. - 203 с.
23. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму : навч. посіб./ [Ред. Любіцева О. О.]. - К. : Альтерпрес, 2008. - 436 с.
24. Устименко Л. М., Афанасьєв І. Ю. Історія туризму : навч. посіб. - 2-ге вид. перероб. та доп. - К. : Альтерпрес, 2008. - 354 с.
25. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні. - К. : Вища школа, 2002. - 195 с.
26. Чорненька Н. Організація туристичної індустрії : навч. посіб. - К. : Атіка, 2006. - 264 с.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кіберспорт

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізична культура)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Фізична культура) перший (бакалаврський) рівень

Мова навчання: українська

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки: -	
		Семестр	
		Лекції	
		10 - год.	6 - год.
		Практичні, семінарські	
		18 - год.	6 - год.
		Самостійна робота	
		60 - год.	76 - год.
		консультації	
		2 - год.	2- год.
Загальна кількість годин - 90		Вид контролю: - залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна освітнянський діапазон підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури, спрямованої на підвищення кваліфікації, професійної компетентності, конкурентно спроможності на ринку праці.

Метою даної дисципліни є сформувати необхідні знання, уміння і навички діяльності у сфері цифрової спортивно-масової роботи, оволодіння фахівцем прогресивними технологіями та майстерністю створення та управління цифровим середовищем освітніх установ; забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів до професійної діяльності по створенню та управлінню фізкультурно-оздоровчим цифровим середовищем освітньої установи; створювати і закріплювати практичні навички проведення кібер занять у спортивних секціях, під час спортивних заходів; вміти організувати спортивно-масові свята, фізкультурно-оздоровчі заняття та заходи для дітей та підлітків в тому числі і з обмеженими можливостями у онлайн-просторі.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна базується на раніше вивчених дисциплінах, таких як «Вступ до спеціальності», «Організація і методика оздоровчої фізичної культури», «Теорія та

методика фізичного виховання», «Організація та методика спортивно-масової роботи», «Інформатика» тощо.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до освітньої програми підготовки магістрів з фізичного виховання дисципліна формує:

- програмні результати знань (ПРЗ);
- програмні результати умінь (ПРУ),
- програмні результати комунікації (ПРК), які представлено у таблиці.

Загальні компетентності (ЗК)

1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
2. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
6. Здатність працювати в міжнародному контексті.
7. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
9. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
10. Здатність розробляти та управляти проектами.

Фахові компетентності (ФК)

1. Здатність аналізувати актуальні проблеми у сучасній сфері фізичної культури і спорту.
2. Здатність до розуміння наукових теорій та концепцій, використання сучасних методів та технологічних рішень, необхідних для розв'язання задач у сфері фізичної культури і спорту.
3. Здатність проектувати, організовувати та аналізувати науково-педагогічну діяльність з дисциплін предметної області у закладах вищої освіти.
4. Здатність реалізувати комунікативні наміри професійної спрямованості в іншомовному середовищі.
5. Здатність застосовувати знання, вміння та навички під час практичного вирішення професійних завдань у різних суб'єктах сфери фізичної культури і спорту.
6. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних груп населення у сфері фізичної культури і спорту.
7. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення та саморефлексії для успішної професіоналізації у сфері фізичної культури і спорту.
8. Здатність визначити суперечності та прогалини у наявному знанні з функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту.
9. Здатність планувати, організовувати та здійснювати самостійні наукові дослідження з проблем фізичної культури і спорту з дотриманням академічної доброчесності, працювати у рамках обмеженого часу, визначати перспективи подальших наукових пошуків.
10. Здатність до впровадження результатів наукових досліджень у практичну діяльність.
11. Здатність до успішного працевлаштування, подальшої трудової діяльності та становлення особистості ефективного професіонала з кіберспорту (esports).
12. Здатність до успішного працевлаштування, подальшої трудової діяльності та становлення особистості ефективного професіонала з кіберспорту (esports).
13. Здатність програмувати персональні та колективні заняття з кіберспорту (esports) різного контингенту.

14.Здатність розуміти та враховувати у професійній діяльності психологічні аспекти комунікацій та мотивування клієнтів у сфері кіберспорту (esports).

15.Здатність до застосування у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту і маркетингу у сфері кіберспорту (esports), здійснення аналізу управлінсько-організаційних засад функціонування клубів з кіберспорту, адміністрування в кіберспорті.

16.Здатність використовувати сучасне прикладне програмне забезпечення та інформаційно-комунікаційні технології, спортивне право для вирішення різноманітних завдань у практичній та науковій діяльності у сфері кіберспорту (esports).

17.Здатність здійснювати психофізіологічні дослідження рухових та інтелектуальних можливостей клієнтів у сфері кіберспорту (esports) й використовувати їх результати для оптимізації відповідних занять.

18.Здатність надавати рекомендації стосовно стратегії та тактики дій геймерів та команд в кіберспорті (esports).

Програмні результати навчання

Знання та розуміння

1. Визначати особливості, протиріччя та перспективні напрями розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, зокрема кіберспорту (esports).

2. Знаходити нормативні документи, методичні та інформаційні матеріали для здійснення професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

3. Складати список заходів з вирішення організаційних, методичних, кадрових проблем в обраному напрямі фізичної культури і спорту (кіберспорті (esports)).

4. Відтворювати сучасний понятійний апарат, наукові концепції, теорії та технології в обраному напрямі фізичної культури і спорту (кіберспорті (esports)), які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності.

5. Пояснювати етичні аспекти досліджень і застосовувати принципи дослідницької етики.

6. Описати компоненти успішного працевлаштування у сфері кіберспорту (esports), формування іміджу професіоналу у цій сфері.

Застосування знань та умінь

7. Демонструвати вміння міжособистісної комунікації та впливу на поведінку людини у різних суб'єктах сфери фізичної культури і спорту.

8. Використовувати сучасні методи самоосвіти, самовдосконалення та саморефлексії.

9. Використовувати іншомовний професійний матеріал у різних формах комунікації.

10. Демонструвати знання нормативно-правової бази науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти; розробляти науковометодичне забезпечення дисциплін предметної області та проводити різні види навчальних занять у закладах вищої освіти.

11. Дотримуватися вимог академічної доброчесності та не допускати їх порушення під час навчання та наукової роботи.

12. Розробляти персональні та колективні тренувальні програми для клієнтів різного віку, статі та фізичного стану.

13. Застосовувати теоретичні положення менеджменту та маркетингу, спортивного права, прикладне програмне забезпечення та інформаційно-комунікативні технології для розв'язання конкретних задач у сфері кіберспорту (esports).

14. Здійснити наукове дослідження з актуальної теми для сфери фізичної культури і спорту, зокрема зокрема кіберспорту (esports); готувати матеріали наукових досліджень до публікації в наукових періодичних виданнях.

15. Розробляти (самостійно або у складі групи) та організувати реалізацію проектів, спрямованих на розв'язання проблем інноваційного та підприємницького характеру у сфері фізичної культури і спорту, зокрема в кіберспорті (esports).

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно» ставиться коли студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.
82-89	Оцінка «добре» ставиться коли студент має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.
74-81	Оцінка «добре» ставиться коли студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.
64-73	Оцінка «задовільно» ставиться коли студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.
60-63	Оцінка «задовільно» ставиться коли у студента відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення
35-59	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент не логічно та незрозуміло відтворює навчальний матеріал.
0-34	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, для заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів

Для заліку

Поточний контроль			Разом	Сума
P 1	P 2	P 3		

T1	T2	T1	T2	T1	T2	75	100
10	10	15	10	15	15		
Контроль самостійної роботи							
4	4	4	4	4	5	25	

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального заняття; написання рефератів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Інформаційні технології в кіберспорті (esports)

Тема 2. Система підготовки та змагань в кіберспорті (esports)

Тема 3. Теорія комп'ютерного геймінгу

Тема 4. Основи програмування, створення програмного забезпечення та побудова комп'ютерних систем

Тема 5. Стратегія та тактика професійного геймінгу

Тема 6. Спортивне право, менеджмент і маркетинг в кіберспорті (esports)

Тема 7. Основи ергономіки в кіберспорті (esports)

Тема 8. Психологічний супровід спортивної діяльності в кіберспорті (esports)

Тема 9. Методологія наукових досліджень та аналітика у кіберспорті (esports)

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів та тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		лек	пр	кон	сам
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Інформаційні технології в кіберспорті (esports)	12	2	2		10
Тема 2. Система підготовки та змагань в кіберспорті (esports)	14		2		10
Тема 3. Теорія комп'ютерного геймінгу	8	4	2		6
Тема 4. Основи програмування, створення програмного забезпечення та побудова комп'ютерних систем	12		2		6
Тема 5. Стратегія та тактика професійного геймінгу	10	2	2		8
Тема 6. Спортивне право, менеджмент і маркетинг в кіберспорті (esports)	9		2	2	
Тема 7. Основи ергономіки в кіберспорті (esports)	11	2	2		5
Тема 8. Психологічний супровід спортивної діяльності в кіберспорті (esports)	7		2	2	
Тема 9. Методологія наукових досліджень та аналітика у кіберспорті (esports)	9	2	2		5
ВСЬОГО	90	10	18	2	60

Лекційний курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Інформаційні технології в кіберспорті (esports) Тема 2. Система підготовки та змагань в кіберспорті (esports)	2

2	Тема 3. Теорія комп'ютерного геймінгу	2
3	Тема 4. Основи програмування, створення програмного забезпечення та побудова комп'ютерних систем	2
4	Тема 5. Стратегія та тактика професійного геймінгу Тема 6. Спортивне право, менеджмент і маркетинг в кіберспорті (esports) Тема 7. Основи ергономіки в кіберспорті (esports)	2
5	Тема 8. Психологічний супровід спортивної діяльності в кіберспорті (esports) Тема 9. Методологія наукових досліджень та аналітика у кіберспорті (esports)	2
Разом		10

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Інформаційні технології в кіберспорті (esports)	2
2	Тема 2. Система підготовки та змагань в кіберспорті (esports)	2
3	Тема 3. Теорія комп'ютерного геймінгу	2
4	Тема 4. Основи програмування, створення програмного забезпечення та побудова комп'ютерних систем	2
5	Тема 5. Стратегія та тактика професійного геймінгу	2
6	Тема 6. Спортивне право, менеджмент і маркетинг в кіберспорті (esports)	2
7	Тема 7. Основи ергономіки в кіберспорті (esports)	2
8	Тема 8. Психологічний супровід спортивної діяльності в кіберспорті (esports)	2
9	Тема 9. Методологія наукових досліджень та аналітика у кіберспорті (esports)	2
Разом		18

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Інформаційні технології в кіберспорті (esports)	10
2	Тема 2. Система підготовки та змагань в кіберспорті (esports)	10
3	Тема 3. Теорія комп'ютерного геймінгу	6
4	Тема 4. Основи програмування, створення програмного забезпечення та побудова комп'ютерних систем	6
5	Тема 5. Стратегія та тактика професійного геймінгу	8
6	Тема 6. Спортивне право, менеджмент і маркетинг в кіберспорті (esports)	5
7	Тема 7. Основи ергономіки в кіберспорті (esports)	5
8	Тема 8. Психологічний супровід спортивної діяльності в кіберспорті (esports)	5
9	Тема 9. Методологія наукових досліджень та аналітика у кіберспорті (esports)	5
Разом		60

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Ажиппо О. Ю. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах (теоретичний і методичний аспекти). Харків : Цифрова друкарня № 1, 2012. 423 с.
2. Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання : колективна монографія / упоряд. О. М. Вацеба, Ю. В. Петришин, Є. Н. Приступа, І. Р. Боднар. Львів : Українські технології, 2005. 296 с.
3. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах. *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис*. Додаток 3. Т. VII. Тематичний випуск : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Київ : Гнозис, 2011. С. 84–93.
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях. Вінниця : ООО «Планер», 2005. 366 с.
5. Денисова Л. В. Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту: автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04 / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2010. 22 с.
6. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 14, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2608-VI від 19.10.2010, ВВР, 2011, № 11, ст.69 ; № 3236-VI від 19.04.2011, ВВР, 2011, № 42, ст.435 ; № 5460-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41 ; № 76-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.40 ; № 77-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 11, ст.75 ; № 453-VIII від 19.05.2015, ВВР, 2015, № 30, ст.277.
7. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». *Вчитель*. 2010. № 9. С. 19 – 36.
8. Захаріна Є. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2012. 440 с.
9. Інформатизація освіти і зародження нового освітнього середовища як основи Нової української школи // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2017. - № 4. - С. 3-7.
10. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика : монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Запоріжжя : Вид-во Запорізького національного ун-ту, 2010. 386 с.
11. Книга вчителя фізичної культури: довідково-методичне видання / упоряд. С. І. Операйло, А. І. Ільченко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 464 с.
12. Лянной М., Рибалко П., Ганчева В., Красілов А. Методика управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю в сучасних закладах середньої освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2019. - № 4. - С. 280 - 289.
13. Мельничук Д., Бойко Д. Особливості формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури засобами інноваційних технологій. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/9147/1/Статт.pdf>.
14. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор. Тернопіль: Астон, 2010. 160 с.
15. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту : затверджено Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004 із змінами і доповненнями від 21 жовтня 2005 р. № 1505/2005. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1148_04.html.
16. Сидорук А. В., Маковецька Н. В. Аналіз стану підготовки майбутніх фахівців фізичної культури до анімаційної діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III(28), Issue: 55. С. 49 – 52.
17. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992-2002 рр.)* : зб.

- наук. пр. Харків : ОВС, 2002. Ч. I. С. 301 – 310. Дмитрук С. В., Дмитрук О. Ю. Соціально-педагогічні технології в туризмі : навч. посіб. - К. : ЦУЛ, 2012. - 328 с.
- 18.Власенко А.П., Жуков В.Л., Рибалко П.Ф. Шляхи підвищення рухової активності школярів середнього шкільного віку // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених: у2т.- Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016
- 19.Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Житомирського державного університету.: Педагогічні науки.* 2012. Вип. 64. С. 103 – 107.
- 20.Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні : затв. указом Президента України від 22 червня 1994 р. № 334/94. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/334/94>.
- 21.Карпюк Р. П. Підготовка вчителя фізичної культури до розв'язання професійних ситуацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2004. 188 с.
- 22.Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання : теорія і практика / монографія. Луцьк : Волинська друкарня, 2008. 504 с.
- 23.Матвійчук Т. Ф. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2015. 272 с.
- 24.Носко М. О., Давидова Н. А. Проблеми і шляхи підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* Чернігів, 2012. Вип. 92, Т. 1. С. 184 – 187.
25. Atkinson, M. (2009). Parkour, Anarcho-Environmentalism and Poiesis. *Journal of Sport and Social Issues.* Vol 33, Issue 2. PP. 169-194. doi.org/10.1177/0193723509332582

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,

використання яких передбачає навчальна дисципліна

Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютер, мультимедійний проектор, екран.

Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і практичних занять; презентації лекцій в Powerpoint.

Розробка спортивного заходу

I етап: Постановка мети спільної діяльності на основі вивчення пізнавальних потреб і запитів студентів і викладачів. Перший крок в роботі характеризується включенням всіх учасників в творчий процес, у якому поєднуються мотиви й інтелектуальні сфери діяльності.

II етап: Об'єднання учасників проекту в творчі групи у підготовці свята. Визначається мета діяльності кожної групи.

1 група – організація очікування свята. Збір інформації про свято, його історичні витоки, специфіку змісту свята, знаходження спонсорів, рекламну кампанію, пошук діагностичних методик, які використовуються в організаційній та управлінській діяльності.

2 група – планування різних аспектів підготовки спортивного свята:

а) розробка сценарію: синтезування інформації з проведення заходів;

б) режисура всього свята: розподіл ролей, пропозиція взяти роль за бажанням, репетиція ролей тощо;

в) оформлення свята: визначення місця і часу проведення, підготовка форми, декоративне оформлення, виготовлення атрибутів, реклами.

3 група – планування різних видів фізкультурно-спортивної діяльності дітей і дорослих при проведенні спортивного свята (приблизний варіант планування).

4 група – розробка критеріїв ефективності роботи 1, 2, 3 груп.

III етап: На цьому етапі виявлялися труднощі студентів, пов'язані з нестачею знань і умінь, здійснювався пошук необхідної літератури.

IV етап: Обговорення проблеми в мікрогрупах, консультації експертів (викладачі, педагоги-методисти), зняття труднощів на основі створення нового уявлення; відпрацьовуються комунікативні, проектувальні та управлінські вміння, які дозволяють привести до задовільного рішення проблеми.

V етап: Рефлексія. На цьому етапі здійснювалося осмислення кожним учасником труднощів, що виникли в процесі роботи, шляхів їх подолання. Велике значення в формуванні інтересу до спортивно-масової діяльності у студентів ЗВО відіграють потреби, основу яких складають біологічні потреби, які забезпечують існування людини.

Додаток Д

Анкета для студентів, викладачів закладів вищої освіти та учителів фізичної культури ЗЗСО

Мета: з'ясувати реальний стан проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу

1. Як Ви вважаєте, чи підготовлені Ви до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?

- достатньою мірою підготовлені;
- підготовлені до організації СМЗ лише у форматі офлайн;
- не підготовлені;
- важко відповісти.

2. Як Ви вважаєте, чи здатні Ви забезпечити ефективну роботу спортивних гуртків у онлайн- та офлайн-форматах.

- маю повну підготовленість;
- частково підготовлений;
- не підготовлений,
- важко відповісти.

3. Наскільки Ви задоволені наявним навчально-методичним забезпеченням, необхідним Вам для формування готовності до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у віртуальному просторі?

- частково задоволений,
- повністю задоволений,
- не задоволений.

4. Як Ви вважаєте, чи підготовлені Ви до використання офлайн форм, засобів і методів організації спортивно-масових заходів у майбутній професійній діяльності?

- маю повну підготовленість;
- частково підготовлений;
- не підготовлений,
- важко відповісти.

5. Як Ви вважаєте, чи підготовлені Ви до використання онлайн форм, засобів і методів організації спортивно-масових заходів у майбутній професійній діяльності?

- маю повну підготовленість;
- частково підготовлений;
- не підготовлений,
- важко відповісти.

6. Чи володієте Ви знаннями про особливості організації спортивно-масових заходів у загальноосвітньому навчальному закладі?

- так,
- ні,
- не знаю.

7. Чи володієте Ви знаннями про спортивно-масові заходи свого міста?

Спортивно-масові заходи	Так, володію	Частково підготовлений	Ні, не володію
Туристичні ресурси			
Спортивні змагання з інноваційних видів спорту			
Спортивні змагання з кіберспорту			
Спортивно-художні свята			
Марафони та дні здоров'я			

8. Чи володієте Ви знаннями про спортивне спорядження, що використовується у змаганнях з різних видів спорту?

- так,
- ні,
- не знаю.

9. Чи готові Ви до оздоровлення учнівської молоді засобами фізичної культури (чисте повітря у парках та зелених зонах, можливість купання, повітряних ванн, помірність у харчуванні, можливість вживати джерельну воду, загартування)?

- так,
- ні,
- не знаю.

10. Чи володієте Ви знаннями щодо правил та вимог до безпеки?

- так,
- ні,
- не знаю.

11. Чи володієте Ви вміннями організувати онлайн спортивно-масові заходи у школі?

- так,
- ні,
- не знаю.

12. Чи володієте Ви навичками організації системи спортивно-масових заходів з учнівською молоддю?

- так,
- ні,
- не знаю.

13. Чи володієте Ви навичками чіткого планування різноманітних форм такої роботи, наявності організаторських здібностей та комунікативних навичок і узгодження їх з усією системою виховної роботи у загальноосвітній школі?

- так,
- частково,
- ні,
- не знаю.

14. Чи володієте Ви вміннями підготовки шкільної команди учнів до участі у спортивно-масових заходах?

- так,
- частково,
- ні,
- не знаю.

15. Чи маєте Ви навички надання першої медичної допомоги?

- так,
- частково,
- ні,
- не знаю.

16. Чи потрібно, на Вашу думку, здійснювати у ЗВО підготовку майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?

- потрібно готувати майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу у офлайн-просторі,

- потрібно готувати майбутнього учителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу в онлайн-просторі.

Анкета для майбутніх учителів фізичної культури з метою з'ясування їх ставлення до кіберспорту

1. Назвіть основні спортивні комп'ютерні ігри
  - Dota 2,
  - Counter-Strike: Global Offensive,
  - League of Legends,
  - Hearthstone: Heroes of Warcraft,
  - Інше _____

2. Назвіть переваги спортивних комп'ютерних ігор
  - видовищність,
  - доступність для всіх,
  - можливість заробітку,
  - цікаве проведення вільного часу,
  - відносно дешева участь та
  - можливість брати участь, не виходячи з дому,
  - відсутність травм,
  - відсутність значних фізичних навантажень,
  - можливість займатися без попередньої фізичної підготовки.
  - Інше _____

3. Назвіть особистісні якості, які формують спортивні комп'ютерні ігри
  - вміння працювати в команді,
  - самоконтроль,
  - швидкість реакції,
  - дисциплінованість,
  - завзятість,
  - сила волі.
  - Інше _____

4. Назвіть недоліки спортивних комп'ютерних ігор
  - періоди малорухливого способу життя,
  - псування зору,
  - гравці мало проводять часу на свіжому повітрі,
  - кіберспорт викликає залежність,
  - вимагає великих витрат часу,
  - звужує коло безпосереднього спілкування.
  - Інше _____

Анкета для викладачів закладів вищої освіти

1. Чи поєднуєте Ви активні аудиторні та віртуальні методи навчання у викладацькій практиці?
  - застосовую активні аудиторні методи систематично;
  - застосовую інколи віртуальні методи навчання для підготовки до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу;
  - не застосовую.
2. Чи використовуєте Ви інформаційні технології у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?
  - використовую інформаційно-освітнє середовище ЗВО;
  - регулярно використовую спеціалізовані програмні засоби (презентаційні, інтернет-ресурси на освітніх платформах тощо);
  - активно використовую соціальні мережі для організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу,
  - активно використовую комунікаційні програми для організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу,
3. Чи застосовуєте Ви мультимедійні засоби навчання для формування професійного інтересу у майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?
  - так,
  - ні,
  - важко відповісти.
4. Чи докладаете Ви зусиль для цілісного холістичного формування фізичного та інтелектуального аспектів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?
  - так,
  - інколи,
  - ні,
  - важко відповісти.
5. Чи задоволені Ви навчально-методичним забезпеченням, що є у ЗВО та використовується у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу?
  - так,
  - частково,
  - ні,
  - важко відповісти.
6. Чи включаєте Ви у виробничу практику питання організації спортивно-масових заходів у онлайн- та офлайн-просторі?
  - так, частково,
  - ні,
  - важко відповісти.
7. Чи упроваджуєте Ви у процес підготовки питання підвищення інтелектуального рівня майбутніх учителів фізичної культури?
  - так, частково,
  - ні,
  - важко відповісти.

Анкета для учителів фізичної культури ЗЗСО

1. Дайте оцінку рівня готовності студентів до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу.

- високий рівень, відмінна підготовка
- достатній рівень, не вистачає лише досвіду педагогічної діяльності
- посередній рівень, часткова готовність
- низький рівень, студент постійно потребує підтримки учителя
- незадовільна оцінка

2. Чи задоволені Ви обсягом знань про офлайн-організацію спортивно-масових заходів у майбутніх колег?

- повністю задоволені;
- частково задоволені;
- не задоволені.

3. Чи володіють студенти навичками онлайн організації спортивно-масових заходів з кіберспорту?

- так,
- частково,
- ні,
- важко відповісти.

4. Чи використовуєте Ви різноманітні форми спортивно-масової діяльності?

- постійно використовую
- несистематично використовую;
- зрідка використовую.

5. Що стримує впровадження спортивно-масових заходів в режим функціонування Вашого закладу освіти?

- недостатня підготовленість вчителів фізичної культури,
- недостатність або перевантаженість матеріально-технічної бази освітньої установи;
- негативне ставлення до фізкультурно-спортивних заходів;
- відсутність вимогливості з боку адміністрації закладу освіти,
- інше _____

6. Чи важливо систематично проводити фізкультурно-спортивні заходи?

- так,
- ні,
- важко відповісти.

7. Чи необхідно здійснювати спеціальну підготовку майбутніх вчителів фізичної культури до спортивно-масової діяльності в ЗЗСО?

- так,
- ні,
- важко відповісти.

8. Чи достатню сформовані у Вас уявлення про взаємозв'язок фізичної культури з іншими предметами?

- так,
- ні,
- важко відповісти.

9. Як на Вашу думку, чому Ви маєте проблеми зі спортивно-масовою діяльністю в ЗЗСО?

- незадовільна теоретична підготовка,
- слабкі знання теорії та методики фізичної культури,
- недостатнє знання методики навчання дітей руховим діям,
- відсутність необхідної методичної літератури;
- інше _____

10. Що потрібно для поліпшення якості професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури?

- посилити теоретичну підготовку,
- забезпечити проведення практичних занять з підготовки до організації СМЗ з детальним методичним супроводом,
- організувати процес інтегрованого навчання, що об'єднує теоретичні знання з фізичної культури з іншими дисциплінами,
- включити в зміст навчальної практики розділу щодо організації спортивно-масової діяльності та зробити її безперервною;
- частіше проводити методичні семінари з організації СМЗ на базі ЗЗСО,
- використовувати інноваційні технології в навчанні,
- інше _____

Додаток Й

Анкета для визначення оцінки рівня мотивації професійного навчання за В. Каташевим

№ з/п	Запитання анкети	Відповіді
1 запитання. Що спонукало Вас обрати цю професію?		
1	Боюся залишитися в майбутньому без роботи	1 2 3 4 5
2	Прагну знайти себе в цьому профілі	1 2 3 4 5
3	Тут цікаво вчитися	1 2 3 4 5
4	Вчу, оскільки всі вимагають	1 2 3 4 5
5	Вчу, оскільки більшість предметів необхідна для обраної професії	1 2 3 4 5
6	Вважаю, що необхідно вивчати усі предмети	1 2 3 4 5
2 запитання. Як Ви пояснюєте своє ставлення до роботи на заняттях?		
7	Активно працюю, коли відчуваю, що пора звітуватися	1 2 3 4 5
8	Активно працюю, коли розумію матеріал	1 2 3 4 5
9	Активно працюю, тому що подобається вчитися	1 2 3 4 5
3 запитання. Як Ви пояснюєте своє відношення до вивчення профільних предметів?		
10	Якщо було б можливо, то пропускав би непотрібні мені заняття	1 2 3 4 5
11	Вивчати потрібно тільки те, що є необхідним для професії	1 2 3 4 5
12	Вивчати потрібно усе, оскільки хочеться пізнати більше, і це цікаво	1 2 3 4 5
4 запитання. Яка робота на заняттях тобі найбільше подобається?		
13	Слухати лекції викладача	1 2 3 4 5
14	Слухати виступи студентів	1 2 3 4 5
15	Самому аналізувати, міркувати, прагнути вирішити проблему	1 2 3 4 5
5 запитання. Як ти відносишся до спеціальних предметів?		
16	Вони важко піддаються розумінню	1 2 3 4 5
17	Їх вивчення необхідне для освоєння професії	1 2 3 4 5
18	Спеціальні предмети роблять процес навчання цілеспрямованим і цікавим	1 2 3 4 5
6. Тепер про все!		
19	Чи часто буває на занятті так, що нічого не хочеться робити?	1 2 3 4 5
20	Якщо на початку заняття ти був активним, то чи залишаєшся ти таким до кінця?	1 2 3 4 5
21	Зіткнувшись труднощами при розумінні нового матеріалу, чи прикладеш ти зусилля, щоб зрозуміти його до кінця?	1 2 3 4 5
22	Чи вважаєш ти, що важкий матеріал краще б не вивчати?	1 2 3 4 5
23	Чи вважаєш ти, що в твоїй майбутній професії багато що з того, що вивчається, не стане в нагоді?	1 2 3 4 5

№ з/п	Запитання анкети	Відповіді
24	Чи вважаєш ти, що треба мати глибокі знання зі спеціальних дисциплін, а з решти – по можливості?	1 2 3 4 5
25	Якщо ти відчуваєш, що у тебе щось не виходить, то пропадає бажання вчитися?	1 2 3 4 5
26	Як ти вважаєш: головне - отримати результат, не важливо, якими засобами?	1 2 3 4 5
27	Чи користуєшся при вивченні нового матеріалу додатковими книгами, довідниками?	1 2 3 4 5
28	Чи важко ти втягуєшся в роботу і чи потрібні тобі які-небудь поштовхи?	1 2 3 4 5
29	Чи буває так, що в університеті вчитися цікаво, а удома не хочеться?	1 2 3 4 5
30	Якщо ти не вирішив важку задачу, а можна піти в кіно або погуляти, то чи продовжиш ти розв'язувати задачу?	1 2 3 4 5
31	При виконанні домашнього завдання ти сподіваєшся на чийсь допомогу і не проти списати у товаришів?	1 2 3 4 5
32	Чи любиш ти розв'язувати типові за зразком?	1 2 3 4 5
33	Чи подобаються тобі завдання, при вирішенні яких необхідно висувати гіпотези, обґрунтовувати їх теоретично?	1 2 3 4 5

**Тест для визначення рівня сформованості пізнавального компонента
готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації
спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу**

1. Передумовою розвитку теорії фізичного виховання є:
  - A. Практика фізичного виховання
  - B. Завдання фізичного виховання
  - C. Теорія фізичного виховання є першоосновою
  - D. Методика фізичного виховання
  - E. Спортивна діяльність
2. Фізичне виховання спрямоване на:
  - A. вивчення засобів, форм і методів, ідей, теорій і систем фізичної культури
  - B. формування здорової, фізично повноцінної особистості
  - C. вивчення закономірностей виникнення, становлення і розвитку фізичної культури і спорту на різних етапах розвитку суспільства
  - D. покращення фізичного розвитку людей і рівня їх здоров'я
  - E. виявлення і розкриття закономірностей розвитку фізичної культури протягом всієї історії людства
3. Які основні завдання фізичного виховання?
  - A. Збереження та зміцнення здоров'я
  - B. Формування життєво необхідних навичок
  - C. Забезпечення активного дозвілля
  - D. Освітні, виховні та оздоровчі
  - E. Виховання позитивних рис характеру
4. Завдання фізичного виховання можуть бути умовно об'єднані у три групи:
  - A. освітні, оздоровчі і виховні
  - B. оздоровчі, виховні і моральні
  - C. виховні, освітні і моральні

- D. цілеспрямовані, оздоровчі і виховні
  - E. оздоровчі, цілеспрямовані і адаптовані
5. Якої функції спорту не існує?
- A. Оздоровчої
  - B. Споглядальної
  - C. Виховної
  - D. Пізнавальної
  - E. Економічної
6. Загальними засобами фізичного виховання є:
- A. фізичні вправи;
  - B. тренажери, гантелі, резинові амортизатори, вправи з вагою власного тіла;
  - B. оздоровчі сили природи, гігієнічні фактори;
  - Г. фізичні вправи, оздоровчі сили природи, гігієнічні фактори.
7. Які принципи фізичного виховання ви знаєте:
- A. Свідомості та активності
  - B. Доступності та індивідуалізації
  - C. Варіант А і В
  - D. Освітні, виховні та оздоровчі
  - E. Правильний варіант відповіді відсутній
8. Формування стійкого інтересу до мети і завдань занять відноситься до:
- A. Практики фізичного виховання
  - B. Принципу свідомості та активності
  - C. Принципу доступності та індивідуалізації
  - D. Динамічних характеристик
  - E. Теорії переміщень
9. Якого напрямку виховання за допомогою фізкультурно-спортивної діяльності не існує:
- A. Інтелектуальне
  - B. Моральне
  - C. Правове
  - D. Естетичне
  - E. Виховання волі
10. Методи це:
- A. способи взаємної діяльності учня і вчителя спрямованої на вирішення навчально-виховних завдань

С. спеціально упорядкована сукупність методів, методичних прийомів, засобів та форм навчання

Д. відправні положення керівництва процесом фізичного виховання

Е. правильні варіанти відповіді А і В

11. Якого методу фізичного виховання не існує?

А. Слова

В. Комбінованого

С. Демонстрації

Д. Ігрового

Е. Змагального

1. Як реагують наші організми на середовище, що оточує нас?

А. Позитивно

В. По-різному

С. Агресивною поведінкою

Д. Кожен організм індивідуально

Е. Правильні відповіді В і D

2. Фізичне здоров'я – це:

А. поточний стан органів і систем організму, основу якого складає біологічна програма індивідуального розвитку.;

В. це рівень росту і розвитку органів і систем організму, основу якого складають морфологічні і функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції.;

С. наявність красивої фігури, здорового волоссям і шкірою, гармонійним розвитком усіх фізичних якостей (швидкості, сили, витривалості, гнучкості), а також високою здатністю організму підтримувати постійність внутрішнього середовища (гомеостазу), з допомогою чого досягається висока життєздатність основних органів та систем.

Д. усі відповіді вірні;

Е. жодна з відповідей не вірна.

3. Гігієнічні фактори являють собою широкий спектр різноманітних засобів, які умовно можна поділити на такі групи:

А. Засоби, що забезпечують життєдіяльність людини поза процесом фізичного виховання: норми особистої та громадської гігієни, гігієни праці, навчання, побуту, відпочинку, харчування, тобто все те, що забезпечує передумови для повноцінних занять фізичними вправами

В. Засоби, що безпосередньо входять у процес фізичного виховання: оптимізація режиму навантажень і відпочинку відповідно до гігієнічних норм,

спеціальне харчування на дистанції, створення зовнішніх умов (чистота повітря, достатнє освітлення та ін.)

С. Варіант А і В

Д. Освітні, виховні та оздоровчі

Е. Правильний варіант відповіді відсутній

4. Яку сукупність рідин складає внутрішнє середовище організму людини?

А. лімфа;

В. міжклітинна рідина;

С. кров;

Д. усі відповіді вірні;

Е. жодна з відповідей не вірна.

5. Яка тривалість тесів якими оцінюють загальну витривалість?

А. 2-3 хв.;

В. 4-5 хв.;

С. 6-8хв.;

Д. 8-10хв.;

Е. 10-20 хв.;

6. Яка нормальна ЧСС у стані спокою у дорослої людини дорівнює 60 – 80 ударів за 1 хвилину?

А. 40-50 уд. хв.;

В. 50-60 уд. хв.;

С. 60-80уд.хв.;

Д. 80-90 уд. хв.;

Е. 90-100 уд. хв.

7. Максимальна частота серцевих скорочень (ЧСС) під час спортивного тренування оцінюється величиною:

А) 150 + вік (років)

Б) 220 - вік (років)

В) 170 уд. / Хв.

Г) 240 - вага (кг)

8. Артеріальний тиск (АТ) – це

А. періодичне, синхронне з діяльністю серця коливання стінок артерій, що викликане скороченням серця, вигнанням крові в артеріальну систему і зміною в ній тиску впродовж періоду систоли і діастоли.;

В. тиск крові в артеріях великого кола кровообігу. Діяльність серця

Е. фізіологічний показник, який відображає взаємозв'язок людини з умовами зовнішнього середовища і характером трудової діяльності;

9. Які, ви, знаєте «улюблені» вітаміни мозку людини?

- А. В3, В1
- В. В6, В12, вітамін Д
- С. В1, В3, В5
- Д. Аскорбінова кислота, вітамін В9
- Е. В3, В5, В9, вітамін Д

10. Уся медицина може бути зведена до декількох базових принципів і концептів, або природних законів, які пояснюють усі захворювання і хворобливі стани. Який з наступних концептів не належить до семи ключів здоров'я чи основних систем організму?

- А. Нормалізувати травлення
- В. Підсилити процес детоксикації
- С. Покращити енергообмін організму
- Д. Відновити баланс вітамінів та мінералів організму
- Е. Психорегуляцію не можна розглядати як один із напрямків зміцнення здоров'я

11. В нормі середній зріст чоловіків коливається від ... :

- А. 160см. - 170см.;
- В. 165см. - 180см.(середній 170см.) ;
- С. 170см. - 185см.;
- Д. 155см. - 165см.;
- Е. 150см. - 160см.;

12. Стан здоров'я на 50 % залежить від:

- А. оточуючого середовища;
- В. генотипу;
- С. рівня розвитку медичного обслуговування;
- Д. способу життя;
- Е. Усіх вище перелічених факторів;

Додаток Л

**Анкета для діагностики рівня самовдосконалення
у професійно-педагогічній діяльності за Л. Бережновою**

№	Запитання	Варіанти відповідей
1.	На основі порівняльної самооцінки виберіть, яка характеристика вам найбільше підходить.	цілеспрямований; працьовитий; дисциплінований
2.	За що вас цінують колеги?	за те, що я відповідальний; за те, що відстоюю свою позицію і не змінюю рішень; за те, що я ерудований, цікавий співрозмовник
3.	Як ви ставитеся до ідеї використання ПДМ в навчанні математики?	думаю, що це марна трата часу; глибоко не вникав у проблему; позитивно, активно включаюся в проект
4.	Що вам найбільше заважає професійно самовдосконалюватися?	недостатньо часу; немає потрібної літератури і умов; не вистачає сили волі та наполегливості
5.	Які особисто ваші типові утруднення в здійсненні педагогічної підтримки?	не ставив перед собою завдання аналізувати труднощі; маючи великий досвід, утруднень не відчуваю; точно не знаю
6.	На основі порівняльної самооцінки виберіть, яка характеристика вам найбільше підходить	вимогливий; наполегливий; поблажливий
7.	На основі порівняльної самооцінки виберіть, яка характеристика вам найбільше підходить	рішучий; кмітливий; допитливий
8.	Яка ваша позиція в ідеї використання ПДМ в навчанні математики?	генератор ідей; критик ідеї; мені байдуже
9.	На основі порівняльної самооцінки виберіть, які якості у вас розвинені більшою мірою.	сила волі; завзятість; обов'язковість
10.	Що ви найчастіше робите, коли у вас з'являється вільний час?	займаюся улюбленою справою; читаю; проводжу час з друзями
11.	Яка з наведених нижче сфер для вас останнім часом представляє пізнавальний інтерес?	методичні знання; теоретичні знання; інноваційна педагогічна діяльність

№	Запитання	Варіанти відповідей
2.	У чому ви могли б себе максимально реалізувати?	якби працював так, як і колись; вважаю, що в новому проєкті педагогічної підтримки; не знаю
3.	Яким вас найчастіше вважають ваші друзі?	справедливим; добррозичливим; чуйним
4.	Який з трьох принципів вам ближче всього і якого ви дотримуетесь найчастіше?	жити треба так, щоб не було боляче за безцільно прожиті роки; в житті завжди є місце самовдосконалення; насолода життям у творчості
5.	Хто найближче до вашого ідеалу?	людина, сильна духом і міцної волі; людина творча, багато знає і вміє; людина незалежна і впевнений у собі
6.	Чи вдасться вам у професійному плані домогтися того, про що ви мрієте?	думаю, що так; швидше за все так; як пощастить
7.	Що вас більше приваблює в ідеї використання ПДМ в навчанні математики?	те, що більшість вчителів схвалюють ідею педагогічної підтримки; не знаю ще; нові можливості викладацької діяльності і перспектива самореалізації
8.	Уявіть, що ви стали мільярдером. Що б ви хотіли?	подорожував би по всьому світу; побудував би приватну школу і займався улюбленою справою; поліпшив би свої побутові умови і жив у своє задоволення

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ*Статті у наукових фахових виданнях України*

1. Кисельов В.О. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта*. 2018. Вип. 1(15). Ч. 3. С. 27-31.

2. Кисельов В.О. Результати експериментальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холістичного підходу. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 4(22). Ч. 2. С. 101-106.

3. Кисельов В.О. Критерії, показники і рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73. Т. 2. С. 38-41.

4. Кисельов В.О. Сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності на засадах холістичного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 76. С. 80-84.

5. Кисельов В.О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т.1. С. 145-148.

6. Кисельов В.О., Балашов Д.І. Можливості неформальної освіти у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Фізико-математична освіта*. 2020. Вип. 3(25). Ч. 2. С. 61-66.

7. Кисельов В.О., Рибалко П.Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2020. Вип. 3 (44). С. 63-70.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

8. Balashov D., Kyselov V. Methodology of conducting lessons of physical culture according to the varied module «Football» with pupils of high school age. In *Contemporary technologies in the educational process* : Ed. M.Wierzbik-Strońska, G. Buchkivska. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Pp. 233-249.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Кисельов В.О. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 198-200.

10. Кисельов В.О. Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО. *Тенденції розвитку психології та педагогіки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6-7 листопада 2020 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. 1. С. 58-60.

11. Кисельов В.О. До проблеми інформатизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Технології електронного навчання* : матеріали IV Всеукраїнської Інтернет-конференції (6-7 листопада 2020 року). 2020. № 4. С. 31-35.

12. Кисельов В.О. Застосування засобів волейболу у процесі рухової активності дівчат-підлітків. *Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Чернівці, 10 листопада 2020 р.). Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. С. 74-75.

13. Кисельов В.О. Аналіз стану професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Актуальні проблеми психології і педагогіки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 13-14 листопада 2020 р.). Харків :

Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 72-75.

14. Кисельов В.О. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 368-373.

15. Кисельов В.О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Організаційно-методологічне забезпечення підготовки фахівців: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення (з нагоди 90- річчя ХНАДУ)* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції (м. Харків, 18 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 130-134.

16. Кисельов В.О. Експериментальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2020)* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 4 грудня 2020 р.). Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. С. 74-76.

Апробація результатів дисертації

Основні положення та результати проведеного дослідження апробовані на міжнародних конференціях: «Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень» (Київ, 2020 р.); «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2020 р.); «Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві» (Чернівці, 2020 р.); «Актуальні проблеми психології і педагогіки» (Харків, 2020 р.); «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути» (Київ, 2020 р.); «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2020 р.); *усеукраїнських*

науково-практичних конференціях: «Технології електронного навчання» (Інтернет-конференція, 2020 р.); «Організаційно-методологічне забезпечення підготовки фахівців: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення (з нагоди 90-річчя ХНАДУ)» (Харків, 2020 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-методичних семінарах кафедри теорії і методики фізичної культури, кафедри теорії і методики спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (2015-2019).